MUHAMMED HÜSEYİN (R.A.)

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

1

" İMANIN İLK ŞARTI ALLAH'A İMANDIR VE İNSAN TANIMADIĞI BİR ALLAH'A İMAN EDEMEZ "

1.BASKI

DİYAR TV VE ERDEMİYETDER İLETİŞİM

Bağcılar Mah. Karanfil 7.Cad. No:3 (Nur Cami Bitişiği)
Bağlar/DİYARBAKIR

Tel: 0412 251 91 91 – 0412 252 12 91 Fax: 0412 251 91 71

Web: www.diyartv.com.tr - www.erdemiyetder.org.tr

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Hamd alemlerin Rabbi olan, Ehad olan, Samed olan, Aziz olan, Rahman ve Rahim olan Allah içindir. O subhandır ve bütün noksanlıklardan münezzehtir.

Sâlat ve selam; Allah'ın nebisine, resulüne, fahri kâinat Muhammed Mustafa (s.a.v.) efendimize, onun ehlibeytine ve eshâbına olsun.

İnsanın yaratılış gayesi Allah'a halife olmak, Hz. İnsan olmaktır. Bunun olabilmesi için de insanın önce kendindeki hazineyi keşfetmesi gerekmektedir. Bu hazine insan yaratılırken Allah'ın ona bahşettiği Esma-ı ilahiyedir.

< *Alleme âdemel esmâe kullehâ* >

"Biz Ademe(insana) bütün isimleri(Esma'ul husnayı) talim ettik"

(Bakara /31)

İnsan kıymetini, şerefini, değerini işte bu Esma-ı ilahiyeden; yani Esmau'l husnadan alır. Esmau'l husna bizim Hz. İnsan olmamız için öğrenmemiz gereken, anlamamız ve talim etmemiz gereken ve dahi hayatımızın her anında üzerimizde göstermemiz gereken rabbimizin bize kendinden ikram ettiği en kıymetli hazinemizdir.

İşte bu hazinemizin kıymetini daha iyi anlayabilmek adına yıllarca süren çekimler sonucunda El Esmau'l Husna sohbetlerimizi tamamlamış bulunmaktayız. Bu sohbetlerin temel özelliği rabbimize aşkla, muhabbetle, havf ve edep ile yönelip gönlümüzü rabbimizin huzurunda tutarak onun sonsuz, sınırsız, hadsiz ve hudutsuz olan ilim deryasından, aşk pınarından kana kana içmektir.

Videolu sohbetler halinde hazırlanan bu derslerin kitap haline getirilmesinde emeği geçen başta Diyar TV Genel müdürü Serhat KAN'a, Diyar TV Bingöl koordinatörü Hasan ERGÜN'e, Trabzon'da bulunan kardeşimiz Av. Nurdoğan BARIŞ'a, Diyarbakır'daki Yavuz TOPRAK ve Şiyar ADIYAMAN'a ve Bursa'daki Seyyid CEYLAN ve eşi Meliha CEYLAN'a teşekkür edip, Allah'ın iki cihanda da emeklerinin karşılığını vermesini rabbimizden niyaz ederiz.

Takdim

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah'ı tanımadan, Allah'a iman etmek mümkün değildir. Onun için Allah kendini Kur'an'da nasıl tanıtmışsa, hangi isimleriyle, esmasıyla tanıtmışsa Allah'ı öyle tanımamız gerekiyor. Eğer öyle tanımazsak Allah'ı tanımış olmayız. Allah'ı kendi kendimize hayal etmiş oluruz ki Allah hayale sığmaz. Allah'ı mutlaka isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından tanımak gerekiyor. Allah'ı tanıdıkça Allah'ı seveceğiz. Onu sevdikçe O'na teslim olacağız, O'na karşı ihlaslı ve samimi olacağız.

Din üç bölümden meydana gelir; İman, İslam ve İhsan.

Önce insanın Allah'a iman etmesi lazım; yani Allah'ı her şeyden çok sevmesi lazım. Sevebilmesi için de Allah'ı tanıması lazım. İkincisi Allah'a teslim olması lazım, İslam olması lazım; yani imanının kendisini harekete geçirip ona Allah'ın emirlerini yaptırması, işlettirmesi lazım. O zaman insan İslam dairesinin içine girmiş olur, Allah'a teslim olmuş olur, Allah'ın emrine teslim olmuş olur. Üçüncüsü ihsan sahibi olması lazım; yani ihlaslı olması lazım. Allah'ı görüyormuşçasına ona âbd olması lazım. Bütün bunların hepsi de Allah'ı tanımaya bağlıdır. Kul, Allah'ı tanıdığı kadar sever.

Kâinattaki bütün bilgiler, bütün ilimler hepsi Allah'ın esmasını tanıtıyor. O ilim her ne olursa olsun.

Onun için herhangi biri, bir konuda ilim sahibi olduğunda, bir konuda âlim olduğunda Allah'ın bir esmasını tanımış olur, o esmada âlim olmuş olur; ama o ilmi Allah ile beraber değilse ve o ilmin ucu boşta kalıyorsa, O ilim hakiki ilim olmaz. Bu yüzden bir ilmi öğrenirken onu mutlaka Allah'a bağlamamız lazım.

Söylememiz gereken şey "Mülkün sahibi Allah'tır, bunu yaratan Allah'tır, buna bu şekilde hükmeden Allah'tır, buna suret veren Allah'tır, Allah'ın yarattığı her neyse Allah'ın onun üzerinde bir muradı vardır, Allah onu hak ile yaratmıştır ve yerde gökte her ne varsa hepsi Allah'ı hamd ile tesbih eder."

Eğer biz bütün mahlukata böyle bakarsak, Allah'ta bize Kainattaki esmasını okutur ve öğretir.

" Allah bizi kendini tanıttığı kullarından eylesin "

Hüseyin KAN

EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 1

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Daha önceki sohbetlerimizde Allah'ın kelamını hep beraber tefsir edip, Kur'an'ı anlamaya çalıştık ve Allah nasip etti, ramazan ayında bunu tamamladık. Bundan sonra da dinimizi öğrenmeye devam edeceğiz inşallah.

Dini nasıl anlamamız lazım, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bize dini nasıl anlatmıştı, Cebrail (a.s.) dinimizi bize nasıl öğretmişti, bunun için bir giriş, bir başlangıç yapacağız inşallah. Öncelikle o girişi, başlangıcı birlikte yapmamız lazım. Eğer bu olmazsa sonrasını da tam olarak anlamamız mümkün olmaz. Neyi öğrenmeye çalıştığımızı, nasıl öğrenmemiz gerektiğini, kimden öğrenmemiz gerektiğini ve öğrenince neler kazanacağımızı yahut öğrenmezsek neyi kaybedeceğimizi iyice bilmeliyiz ve bu esasları daha başlarken öğrenip anlamalıyız.

Şimdi Esmau'l Husna'yı, Allah'ın güzel isimlerini, anlamaya çalışacağız; ama bunun için öncelikle yukarıda da bahsettiğimiz üzere bir giriş yapmamız gerekiyor.

Giriş

Önce meşhur Cibril Hadisi'ni bir hatırlayalım.

Sahabe buyurur*; "biz açık bir alanda oturuyorken beyaz elbiseli bir zat geldi. Hiç kimse onu tanımıyordu. Aynı zamanda üzerinde yolculuktan da bir eser görünmüyordu. Gelip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in karşısında oturdu. Ona, dizleri dizlerine değecek kadar yaklaştı. Sonra Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e soru sormaya başladı. Yalnız ilginç bir durum vardı. Hem soru soruyor hem de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ona cevap verince onu tasdik ediyordu. Normalde soru soran cevabını alır, bekler ya da gider ama bu hem soru soruyor hem de cevabı alınca "doğru söylediniz" deyip onu tasdik ediyordu. Sorulardan biri; "İman nedir?" İkincisi; İslam nedir? Üçüncüsü; ihsan nedir? Dördüncüsü ise; Kıyamet ne zaman kopacaktır?" sorularıydı.*

Beyaz elbiseli zat;

- "Ya Resulullah iman nedir?" Diye sordu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki;

-"İman; senin Allah'a, meleklerine, Allah'ın likasına; yani Allah'a kavuşmaya, vasıl olmaya, Allah'ın resullerine, bir de ölümden sonra dirilmeye, dirilip hesap vermeye iman etmendir" buyurdu.

O beyaz elbiseli zat Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e:

- "Evet, doğru söylediniz" dedi. Sonra "İslam nedir?" Diye sordu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

"İslam; Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan Allah'a âbd olmandır. Farz olan namazı kılman, orucu tutman, zekâtı

vermendir." buyurdu.

O zat bir daha:

- "Doğru söylediniz" dedi. Sonra "İhsan nedir?" diye sordu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

- "İhsan; Allah'ı görüyormuşçasına ona âbd olmandır. Sen onu görmüyorsan da onun seni gördüğünü bilmendir. Bunu bilip tadarak Allah'ın huzurunda ona kulluk yapman, âbdiyet yapmandır. Hayatını Allah'ın huzurundaymış gibi yaşamandır" buyurdu.

O zat;

- "Doğru söylediniz" dedi. Sonra "Kıyamet ne zaman kopacak" diye sordu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

- "Bu konuda sorulan sorandan daha bilgili değildir" buyurdu.

Sonra o zat kalktı ve yürümeye başladı. Sahabe Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bakıyordu. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki:

- Onu bana getirin.

Sahabe çıktı, dağılıp adamı aradı; ama adam yoktu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki:

- Bu gelen Cebrail'di. Size dininizi öğretmeye gelmişti.[1]

Buradaki üç husus; iman, İslam ve ihsan çok önemlidir. İşte bu üçünün toplamı Resulullah (s.a.v.)'in kelamıyla buyrulduğu üzere dindir. Peki, eğer bu üçüne birden değil de bir yahut ikisine sahip olunursa ne olur, bu din olur mu? -Hayır, dinden bir parça olur ama din olmaz; çünkü parça, bütünün yerini alamaz ve Allah parçalanmış bir dini de kabul etmez.

Yani, kul hem iman etmeli hem İslam'a girmeli; yani Allah'a teslim olmalı, bir de ihsan sahibi, muhlis; yani ihlaslı olmalıdır. Çünkü ihlas olmazsa o iman ve islam ondan kabul edilmez. Öyleyse en başta bu her üçünün bir bütün oluşturduğunu ve birbirinden ayrılamayacağını bilmeliyiz.

Resulullah (s.a.v.) iman nedir, sorusuna; Allah'a, meleklerine, Allah'ın likasına; yani Allah'a kavuşmaya, vasıl olmaya, Allah'ın resullerine bir de ölümden sonra dirilmeye, dirilip hesap vermeye iman etmendir" cevabını vermişti. Peki, Allah'ı tanımadan Allah'a nasıl iman edebiliriz? Bir hayal kurup, kendimizce ona asla yakışmayacak vasıflar vererek bu hayali varlığa Allah deyip mi iman edeceğiz? -Hayır, o Allah değil; vehmimiz, zannımız ve hayalimizde var ettiğimiz bir puttur. İbadet dahi etsek Allah'a değil bilmeden o hayali putumuza ibadet etmiş oluruz. Demek ki Allaha âbdiyet Allah'ı tanımaktan başlıyormuş.

Peki, Allah'ı nasıl tanıyacağız?

Onun kendini tanıttığı gibi tanıyacağız. Allah, kitabında kendini nasıl tanıtmışsa öyle tanırsak ona âbd olabiliriz. Yoksa hayali bir varlığı vehmederiz, zan ederiz. Oysa Allah "**Zan ilimden**

---

[1] Buhârî, İman, 1; Müslim, İman, 1

hiçbir şeydir,"[2] buyurmuştur.

İlim, Allah'ın bildirdiğidir. Gerisi mi? -Gerisi zandır. Zannı, Allah ilimden, bilmekten kabul etmez. Kul, Allah'ı ne kadar bilir, tanırsa o kadar da kendini bilmiş, kendini tanımış, hayatı da anlamış olur. Zaten şu andaki durumumuz Allah'ı bilmediğimiz, anlamadığımız içindir. Dolayısıyla kendimizi de bilmediğimiz, tanımadığımız için, hayatın bir imtihan olduğunu, Allah'ın bizi niye gönderdiğini anlamadığımız içindir. İş konuşmaya gelince herkes; "ben Allah'ın kuluyum, ben Allah'ı kabul ediyorum, hayat bir imtihandır, dünyanın bir imtihan yeri olduğunu kabul ediyorum" der. Diliyle bunu söyler, aklı da bunu kabul etmiştir; ama aklın bunu kabul etmiş olması onu imanlı yapmaz.

İlmin iman olabilmesi için kalbin tasdik etmesi gerekir. Dilinin söylediğini kalbi tasdik etmemiş olanın ilmi imana dönüşmemiştir. Biri, bir şeyi öğrendiğinde aklı onu kabul ettiyse hafıza; "bu doğrudur" diye onu kaydeder. Ama bu, ilmin imana dönüşmesi için yetmez. İmana dönüşmesi, kalbin tasdiki için kulun onu geniş geniş açıp anlaması gerekir. Allah'ın ayetleri üzerinde tefekkür bunun için gereklidir.

Hep beraber burada bunu anlamaya çalışıyoruz.

Allah'ın ayetlerini anlamaya çalıştık. Bundan sonra da rabbimizi tanımaya başlayacağız inşallah. Allah'ı nereden tanımaya çalışacağız? -Allah'ın kitabından, Kur'an'dan; yani Allah'ın vahyinden. Allah kendini Esmau'l Husna'sıyla nasıl tanıtmışsa öyle anlamaya çalışacağız. Allah'ın bir ismini, Allah kendini o isimle nasıl isimlendirmiş, vasfetmiş, tanıtmışsa öyle alır ve tanırsak bu artık kalbe inen bir bilgi olmuş olur ve artık o, bilgi değil iman olmuş olur; çünkü bilgi gönülde imana dönüşmüştür.

---

[2] Necm /28

Peki, bilgi imana dönüşürse ne olur?

İman sevmek demektir. İlim, imana dönüşünce sevgiye, muhabbete dönüşür ve böylece Allah'ın o ismini sevmiş oluruz. Sevince o ismin nuru, o ismin muhabbeti bizi kaplar. Bizi kaplayınca o isim bizde tecelli etmiş olur. O isimle Allah'a yeryüzünde halife olmuş oluruz; çünkü Allah, insanı yeryüzünde halife olması için yaratmıştır.

Onun için Allah ayeti kerimede; "**Yeryüzünde bir halife yaratacağım**"[3] diye buyurmuştur. Biri Allah'ı tanımadan, isimlerini bilmeden, anlamadan, o isimler onda imana dönüşmeden, ahlaka dönüşmeden Allah'a nasıl halife olur, nasıl halife olabilir! Böyle bir şey mümkün değildir.

Böyle bakan biri; dinden, imandan, Allah'tan hiçbir şey anlamamış demektir. Onun için yolun en başındayken bütün kardeşlerimize neyi söyledik? -"Herkes El Esmau'l Husna'yı ezberlemelidir" dedik. Bu, icmali; yani toptan olan imandır. Biri Allah'ın 99 ismini okur, manalarını anlarsa eğer "ben buna iman ettim" derse bu bir başlangıç noktasıdır ve iman etmeye daha yeni başlamış demektir. Öyleyse yapmamız gereken; Allah'a, Allah'ın isimlerine hep birlikte iman etmektir.

Müşrikler de Allah'a kendine göre iman ediyor, Yahudiler de Hristiyanlar da iman ediyor. Direkt Allah'ı, Allah'ın zatını, inkâr etmiyorlar. Kim söylüyor bunu? -Allah söylüyor.

"**Andolsun ki eğer onlara sorsan; gökleri, yeri kim yarattı ve Güneş'i, Kamer'i kim musahhar kıldı? Elbette diyeceklerdir ki; Allah. O halde nasıl çevriliyorlar?**"[4]

---

[3] Bakara /30
[4] Ankebut /61

Yani Allah'ın zatını kimse inkâr etmiyor, ne müşrik ne Yahudi ne de Hristiyan. Neyi inkâr ediyorlar o zaman? -Allah'ın sıfatlarını, isimlerini inkâr ediyorlar. Sıfat, isim ve fiil… Bunlar nedir, hep beraber anlayacağız inşallah.

Müşrikler, Allah'ın sıfatlarını inkâr ediyor, Allah'ın Rahman ismini kabul etmiyorlar. Mesela; "biz dünyada hayatımızı yaşarken Allah buna müdahale etmez, etmemelidir" inancındadırlar. Bu, şu andaki mü'minlerin düştüğü durumu da izah eder. İşini yaparken sanki Allah o işe müdahil değilmiş gibi sanki Allah'ın o işte herhangi bir emri, hükmü yokmuş gibi davranan bir kişi bu ayetin muhatabıdır. Allah'ı, göğün, ahiretin, cennetin, cehennemin rabbi olarak kabul eder de dünyadaki hayatının rabbi olarak kabul edemez. Neden, diye sorarsan; Allah'ı bilmiyor, tanımıyor da ondan. Rabbini bilse, tanısa, Allah'ın her anda isimleriyle nasıl tecelli ettiğini, hayata nasıl müdahale ettiğini, nasıl yarattığını bilse iman edecek aslında.

Ama insan, "**rabbi onu her ne zaman imtihan edip de kendisine ikramda bulunup nimetler verirse** '**rabbim bana ikram etti**' **der**; **ama her ne zaman da imtihan edip rızkını daraltırsa o vakit de** '**rabbim bana ihanet etti**,' **der**."[5] Yani görüldüğü gibi "onların kullukları tek taraflıdır" buyrulmuştur. Bu hal, dışardan gözlenebilir. Dilimize dökülen kelimelerle olması gerekmiyor. Şayet nimete seviniyor ama bir sıkıntı geldiğinde içimizden "ama ben bunu hak etmedim, Allah'ın bana bu yaptığı yanlıştır" diyorsak, yani feryadımız içimizdense yine bu ayetin muhatabıyız demektir.

Ayet-i kerimede Allah; "**Sizin hayır bildiklerinizde şer, şer bildiklerinizde hayır olabilir. Siz bilmezsiniz, Allah bilir**"[6] buyurur.

[5] Fecr /15, 16
[6] Bakara /216

Allah bir nimeti ikram ettiğinde zaten bu hayır olduğu için ona şükrediyoruz. Bir musibet geldiğinde ise o musibetin hayrı da mutlaka o şerrin içindedir. O şerrin içinde mutlaka bir hayır vardır. Hiçbir şer tamamen şer değildir. Arkasında ve onunla beraber bir hayır vardır. Acaba hayırdaki hayır mı büyüktür, yoksa şerdeki hayır mı büyüktür, hangisi daha büyüktür? -Hakikatte, şer görünendeki hayır daha büyüktür.

Ama biri Allah'ı, imtihanı anlamamışsa hayrı ve şerri kendine göre anlayıp bu ikisinde de kendine göre hüküm verir ve "bu şerdir bu da hayırdır" der. Hayır, onun nefsinin kabul ettiği ve sevdiği şey olur; ama şerde peşin bir fayda görmüyor, yani o hayır manevi ise onu görmüyor ve kabul de etmiyordur.

Mesela Allah, sana bir musibet, sıkıntı verince, bunun karşılığında neyi kazanıyorsun, Allah senin neyi kazanmanı murat ediyor?

Allah, ayeti kerimede; "**Allah sabredenlerle beraberdir**"[7] buyurmuştur. İşte sabrettiğin için Allah'ın beraberliğini kazandın. "**Allah sabredenleri sever**"[8] buyurdu. O sabrın karşılığında; "bu Allah'tandır, rabbim beni böyle imtihana tabi tutmuş, onun bir muradı vardır ve mutlaka bu hayırdır" deyip sabrettiğinde Allah seni sevdiği kulları arasına katar. O sabrın karşılığında Allah'ın sevgisini kazanmış olursun.

Kâinatta ve hayatta Allah'ın sevgisinden daha kıymetli, daha değerli, daha güzel bir şey yoktur.

Allah'ın sevgisini neyin karşılığında kazanırsın? -Musibete sabretmenin karşılığında kazanırsın. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz

[7] Bakara /153
[8] Âli İmrân /146

buyurmuştu: *"Mü'minin haline şaşılır. Allah nimeti verdiğinde şükreder kazanır. Musibet verdiğinde de sabreder kazanır. Hayatının her anında kazanır."*[9] Böyle bir mü'minin hayatı ibadet olur. Nimet gelince şükreder, musibet gelince sabreder. Zaten bunu böyle yapmazsa Allah'a tek taraftan kulluk yapmış olur.

Bir de ne buyurdu Resulullah (s.a.v) Efendimiz; *"imanın yarısı sabır, yarısı da şükürdür."*[10] Bizim anladığımız kadarıyla şükretmek kolaydır. Yani; "ya rabbi çok şükür" demek kolaydır ama aslında nimetin şükrü, nimetin cinsiyle yapılmalıdır. Yoksa "ya rabbi şükür," demek şükür değildir. Bir de kul şükrediyor; ama sabretmeye gelince isyan edip feryat ediyorsa o zaman imanının yarısı gitti demektir.

Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını, neden öğrenmemiz gerekir?

İmanımızın yarısını kaybetmemek için. Yaratılış sebebimiz; Allah'ı bilmek, Allah'ı tanımak, Esmau'l Husna'yı öğrenmek ve talim etmektir. Talim etmek ise onu üzerimizde göstermek ve ahlaka dönüştürmektir. Eğer Allah'ın isimleri birinin üzerinde tecelli etmiş ve görünüyorsa işte o, Hz. insan olmuştur. O, Allah'a yeryüzünde halife olmuştur. Yoksa hayatın gayesini anlamamış demektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in vefatından sonra Hz. Ayşe annemize sahabeler; "bize Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i anlatır mısınız? Diye sorduklarında Hz. Ayşe annemiz; "o da herkes gibi bir insandı ama Allah'ın bütün güzel isimleri, Esmau'l Husna'sı, kemal derecesinde üzerinde tecelli etmişti" buyurur.

---

[9] Müslim, Zühd ve Rekaik 64

[10] Beyhâkî ve Deylemî

Ve iz kâle rabbuke lil melâiketi innî câilun fîl ardi halîfeten, kâlû e tec'alu fîhâ men yufsidu fîhâ ve yesfikud dimâe, ve nahnu nusebbihu bi hamdike ve nukaddisu lek, kâle innî a'lemu mâ lâ tâ'lemûn:[11] "Hani, rabbin meleklere; 'ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' demişti. Onlar; 'orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamd ederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz' demişler, Allah da 'ben sizin bilmediğinizi bilirim' demişti."

Melekler bunu neden söyledi?

Daha Hz. Âdem yaratılmamış, daha ona ruh nefhedilmemişti. Allah meleklere kelamda bulununca kelamla birlikte yeryüzünü de, halifeyi de, insanı da gösterdi. Onların yeryüzünde nasıl fesat çıkarıp kan döktüklerini melekler gördüler. Allah hepsini birden gösterdi onlara. Evet, Allah'ın kelamı böyledir. Bu yüzden melekler; "yeryüzünde fesat çıkaracak birini mi yaratacaksın" dediler.

Allah, insanın halife olmaya neden layık olduğunu, meleklerin ve cinlerin secde etmesine neden layık olduğunu da beyan etmiştir. **Ve alleme ademel esmâe kullehâ**: "Allah bütün isimleri Âdem'e talim ettirdi." Bu isimler nelerdir? -Bunlar; Esmau'l Husna'dır. "Allah'ın Rahman ismi, Rauf ismi, Rahim ismi, Kerim ismi, Âlim ismi, Afuv ismi, Gafur ismi, Tevvab ismi…" Esmau'l Husna'nın hepsi Âdem'de tecelli etti.

Bu isimler meleklerde var mıdır? -Elbette ki yoktur.

İnsandan başka hiçbir mahlûkatta Allah'ın bütün isimleri yoktur. Bütün isimler deyince; yani o 99 Esmau'l Husna yoktur. Bu isimler bir tek insanda vardır. Bir tek insan böyle bir vasfa sahiptir.

[11] Bakara /30

Mesela; zahiri olarak melekler yemezler, içmezler. Bu durumda Allah'ın Rezzak ismini tanıyamazlar. Günah işlemezler; Allah'ın Afuv ismini, Gafur ismini, Gaffar ismini, Tevvab ismini hiçbir zaman anlayamazlar, tanıyamazlar. Tanıyabilmeleri için günah işlemeleri gerekir. Günah işleyecek, tövbe edecek ve Allah affedip mağfiret edecek. Böylelikle kişi, Allah'ın o ismini kendi üzerinde tanıyacaktır.

Evet; Allah, Âdem'e bütün isimleri talim ettirdi. **Summe aradahum alel melâiketi**: "Sonra Allah onları meleklere arz etti." Neyi arz etti, Allah'ın arz ettiği neydi? -Âlimlerimiz, "Allah'ın bütün isimleri" dediler, "bütün eşyayı gösterdi ya da eşyaların bir kısmını gösterdi," dediler. Her biri kendilerine göre bir tefsirde bulundu. **Fe kâle enbiûnî bi esmâi hâulâi in kuntum sadikîn**:[12] "Eğer siz doğru söylediğinizi düşünüyorsanız (ve gerçekten bu insan halife olmaya layık değilse) şunların isimlerini, bana söyleyin, bana haber verin." **Fe kâle enbiûnî bi esmâi hâulâi**: "Şunların ismini bana söyleyin."

Şunlar derken Allah neyi kastetti?

Summe aredehum alel melâiketi. Allah'ın bu arz ettikleri canlıydı, canlı varlıktı. Nerden anlıyoruz bunu? **Summe aradahum** kelamından. Eğer cansız varlık olsaydı, o kelime '**Summe aradaha**' olurdu. Canlı olarak neyi arz etmiş? -Allah canlı olarak Âdem'deki isimlerini arz etti. Allah'ın tecelli ettiği isimleri, Âdem'in üzerinden canlı olarak meleklere arz etti. "Bunu söyleyin, eğer bunların ne olduğunu biliyorsanız bunların isimlerini söyleyin" dedi.

Buna karşılık melekler ne cevap verdi? **Kâlû subhâneke lâ ilme lenâ illâ mâ allemtenâ**: "Dediler ki: Sen subhansın ya rabbi! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz." Ne demek bu? -Bir an için

[12] Bakara /31

sanki melekler, Hz. Âdem (insan) Allah’a halifeliğe layık değilmiş gibi, o halifeliği hak etmemiş gibi bir düşüncede bulundular. “Biz daha layığız” diye bir fikir görünüyor burada. “Sen yanlış yapmaktan, yanlış irade etmekten münezzehsin” dediler. Yanlışlarını hemen anladılar. “Ya rabbi! Senin bize öğrettiğinden başka bizim bir bildiğimiz yoktur” dediler. “Sen bize neyi öğretmişsen biz sadece onu biliyoruz. Sen bize hangi isminle tecelli etmişsen, hangi isimler bizde varsa biz sadece onu biliyoruz. Bizim bundan başka bir bilgimiz, bir ilmimiz yoktur” dediler. “Âdem’i tanıyamadık, anlayamadık. Kendi üzerimizden anlamaya çalıştık, anlamadık. Evet, sen eksik yapmaktan, yanlış yapmaktan münezzehsin, sen subhansın.” **İnneke entel alîmul hakîm**:[13] “Muhakkak ki âlim ve hâkim olan sensin, (her şeyi bilen sensin, her işinde hikmet sahibi olan sensin)” dediler.

Kâle yâ ademu: Allah, bu sefer Âdem’e “ya Âdem!” diye hitap etti. **Enbi’hum bi esmâihim**: “Bunların isimlerini onlara haber ver” dedi. Senin üzerinden tecelli eden bu isimler nedir, onlara haber ver. **Fe lemmâ enbeehum bi esmâihim**: “Ne zaman ki Hz. Âdem o isimleri onlara haber verdi.” **Kâle elem ekul lekum:** Allah buyurdu ki: “Ben size demedim mi (ben size söylemedim mi)?” **İnnî a’lemu gaybes semâvâti vel ardı**: “Göklerin ve yerin gaybını bilen benim demedim mi?” **Ve a’lemu mâ tubdûne**: **“**Sizin açıkladığınız şeyleri de bilirim.” **Ve mâ kuntum tektumûn**:[14] “Sizin gizlediğiniz şeyleri de bilirim demedim mi?”

Ve iz kulnâ lil melâiketiscudû li ademe: “İşte o zaman biz meleklere Âdem’e secde edin” dedik. **Fe secedû illâ iblis**: “(Melekler Âdem için hemen secde ettiler.) İblis hariç, iblis secde etmedi.” **Ebâ vestekbere**: “İblis secde etmemek için direndi ve

[13] Bakara /32
[14] Bakara /33

kibirlendi (kibirlendi, kibrinde direndi)." **Ve kâne minel kâfirîn**:[15] "Ve kâfirlerden oldu."

Evet, nasıl ki melekler Hz. Âdem'i bilmedi, anlamadıysa cinler ve diğer mahlûkat da anlamadı; ama ne zaman ki Allah onlara Âdem'i gösterdi, İblis hariç hepsi ona secde etti. Bunun da bir sebebi vardır. Allah burda bize neyi öğretiyor? -İblis gibi yapmamayı, insanın kıymet ve değerini bilmeyi bize öğretiyor.

Biz kıymetimizi nasıl bileceğiz ve nasıl meleklerin secde ettiği varlık olacağız?

Allah'ın isimleriyle; yani El Esmau'l Husna ile… Allah, "**En güzel isimler Allah'ındır**"[16] buyurdu. En güzel isimler demek yeterli değildir. Genel olarak kelime böyle kullanıldığı için ben de öyle kullandım; ama izah ederken bunu böyle söyleyemiyoruz. Ne dememiz lazım? -En güzel isimler değil tek güzel isimler dememiz gerekiyor.

Allah, rahman ve rahimdir. İnsan da rahman ve rahim olur mu? -Olacak, olmazsa olmaz. Peki, ne kadar?

Aklımızın alacağı şekilde anlarsak; sonsuz bir deryadan bir damla misali. Allah'ın rahmeti sonsuz bir deryaysa kulun ki bir damladır; ama Allah'ın rahmeti kulun rahmetine benzemez.

Allah'ın rahmeti bizatihi onda mevcuttur, Allah bizatihi rahmandır. Rahmete muhtaç kul olsa da olmasa da Allah rahmandır; ama kulun merhamet edebilmesi için birinin merhamete layık olması lazım, ona vicdanının sızlaması, sonra o vicdanın onu harekete geçirmesi lazım, en sonunda da gereği olan

---

[15] Bakara /34
[16] Haşr /24

fiil lazım; lakin varlık olsa da olmasa da El Esmau'l Husna Allah'ta bizatihi mevcuttur. Kulda ise Allah onu yarattıktan sonra kuluna o ismiyle tecelli eder. O kul da o tecelliyi kabul ederse, gönlünü o tecelliye açarsa nasibi kadar, alabildiği kadar ya da almak istediği kadar Allah ona verir. Onun için ikisi arasında kıyas kabul edilmeyecek kadar fark vardır.

Allâhu lâ ilâhe illâ hüve: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." İlah bir tek odur. **Lehul esmâul husnâ**:[17] "Esmau'l Husna onundur." Tek güzel isimler onundur. O isimler, Esmau'l Husna, bütünüyle Allah'a aittir. Kul; duası kadar, çabası, gayreti kadar Allah'ın o isimlerinden nasibini alır. Bu isimler kulda dengede olmayabilir. Dengede olması mümkün olmayacak kadar zordur. İstisnalar kaideyi bozmaz. Hz. Ayşe annemizin Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i anlattığı gibi; "*Allah'ın bütün isimleri onda kâmildi.*"

Evet; insan, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i ne kadar örnek aldıysa, onun haline, ahlakına ne kadar büründüyse Allah'ın Esmau'l Husna'sı onda o kadar tecelli etmiş demektir.

Ayete geri dönecek olursak; "Allah'tan başka ilah yoktur" dedi. Yani; "Allah'tan başka hiç kimsede, hiçbir varlıkta Allah'ın hiçbir ismi bütünüyle tecelli etmez" dedi. "Böyle bir şey düşünülemez" dedi. Peki insan, Allah'ın esmasını üzerinde ne kadar gösterebilir, o isim onda ne kadar tecelli edebilir? -Kendi gönlünün büyüklüğü kadar. Allah kula bir hayat yolu çizmiştir, bir takdir yapmıştır onun için. O, hayatını yaşarken karşılaştığı nasıl bir olay olursa olsun Allah'ın ismi üzerinde tecelli edip eğer ona göre muamele ediyorsa kendisi kadar o isim onda tecelli etmiştir. Gönlünün büyüklüğü kadar, imkânı kadar yani.

Yine Esmau'l Husna'yla ilgili; **Kulid'ullâhe**: "De ki: Allah'a

[17] Tâhâ /8

dua edin" **Evid'ur rahmân**: "Ya da Rahman'a dua edin." **Eyyen mâ ted'û**: "(İster Allah diye dua edin ister Rahman diye dua edin) Hangisiyle dua ederseniz edin." **Fe lehul esmâul husnâ**: "El Esmau'l Husna onundur." Yani o tek güzel isimler, en güzel isimler onundur. **Ve lâ techer bi salâtike**: "Namazında sesini çok yükseltme." **Ve lâ tuhâfit bihâ**: "O okuyuşunu çok da alçaltma." Yani yavaş sesle de okuma. **Vebtegi beyne zâlike sebîlâ**:[18] "İkisi arasında bir yol tut."

El Esmau'l Husna'yla ilgili ayetleri okuyoruz; çünkü Allah'ın isimlerini Allah'tan öğrenmemiz gerekiyor. Öyle kendimize göre isim vermemiz ya da birilerinin verdiği ismi kabul etmemiz yahut da bu dilde, Allah'a bu isim koyulmuş deyip kabullenmemiz yanlıştır. Kürtçe'de "Xêdé" denildiği gibi, bu yanlıştır.

Mesela; biz çocuğumuza bir isim koymuşuz, başka biri bizim çocuğumuzu başka bir isimle çağırırsa biz bunu kabul eder miyiz? -Etmeyiz. Allah nasıl kabul etsin! Allah başka bir isimle zikredildiğinde, anıldığında, dua edildiğinde nasıl kabul etsin! Ya da biz Allah'a kendi kendimize nasıl isim verebiliriz! Bizim kendi çocuğumuz olsa bile sormadan kendi kendimize ismi bu olsun diyor muyuz? -Demiyoruz. Ne yapıyoruz? -Hanıma ismi ne olsun diye soruyoruz. Kendi kararımızla kendi çocuğumuza isim koyamıyoruz. Bizi yaratan Allah'a nasıl isim koyabiliriz, Allah bunu nasıl kabul eder!

Ve lillâhil esmâul husnâ: "Esmau'l Husna (Allah'a aittir) Allah içindir." **Fed'uhu bihâ**: "(Allah'a o isimlerle) dua edin," o isimlerle Allah'ı davet edin. **Ve zerûllezîne yulhıdûne fî esmâihi**: "Allah'ın isimlerinde aşırı gidenleri, (haddini aşanları, onun zatına yakışmayacak şekilde ona isim takanları bırakın) onlardan uzak

[18] İsrâ /110

durun" dedi Allah. **Se yuczevne mâ kânû ya'melûn**:[19] "Allah, onları yaptıklarından dolayı cezalandıracak" dedi.

Evet, Allah'ın isimlerinde haddini aşmak, Allah'ın isimlerinde yanlışa düşmek... Allah, "onları bırakın" dedi. "Onları terk edin, onlardan uzak durun" dedi. Yani biri Allah'ı bilmiyor, tanımıyorsa, esmasıyla bilmiyor tanımıyorsa, Allah'ı kendine göre anladığını düşünüyor, Allah'a isim koyuyor, Allah'ın ismini farklı yorumluyorsa "onları bırakın" dedi. "Allah, onlara yaptıklarının cezasını verecek" dedi. Ama eğer biri Allah'ı, isimleriyle Esmau'l Husna'sıyla tanıdıysa, anladıysa, o isimlerle amel ettiyse Allah'ın o güzel isimleri onda imana, ahlaka dönüşüp o, Allah'ın isimleriyle, Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlandıysa bu durumda ne olur?

Ve mimmen halâknâ ummetun: "Sizin içinizden yarattığımız bir ümmet de var." Nasıldır onlar? **Yehdûne bil hakkı**: "Onlar hakka hidayet ederler." Tabi olarak Allah'ın ismi onda tecelli edince hakka hidayet eder. **Ve bihî ya'dilûn**:[20] "Ve Allah'ın o isimleriyle dengede durur, dengeye davet, adalete davet ederler."

Vellezîne kezzebû bi âyâtinâ: "Ayetlerimizi yalanlayan kimseleri de" **Se nestedricuhum min haysu lâ ya'lemûn**:[21] "Onları da bilmedikleri, anlamadıkları yerden yavaş yavaş tedrici olarak helak olmaya yaklaştırırız."

Huvallâhul hâlikul bâriûl musavviru lehul esmâul husnâ: "Allah odur ki o halıktır; yaratandır. O, El Bari'dir; yoktan var eden, yoktan yaratandır. O, El Müsavir'dir; yarattığı her şeye suret veren, şekil verendir. "En güzel isimler onundur." Yaratan, yoktan

---

[19] Araf /180
[20] Araf /181
[21] Araf /182

var eden ve her şeye şekil veren odur ve en güzel isimler, Esmau'l Husna, onundur. Demek ki Allah'ın bütün tecellisi esmasıylaymış.

Bütün varlık, Allah'ın isimlerinin, sıfatlarının tecellisidir, bütün varlık. **Yusebbihu lehu mâ fîs semâvâti vel ard**: "Göklerde ve yerde ne varsa hepsi rabbini tesbih eder." **Ve huvel azîzul hakîm**:[22] "Allah aziz ve hâkimdir." Bütün kuvvet ve şeref Allah'a aittir. Bütün işleri hikmetledir, işlerinin bir hikmeti vardır. Allah her neyi yapıyorsa o işte mutlaka bir muradı vardır, dedi.

Hep beraber Allah'ın esmasını Kur'an'a göre anlayacağız. Bu yüzden esma listesini yeniden yapıyoruz. Allah'ın isim olarak kullanmadığı sadece fiil olarak geçen isimleri vardır. Fiiller hiçbir zaman isim olmaz; yani Allah, fiilini isim olarak zatına izafe etmemiş, "ben böyleyim" dememişse o isim olmaz. Onun için Kur'an-ı Kerim'deki isimleri hep beraber anlamaya çalışacağız. Kur'an'da olmayan ya da bir kısmı fiil olarak mevcut olan Esmau'l Husna rivayetlerinde 26 tane isim farklıdır. Ayrıca listede, Kur'an'da hiç geçmeyen isimler de vardır. Evet, onları çıkarıyoruz ve düzeltiyoruz; çünkü Esmau'l Husna Kur'an'ın bildirdiğidir. Ve biz bu tefekkürü de Kur'an'ın nüzul sırasını gözeterek yapacağız inşallah. Allah Kur'an'da; "**Hiç, bilenlerle bilmeyenler bir olur mu**,"[23] "**Allah'tan layıkıyla ancak âlim kulları haşyet duyar**,"[24] buyurmuştur. Demek ki âlim kimdir diye sorulsa; Allah'tan en çok haşyet duyan, diye cevap verilmesi lazımdır. Allah'a göre cevap budur. Âlim; en çok bilen, en çok okuyan, en çok ezberi olan ve Kur'an'a hafız olan değildir.

Âlim; Allah'tan en çok haşyet duyan kimsedir. İsterse okuma yazması olmasın. Bu nedenle en önemli bilgi, en önemli

---

[22] Haşr /24
[23] Zumer /9
[24] Fatır /28

ilim Allah'ı bilmek, Allah'ı tanımaktır. Allah'ı tanıyabilmek için de onu esmasından, isimlerinden tanımak lazım. Bu yüzden Allah'a iman ederken onu tanıyabilmek için mutlaka Esmau'l Husna'yı bilmek ve teker teker öğrenmek gerekir.

Evet, en önemli bilgi, kulun ilk öğrenmesi gereken bilgi; Allah'ı bilmek, tanımaktır. Yani rabbini Esmau'l Husna'dan tanımaktır. Bu hem en önemli hem de en güzel bilgidir. Kul, rabbini bildikçe, tanıdıkça, anladıkça rabbinin güzelliğiyle güzel olur, Esmau'l Husna'yla güzel olur. İnsan için başka bir güzellik de yoktur.

Zahiri olarak güzel deriz, çirkin deriz; ama bir de Allah ile güzel olmak vardır. Ya da Allah'tan mahrum kalarak çirkin olmak vardır. En güzel olanlar; Allah'a en yakın olanlar, Allah'ın sıfatlarına bürünmüş olanlardır yani peygamberlerdir. Bu yüzden Allah, peygamberlerini överken kendi ismiyle övüp; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "rauf ve rahim,"[25] Hz. Nuh (a.s.) için şükreden bir kul "şekur," [26] Hz. İbrahim (a.s) için de "halim bir kul" der.[27]

Bütün peygamberlerde Allah'ın bir ismi, Esmau'l Husna'dan bir isim böyle en önde durur. Allah onun üzerinden kendini, kendi ismini, kendi güzelliğini över. Allah ile güzel olmak demek bu demektir.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ; "*Sizin Allah'a en sevgili olanınız ahlakça en güzel olanınızdır*"[28] buyurdu. En sevgili olmak, ahlakça en güzel olmak, Allah'ın isimlerinin en güzel şekilde insan üzerinde tecelli etmesi demektir. "*Kişi güzel*

[25] Tevbe /128
[26] İsrâ /3
[27] Hud /75
[28] Taberanî, Evsat, No: 6376, 7, 196

ahlakıyla gece sabaha kadar ibadet; gündüz oruçlu sevabı alır"[29] buyurdu.

Biri Allah'a yakın mı olmak istiyor? -Bu durumda Allah'ın isimlerini üzerinde göstermesi lazım. Allah'ın kendisini sevmesini mi istiyor, neyle sevgisine yakın olacak? -Esmasıyla, isimleriyle. Biri, Allah'a vasıl olmak mı istiyor, huzura kabul edilsin mi istiyor? Neyle olacak bu? -Allah'a yaklaştıkça. Yakın olmak için de esmanın, Esmau'l Husna'nın kendisinin üzerinde tecelli etmesi gerekiyor. Biri Hz. insan olmak mı istiyor? -Evet yine Esma'yla olacak bu.

Ama önce kişinin Esmau'l Husna'yı öğrenmesi lazım. Onun, Esmau'l Husna'nın bilgisini alması lazım. Önce Allah'ın ismini öğrenecek sonra o isim üzerinde tefekkür edecek. O, onun gönlüne açılacak ve o, Allah'ın o ismiyle Allah'ı sevecek. O isim sonra onun gönlünde tecelli edecek ve amele dönüşecek.

Yani Allah'ın Rahim ismini önce anlayacak, isim Allah'tan nasıl tecelli ediyor, kendi üzerinde nasıl tecelli ediyor onu anlayacak. Sonra Allah'ın Rahim ismini sevecek, sonra o onda ahlaka dönüşecek, insanlara rahmetle muamele edecek. Ne oldu o? -Allah'ın Rahim ismini almış oldu. Allah o kuluna nazar ederken, bakarken neyi görecek? -Önce en öndeki ismi neyse onu görecek. Kendi güzelliğini, kendi esmasını onun üzerinde görüp onu sevecek; çünkü Allah'ın onun üzerinde sevdiği, onun topraktan olan bedeni değil, onun üzerinde tecelli eden kendi ismidir.

Allah, başka bir varlığı sevmekten münezzehtir. Allah, kulunun üzerinden kendini sever. Kul da Allah'ın yeryüzündeki halifesidir, onu temsil eder.

---

[29] Ebu Dâvud

Kulun, Allah'ı temsil edebilmesi için Allah'ın isimlerinin üzerinde tecelli etmesi lazım. Yani o güzel isimlerin onda olması lazım. Allah onu, Âdem'i, yaratırken esmasını vermişti ya… Bütün kullarına bu şekilde o isimlerini vermiştir. Bütün isimleri, her bir kula Allah talim ettirmiştir ve kulun üzerinde bu isimler mevcuttur.

Kula düşen nedir?

İsmi açığa çıkarmaktır. Evet, fıtratını Kur'an ile buluşturup o esmayı, kendi fıtratındaki esmayı, açığa çıkarmak; yani onun fıtratı Kur'an ile buluşmadan, Esmau'l Husna'yla buluşmadan açığa çıkmaz.

Mesela bir çocuk merhamet eder. Kim öğretmiş ona? -Ona, bunu Allah öğretmiştir. **Alleme ademel esmâe kullehâ**;[30] Âdem demek, "her bir insan" demektir. Âdem'e; yani her bir insana, bütün isimleri Allah talim etmiş, onda mevcuttur; ama insan büyürken çevresindekiler onu örter, kapatır veya örtmez.

Mesela; insanın üzerinden olan Rahim isminin tecellisini çevresindekiler nasıl örter?

"Kendini düşün, kendi hesabını yap, kimse kimseye bir şeyini vermez, sen işini bilmiyorsun, sen yanlış yapıyorsun, oyuncaklarını kimseye verme" dediğinde o tecelliyi, tecellinin önünü kapatır. Böylelikle insanlar, ona başka bir şey öğretmeye başlar, rahim olmanın tersine başka bir şey öğretirler. Bir de çocuklar duyduklarına değil gördüklerine, anladığına inanır, ona göre hal, tavır alır. Anası, babası hangi haldeyse o da yüzde doksan öyledir. İstisnalar kaideyi bozmaz. Kimisi direniyor, güçlüdür, direndiği için onlara uymaz. Onlarınkini kabul etmeyebilir,

[30] Bakara /31

yanlışını kabul etmeyebilir ama genel olarak kabul eder, yani çevresine uyar. Ana baba, çocuğuna rehber olur, mürşit olur. Onlara peygamberini örnek olarak göstermez, kendini örnek gösterir. "Benim gibi yap" deyip ona peygamberlik yapmaya çalışır. Eğer bu, Allah'ın emrine aykırıysa kendi evladına peygamberlik yanında bir de ilahlık yapmak sonucunu doğurur.

"Ben Allah'ı kabul ediyorum" demek yetmiyor. Allah'ın kendini tanıttığı gibi tanımak gerekiyor. Allah'ı tanımaya çalışırken her bir insan kendine göre mutlaka bir şeyler düşünür.

Allah'ı düşünürken, anlamaya çalışırken iki tane yol vardır; bu yollardan birine tenzih, diğerine teşbih denir.

Tenzih demek; "Allah'ı anlamak mümkün değildir. Kul kim, Allah'ı anlamak kim! Onu nerde anlayacağız, nasıl anlayacağız! Hiçbir şekilde onu anlamak, onu düşünmek, anlamayı düşünmek mümkün değildir" diyenler olmuştur. Bu mutlak tenzihtir, bu yanlıştır.

Teşbih demek; bir şeyi, benzetmek demektir. Âlimlerin bir kısmı; "Evet Allah'ı bilebiliriz, Allah'ı tanıyabiliriz" demiştir. Nerden anlayabiliriz, nasıl anlayabiliriz? Diye sorulduğunda ise bu konuda farklı farklı yollar ortaya çıkmıştır; Bir kısmı, "işte dünyaya bakıp, göklere bakıp, yıldızlara bakıp, sanata bakıp sanatkârı anlayabiliriz, Allah'ı öyle tanırız" demiştir ki bu sıratı müstakime benzemektedir.

Bunun biraz aşırısı vardır; İşte "bütün varlık Allah'tır" diyenler çıkmıştır. Allah her şeyde tecelli etmiştir. Varlığı, Allah'a izafe edip, teşbih edip, bilmeden, farkında olmadan o teşbihte mutlak teşbih yapınca, tenzih çizgisini geçince de küfre düşmüşlerdir.

Mesela ne demişlerdir?

Söylemeye dilim varmıyor, söylerken zorlanıyorum. “Her şey Allah’tır” demişlerdir. Böyle diyenler çıkmıştır. Bunu söyleyenler öyle sıradan insanlar değil, böyle koca koca âlimlerdir. Yani cahil insanlar değil. Yolunun tarikat olduğunu, tasavvuf olduğunu söyleyenlerdir. Evet, bu da büyük bir yanlıştır.

Onun için kardeşlerimizin unutmaması gereken bir şey vardır; mutlak tenzih, mutlak teşbih ikisi de yanlıştır. Tam ortada durmak gerekir. Tam dengede, sıratı müstakimde durmak gerekir. “Hiçbir şekilde Allah’ı tanıyamayız” demek yanlıştır. “Allah’ı bütünüyle tanırız” demek de yine yanlıştır. Kimsenin gücü buna yetmez. Yaratılmış bir mahlûkun, kulun, Allah’ı tümüyle bilmeye, tanımaya gücü yetmez.

İnsan, Allah’ı ne kadar tanıyabilir?

Allah’ın, kendisinde esmasıyla tecelli ettiği kadar tanır. “Allah rahman ve rahimdir” dedik. İnsan bunu nerden tanıyacak? -Eğer dışardan tanımak isterse; bir hayvanın, yavrusuna merhamet edişinden Allah’ın merhametini görüp “ben buradan anladım” diyebilir. ”Bunun üzerinden anladım, bir parça rahmeti gördüm, anladım” der. Bu, kulun dışarıdan tanımasıdır.

Bir de kulun kendi üzerinden bunu anlaması gerekir.

Kul, Allah’ın yeryüzündeki halifesi olduğu için Allah o ismiyle ona tecelli etmiştir. Kendindeki rahmete bakacak, sonsuz bir deryadan bir damla rahmet. Kul böyle yapınca Allah’ın rahmetini bütünüyle anlamış olur mu, tanımış olur mu? Haşa! Böyle bir tanıma söz konusu değildir; ama kendine, kendindeki rahmete göre tanımış olur.

Ancak başka bir tanıma şekli daha vardır. O nedir?

Kul; Allah'a bütünüyle dönüp, Allah'a bütünüyle teslim olup, bütünüyle muhsin olursa yani yukarda anlatılan iman, İslam ve ihsanı kendinde bütünüyle gerçekleştirip, eğer dini bütünüyle yaşarsa, Allah ona bir perdeyi aralar. Mesela; Rahman isminden veya Rahim isminden bir perdeyi aralarsa evet, kul oradan Allah'ın o ismini Allah'ın dilediği kadarıyla tanıyabilir. Allah'ın dilediği kadarıyla...

Yine de o kul; "ben Allah'ın bu ismini bütünüyle anladım" diyemez, gücü buna yetmez. Çünkü Allah bir kulun aklına sığmaktan münezzehtir ama onun gönlüne tecelli ederse, kul o ismin nuruna bürünürse tecelli ettiği kadarıyla kul onu anlar, onu tanır ve haddini bilir. Kul, o isme âlim olunca Allah'tan haşyet duyar, Allah'a karşı edepli olur.

Mesela bir örnek vereyim;

"Allah semi'dir, basirdir."[31] Kul da semi' ve basirdir. Yani Allah'ın kendisine vermesiyle kul da görüyor ve işitiyor; ama Allah'ın görmesi, işitmesi kulun görmesine, işitmesine benzemez, böyle bir kıyas kabul edilmez. Böyle bir benzetme bile olmaz. Allah bizatihi görür. Zamandan, mekândan münezzeh olarak görür; ama kul zamanla, mekânla sınırlıdır. Kul; gözüne, beynine, ortamdaki ışığa ve bu işin beynine aksetmesine göre görür. Allah'ın görmesi kulun görmesine benzer mi, böyle bir benzetme olur mu? -Olmaz; ama kul, kendindeki o görme ne kadarsa ona göre anlayabilir, hesap edebilir. Bunun ötesini de Allah'ın kendini tanıtmasına, o ismi ona öğretmesine göre bilir, tanır.

Allah görünce nasıl görür? -Allah her şeyi her şeyle görür.

[31] Mu'min /56, Hacc /75

Allah her şeyi her şeyle bilir. Her şeyi her şeyle de işitir. Bu, kulun aklının anlamayacağı bir şeydir.

Diyelim ki; Allah bir kula Semi' isminin nuruyla tecelli etse, o ismi ona tanıtsa ne olur?

O kul, yerde gökte ne kadar varlık varsa hepsinin sesini bir anda işitir. Atomun dönüş sesi de buna dâhildir. O atom çekirdeğinin etrafında dönen moleküllerin dönüşünün sesi de buna dâhildir. Hepsinin tesbihini bir anda işitir. Hani buyurdu ya; "**yerde, gökte ne varsa hepsi rabbini hamd ile tesbih eder**."[32] Kul, hepsinin hamdini, tesbihini ve duasını bir anda işitir. Okyanusun dibindeki her balık tek tek Allah'tan nasıl rızık istiyor, nasıl dua ediyor her birini birbirine karıştırmadan tek tek işitir. Bir kul bunu işitmiştir; ama Allah ona ismini tanıtmak için o ismiyle tecelli etmiş, kul da bu yüzden işitmiştir. O anda öyle bir perdeyi açmış ve ona aralamıştır. Görmesi de öyledir. O zaman kul, Allah'ın nasıl işitip nasıl gördüğünü anlar.

Kul, Allah'ın esmasını bütünüyle anlar mı?

Haşa! Bütünüyle anlamaz. Sadece bu kâinat üzerinden anlar. Kendi üzerinden anlamış olur. Yine de "ben anladım" diyemez. Onun için Allah'a karşı edepli olmak, saygılı olmak lazım. "Rabbimiz subhandır" demek lazım. Bizim aklımıza, hayalimize sığmaktan münezzehtir. Senin aklın, hayalin bir şeyi aldıysa senin aklın, hayalin onu kapladı demektir. Bu; senin aklın, hayalin ondan daha büyüktür manasına gelir. Böyle düşünmek küfürdür, böyle düşünmek şirktir.

Biri "ben Allah'ı anladım" dediyse o küfre girer. Bu; "benim aklım ondan daha büyüktür" manasına gelir; ama şöyle diyebilir;

---

[32] Tegabûn /1, Haşr 1

“kendi üzerimden rabbimin bana tecelli ettiği kadarıyla onu anladım” derse doğru olur. Bu, küfür olmaz.

Rabbimizin bize tecelli ettiği kadarıyla hep beraber onu anlamaya çalışacağız inşallah. Bu bir başlangıçtı, başlangıç yaptık. Bu başlangıç bir dahaki sefere devam eder, inşallah bu başlangıcı tamamlamaya çalışırız.

Rabbimizi Esmau’l Husna’sıyla hep beraber anlamaya, tanımaya çalışacağız. O isimler, bizde tecelli etmiş mi etmemiş mi, etmişse ne kadar tecelli etmiş, bizde ne kadar imana, ahlaka, amele dönüşmüş hep beraber ona bakacağız. Nasıl tecelli eder, etmesi gerekir, hep beraber bunu öğrenip yaşamaya çalışacağız inşallah!

Allah’a iman Allah’ın Esmau’l Husna’sıyla mümkündür. Onun için dersimiz Esmau’l Husna’dır; yani Allah’a imandır. Allah’a iman; Allah’a hiçbir şeyi şirk koşmadan ve Allah’ın huzurundaymış gibi bir hayatı yaşamaktır.

Allah, bizi gerçek manada kendisine iman edenlerden eylesin. Allah’a hiçbir şeyi şirk koşmadan Allah’a âbd olmaya çalışanlardan eylesin. Allah bizi muhsinlerden eylesin. Allah’ın huzurundaymış gibi bir hayatı yaşayanlardan eylesin. Hayatını yaşarken her anda Allah’ın hesabını yaparak, onun rızasını, sevgisini gözeterek yaşayanlardan eylesin. Allah, bizi kendisine zulmedenlerden eylemesin. Kendi kendine kibirlenip şeytana uyanlardan, şeytana arkadaş olanlardan eylemesin. “Ben biliyorum” deyip, büyüklenip kibirlenenlerden eylemesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 2

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber dinimizi öğrenmeye çalışıyorduk. Din deyince; iman, islam ve ihsan olarak anlamamız gerektiğini söylemiştik. Bunlardan biri eksik olursa eğer; dinin eksik olacağını, bir parçasının olamayacağını söylemiştik. Kim söylüyor bunu? -Resulullah (s.a.v.) Efendimiz söylüyor; yani hem iman etmen, hem amel etmen, hem de ihlaslı olman lazım. Bunlardan biri eksik olursa olmaz. O, din olmaz; o, insanı Hazreti insan yapmaz. Evet, bunların içinden önce imanı anlamaya çalışacaktık. Önce Allah'a iman…

Allah'a iman edebilmek için de Allah'ın isimlerini, yani Esmau'l Husna'yı bilmek, anlamak gerekiyor. Esmau'l Husna'yı anlayabilmek için önce Allah'ın isimlerini neden anlamamız gerekir, anlamazsak olmaz mı, anlamazsak neyi kaybederiz, anlarsak neyi kazanırız, onu anlamamız gerekir.

Eğer Allah'ı tanımazsak Allah'a iman etmemiz mümkün değildir. Neye iman edeceğiz, tanımadığımız bir Allah'a nasıl iman etmiş oluruz? -Tanımadan iman edersek bu toptan bir iman olur. Biri "ben Allah'a iman ediyorum" diyebilir, bu başlangıçtır sadece. Bunun devamı vardır.

Mesela; Allah, ısrarla Kur'an-ı Kerim'de "**Allah'a şirk**

koşmayın”[1] der. Allah’a şirk koşmak demek Allah’ın zatına şirk koşmak demek değildir. Zaten müşrikler de Allah’ı yerin, göğün sahibi olarak kabul eder; Yahudiler de Hristiyanlar da kabul eder; ama hepsi de Allah’a şirk koşar. Allah’ın zatına değil; Allah’ın isimlerine, Esmau’l Husna’sında Allah’a şirk koşarlar. Şu anda mü’minler de Allah’ı bilemedikleri, tanıyamadıkları, Esmau’l Husna’dan anlayamadıkları için aynı duruma düşmüşlerdir. Allah’ın isimlerini anladıkça, tanıdıkça göreceğiz ki Allah’ı gerçek manada anlayamamışız, tanıyamamışız. Dolayısıyla iman da edememişiz.

Allah’ın esmasını, Esmau’l Husna’yı, Allah Kur’an’da nasıl beyan etmişse öyle anlayacağız. Onun için mevcut bir liste vardır. O liste hakkında biraz bilgi vereyim;

Tirmizi’nin rivayet ettiği Esmau’l Husna hadisinde bir liste vardır. Bu hadisi Ebu Hureyre rivayet etmiştir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurmuştur ki; “*Allah’ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları ehsa ederse (sayarsa) cennete girer.”*[2] Bu hadisi, bir Tirmizi rivayet etmiştir, bir de Sünen-i İbn-i Mace’de,[3] İbni Mace rivayet etmiştir. Her birinin elinde bir liste vardır; ama iki liste birbirine uymaz. Yirmi altı isim Kur’an’da olduğu halde her iki listede de yoktur. Bir listede bulunan bazı isimler de diğer listede yoktur. Dolayısıyla o yirmi altı ismi Kur’an’dan çıkarıp ilave ederek listeyi düzeltiyoruz; yani listeyi, Kur’an’a göre düzenliyoruz.

Onların rivayet ettikleri farklı 26 isim hangileridir?

Fiilden türetilmiş isimlerdir. Fiilden isim türetilmez ama

[1] Nisa /48
[2] Tirmizî, İbn-i Hibban, Hâkim
[3] Sünen-i İbn-i Mace: Ehl-i sünnet eksenli hadis çevresine göre; diğer hadis kitaplarına oranla daha güvenilir kabul edilen altı kitaptan (Kutub-i sitte) biridir.

türetmişler, söylemişlerdir. Mesela; El Adl, El Mûmit gibi, ama bunların karşılığında Allah'ın isim olarak beyan ettikleri vardır. Allah eğer kendini onunla, o isimle vasfetmemişse o, isim olmaz. Ne olur? -Allah'ın fiili olur. "Allah kâfirlere azap eder" o zaman "Allah'ın bir ismi de Muaziptir" dediler. Yanlış; bu, Allah'a isim olmaz; çünkü azap edebilmek için önce kâfiri yaratmış olması gerekir. Bu, Allah'ın zatına gitmez; çünkü isim Allah'ın zatına gider, fiil Allah'ın zatına gitmez. Aynı zamanda fiil değişir, Allah'ın isimlerinde değişiklik olmaz. Allah kendini bir isimle vasfetmişse o, ona özeldir, ona hastır. Onda ne eksiklik olur ne fazlalık olur ne de değişiklik olur; ama fiil öyle değildir. Allah azap da eder, af da eder; yani fiil değişkendir. Onun için fiilden isim türetilmez.

Kur'an'daki yirmi altı ismi oraya ilave ediyoruz. Bu listeyi de hep beraber göreceğiz. Onu ezberleyeceğiz, o isimleri anlatıp izah edeceğiz inşallah.

Hadisi şerifte buyurdu: "*Allah'ın doksan dokuz ismi vardır*." Resulullah (s.a.v.) Efendimiz aslında listeyi söylemedi, isim söylemedi. Sadece; "*Allah'ın doksan dokuz ismi vardır, kim onları ehsa ederse* cennete *girer"* buyurdu. Buhari'de de bu hadis vardır; ama liste yoktur. Buhari doğru yapmış ve liste eklememiştir.

Çünkü bir liste olmuş olsaydı o zaman; "bu kadar mücadele etmeye gerek yok, çaba gayret sarf etmeye gerek yok. Allah'ın doksan dokuz ismini ezberleyelim, her gün sayalım cennete girelim" derdik. Böyle olur mu? -Böyle olmaz, hadisin manası bu değildir.

Hadis nasıldı?

Lillahi tis'un vetis'une ismen: "Allah'a ait doksan dokuz isim vardır." *Vemen ehsaha: "Kim bu isimleri ehsa ederse,"* ehsa etmek

demek; onu tahsil etmek demektir. Saymak başka şey tahsil etmek başka bir şeydir. Tahsil etmek demek; kim bu isimlerin eğitiminden geçerse, bu isimlerle isimlenirse, bu isimleri üzerinde ahlak olarak gösterirse; yani Allah, isimleriyle sıfatlarıyla ona tecelli ederse *dahele cenneh: "O, cennete girer"* buyurdu. Girecek değil girer. O zaman mesele sadece saymak değilmiş; onu tahsil etmekmiş. Onu önce öğrenmek, anlamakmış sonra o isimlerin senin gönlünde imana dönüşmesi, üzerinde ahlaka, amele dönüşmesiymiş. Böyle olunca elbette ki o kul cennete layık olur. Böyle birinin kendisi cennet olmuştur zaten. Kim neyi öğrenirse öğrensin, hangi konuda bilgi sahibi, ilim sahibi olursa olsun, o herhangi bir konuda Allah'ın isminde ilim sahibi olmuş demektir; çünkü her ne varsa hepsi Allah'ın isimlerinin, sıfatlarının tecellisidir.

Eğer kul, doğru bir bakışla bakıp onu Allah adına okursa ne olur?

Onun Allah'ın ismi olduğunu anlar. O, her neyi öğrenmişse o bilginin Allah'ın bir esmasına mukabil olduğunu, Allah'ın bir ismini tanıtmakta olduğunu anlar; ama bunun için onun önce doğru bakması, bakıp Allah adına okumuş olması gerekir. Allah adına okumadan onu anlaması mümkün değildir. Herkes bir şeylere bakar, mesele doğru bakmaktır.

Yusuf Suresi'nin 108. Ayeti'nde buyrulur ki;

Kul hâzihî sebîlî: "De ki: İşte benim yolum." Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yolu neymiş? **Ed'û ilallâhi alâ basiretin**: "Basiret üzere Allah'a davet ederim." Basiret demek görmek demektir. Basiret üzere, görmek üzere Allah'a davet ederim. **Ene ve menittebeanî**: "Ben de böyleyim bana tabi olanlar da böyledir(ben ve bana tabi olanlar basiret üzere Allah'a davet ederiz)." Evet,

basiret üzere, görmek üzere Allah'a davet ederiz. **Ve subhânallâhi**: "Allah'ı tenzih ederim, Allah subhandır." **Ve mâ ene minel muşrikîn**: "Ve ben müşriklerden değilim." Eğer basiret yoksa şirk vardır. Basiret üzere Allah'a davet yoksa şirk vardır. Ya basiret üzere, görmek üzere Allah'a davet eder, Allah'a yürürsün, Allah'a yakın olursun ya da şirk içinde kalır, müşrik olursun.

Görmek üzere ne demektir, neyi görmemiz gerekir?

Önce **ve subhânallâhi** dedi; yani "Allah'ı tenzih ederim, Allah subhandır, Allah herhangi bir şeye benzemekten münezzehtir" dedi. Bu durumda basiret üzere, görmek üzere davet ederken aslında neye davet ediyor? -Allah'ın Esmau'l Husna'sına davet ediyor. Bu, bütün varlıkta, bütün mahlûkatta öncelikle birinci derecede insanda, Allah'ın isimlerini görmeye, basirete davet ederim, anlamına gelir. Bir kul kendine, kendi gönlüne bakınca kendi üzerinden rabbini görmelidir. Rabbini görüp kendi üzerinden anlamalıdır. Başka türlü onu anlaması mümkün değildir.

İki türlü ilim vardır;

Biri husuli ilim biri de huzuri ilimdir. Husuli ilim; hâsıl olan ilim demektir. Sonradan herhangi bir konuda okursan, dinlersen, öğrenirsen bu hâsıl olur. Bir de huzuri ilim vardır. Kul, Allah'ı huzuri ilimle bilebilir. Hâsıl olan ilimle asla onu bilemez, anlayamaz. İnsan kendini de huzuri ilimle bilir; yani insanın "ben varım" demesi gerekmez. Çünkü varlığını tadarak bilir. Bu durumda huzuri ilim, tatmak demektir. Senin, rabbini tatman, tadarak bilmen gerekir. Nasıl? -Allah subhandır, bunu asla unutmuyoruz. Daha önceki sohbette; "Kul, Allah'a iman ederken tenzih ve teşbihin tam ortasında durmalıdır" demiştim. Subhanallah tenzihtir; Allah zahirdir ise teşbihtir, Allah batındır,

bu da tenzihtir. **Huvel zahiru huvvel batın**:[4] "Allah hem zahirdir hem batındır." Zahir derken teşbih eder, batın derken tenzih eder. Bunu izah edeceğim inşallah.

Evet, kul kendi üzerinde esmayı görmek üzere nasıl tadar?

Kul kendine bakıp Allah'ın, kendindeki sıfatlarını tadıp o kendi üzerindeki isminden, sıfatından Allah'ın sıfatını anlamaya çalışacaktır. Mesela; Allah rahimdir. Bunu nasıl anlayacağız? -Dışarıda görebiliriz, seyredebiliriz. Evet, hayvanlar birbirine merhamet eder, insanlar birbirine merhamet eder ama bu yetmez. Bu dışarıdaki bilgidir. Bir de senin kendi üzerinde bunu tatman gerekir ki bu ilim huzuri bir ilim olsun. Bu bilgi gerçek bir bilgi, iman bilgisi olsun; çünkü iman kalbin tasdikini gerektirir. İman için aklın tasdiki yetmez.

İman için ne dediler?

"Dil ile ikrar kalp ile tasdik" dediler. Aklın tasdiki geçmiyor, kalbin tasdiki geçiyor. Kalbin tasdiki, sevmek ve tatmaktır. Allah rahimdir, kendi gönlündeki rahmete bakıp Allah'ın sonsuz rahmet deryasını bir damla olarak tatmışsın, o bir damladan Allah'ın sonsuz rahmet deryasını anlamaya çalışıyorsun; ama tattığın bir damla rahmetle sonsuz deryayı kendine göre bir parça anlamış olursun, damlan kadar… Allah'ın bütün isimleri böyledir.

Allah vedudtur; Allah sever. Allah, mü'mini, muttakiyi, sabredeni, şükredeni, Allah yolunda saf bağlayanları sever. Allah bunu söylüyor. Kul bunu kendi üzerinden nasıl anlayacak? -Kendi sevgisiyle anlayacak. Kulun gönlünde ne kadar sevgi varsa Allah'ın sevgisini de ona göre anlar; ama söyledim sonsuz bir deryadan bir damla misali anlayabilir ancak. Yoksa "ben Allah'ın sevgisini,

[4] Hadid /3

rahmetini anladım" dersek ne olur? -Haddimizi aşmış oluruz. Akıl hiçbir zaman Allah'ı ihata etmez, edemez. Allah subhandır. Aklın bir şeyi ihata etmeyene, kaplamayana kadar, onu anlaması mümkün değildir. Göz de öyledir. Göz bir şeyi görecekse önce onu kaplar, ihata eder ondan sonra onu görür.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ne buyurdu? "**De ki: Benim yolum basiret üzere, görmek üzeredir**." Neyi görmek? -Allah'ın isimlerini görmek üzeredir. -Yoksa müşrik oluyormuş. Nitekim devamında; "**ben müşriklerden değilim de**"[5] buyurdu. Bu durumda kulun kendisinde Esmau'l Husna'nın tecellisi ne kadar varsa onun hepsi Allah'a aittir. Bütün güzellikler Allah'a aittir.[6] Allah kendi güzelliğinden kuluna, kendisine halife olacak olan kuluna, ne yapmıştır? -Onu, esmayı, ikram etmiş, ihsan etmiştir. İhsan etmiş ama iş bu kadardır da dememiştir. Ne buyurdu? "**Esmau'l Husna, en güzel isimler, Allah'ındır. İster Allah deyin, ister Rahman deyin. Allah'ı hangi ismiyle anarsanız anın, o isimlerle Allah'a dua edin, Allah'ı davet edin**."[7]

Dua deyince biz neyi anlarız, ya da duayı nasıl yapıyoruz?

"Ya rabbi sen rezzaksın bize rızık ver. Sen kerimsin bize ikram et. Sen rahimsin bize rahmet et. Sen afuvvsun bizi affet" diyoruz. Bu yeterli midir? -Bu yeterli değildir. Bu, anlamadan yapılmış duadır. Böyle dua ettiğimizde Allah kabul ediyor mu? -Böyle yapınca Allah bu duayı kabul etmez; çünkü duanın şartları vardır. Allah'ın bizden istediği dua bu dua değildir.

Kul bir şekilde Allah'a dua ediyor, Allah'tan bir şeyi istiyorsa; kulun önce onun gereğini yerine getirmesi lazım. Ne

---

[5] Yusuf /108
[6] Nisa /79
[7] İsrâ /110

buyurdu ayeti kerimede; "**Onlar sana beni sorarlar. Ben yakınım, bana dua edenin, beni davet edenin, davetine icabet ederim. Söyle onlara; onlar da benim davetime icabet etsinler, bana iman etsinler**."[8] Allah bize şahdamarımızdan daha yakındır[9], bize bizden daha yakındır.

Bize bizden daha yakın olacak olan şey nedir?

-Bizim hakikatimizdir. Demek ki bizim hakikatimizde Allah'ın tecellisi varmış. Hangi tecelli? **Nefehtu fihi min ruhi**:[10] "Ona ruhumdan nefhettim." Allah'ın nefhettiği ruh bizim hakikatimizdir. Hakikatte biz oyuz, Allah'ın o nehfettiği ruhuz. Ruh, Allah'ın bütün isimlerini kendisinde toplamıştır zaten. Allah, "o ruh bendendir" buyurdu.

Yalnız, arkadaşlar bunu bazen yanlış anlayabiliyor, bu yüzden biraz izah edeyim;

Haşa! "Ruh, Allah'ın parçasıdır" demek büyük yanlıştır. Kelime asla böyle kullanılmaz; Allah parçalanmaz. Ne denilmesi lazım? -Allah'ın tecellisi… Tecelli ne demek? -Allah "ruhumdan nefhettim" dedi, "ruhum ona tecelli etti" dedi. Tecelli etmek demek aksetmek demektir. Buyurdu ki ayeti kerimede; "**Musa**; **ya rabbi kendini bana göster, dediğinde Allah**: **Dağa bak, eğer dağ dayanırsa sen de beni görmeye dayanırsın**" dedi. "**Allah dağa tecelli etti**"[11] buyurdu. Allah dağa tecelli edince dağ ne oldu? -Titremeye başladı, sonra paramparça, toz duman oldu. Musa da bayılıp düştü, yüz üstü yere kapandı. Allah'ın tecelli etmesi varmış, dağa perdeyi açması varmış. Açınca ne oldu? -Allah'ın

---

[8] Bakara /186
[9] Kaf /16
[10] Hicr /29
[11] Araf /143

azameti karşısında titreyip paramparça oldu.

"Allah ruha tecelli etmiştir" dedim. Tecelli etmek aksetmek demekti. Allah'ın nuru, dağa aksetti. Bu nura dayanamayan dağ paramparça oldu. Onun için haşa, Allah'tan bir şey parçalanıp kula tecelli etmiş değildir! Onun parçası değildir. Neyidir? -Allah'ın nefhettiği, tecelli ettiği ruhtur. Allah'ın nuru demek de doğrudur.

Bütün insanlar Allah'tan bir nur taşır ve Esmau'l Husna, o nurun içinde bütünüyle mevcuttur sonra insan onu harcar, dağıtır ve eksiltir. Ruhu böyle yüz bölümden ibaret farz edelim. Her bir bölümde Allah'ın bir esması olmuş olsun. O esma büyürken, hayatı yaşarken öğrendiklerimizden dolayı kirleniyor. Kirlenince ve o esma nurunun bulunduğu yere ayrıca başka bir şey girince ne yapmış oluyoruz? -Esmayı oradan çıkartmış oluyoruz. Oysa onu kemale erdirmemiz, doldurmamız gerekirdi. Allah oraya bir parça koymuşsa bizim onu doldurmamız gerekir. Belki şöyle anlamak daha doğrudur; her bir esma bir çekirdek gibidir. O çekirdeğin büyüyüp yeşermesi gerekir; yani kulun gönlündeki, ruhundaki, Allah'ın isimlerinin yeşerip büyümesi gerekir. Onu yeşertip büyütmek, kemale erdirmek bizim kendi elimizdedir.

Kendimizdeki esmaları nasıl büyütebiliriz?

Allah ayeti kerimede buyurdu ki; "**Onlar; ruhlarındaki cömertlik, kerim olma sıfatı artsın diye infak ederler**."[12] Bu durumda esmanın karşılığı, o esmayla diğer varlığa muamele etmektir; yani sendeki rahmetin tamamlanmasını istiyorsan ne yapman lazım? -İnsanlara merhamet etmen lazım. Allah'ın sendeki kerim sıfatının tamamlanmasını istiyorsan; senin, insanlara ikram etmen lazım. Allah'ın sendeki Afuvv isminin tamamlanmasını istiyorsan; insanların hatasını, günahını

[12] Bakara /265

affetmen lazım. Allah'ın bütün isimleri böyledir.

Sadece o ismi alarak dua edip "ya rabbi sen afuvvsun, beni affet" demek yeterli değildir. Allah, bu şekildeki bir affı kabul etmez. Senin de kendi gönlünden diğer insanları affetmen gerekir. Sana karşı yapılmış olan yanlışı, hatayı, kusuru affetmen gerekir ki affedilmeyi hak edesin. Tövbe ettin, af diledin; "Allah seni affettim" dedi; ama senin gönlünde insanları affetme hali olmazsa sen Allah'ın o ismini alamadın, Allah'ın ismiyle isimlenmedin, demektir.

Allah'ın isimleriyle neden isimlenmek gerekir?

-Çünkü insan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir, onu temsil eder. Senin, Allah'ı temsil edebilmen için onun sıfatını kullanman gerekir. Onun sıfatı, onun ismi senin üzerinde yoksa sen ona nasıl halife olursun, olabilir misin, böyle bir şey mümkün müdür? -Mümkün değildir. İnsan, Allah'ın isimleriyle Allah'a yaklaşır; yani Allah'ın isimleriyle isimlendikçe, o isimler onda tecelli ettikçe Allah'a yakın olur. Allah'a yakın olmak demek bu demektir. Yoksa Allah zamandan, mekândan münezzehtir. Allah, haşa öyle bir yerde değil ki ona doğru gidip yaklaşasın! Allah'a yaklaşmak Allah'ın esmasıyla, isimleriyledir.

O isimler sende tecelli edip göründükçe, sen o isimlerin nuruna büründükçe ne olursun? -Allah'a yakın olursun, Allah'ın yakınlığını böyle tadarsın. "**Allah size şahdamarınızdan yakındır**"[13] demek bu demektir. Allah senin ruhunda tecelli etmiş zaten, o ruh Allah'tandır. **Nefehtu fihi min ruhi**: "Ona ruhumdan nefhettim" buyurdu. O ruh zaten senin hakikatindir. Sana düşen kendi ruhuna, kendi kendine yakın olmandır; yani kendi özüne, kendi içine dönüp Allah'ın isimlerini kendi üzerinde görmendir,

[13] Kaf /16

bunu tatmandır. Bu isimleri artırmaya, kemale erdirmeye çalışmandır. Bu isimler kemale erdirdikçe ne olur?

Allah'a yaklaşır, Allah'a yakın olursun. Dolayısıyla Allah'ın sevgisine layık olursun. "Allah herhangi bir şeyi sevmekten münezzehtir" dedik. Allah kendi kendini sever. Kulu üzerinde kendini sever. Kul, Allah'ın sıfatlarına, isimlerine ne kadar bürünmüşse, Allah'ın isimleri o kulda ne kadar tecelli etmişse o kul, Allah'ın sevgisine o kadar layık olmuştur, Allah da onu o kadar sever, o da Allah'ın isimlerine büründüğü için o isimlerle Allah'ı sever. Allah'ın ismi, isimleri Allah'ı sever. Allah da kendi isimlerini sever. Onun için Esmau'l Husna'yı iyi ve doğru anlamamız gerekir.

Allah Kur'an'ı Kerim'de kendini ve kendisine halife seçtiği insanı anlatır; özelliklerini, ne yapması ve nasıl yapması gerektiğini anlatır. Biz Kur'an'ı böyle anlamazsak, Allah'ın kendini ve bize bizi tanıttığı kitap olarak anlamazsak eğer hayatın nasıl yaşanması gerektiğini bilemeyiz. Allah'ın kitabını sadece; "işte orda emirler var, nehiyler var, Allah farzları, haramları, helalleri belirtmiş" diye anlarsak; sadece küçücük bir parçayı aldık, gerisini kabul etmedik demektir. Emirlerle, nehiylerle, haramlarla, helallerle, hükümlerle ilgili olan ayetlerin sayısı yaklaşık dört yüz tanedir. Geriye kalan altı bin ayeti ne yapacağız? Yani diyelim ki helalle, haramla, hükümle ilgili ne varsa hepsini öğrendin, dört yüz tane ayeti öğrendin. Geriye kalan altı bin ayeti ne yapacaksın, bu bize lazım değil mi diyeceksin?

Geriye kalan o altı bin ayette Allah kendini anlatır. Allah; insanı, halifeyi, Allah'a yakın olmayı, yaklaşmayı, Allah'ın sevgisini, sevmeyi, Allah'a âbd olmayı, âşık olmayı, Allah'ın rızasının peşinde, dostluğunun peşinde koşmayı anlatır. Onun için esmayı anlarken Kur'an'ı da anlıyoruz; çünkü esmayı, Kur'an'a göre anlamak derdindeyiz. Allah kendini nasıl anlatmışsa esmasını öyle

anlayacağız inşallah.

Allah buyuruyor: **Ve minen nâsi men yucâdilu fîllâhi**: "İnsanlardan öyle kimseler var ki Allah hakkında mücadele ederler." **Bi gayri ilmin**: "İlimleri olmadığı halde." Allah hakkında bilgisi yok, Allah hakkında mücadele ediyor. **Ve lâ huden**: "Ya da bir hidayetçisi olmadan," ona yol gösteren bir hidayetçisi olmadan. **Ve lâ kitâbin munîr**:[14] "Ya da nur saçan bir kitaba dayanmaksızın." Allah'ın kitabına dayanmaksızın, hidayetçisi ve ilmi olmadan Allah hakkında mücadele eder. Sen Allah'ın esmasını bilmiyorsan, anlamamış, tanımamışsan, senin bilgin Allah'ın kitabına, ilme dayanmıyorsa, hidayetçi sana yolu göstermemiş, ondan işi öğrenmemiş ve hidayetçi üzerinden esmayı tanımamışsan; bilmediği hakkında mücadele eden kimse konumuna düşersin. Hidayetçinin işi Allah'ı tanıtmaktır. Kendi üzerinden esmayı öğretmek, onu insanlara talim ettirmektir. Eğer böyle olmasaydı Allah sadece kitap verir, bırakırdı.

Ayet devam ediyor. Peki, böyle yapanın akıbeti ne olacakmış? **Sâniye ıtfihî li yudılle an sebîlillâh**:[15] "Allah yolundan saptırmak için dilini eğer, büker." Dilini eğer, büker ne demek? -Dilini eğip bükmek; kendini eğip bükmek ve sanki bir şey biliyormuş gibi konuşmak demektir. **Lehu fid dunyâ hızyun**: "Onun için dünyada bir rezillik vardır." **Ve nuzîkuhu yevmel kıyâmeti azâbel harîk**: "Kıyamet Günü'nde onun için yangın azabı vardır." İlmi olmadan, hidayetçisi olmadan, nur saçan kitaba, Allah'ın kitabına dayanmaksızın Allah hakkında konuşan ve bir de mücadele edene Allah'ın tehdidi budur. Kıyamet Günü Allah onlara gazap ederken buyurur ki; **Zâlike bimâ kaddemet yedâke**: "İşte bunlar senin kendi elinle kazandıklarından dolayıdır." **Ve**

[14] Hacc /8
[15] Hacc /9

ennallâhe leyse bi zallâmin lil âbîd:[16] "Allah'ın, kullarına zulmetmesi mümkün değildir." Allah kullarına zulmedici değildir, zulmetmesi mümkün değildir.

Allah kimseye zulmetmez, insan kendi kendine zulmeder. İlmi yok, hidayetçisi yok, kitaba uymuyor, Allah hakkında kendi kafasına göre konuşuyor. O, kendi kendine zulmetmiştir. Kendini Allah'ın azabına atmıştır, dedi.

Allah böylelerinin halini anlatmaya devam eder;

Ve minen nâsi men ya'budullâhe alâ harfın: "İnsanlardan öylesi var ki Allah'a kenardan âbdiyet (ibadet, kulluk) yapar." Allah'a ucundan kulluk nasıl yapılır? **Fe in asâbehu hayrunıtmeenne bihî**: "Ona bir hayır isabet ettiğinde (ona bir hayır geldiğinde) o hayırla mutmain olur (onunla sevinir)." **Ve in asâbethu fitnetuninkalebe alâ vechihî**:[17] "Bir imtihan olarak ona bir musibet isabet ettiğinde ise yüzüstü geri döner." İtiraz eder, onu beğenmez. "Bu Allah'tandır" demez. Allah'tan yüz çevirir, Allah'a küser, darılır ve Allah'ın yaptığını beğenmez. Onda da bir hayır olduğunu anlamaz.

Niye?

Allah'ı tanımamış, Allah'ı bilmemiş de ondan. Allah'ın her işte bir muradı vardır, bir hikmeti vardır ve mutlaka o hayır doludur. Hangi imtihan olursa olsun, onunla beraber onun içinde hayır vardır, bunu anlamamıştır. Onun için yüzüstü geri döner. **Hasired dunyâ vel âhıreh**: "O dünyada da hüsrana uğramış, ahirette de hüsrana uğramıştır."

[16] Hacc /10
[17] Hacc /11

Dünyada niye hüsrana uğrar?

Çünkü musibet, sıkıntı gelince; feryat edip isyan ederek, Allah’a itiraz eder. Böyle yapınca dünyada zarar edip hüsrana uğrar. İmtihanı kabul etmediği, imtihanı Allah’tan bilmediği için ahirette de cezası cehennemdir. Bunlar; Allah’a sadece kenarından, ucundan kulluk yapanlardır. **Zâlike huvel husrânul mubîn**:[18] “İşte apaçık hüsran budur.”

Gerçek bir bakışla baktığımızda; acaba şer geldiğinde, kaç tane mü’min o şerre şükredip hamd edebilir ya da “bu, Allah’tandır” deyip gönlünü bozmaz? -Gerçek bir mü’min demek; Allah’ı her şeyden çok seven demektir. Canından çok seven demektir. Mü’min aynı zamanda veli demektir. “**Allah mü’minlerin velisidir**”[19] buyurdu ayeti kerimede. Eğer o mü’minse aynı zamanda o velidir. Gerçek müminler, veliler için nimet de aynıdır, musibet de aynıdır. Gerçek mü’min, Allah nimet de verse sevinir, musibet de verse sevinir. Niye sevinir? -Çünkü o, rabbini tanıyıp anlamıştır. Bilir ki o musibetin içinde veya arkasında gerçek ve hakiki nimetler vardır.

Onun için ne buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *“Musibetin en büyüğünü ben, peygamberler sonra bize yakın olanlar yaşar.”*[20]

Sıkıntı bir nimet olmasaydı Allah sıkıntıyı niye peygamberlere bir de peygambere yakın olanlara versin ki…

Musibette nasıl bir nimet vardır?

---

[18] Hacc /11
[19] Bakara /257
[20] Münâvî, Feyzü’l-Kadîr, 1.519; Hâkim, el-Müstedrek, 3/343; Müsned, 1/172, 174, 180, 185, 6.369

Musibette Allah'ın tecellisi, esmanın tecelli etmesi vardır, kulun Allah'a teslim olması vardır. Daha doğrusu Allah'ın, kulunu teslim alması vardır. O anda kul sabreder. "**Allah sabredenleri sever**,"[21] "**Allah sabredenlerle beraberdir**"[22] buyurdu. Allah onunla beraber olmuş ve Allah onu sevmiştir. Allah bir kulu sevdiğinde o muhabbet kapısından, Allah'ın Vedud isminin vud[23] kapısından ne gelir? -Bütün esma tecellisi o gönle gelir. Allah rahmet nazarıyla ona nazar eder. Bir kula musibet gelince o, Allah'ın tecellisine mazhar olmuştur, Allah onu rahmetinin içine almıştır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Mazlumun bedduasından sakının; çünkü onun duasıyla* Allah *arasında perde yoktur"*[24] buyurmuşlardır.

Perde aradan kalkmıştır. Kulun boynu bükülünce, kul üzülünce, mahzun olunca Allah kuluyla arasındaki perdeyi kaldırır. Kul o anda Allah'a döner, rabbine yalvarmaya başlar ama "kul" dedim yalnız. Allah'a ucundan, kenarından kulluk yapanlar değil. Böyleleri bir nimet gelince mutmain olur, sevinirler. İmtihan gereği musibet gelince de Allah'ın ayette buyurduğu gibi; "**yüz üstü geri dönerler**."[25] Bunlar; duasıyla Allah ile aralarındaki perdeleri kaldıranlar; yani o mazlumlar sınıfına dâhil değildirler.

Bakara Suresi'nin 137. Ayet'ini dikkatlere arz edelim.

Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ve sahabeyedir; **Fe in âmenû bi misli mâ âmentum bihî fe kadihtedev**: "Onlar sizin iman ettiğiniz gibi iman ederse eğer..." **Bi misli**: "Sizin misliniz,

[21] Âli İmrân/146
[22] Bakara /153
[23] Vud sözcüğü Allah'ın Vedud isminin türetildiği ismin köküdür. Sevmek manasına gelir.
[24] Buhârî, Müslim
[25] Hacc /11

sizin gibi." Aynen sizin gibi iman ederlerse; "muhakkak ki onlar hidayeti bulmuşlardır (hidayete ermişlerdir)." **Ve in tevellev:** "Eğer sizin gibi iman etmekten yüz çevirirlerse" **Fe innemâ hum fî şikâk**: "O zaman onlar derin bir ayrılık içinde olurlar." Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in iman ettiği gibi, sahabenin iman ettiği gibi iman edilmezse; "derin bir şikak, derin bir ayrılık içinde olurlar" buyruldu. **Fe se yekfîke humullâhu**: "Allah onlara karşı sana yetecektir." **Ve huves semîul alîm**:[26] "Allah semi' ve âlimdir (her şeyi işiten ve her şeyi bilendir)."

Allah, kullarının nasıl iman etmeleri gerektiğini beyan eder;

Sibgatallâh: Allah'ın boyasıyla, rengiyle, Allah'ın nuruyla nurlanmasıyla… **Ve men ahsenu minallâhi sıbgaten**: "Allah'tan daha güzel rengi kim verebilir?" **Ve nahnu lehu âbidûn**:[27] "Ve biz ona âbd olanlarız." Kim ki Allah'a âbd olur, Allah'ın rengiyle renklenir, boyasıyla boyanırsa; Allah'ın nuruyla, esmasının nuruyla nurlanır. Allah'ın esmasından daha güzel boya var mıdır, renginden daha güzel renk var mıdır!

İşin sırrı Allah'ın beyanındadır. Ya Allah'ın nurunun rengiyle renklenir, nuruyla nurlanır, boyasıyla da boyanırsın; ya da şeytanın boyasıyla boyanırsın. Ya Allah'ın güzel isimleri senin üzerinde tecelli eder, Allah'a yakın, Allah'a dost olursun; ya da şeytanın kibri, gururu, riyası, hasedi senin üzerinde tecelli eder; şeytana yakın olur, şeytana arkadaş olursun, dedi.

Kul e tuhâccûnenâ fîllâhi: "De ki: Siz Allah hakkında bizimle mücadele mi ediyorsunuz?" **Ve huve rabbunâ ve rabbukum**: "O bizim de rabbimizdir, sizin de rabbinizdir." **Ve lenâ â'mâlunâ ve lekum a'mâlukum**: "Bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz de

---

[26] Bakara /137
[27] Bakara /138

sizedir." **Ve nahnu lehu muhlisûn**:[28] "Biz ona karşı (rabbimize karşı) ihlas sahibiyiz, samimiyiz." Samimi olanlar; Allah'ın nuruyla nurlanmış olanlardır, esmasıyla isimlenmiş olanlardır, Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlanmış olanlardır.

Burada başka bir incelik daha var. **Ve huve rabbunâ ve rabbukum**: "O bizim de rabbimiz, sizin de rabbinizdir." Ne demek? "Bizim sizinle işimiz olmaz. Bizim hesabımızı görecek olan da Allah'tır, sizin hesabınızı görecek olan da odur. Siz Allah hakkında yanlış konuşsanız, mücadele etseniz, hatta küfürde bile bulunsanız, bizim sizin üzerinizde bir yetkimiz yoktur. Sizin de rabbiniz Allah'tır, sizin işiniz, hesabınız Allah'a aittir" demektir.

Allah, Kur'an-ı Kerim'de bir de nefsin mertebelerini beyan etmiştir;

Nefis mertebeleri, insanın kalitesi demektir. Yani birinci kalitedeki insan, iki, üç, dört, beş, altı ve yedinci kalitedeki insan. Yedincisi en son, en iyi, kalitedeki insandır. Bu mertebeye safiye mertebesi ya da kâmile mertebesi de denilir. Bütün bu mertebelerin, makamların hepsi de Esmau'l Husna'nın tahsiliyle, Esmau'l Husna'yı ehsa etmekle gerçekleşir.

Biraz izah edeyim;

Emmare makamı; nefsin mertebesi olarak kâfirlerin, münafıkların bulunduğu makamdır; ama "ben iman etmişim" diyenler de orda durabilir. Bu nefis makamında kurtuluş görünmüyor. Emmarede ölenler, imanını kurtaramaz.

Bu nefis mertebesindekilerin hali nasıldır?

---

[28] Bakara /139

Allah, bu isimlerin hepsini birebir Kur'an-ı Kerim'de beyan eder. Emmare mertebesindeki bir nefiste olanlar; günah işlerler, yanlış yaparlar; ama o günahlarından, yanlışlarına tövbe etmez, pişman da olmazlar. Hatta bir de o günahlarıyla övünürler. Bunlar küfre girmişlerdir.

Mesela bir örnek vereyim;

Basit gibi, hafif gibi görünebilir; ama çok büyük çok önemli bir durum, diyelim ki biri bir yanlış yaptı; gidip içki içti sonra gelip onu böyle ballandıra ballandıra anlattı. "Biz gittik arkadaşlarla beraber içtik, âlem yaptık." Bak, bir de yaptığıyla övündü! Allah'ın emrine karşı gelmiş, bir de yaptığıyla övünüyor. Bu kelime-i şehadet getirebilir, Müslüman olduğunu söyleyebilir, daha sonra gidip namaz da kılabilir; ama bu emmare mertebesindeki nefsin halidir. Bu örnekteki kişiye kâfir diyemiyorsun; fakat bunun, imanını kurtarması imkânsız denecek kadar zordur, nerdeyse imkânsız gibidir; çünkü yanlışıyla bir de övünüyor. Bu en kötü haldeki insandır. Kâfirler, müşrikler, münafıklar zaten böyledir. Eğer o bir de iman etmişse mü'min olarak o da o kötü haldeki nefis mertebesindedir.

Emmare nefsi, bütün şiddetiyle kötülüğü emreden nefis demektir; ama o biraz çaba gayret sarf ediyorsa ibadetini yapıyor, Allah'a dönüp yalvarıyorsa Allah ona çıkış yolu açar. Allah onu oradan çıkarır. Eğer kurtulmak için biraz dahi çabası varsa Allah'ın onu oradan çıkarmaması Allah'a yakışmaz; çünkü çabası, gayreti var, kurtulmak istiyor.

Ne yapar?

Allah onu çıkarıp bir üst tarafa alır. Onu bir üst tarafa alınca **Levvame** makamına almış olur. Allah, "**kendini levm eden nefse**

yemin olsun ki"[29] diye buyurur. Allah o nefse yemin eder. Bu nefis halinin durumu güzeldir.

Bu mertebedeki birinin nasıl bir hali var?

O da yanlış yapar, eksik yapar; ama her yanlış yaptığında tövbe eder. "Bu yanlıştı, keşke bunu yapmasaydım, bir daha yapmayacağım" deyip ondan kurtulmaya çalışır. Allah bu nefis sahibini övdü. "Kendini levmeden nefse yemin olsun ki…" diye o nefse yemin etti Allah! Demek ki bu nefsin hali diğerine göre güzelmiş.

Çabası gayreti devam ederse Allah onu daha yukarı çıkarır. Allah kimsenin emeğini boşa harcatmaz, kul yeter ki çabasını, gayretini sarf etsin. Allah onu bir yukarı aldığında, kul bu sefer mülhime makamına gelir.

Mulhime; ilham alan nefis demektir. Nefis artık temizlenmiştir, artık arada bir ayna gibi olur; ama aynası sabit değildir. Bazen yukarı, bazen aşağı döner; bazen ilhamı Allah'tan alır, bazen aşağıdan, şeytandan, alır; fakat mülhimede bulunan kişi, bu farkı kendiliğinden ayırt edemez; ama manevi hali tatmaya başlar. Mesela; gördüğü rüya, salih rüyaya benzer. Arada bir de olsa rüyası olduğu gibi çıkar; çünkü ilham alan bir nefistir artık.

Bundan sonrası ise **mutmaine** makamıdır. Bu, itminan bulmuş nefistir ki bu makam tek başına gerçekleşecek, elde edilecek şey değildir. Oraya geçmek, geçebilmek için mutlaka bir Mürşid-i kâmile ihtiyaç vardır. Bu istisnasız böyledir. Allah, ayeti kerimede; "**kalpler ancak Allah'ın zikriyle mutmain olur**"[30] buyurdu. İnsan ister bunu kabul etsin, ister etmesin.

---

[29] Kıyame /2
[30] Ra'd /28

"Kalpler ancak Allah'ın zikriyle mutmain olur" demek ne demek?

Esmasıyla, Esmau'l Husna'yla, mutmain olur demektir. Dil, Allah'ı zikredince Allah'ın hangi esmasını zikrederse etsin, o ismin nuru onun gönlüne tecelli eder. Dilin zikretmesiyle kalp mutmain olmaz; ismin nurunun gönle tecelli etmesiyle mutmain olur. Allah o ismiyle o gönle tecelli eder. O gönle tecelli edince gönül Allah'ın o tecellisiyle, esmasının tecellisiyle, mutmain olur. Yoksa gece gündüz sadece herhangi bir esmayı, Allah'ın ismini zikretmek yetmez. Kul, ne söylediğini bilmelidir.

Mesela; kul, "Allah veduddur" deyip Vedud ismini zikretse bu ismin ne manaya geldiğini bilmesi lazım. Vedud; Allah sever ve sevilmeyi ister, Allah sevilmeye layıktır demektir. Kul, "sevilmek Allah'ın hakkıdır" deyip gönlünü bir de Allah'a döndürerek onun manasıyla beraber Allah'ı zikretmelidir. Zikrettikçe ne olur? -Allah'ı sever. Allah'ın Rahim ismini zikretse gönlündeki rahmet artar, artmalıdır. Eğer artmamışsa o, Allah'ı zikretmemiştir; çünkü onun zikrinin kabul olabilmesi için Allah'ın da onu zikretmesi gerekmektedir. **Fezkurûnî ezkurkum**:[31] "Beni zikredin ben de sizi zikredeyim." Sadece senin, Allah'ı zikretmen yetmiyor. Eğer Allah seni zikrettiyse, Allah'ın o isminin nuru senin kalbine tecelli eder, gönlüne tecelli eder. Bir de bakarsın ki mahlûkata karşı, insanlara karşı, yakınlarına karşı merhamet sahibi olmuşsun. Allah tecelli etti, Allah seni zikretti. Allah'ın zikri, Allah'ın o ismiyle tecellisidir.

"**En güzel isimler Allah'ındır. O isimlerle Allah'ı zikredin**"[32] buyurdu. "Allah'a dua edin, Allah'ı davet edin" dedi. Allah'ı davet, Allah'ın esmasını davettir; Hz. insan olmak, kâmil insan olmak için Allah'ın Esmau'l Husna'sının kendisinde tecelli etmesine davettir.

[31] Bakara /152
[32] Araf /180

İtminan mertebesi için bir Mürşid-i kâmil gerekir; çünkü kulun, zikri onunla beraber yapması, Mürşid-i kâmilin onu taşıması gerekir; çünkü orda bir de tevhit makamı, bütün varlıkta Allah'ın nurunun tecelli ettiği makam vardır. Bütün varlığın Allah'a ait olduğunun müşahede edildiği, bütün varlığın Allah'ın kudret elinde, hükmünün altında olduğu makam vardır. Kulun oradan geçmesi ve onu tatması gerekir. Kulun tek başına buna dayanması mümkün değildir. Kul orda ne yapacağını, nasıl yapacağını bilemez.

Mesela bu mertebede Hallacı Mansur "Enel hak" demiştir. Sahabeden biri hiç böyle söyledi mi? -Söylemedi. O zaman bu eksik bir haldir; ama söylediği doğrudur. Bütün varlıkta Allah'ın nurunun tecelli ettiğini görüp kendini göremeyince, kendini de Allah'ın nuruna boğulmuş olarak görünce "ben hakkın nuruyum" dedi aslında. "Ben yokum Allah vardır, Allah'ın nuru vardır" dedi. Aslında söylediği kelime doğrudur; ama bunu anlamayanlar bunu kabul edemez. Şayet birine o perde açılır ve onu görürse "Hallaç doğru söylemiş suçsuzdur" der. Bir de yolculuk devam ediyor, o daha yoldaydı, o kelimeyi de yoldayken söylemişti.

Bir insanda Allah'ın bütün isimleri tecelli etse o bütünüyle Allah'ın kudretinde olur. Kim gibi? -Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi...

Bunu nerden anlayacağız?

Esmayı, Allah'ın ayetlerine göre anlamak lazım demiştik. Bir ayeti tefekkür edelim; **Fe lem taktulûhum**: "Onları siz öldürmediniz." **Ve lâkinnallâhe katelehum**: "Lakin Allah onları öldürdü." Allah bu ayette Bedir Savaşı'ndaki bir durumu anlatır. "Onları siz öldürmediniz. Onları Allah öldürdü" dedi. **Ve mâ rameyte iz rameyte**: "Sen attığın zaman sen atmadın" dedi Allah.

Hem sen attın hem de hakikatte sen atmadın diyor. Tenzih ile teşbihi buradan anlayacağız. Burası çok ince bir meseledir. Attığın zaman sen atmadın. Kim atmış? **Ve lâkinnallâhe ramâ**:[33] "Lakin Allah attı." Attığın zaman sen atmadın, Allah attı, buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz yerden bir avuç toprak alarak düşmanın üzerine saçıp atar. O toprak kime değdiyse helak olur. Allah da buyurur ki; "Attığın zaman sen atmadın" Allah attı. Ne demek bu? -Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bir avuç toprağı atmasını kendine bağladı, onu; "ben attım, ben seninle onu attım" dedi. "O anda sen yoktun, ben vardım ve ben attım" dedi. Allah'ın zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği Resulullah (s.a.v.) Efendimiz olunca durum böyledir. Toprağı, her ne kadar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz atsa bile onunla atan Allah'tır. Eğer onunla atan Allah değil de atan bir beşer olsaydı, bir avuç topraktan insanlar nasıl helak olabilirdi! Atan Allah olunca o topraktan kime isabet ettiyse onu helak etti. Allah birine zatıyla, sıfatıyla tecelli ederse o da işi Allah ile yapar.

Bu konuda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ne buyuruyordu; *"Allah buyurdu ki: Kulum kendisine farz kıldığım ibadetlerle en güzel şekilde bana yaklaşır*." Kendisine farz kıldığım ibadetlerle, önce farzla... *"Sonra diğerleriyle bana yaklaşmaya devam eder."* Farz da tek başına yetmiyormuş, bir de ayrıca diğerlerini de yapmak gerekiyormuş. Diğerleri deyince her şey içine girer, Allah için yaptığın her şey. "*Diğerleriyle yaklaşmaya devam eder. Kulum bana yaklaştıkça beni sever."* Demek ki Allah'a yaklaşmanın bir ölçüsü, emaresi varmış o da; Allah'ı sevmekmiş. Eğer ibadetlerin sana Allah'ı sevdirmiyorsa o ibadet değildir, seni Allah'a yaklaştırmamıştır çünkü. Yaklaştıkça onu sevmen gerekirdi. "*Kulum beni sevince ben de onu severim"* buyurdu. Allah seni sevsin istiyorsan senin de Allah'ı sevmen lazımmış; yani önce

[33] Enfal /17

farzları sonra diğerlerini yapmaya devam etmek lazım. "*Ben bir kulumu sevdiğimde; o kulum artık benimle görür, benimle işitir, benimle bilir, benimle tutar, benimle yürür*"[34] *buyurdu.* "O kul artık yoktur, artık ben varım orda" dedi.

Fakat tenzihi, teşbihi unutmayalım. Haddimizi aşıp rabbimize karşı saygısızlık yapmayalım. "Bu yüzden orda Allah var" demiyoruz; "orda o kul yok" diyoruz. "Attığın zaman sen atmadın ben attım" demek bu demektir. Haşa orda, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Allah oldu, demek değildir. O anda o yoktur, Allah tecelli etmiş, Allah atmıştır demektir. Böyle demek, bunu böyle anlamak gerekir. Bu her zaman için de böyle değildir. O anda öyle gerekmiştir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir avuç toprağı yerden aldıysa ne olacağını da biliyor ki alıyor yoksa toprakla ne olabilir ki? O anda işi Allah'la yaptığını biliyor. Onun için baş tarafta Allah "Onları siz öldürmediniz, onları ben öldürdüm" buyurdu; Kullarının yaptığı şeyi kendine mal etti. Niye? -Onlar Allah yolunda öyle yapıyorlardı da ondan.

Nefis mertebelerini esmayla nasıl aşacağız, onu anlatıyorduk.

Birinci mertebede; yani emmare'de, nefis ruha hâkim olmuştur. Ruhtaki nur o kadar eksilmiş, o kadar azalmıştır ki küfür ona galip gelmiştir. Kul, onun için küfür işler, haramları yapar, onunla bir de övünür. Artık o ruhun feryadı duyulmaz olmuştur. Ruh, rabbini, sahibini ister ama kul artık o feryadı duymaz, onun feryadıyla üzülmez; ama kul bir adım attığında, levvame'de, ruhun feryadını artık bütün şiddetiyle duyar, pişman olur, üzülür ve "keşke böyle yapmasaydım, bir daha yapmayacağım" diye kendi kendine karar verir, düşünür. Ruhtaki tecelli artmış, üzerindeki perde aralanmıştır. Perde aralanınca esmanın tecellisi

[34] Buhari, Rikak, 38

ona ağır gelir; ama nefsine hala güç getiremediği için yanlış yapmaya devam eder.

Mülhime makamında; perde, kulun üzerinde biraz daha aralanmış, Allah'ın isimleri kulun üzerinde biraz daha tecelli etmiştir. Öyle ki kul artık ayna vasfını kazanmış ilham alabilir olmuştur.

Kul, bir adım daha attığında ise Mutmaine'dedir; fakat bu adımı tek başına atamaz. O adımı mutlaka ya Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber, peygamberle beraber atması ya da bir Mürşid-i kâmille beraber atması gerekir. Kul, İtminana gelince mutmain olur. Neyle mutmain olur? -Allah'ın zikriyle, sıfatlarıyla, isimleriyle, Allah'ın güzelliğiyle mutmain olur. Allah'ın güzelliği kendinde tecelli etmiş, kendindeki güzellikle, Allah'ın güzelliğiyle mutmain olmuş güzel olmuş ve gönlü cennete dönmüştür.

Bir adım daha atarsa peşinden Raziye, Merziye mertebeleri gelir. Kul, **Raziye**'de Allahtan razı olmuştur, **Merziye**'de de Allah ondan razı olmuştur. Nasıl razı olmasın ki Allah? -Zaten sıfatlarıyla ona tecelli etmiştir. Allah ne yaparsa yapsın, kulun gönlündeki birebir onun isteği olmuştur; çünkü onda esma tecelli etmiştir. O, Allah'tan razı olunca Allah da ondan razı olur, Allah da onun istediği gibi yapar; lakin onun istediği Allah'ın istediğidir. Allah'ın muradıyla kulun isteği bir olmuştur ve birbirleriyle çatışmaz. Kul, Allah'tan razı Allah da kulundan razı olmuştur.

Safiye (kâmile) mertebesi ise; Allah'ın saf nuru olmak demektir. Allah'ın bütün isimleri onda tecelli etmiş demektir. Demek ki tarikat, tasavvuf, nefsin tezkiyesi, terbiyesi dedikleri hepsi esmanın talimiymiş. **Ve alleme Ademel esmâe kullehâ**:[35] "Allah, Âdem'e bütün isimleri talim etti." Bu isimlerin talimi kulda

[35] Bakara /31

gerçekleşirse kul, Âdem olur. Hz. Âdem gibi meleklerin secde ettiği varlık olur; çünkü onda Allah'ın esmasından, tecellisinden başka bir şey kalmamış, Allah'ın ona nefhettiği ruh olduğu gibi gönlünde, üzerinde açığa çıkmıştır. İşte bu, Hz. insandır. Daha önce neydi? -Daha önce beşerdi. Allah, kuluna ruh nefhetmeden önce Hz. Âdem beşer olarak vardı, melekler içinde dolaşıyordu. Allah ne zaman ki ona ruhu nefhetti; o zaman insan oldu.

Allah bu ruhu bir dağa nefhetseydi, dağ onunla dirilseydi, dağ Hz. insan olurdu. Bir hayvana nefhetseydi hayvan öyle olurdu; yani insan, Hz. insan olma özelliğini Allah'ın nefhettiği ruhuyla almıştır. Allah; "**Emaneti göklere, yere, dağlara yükledik (teklif ettik) onlar yüklenmekten çekindiler ama insan onu yüklenmekten çekinmedi; çünkü o zelum ve cehul idi**"[36] buyurdu.

Zelum; o kadar zalim ki kendini inkâr edecek, kendine, nefsine karşı; "ben yokum, ben Allah'a aitim" diyecek kadar zalim...

Cehul; o kadar cahil ki kara cahil. Cehul, kapkara bir cahil demektir. Öyle bir cehalet ki; "hiçbir şey bilmiyorum Allah bilir" diyecek kadar cahil.

Çünkü "insanın böyle bir vasfı vardır" dedi. "Onu böyle bir özellikte yaratmıştım." Böyle olunca emaneti üzerinde yaşatır, emaneti üzerinde gösterir.

Esmayı neden öğrenmemiz gerektiğini, öğrenirsek neyi kazanacağımızı, öğrenmezsek neyi kaybedeceğimizi anlatıyorduk. Bunlar esmanın takdimidir yalnız, esmanın önsözüdür. Bu ikinci sohbetimizdir. Sıra esmayı anlamaya gelecek inşallah; ama neden

---

[36] Ahzâb /72

öğrenmemiz gerektiğini, nasıl öğrenmemiz gerektiğini anlamazsak; o öğrendiklerimizi hayata nasıl geçirmemiz gerektiğini, o esmayı üzerimizde nasıl ahlaka dönüştürüp amele dönüştüreceğimizi anlamazsak daha sonra öğrendiklerimiz bir işe yaramaz, yarım yamalak bir şey olur. Onun için başlangıç itibariyle önsözü doğru anlamak, güzel anlamak lazımdır. Onun için bu kadar uzatmak zorunda kalıyorum.

Başta da söylemiştim, Esmau'l Husna'yı Kur'an'a göre anlayacağız. Eğer söz konusu olan, anlatılan Allah ise Allah hakkında söz söylemek gerçekten çok zor bir şey, Allah'ı anlatmak çok zor bir şeydir. Biri Allah hakkında bilmeden, ilmi olmadan, bir hidayetçisi olmadan, nur saçan bir kitabı olmadan, nur saçan kitaba dayanmadan konuşursa o dünyada da ahirette de kaybetmiştir. O belasını aramış demektir. Onun için neyi söylersek söyleyelim, mutlaka kılı kırk yarıp öyle söylüyoruz; yoksa Allah hesabını sorarsa hiç kimse hesap veremez. Arkadaşlar da dinlerken tıpkı konuşanın konuştuğundan sorumlu olduğu gibi öylesine sorumludur. Çok ciddiye almalıdır. Nasıl anlamalıdır? -Hayat memat meselesi olduğunu, üstelik ebedi hayatının meselesi olduğunu anlamalıdır.

Allah'ın dini bir tanedir. Bu dinin bir kitabı, bir peygamberi vardır. Eğer birileri yol gösterecekse, "bu Allah'ın dinidir, Allah'ın yoludur" diyecekse; onu mutlaka Allah'ın kitabıyla, Allah'ın peygamberiyle yapmak zorundadır. Yapmıyorsa kendini peygamberin yerine koymuştur. Yetmedi, kendini Allah'ın yerine koyup kendini Allah'a şirk koşmuş demektir. Birileri de öylelerine (kendine davet edenlere) uyuyorsa; o da onu ilah olarak, peygamber olarak kabul etmiş demektir. O, kim olursa, ismi ne olursa olsun hiç fark etmez!

Allah ne buyurmuştu ayeti kerimede; "**şüphesiz bu Kur'an,**

sana ve kavmine bir öğüt ve bir şereftir, ondan hesaba çekileceksiniz."[37] Allah seni Kur'an'dan sorumlu tutar; cemaatten, tarikattan, mezhepten, başkalarının kitabından değil, kendi kitabından sorumlu tutar. Allah örnek olarak da senin önüne peygamberini koymuş, "işte bunun gibi bir kul istiyorum, böyle kul olmanı istiyorum"[38] demiştir. "Benim hocam, benim şeyhim, benim cemaatim böyle söylüyor" dersen; Allah demez mi? -"Kulum, ben sana kitap göndermedim mi? Hiçbir şekilde hiç kimsenin değiştiremeyeceği, kıyamete kadar benim kontrolümde, benim korumam altında olan kitabım sana gelmedi mi?[39] Niye tenezzül edip benim kitabımı okumadın? O konuşanlar, o anlatanlar benden daha güzel mi anlattı, Yoksa sana senin anlayamayacağın bir şey mi söyledim, niye beni dinlemedin; Yoksa senin o şeyhin, o hocaların, o âlimlerin, önderlerin benim peygamberimden daha mı güzel yaptı" diye sormaz mı?

Allah mazeret kabul etmez. Allah onlar için "kendi atalarının dinine uyanlar" dedi.[40] "Birbirlerini ilah edinenler" dedi, "Başkalarını ilah edinenler" dedi, "kendi nefsinin hevasını ilah edinenler"[41] dedi.

İmansız hiç kimse cennete gitmez.[42] Allah, kulundan önce iman istiyor iman! Kendisine, peygamberine, Kur'an'a, kitabına, iman istiyor. "Ben Kur'an'a iman ediyorum" deniyorsa; sorarlar o zaman, "söyle bakayım ne biliyorsun?" "Bir şey bilmiyorum" dersen nasıl iman ettin o zaman?

Bir daha söyleyeyim; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu*;*

---

37 Zuhruf /44
38 Âli İmrân /31
39 Hicr /9
40 Maide /104, Araf /28
41 Furkan /43
42 Müslim, Îman 93-94

"Allah'ın, kullarına üstünlüğü neyse Allah'ın kelamının da kullarının kelamına olan üstünlüğü odur."[43]

Sen Allah'ın kelamını bir başkasının sözüyle nasıl değiştirirsin? Allah; "**Onlara ayetlerimiz okunduğunda imanlarını artırırlar**"[44] buyuruyor. Allah'ın ayetlerinden başka hangi söz imanı arttırır, arttırabilir? -Allah ölçüyü koyuyor.

Bir, Allah'a şirk koşmak, Allah'ın resulüne şirk koşmak, bir de Allah'ın kitabına şirk koşmak vardır. Biri başka bir kitabı Allah'ın kitabına tercih ederse o kitabı, Kur'an'a şirk koşmuştur. Kur'an'a şirk koştuysa Allah'a şirk koşmuş, dolayısıyla o kitabının yazarını da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e şirk koşmuştur.

Allah bizi kıyamete kadar amel defteri açık olanlardan eylesin, Allah bize isimlerini kâmil manada öğrenmeyi, o isimleri ahlaka, imana, amele dönüştürmeyi ihsan edip o isimlerle hayatı yaşamayı nasip etsin inşallah. Bizi, Esmau'l Husna'sıyla kendisine yaklaştırıp bizi kendine yakın olanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[43] Dârimî, Fedail-ül Kur'ân, 17
[44] Enfâl /2

EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 3

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ı tanımadan, Allah'a iman etmek mümkün değildir. Onun için Allah kendini Kur'an'da nasıl tanıtmışsa, hangi isimleriyle, esmasıyla tanıtmışsa öylece tanımamız gerekiyor. Eğer öyle tanımazsak Allah'ı tanımış olmayız. Allah'ı kendi kendimize hayal etmiş oluruz. Allah hayale sığmaz. Allah'ı mutlaka isimlerinden, El Esmau'l Husna'dan, tanımak gerekiyor. Allah'ı tanıdıkça Allah'ı seveceğiz. Onu sevdikçe ona teslim olacağız, ona karşı ihlaslı, samimi olacağız. Esmau'l Husna'yı anlamaya çalışırken ilk anlattığımız şey neydi? -Dinimizi öğreniyoruz demiştik.

Din üç bölümden meydana gelir;

İman, İslam ve İhsan. Bir, insanın iman etmesi lazım, Allah'ı her şeyden çok sevmesi lazım. Sevebilmek içinse tanıması lazım; bir de Allah'a teslim olması lazım, İslam olması lazım; yani imanının kendisini harekete geçirip ona Allah'ın emirlerini yaptırması, işlettirmesi lazım. O zaman İslam olur, Allah'a teslim olmuş, emrine teslim olmuş olur. Bir de ihsan sahibi olması, yani ihlaslı olması lazım. Allah'ı görüyormuşçasına ona âbd olması lazım.

Bütün bunların hepsi de Allah'ı tanımaya bağlıdır. Kul, Allah'ı tanıdığı kadar sever. Kâinattaki bütün bilgiler, bütün ilimler

hepsi Allah'ın esmasını tanıtıyor. O her ne olursa olsun. Onun için herhangi biri, bir konuda ilim sahibi olduğunda, âlim olduğunda Allah'ın bir esmasını tanımış olur, o esmada âlim olmuş olur; ama o ilmi Allah ile beraber değilse eğer o ilmin ucu boşta kalıyorsa o, hakiki ilim olmaz, onu öğrenirken mutlaka o ilmi Allah'a bağlamak lazım. "Mülkün sahibi Allah'tır, bunu yaratan Allah'tır, buna bu şekilde hükmeden Allah'tır, ona suret veren Allah'tır, Allah'ın yarattığı her neyse onun üzerinde bir muradı vardır. O hak ile yaratılmıştır" deyip onu Allah'a bağlamak lazım. Onun üzerinde Allah'ın o ismini öğrenmeye çalışmak lazım. O zaman o esma konusunda, o isim konusunda, sıfat konusunda ilim sahibi olmuş oluruz.

Allah ismi Kur'an-ı Kerim'de yaklaşık olarak altı bin sefer geçer. Bir de Allah'ın zatına işaret eden hu zamiri vardır. Hu; o demektir. Allah ismi hu zamiriyle birlikte Kur'an'da ayetlerin sayısından çok daha fazla zikredilmiştir. Bir de Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de geçen diğer esmaları vardır. Onlar da ilave edilince her bir ayette Allah'ın ismi iki sefer, üç sefer geçmiş olur.

Allah kendini tanıtıyor. Sadece kendini değil kendini tanıtırken yarattığı bütün mahlûkatı da tanıtıyor, öğretmiş oluyor. Bununla beraber bütün varlığın özü olan Hz. insanı anlatıyor. Bütün bunlarla beraber bir de hayatı, olayları anlatıyor. Kısaca, Allah'ın kitabında anlatmadığı hiçbir şey yoktur; ama önce Allah'ı tanımak lazım, Allah'ın isimlerini, Esmau'l Husna'yı anlamak lazım ki bu anlamalar gerçekleşebilsin. Yoksa havada kalır, boşta kalır. O sadece bizde bir bilgi olarak kalır. Eğer bilgi imana dönüşmediyse, ahlaka dönüşmediyse, amele dönüşmediyse o bilgi fayda vermeyen bir yüktür.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"fayda vermeyen*

ilimden sana sığınırım ya rabbi"[1] diye buyurdu.

Eğer bilgi imana dönüşmedi, ahlaka dönüşmedi, amele dönüşmediyse o fayda vermeyen ve Allah'a sığınılması gereken bir bilgi olmuş olur. Onun için hep beraber Allah'ı tanıyacağız inşallah! Allah'ın kendini tanıttığı gibi tanıyacağız.

Ne buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *men arefe nefsehu fekad arefe rabbehu:"*[2] *"Kim nefsini (kendini) tanırsa rabbini tanır*."

Bu durumda bizim kendi üzerimizden Rabbimizi tanımamız lazım; ama önce kendimizi tanımamız lazım. Kendimizi nasıl tanırız? -Allah'ın tanıttığı gibi. Ne buyurdu; "**Nefehtu fihi min ruhi**"[3] Allah ruhundan nefhetmiştir insana; "**ben ona ruhumdan nefhettim**" dedi. O ruh, Allah'ın bütün Esmau'l Husna'sını üzerinde taşıyor ama bütünüyle değil, bir parça. Bir parça demek belki yetmez. Ona her bir esmadan bir habbe tecelli etmiştir. O habbenin yeşermesi, büyümesi gerekir. Bu tamamen insana ait bir durumdur. Onu yeşertmek, onu büyütmek, onu kemale erdirmek insanın kendisine kalmıştır.

Kul; rabbini bilmek, tanımak, anlamak ve sevmek istiyorsa nereye bakmalıdır?

Kendine, kendi gönlüne, Allah'ın kendisine nefhettiği ruha, o ruhtaki Esmau'l Husna'sına bakması lazım. O esmayı kemale erdirmeye çalışması lazım. Evet, o bir habbe ve onun muhabbetle büyütülmesi gerekir.

---

[1] Taberani
[2] El-Aclunî, Keşfu'l-Hafâ, 2, 262; Elmalı'lı, Hak Dini Kur'an Dili, 8, 5817
[3] Hicr /29

Peki, nasıl yapacak bunu?

Cevabı Allah vermiştir; "**onlar ruhlarındaki cömertliği, kerim olmayı arttırmak için infak ederler**."[4] Bu, Allah'ın Kerim ismi için nasıl geçerli ise Allah'ın Vehhab ismi, Rezzak ismi için de geçerlidir.

Demek ki Allah'ın esmasının bizde tecelli etmesini istiyorsak bizim Allah'ın bize nefhettiği ruhtaki o esmayı kullanmamız gerekir. Misal, Rahim ve Rahman esmasının kemale ermesi için mahlûkata, insana, merhamet etmemiz gerekir. Merhamet ettikçe bizdeki merhamet artar, bizdeki rahmet açılıp kemale erer; aynı şekilde Allah'ın Vedud isminin tecelli etmesi için de sevmemiz gerekir. İnsanı, bütün mahlûkatı, bütün varlığı sevmemiz gerekir. Eğer seviyorsak bunun karşılığında Allah gönlümüzü açıp o esmayla gönlümüze tecelli ediyorsa; bu aynı zamanda Allah'ın bizi sevmesi, bizim de bize tecelli eden o esmayla Allah'ı sevmemizdir, kendi hakikatimizi sevmemizdir. Esmau'l Husna gönlümüzde, ruhumuzda böyle tecelli etmedikçe bizim kemale ermemiz hiçbir zaman mümkün olmaz; çünkü kemalat, Allah'ın Esmau'l Husna'sıyladır. Önce doğru öğrenmemiz lazım ki neyi kazanacağımızı ya da gerekeni yapmazsak neyi kaybedeceğimizi bilmiş olabilelim.

Peki, esmanın tecellisini nasıl kazanacağız?

Allah her neyi söylediyse mutlaka o gereklidir, o lazımdır. O olmazsa olmaz olandır. Ne için? -Kemale ermek için, Hz. insan olabilmek için. Eğer insan Allah'ı tercih etmezse, "ben Allah'ın yeryüzündeki halifesiyim" demezse, "Allah bana, ruhundan nefhetmiş" demezse, "hayat baştan sona bir imtihandır, ben de her anda Allah ile muhatabım" demezse bir avuç toprağa tenezzül

[4] Bakara /265

etmiş demektir. İnsan böyle durursa dünyaya gömülür, toprağa gömülür, aklını da ruhunu da kendini de toprağa gömer. Toprağın sevgisine gömer, toprakta fena bulur, kaybolur.

Allah bunun için kendisini zikretmemizi, Esmau'l Husna'yı zikretmemizi emretti. Allah deyince bütün esmayı birden zikretmiş oluruz. Zikirle ilgili Allah Nisa Suresi'nin 142. ayetinde buyuruyor; **İnnel munâfikîne yuhâdiûnallahe**: "Muhakkak ki münafıklar Allah'ı aldatmaya çalışırlar." **Ve huve hâdiuhum**: "Ama onlar Allah'ı değil kendilerini kandırırlar." **Ve izâ kâmû ilâs salâti**: "Onlar namaza kalktıkları zaman" **Kâmû kusâlâ**: "Üşene üşene kalkarlar."

"Üşene üşene kalkarlar" ne demektir?

Mutlaka insandır, beşerdir arada bir üşenebilir, tembellik yapabilir. Allah'ın kastettiği bu değildir, tembellik değildir; çünkü ayet devam ediyor. **Yurâunen nâse**: "Onlar insanlara gösteriş yaparlar." Yani içinden namaz kılmak gelmiyor aslında ama insanlar onun namaz kıldığını görsün diye gösteriş yapmak için namaz kılıyor. Tabi ki üşenecek!

Biri bütün gönlüyle namazı kılmak istiyor ama bir türlü kalkamıyor, tembellik yapıyorsa bu ayetteki kınanan hal bu değildir. Bu kişi mü'mindir; fakat tembel bir mümindir, münafık da değildir. Burası yanlış anlaşılmamalıdır. Bir de onların başka bir özelliği varmış. Neymiş o? **Ve lâ yezkurûnallâhe illâ kalîlâ**:[5] "Onlar Allah'ı çok az zikrederler." Demek ki Allah'ı az zikretmek münafıklıkmış.

Allah'ı az zikretmek ne demektir?

---

[5] Nisa /142

Eğer biri hayatını yaşarken Allah'ın hesabını yapmıyor, Allah'ı hatırlamıyorsa, "ben bunu böyle yapıyorum, ben bunu böyle söylüyorum, ben bunu böyle düşünüyorum, acaba Allah benim bu yaptığımdan, bu söylediğimden, bu düşündüğümden razı olur mu olmaz mı?" Diye Allah'ın rızasını hesap etmiyor ve hatırlamıyorsa; fakat arada bir zikrediyor, hatırlıyor, söylüyorsa Allah o kişiye "münafık" dedi. "O kendine göre, Allah'ı kandırmaya çalışıyor" dedi. Hâlbuki yaratılmış bir kul, âbd, mabudunu unutmaz, unutamaz. Unutuyorsa, hesabını yapmıyorsa, derdi onun rızası değilse o kişi münafıktır.

İyice anlayalım diye bir ayet daha okuyayım. **Muzebzebîne beyne zâlike**: "Onlar küfür ve nifak ile iman arasında gidip gelirler." Zıplayıp dururlar, bir o tarafa zıplarlar bir bu tarafa zıplarlar. Yani bir tavrı, hali mü'min gibiyken bir de bakıyorsun ki ters tarafta durmuş. **Lâ ilâ hâulâi ve lâ ilâ hâulâi**: "Öyle bir zıplama yapıyor ki ne onlara bağlanırlar ne de diğerlerine bağlanırlar." Yani ne tam küfür üzere duruyor ne de mü'min olarak duruyor, "ikisi arasında gidip gelir" dedi Allah. Yani bir türlü kararını verememiş, nerde duracağını bilememiş, anlayamamıştır.

Mü'minin hali bu değildir; mü'min bir sefer karar verir. Bir sefer; "ben Allah'ın kuluyum, Allah benim rabbimdir, sahibimdir, malikimdir, benim rezzakımdır" deyip kararını verir. Artık Allah'tan başka tarafa dönmez.

Eğer bir kul ikide bir o tarafa, bu tarafa zıplıyorsa Allah onu münafık olarak isimlendirdi. Münafık budur işte; kararını verememiş, nerde duracağını anlayamamış, dolayısıyla ne yapacağını bilmiyor. Bir Allah diyor, bir gün sonra bakıyorsun dünyanın peşine düşmüş, dünyayı Allah'a tercih etmiş, ahirete tercih etmiş. **Ve men yudlilillâhu fe len tecide lehu sebîlâ**:[6] "Allah

[6] Nisa /143

kimi şaşırtırsa ona asla bir yol bulamazsın." "Onun yolu yok" dedi Allah. O şaşırmıştır, Allah'ın yolunda yürümüyor çünkü. Şaşırmış o! Allah da onu şaşkınlığı içinde bırakır. Bir o tarafa bir bu tarafa zıplayıp durur. Yola girip yolu gitmez, kimse ona yardım da edemez dedi.

Neden?

"**Allah kimi delalette bırakırsa onun için asla yol bulamazsın**." buyruldu da ondan. Kimse ona yolu gösteremez; çünkü yolu gitmesi için onun Allah'ı tercih etmesi lazım, onun tercih etmesi lazım. O tercihini yapamadıysa hiç kimse ona yardım edemez. İsterse babası peygamber olsun, Hz. Nuh (a.s.) gibi.[7] İsterse kocası peygamber olsun, Hz. Lut (a.s.) gibi.[8] İsterse oğlu peygamber olsun, Hz. İbrahim (a.s.) gibi.[9] Yardım edemez, onun tercih etmesi lazım. Onun için bazı arkadaşlar "bana yardım et" diyorlar. Eğer ben bir şeyi eksik bırakırsam Allah bana bunun hesabını sorar; fakat biri tercihini yapmamışsa ben ona nasıl yardım ederim! Hiç kimse böyle birine yardım edemez. Onun, Allah'ı tercih etmesi lazım. Eğer biri Allah'ı kabul etmek, tercih etmek istiyorsa benim işim o zaman ona rabbini tanıtmaktır.

Demek ki Allah'ı az zikretmenin sonucu münafıklıkmış. Mesela bunu çoğumuz yaşamış ve görmüşüzdür ki bir yerde hatta kendi ailemiz içinde bile Allah'ı çokça zikredince, Allah'ın hesabını yapınca, hemen biri ordan konuşur; "sen de iki kelimende bir Allah diyorsun, bu kadar derine dalma, aklını oynatacaksın" der.

Asıl aklını oynatmış olanlar Allah'ı çok zikretmeyenlerdir, Allah'ın hesabını yapmayanlardır, her anda Allah'ın

---

[7] Hud /42-47
[8] Tahrim /10
[9] En'am /74, Meryem /42-48, Tevbe /114

huzurundaymış gibi yaşamayanlardır.

Birkaç ayet daha okuyayım. Ankebut Suresi'nin 39. Ayeti'nden itibaren Allah helak ettiği kavimleri beyan ediyor, sonra bunun gerekçesini söylüyor. Buyuruyor ki; **Ve Kârûn'e ve Fir'avn'e ve Hâmân'e**: "Karun'a, Firavun'a, Hâmân'a" **Ve lekad câehum Mûsâ bil beyyinâti**: "Musa, onlara apaçık mucizelerle, ayetlerle geldiğinde" **Festekberû fîl ardı**: "Onlar yeryüzünde büyüklendiler." **Ve mâ kânû sâbikîn**: "Onlar hükmümüzün önüne geçecek değillerdi."[10]

"Karun'u, Firavun'u, Hâmân'ı helak ettik" dedi; ama önce onlara Hz. Musa'yı (a.s.) gönderiyor apaçık delillerle. Sonra helak ediyor. Niye? -Hz. Musa'ya uymadıkları, ona karşı kibirlendikleri için, yeryüzünde büyüklendikleri için. Karun zenginleri temsil ediyor, mala düşkünlüğü temsil ediyor. Hâmân mevkiyi, makamı temsil ediyor. Firavun da saltanatı temsil ediyor. Yani kendisinde bir güç görenler, servet görenler, mevki makam görenler; eğer Allah'a, Allah'ın ayetlerine karşı kibirlenirlerse "Hiç kimse bizim hükmümüzün önüne geçecek değildir" buyurdu Allah.

Fe kullen ehaznâ bi zenbihi: "Biz de onların her birini günahlarından dolayı yakaladık." **Fe minhum men erselnâ aleyhi hâsıbâ**: "Onların kimilerinin üzerine kasırgalar, fırtınalar gönderdik." **Ve minhum men ehazethus sayhahu**: "Kimisinin üzerine de bir sayha gönderdik." Yani bir sayhayla, bir narayla helak ettik. **Ve minhum men hasefnâbihil ard**: "Onların kimini de yerin dibine geçirdik" **Ve minhum men ağraknâ**: "Onlardan kimini de boğduk." Firavun gibi. **Ve mâ kânâllâhu li yazlimehum**: "Allah onlara zulmedecek değildi." **Ve lâkin kânû enfusehum yazlimûn**:[11] "Ama onlar kendi kendilerine, kendi nefislerine

[10] Ankebut /39
[11] Ankebut /40

zulmediyorlardı. Kendi zulümleri onların başına geldi."

Ve tilkel emsâlu nadribuhâ lin nâs:[12] "İşte bu misalleri biz insanlar için beyan ediyoruz." **Mâ ya'kıluhâ illel âlimûn**: "Ama bu misallere ancak âlim olanlar akıl erdirirler." Âlim olmadan, bilmeden, Allah'ı anlamadan, tanımadan bu misallere akıl erdirilmez.

Halakallâhus semâvâti vel arda bil hakk:[13] "Allah yeri göğü hak olarak yaratmıştır." Yani her neyi yaratmışsa onun bir vazifesi vardır, bir amacı vardır.

Utlu mâ ûhıye ileyke minel kitâbi: "Sana vahyettiğimiz kitabı oku" **Ve ekımıs salât**: "Namazı ikame et." **İnnes salâte tenhâ anil fahşâi vel munker**: "Muhakkak ki namaz sizi her türlü aşırılıktan alıkoyar." **Ve le zikrullâhi ekber**: Namazı kıl, bununla beraber "Allah'ı zikir en büyüktür." En büyük olan Allah'ı zikirdir. **Vallâhu ya'lemu mâ tasneûn**:[14] "Allah sizin ne yapacağınızı, ne yaptığınızı bilir" buyruldu. Yani Allah'ın hesabını yaparak yaşamak en büyüktür, dendi. Bununla beraber bunu namazdan sonra söyledi. Namaz mı büyük zikir mi büyüktür? -Namaz zaten zikirdir. Zikir, namazı da kemale erdirir, kâmil manada namazı ikame ettirir; ama önce zikir gerekir. Neyi zikir? -Allah'ı zikir. Allah'ın zikri en büyüktür. Allah'ın kulu zikretmesi en büyüktür. Esmayı anlarken burda hep beraber Allah'ı zikrediyoruz. Bununla beraber zikir nasıl yapılır, nasıl yapılmalıdır onu öğreniyoruz.

Ahzap Suresi'nden bir ayet okuyayım; **Lekad kâne lekum fî resûlillâhi usvetun hasenetun**: "Sizin için Allah'ın resulü en güzel örnektir." Sizin için Allah'ın resulünde en güzel örneklik vardır.

[12] Ankebut /43
[13] Ankebut /44
[14] Ankebut /45

Allah Resulullah (s.a.v) Efendimiz'i bize örnek gösterdi. "Onun gibi bir kul olmanı, emrettiğim ibadetleri onun gibi yapmanı, bununla beraber yine onun gibi muhsin olmanı, ihlaslı olmanı istiyorum" buyurdu. **Limen kâne yercûllâhe vel yevmel âhıre**: "Allah'ı ve ahireti umanlar için en güzel örnektir." Sen eğer ahireti umuyorsan, ahirette azap görmemeyi, cennete gitmeyi umuyorsan bununla beraber Allah'ı istiyorsan, onun rızasını, dostluğunu umuyorsan, bekliyorsan senin için en güzel örnek Allah'ın resulüdür. Senin böyle bir derdin yoksa onu örnek almana da gerek yoktur o zaman. **Ve zekerallâhe kesîrâ**:[15] Bir de "Allah'ı çok zikredenler için örnektir." Allah, "onun senin için örnek olmasını istiyorsan Allah'ı çokça zikretmen lazım" dedi.

Bir, dil ile zikir vardır; dil ile Allah, Allah deyip zikir yaparsın. Bir, akıl ile zikir yaparsın; düşünürsün, tefekkür edersin. Bir de gönül ile Allah'ı zikredersin. Gönlün zikretmesi; Allah'ı sevmesidir. Seven unutmaz, seven daimi olarak zikir halindedir. Kul, Allah'ı hangi esmasıyla tefekkür ederse, hangi esmasını severse, hangi esmaya yönelirse Allah da o ismin nuruyla ona tecelli eder.

Buyurdu ki ayeti kerimede; **Fezkurûnî ezkurkum veşkurû lî ve lâ tekfurun**:[16] "Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim. Bana şükredin sakın nankörlerden olmayın." Sen Allah'ın hangi ismini zikredersen Allah da o ismin nuruyla sana tecelli eder, gönlüne tecelli eder. O ismin nuru senin gönlünde artar. Dolayısıyla Allah'a olan imanın artmış, esmaya olan imanın artmıştır. Allah'a yakınlığın artmıştır, Allah'a olan muhabbetin artmıştır. Zikir sana bunu kazandırır. Zikretmezsen bundan mahrum kalırsın. Allah şart koydu oraya; "benim seni zikretmemi istiyorsan senin beni zikretmen lazım" dedi.

---

[15] Ahzâb /21
[16] Bakara /152

Söyledim biraz önce; zikir sadece dilin değil; dilin, aklın, gönlün zikretmesidir. Bir de bütün bedenin zikretmesi vardır, amelin zikretmesi vardır. Kul, Allah için bir şey yaptığında o anda Allah’ı ameliyle beraber zikretmiş olur; ama ona zikrettiren onun imanıdır. Kul, Allah’ı imanı kadar zikreder ve sever. Bunun için de kul, Allah’ı ne kadar tanıyorsa zikri de o kadar olur. Kulun Allah’ı Esmau’l Husna’sıyla tanıdığı kadar zikri vardır ve Allah’ı ne kadar tanıyorsa onun imanı, İslam’ı, ihlası da ona göredir.

Allah ayeti kerimede buyuruyordu; **“o size şahdamarınızdan daha yakındır**.”[17]

Bu ayeti duyduk, Allah böyle söyledi. Şah damarımızdan daha yakınsa, bize bizden daha yakınsa niye biz görmüyoruz, niye biz bilmiyoruz, niye biz bunun farkında değiliz. Burda bir terslik yok mudur? “Sadakallahulazim, Allah doğru söylemiştir” demekle iş bitiyor mu? -Bitmiyor. Sana şahdamarından daha yakınsa senin onu arayıp bulman lazım. Dışarıda değil kendinde araman lazım. Kendinde arayabilmen için nerden yola çıkman gerekiyor, hadi kendimizde arayalım nasıl bulacağız? -Bulamıyoruz ama mutlaka bunun bir yolunun olması gerekiyor.

Yol, Allah’ın Esmau’l Husna’sından geçer.

Allah’ın fiilleri esmasına perdedir, Allah’ın esması da zatına perdedir.

Bunu kendi üzerimizden nasıl anlayacağız?

Birine kendini tanıt dediğimizde o neyi anlatacak? -“İşte ben şunu şöyle yaptım, bunu böyle yaptım, benim şuyum var, benim buyum var, falancanın oğluyum, falan yerliyim.” Aslında neyi

[17] Kaf /16

anlattı? -Ef'alini, yaptığı şeyleri anlattı. Bir adım öteye giderse kendini nasıl tanıtacak, tanıtmalıdır ya da biri onu nasıl tanıtır? -"Bu adam çok cömert biridir, çok sabırlı biridir, çok hoşgörülü biridir" deyip onu anlatır. Bu sefer esmayı anlattı. Allah'ın ondaki esmasını, sıfatlarını anlattı. Ef'ali geçti, bu sefer esmayı anlattı. Kişinin bu esmasının, sıfatının arkasında ne vardır? -Zatı vardır, kendisi vardır. Allah'ın ona nefhettiği ruh vardır. O zaman insanın kendinden içeri doğru seyretmesi, yolculuk yapması lazım.

Kendi kendine bunu becerebilir mi? -Kim becerebiliyorsa yapsın! Yani biri böyle durup 'ben okumuşum, âlimim, ben işi biliyorum' deyip ahkâm kesip karanlığa gömülüyorsa o kendine de zulmediyor başkalarına da zulmediyor, demektir. Ben işi biliyorum dediği için.

Kim bilir bunu?

Bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in varisleri bilir. Nasıl yolculuk yaptırmak gerektiğini onlar bilir.

Mürşid-i Kamil dışardan kimseye bir şey vermez. Ondaki hazineyi, Allah'ın ona nefhettiği, meleklerin secde ettiği o ruhu ona teslim eder. Aradaki perdeyi aralar, kaldırır. Yoksa biri kibirlenip, 'benim ihtiyacım yok' derse ne yapmış olur? -Allah'ın ona bahşettiği hazineyi bırakıp bir avuç toprağa minnet etmiş, olur. Herkes kendindeki hazineyi bulmalıdır. Herkes kendini bulmalıdır, kendini.

Resulullah (s.a.v) Efendimiz Hz. Fatıma'ya buyuruyordu; *"kızım Fatıma, sakın babam peygamberdir diye bana güvenmeyesin! Yarın, kıyamet günü ben senin için hiçbir şey*

yapamam. Onun için nefsini Allah'ın elinden satın al."[18]

Bu hadisi bilmeyen âlim yoktur. İki tane hadis biliyorsa bir tane hadis budur. Peki, bir yanılgı olarak bu hadis hangi anlamda kullanılıyor? -"Kimse kimseye yardım edemez, onun için herkes kendi kendine yardım etmelidir" anlamında kullanılıyor.

Hayır, bu şeytanın teşvik ettiği yol ve yorumdur. Öyle mi söylüyor? -Dikkat edelim. Hadiste ibadetini yap denmedi, namazını kıl denmedi. "Nefsini Allah'ın elinden satın al" buyruldu. Yoksa kurtuluş yok.

Nefsini Allah'ın elinden satın almak ne demektir?

Mutlaka nefsimizi Allah'ın kudret elinden satın almamız gerekir. Satın aldığımızda ne olur? -O bize ait olur. Satın almayana kadar bize ait değildir. İşte Esmau'l Husna'yı öğrenmek, onu talim etmek; nefsimizi Allah'ın elinden satın almaktır. Hep beraber bunu göreceğiz, satın alacağız inşallah.

Satın almak için bir karşılık gerekir, bir bedel gerekir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "satın al" dedi. Sahtesini verip hakikisini almak gerekir. Yani 'ben' demekten kurtulup Allah demek gerekir. "Bunlar bana aittir" demekten kurtulup "bu Allah'ın bana olan tecellisidir" demek gerekir. Sahtesini verip hakikisini aldığında ne yapmış oldun? -Allah'ın elinden nefsini satın almış oldun, hakikisini almış oldun. O zaman Hz. insan olmuş olursun. Kendini Allah'tan bağımsız bir varlık olarak görmezsin. Her ne olursa olsun, bilirsin ki; o, Allah'ın kudretiyle yaratılmış, Allah onu yaratmıştır. Allah onu görüyor ve biliyor, Allah birebir sana muamele yapıyor. Başka tarafa dönemezsin.

---

[18] Müslim

Ama sen Allah'ı tanırsan, Allah'ın esması sende tecelli ederse nasıl olursun?

Hiçbir şekilde "bu neden böyle" demezsin, "niçin böyle oldu" demezsin. Ne dersin? -"Mutlaka sen güzel yapıyorsun ya rabbi! Sen neyi, nasıl istemişsen o güzeldir." Artık böyle bir kul için şer diye bir şey kalmaz. Ne kalır? -Sadece hayır kalır. Niye? -Allah'ı tanımış, Allah'ın tecellisinin saf hayır olduğunu anlamış, saf rahmet olduğunu anlamış, saf muhabbet, saf sevmek olduğunu anlamıştır da ondan.

Böyle biri rabbini tanımıştır. Tanımasaydı ne yapardı? -Su-i zanda bulunurdu. Eğer biri Allah hakkında su-i zanda bulunuyorsa bu su-i zanda bulunan nefistir, şeytandır. Allah'ı tanımadığımız için, onu anlamadığımız için Allah'a karşı su-i zanda bulunuruz. Yoksa tanımış olsaydık su-i zanda bulunur muyduk? -Bulunamazdık. Böyle bir şey Allah'ı bilen, Allah'ı tanıyan için mümkün değildir, böyle bir şey onun için düşünülemez.

Allah'ın esmasını, Esmau'l Husna'yı tanıdıkça Allah'a karşı marifet sahibi oluruz, Allah'ı tanımış oluruz. Esmayı bilmeden marifet sahibi olmak mümkün değildir; ama diyelim ki hiçbir şey bilmeyen biri, bir Mürşid-i kâmile gidip tabi olsa, bu kişi bay olsun bayan olsun fark etmez, vuslata erer mi? -Cevap; evet, erer. Nasıl erer, nerden erer?

O, mürşidine teslim olunca onun üzerinde tecelli eden Allah'ın o isimlerinden hangisi en öndeyse, hangisi ona kapı olacaksa; Mürşid-i kâmil ona göre, ona muameleyi yapar o kapıyı ona açtırır. Üzerinde o isim kemale erer. O kapı oradan açılır ona; yalnız, Allah'ı bir isminden tanımış ve oradan vuslata ermiş olur. Allah o bir isimden kendini tanıtmıştır, o da bir isimden rabbini tanımıştır. O bir isimde vuslata ermiştir; ama bizden istenen bu

değildir. Bizim sadece bir isimle değil Allah'ın Âdem'e talim ettiği; yani insanlara tecelli ettiği, bütün isimlerden Allah'ı tanımamız ve vuslata ermemizdir. Bir isim kulun cennete gitmesi için yeterlidir, Allah'ın cemalini müşahede etmesi için yeterlidir ancak bütün isimlerde kemale ermek için bu yetmez; çünkü o tek bir ismin nuru diğer isimleri de kaplar. Onda tecelli eden bütün isimlere aynı zamanda o isim destek de olur, oradan da kazanır; yalnız bizim anlattığımız bu değildir. Biz; "Allah'ı bütün isimleriyle tanımamız lazım" diyoruz. Allah hangi ismiyle kendini vasfetmişse, isimlendirmişse o isimlerle Allah'ı tanımamız lazım diyoruz. Şimdi bir isimle Allah'ı tanımak nerde bütün isimleriyle tanımak nerde. Kıyas kabul etmeyecek kadar farklıdır bu. Mesela, bir kelime söylediğimizde bir şeyi hatırlarız. Ekmek dediğimiz de ekmeği hatırlarız, taş dediğimizde taşı hatırlarız, su dediğimizde suyu hatırlarız, insan dediğimizde de insanı hatırlarız.

Peki, Allah deyince neyi hatırlıyoruz, hatırlamamız gerekir?

Allah'ın zatı hakkında tefekkür yapılmaz. Kim Allah'ın zatı hakkında tefekkür eder, onu anlamaya kalkışırsa şirke boğulur, küfre düşer. Akıl yaratılmış bir mahlûktur, o yüzden yaratılanı anlayamaz; çünkü gücü buna yetmez. O zaman Allah deyince neyi hatırlamamız lazım, hiçbir şey hatırlamasak olur mu? -Olmaz, Allah yolu gösteriyor. Allah deyince; Allah'ın esmasını hatırlamamız lazım, Allah'ın bütün isimlerini hatırlamamız lazım, bütün isimlerini. Bir isim eksik olursa imanımız eksik kalır, Allah'ı bilmemiz, tanımamız, anlamamız eksik kalmış olur.

Bizim bu çıkardığımız esma listesinde yirmi altı tane farklı isim vardır. Daha önce listeleri izah etmiştim. Burada bulunanlar Allah'ın Kur'an'daki isimleridir. Hep beraber bu isimleri anlamaya çalışacağız ve bütün kardeşlerimizin bu Esmau'l Husna'nın hepsini ezberlemesi gerekir.

Allah'ı unuttuk mu vücutta kaos olur, vücut kararır, darmadağın olur. Onun için "sıkıldık, bunaldık, daraldık" diyoruz. Sıkıldın, bunaldın, daraldınsa yapman gereken şey; "Allah" demektir. Allah'ın en güzel isimlerini zikretmektir, Allah'a dönmektir. Biz bunu kendi kendimize yapıyoruz. Yani kendi kendimizi sıkıntıya sokuyoruz; fakat istediğimizde de oradan çıkabiliyoruz.

Mesela; Allah, Kur'an-ı Kerim'de sürekli "Allah'a şirk koşmayın" dedi, "Allah kendisine şirk koşulmasını kabul etmez" dedi, "şirk koşulmasını affetmez" dedi. Hiç kimse aslında Allah'ı inkâr etmiyor. Allah da varlığını ispatlamaya çalışmıyor. Öyle bir ayet yok yani. Buyurdu ki ayeti kerimede; "**sor onlara; onlar bir yaratıcı, bir yaratan olmadan mı yaratıldılar, yoksa onlar kendi kendilerinin yaratıcıları mıdır**?"[19] Onlar mı kendi kendilerini yarattı? Sor cevap versinler. Bu kadar, yani Allah'ı inkâr edene Allah'ın cevabı budur. -Bir yaratıcı olmadan mı sen yaratıldın yoksa kendi kendini mi yarattın, bu kadar. Eğer biri geri zekâlıysa, aklını kullanmamışsa, böyle düşünmüşse Allah onu muhatap bile almıyor. Niye Allah onu muhatap almıyor? -Çünkü bütün varlık Allah'ı hamd ile tesbih ediyor. Neye bakarsan bak onu söylüyor, onu gösteriyor. Onun kudretini, onun cemalini ya da celalini gösteriyor.

Allah kendisine esması konusunda, Esmau'l Husna'sı konusunda şirk koşulmasını kabul etmez. Bir kere Allah; "beni mülkün sahibi olarak kabul et" diyor. "Sendeki hiçbir şey sana ait değil, hepsi bana ait, sen bana aitsin, seni varlığımla varlıkta durduran benim" diyor. "Kayyum olan benim, senin diri olman benim Hayy ismimin tecellisiyledir. Sen benimle dirisin, benimle varsın, benimle varlıkta duruyorsun. Sana düşen bana ayna olmaktır, benim güzelliğimi kendi üzerinde göstermek, güzel

[19] Tur /34, 35

olmaktır."

Eğer Allah'ın Esmau'l Husna'sını anlarsak Resulullah (s.a.v) Efendimiz'i de anlamış oluruz. Bütün peygamberleri de anlamış ve tanımış oluruz. Nasıl? -Kendi üzerimizden.

Bizim ile peygamberler arasındaki fark; Allah'ın Esmau'l Husna'sıdır. Allah'ın o isimleri bizde olmayınca onları tanıyamıyoruz, onları anlayamıyoruz. Bir insan nasıl; severek, gülerek, aşkla, muhabbetle ölüme gider deriz, anlayamıyoruz; ama Allah'ın esması bizde tecelli ederse o zaman anlarız, onları anlarız. Biz de onlar gibi oluruz da ondan anlarız. Yoksa anlayamayız. Allah'ın isimleri bizde ne kadar tecelli ettiyse peygambere, peygamberlere o kadar yaklaşmış oluruz, onlara benzemiş oluruz. Allah'a o kadar halife olmuş oluruz, o kadar Hz. insan olmuş oluruz. Dolayısıyla herkes Rabbini kendisindeki tecelli kadar tanır. Kimsenin kendisinde olmayan bir şeyi anlaması, tanıması mümkün değildir.

İnsan, Allah'ı ne kadar tanır?

Kendisindeki tecelli kadar tanır. Yani bir kul, Allah'ı bir iki ismiyle tanıyor, diğer bir kul da Allah'ı 99 ismiyle tanıyor. Arada nasıl bir fark vardır? -O, kul Allah'ı iki sever, öteki doksan dokuz sever. Bu; Allah da o kulu iki seviyor, ötekini doksan dokuz seviyor demektir. O zaman esmayı iyi öğrenmek lazım. Bir de o esma üzerimizde nasıl tecelli edecek, onu anlamak lazım. Biri Allah'ı tanımayınca ne yapar? -Anlamadığı için Allah hakkında su-i zanda bulunur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurmuştu: "*Mü'minin ferasetinden sakının; çünkü o, Allah'ın nuruyla bakar*."[20]

[20] Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an 16, Suyûtî, El Câmiu's Sağir; 1, 24

Bu mü'mindir. Müşahede başka, Allah'ın nuruyla nazar etmek başka bir şeydir. İkisi birbirinden farklıdır. Her mü'min Allah'ın nuruyla bakar, bakmalıdır. Bakmıyorsa ona mü'min denmez. Allah'ın nuruyla demek, Allah ile bakmak demektir. Allah ile bakmak demek, Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla bakmak demektir. O zaman Allah'ın esması, sende tecelli etmezse mü'min olamıyorsun. Bazılarının öyle zannettiği gibi; "namazımızı kılıyoruz, orucumuzu tutuyoruz, kimsenin hakkını yemiyoruz, öyleyse bu bize yeterlidir." Bu şekilde düşünenlere ne olur? -Bu şekilde düşünmeye devam edenler, dehşete kapılır sonra Allah perdeyi açınca; "bu da ne!" derler. "biz hiç böyle anlamamıştık, bize hiç böyle söylemediler, biz böyle düşünmemiştik" derler ama iş işten geçmiş olacaktır.

Bunu kabul etmeyenler, edemeyenler imanının bedelini ödemek istemeyenlerdir. İman bir bedel ister. Çaba ve gayreti gerektirir. Aklı, fikri, düşünceyi yorman gerekir. Cihat etmen gerekir, aklınla cihat etmen gerekir, içtihat etmen gerekir.

Mü'min, Allah'ın nuruyla bakar. Allah'ın nuruyla nasıl bakılır, hep beraber bakalım; Allah'ın nuruyla bakıyor muyuz bakmıyor muyuz ya da Allah'ın nuruyla bakanlar kimlerdir, bakamayanlar kimlerdir?

Mesela bir köpek, bir insana baksa Allah'ın ona nefhettiği ruhu görür mü görmez mi, "bu, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir, Allah'ın kendisine ruhundan nefhettiğidir" der mi demez mi? -Demez. Köpek baksa neyi görecek? -Birkaç kilo et, birkaç kilo kemik. Başka da bir şey görmez. Köpek böyle bakar. Onun için o hiçbir kıymet, değer de taşımaz. O köpek için birkaç tane kemik bir insandan daha kıymetli, daha değerlidir. Öyle değil mi? -Evet, bu köpeğin bakışıdır. Bu durumda biri insana bakarken "acaba bundan nasıl faydalanırım, acaba bundan nasıl istifade ederim."

Yani; "bundan kaç tane kemik alabilirim" düşüncesi içindeyse onun köpekten ne farkı vardır? İnsana bakınca onu sadece etten kemikten bir varlık olarak, dünyaya ait biri olarak görüyorsa köpeğin bakışıyla onun bakışı arasında ne fark vardır!

Peki, bir mü'min, bir insana Allah'ın nuruyla bakarsa neyi görür?

"Bu Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Allah bunu yaratmış, Allah bunu kudret eliyle yaratmıştır" der. Ne buyurdu ayeti kerimede İblise; "**İki elimle yarattığıma seni secde etmekten men eden nedir**"[21] dedi. "**İki elimle yarattığıma and olsun ki. Sizi ilk yaratırken nasıl tek başına yarattımsa birebir bir tek ben seninle muhatabım**. **Sen de benimle muhatap idiysen kıyamet günü öldüğünde bana yine öyle gel**."[22] "**Tek başına geleceksin**" dedi "**tek başına**,"[23] Allah seni tek başına yaratmış. Allah, "İki elimle yarattığıma seni secde etmekten men eden şey nedir" buyurdu. Bu, mü'minin bakışı olmalıdır.

Allah, insanı niye yaratmış?

Kendisine âbd olsun, âşık olsun, kendisine halife olsun, kendisine ayna olsun, isimlerini üzerinde göstersin, Esmau'l Husna üzerinde tecelli etsin diye yaratmış. Ona bakanlar Allah'ın güzelliğini, esmasını onun üzerinde görsün diye yaratmış. Mü'min böyle bakar, köpek de öyle bakar.

Mü'min insana nasıl bakar?

"Ben bununla rabbime nasıl yaklaşabilirim? Bu benim

---

[21] Sad /75
[22] En'âm /94
[23] Kehf /48, Meryem /95

velinimetim, ben eğer buna bir ihsanda, ikramda bulunursam, ona bir güzellik yaparsam bunun sayesinde Allah'a yaklaşırım. Ben bu kula Allah'ın Esmau'l Husna'sından biriyle muamele edersem onun karşılığında Allah'ın o esmayla bana tecellisi vardır." deyip hesap eder. Mü'minin bakışı budur. Sahabe de öyle yapıyordu; çünkü işi Resulullah (s.a.v) Efendimiz'den öğrenmişlerdi.

Sahabelerin bu haliyle ilgili bir örnek vereyim: *"Sahabeler bir yerde oturup sohbet ederken biri ötekilerine diyor ki; bizim burada böyle boş oturmamız doğru değildir. Haydi, çıkalım pazara gidelim, gördüklerimize selam verelim, onlar da bize selam versin."* Hesaba bak, mü'minin hesabına bak! "Ben ona dua edeyim, ona selam vereyim de onun için Allah'tan selamet dileyeyim. Allah'ın Selam ismiyle onun gönlüne doğru o selam nurunu saçayım, Allah da onun üzerinden bana saçsın" diyor. İşte, mü'mince bakış budur.

Ama eğer biri başkasında bahane arıyorsa, "şunun şu kusuru var, bunun bu yanlışı var, bunun bu küfrü var, ötekinin şu şirki var" diyorsa sormak gerekir; "sen nereye gidiyorsun, senin derdin nedir, sen neyin peşindesin, neyi arıyorsun, senin işin küfür toplamak mı, nifak toplamak mı, ateş toplamak mı, senin işin bu mu dur yoksa senin işin Esmau'l Husna'yı mı toplamaktır, senin işin hangisi?" Sen şeytanın peşine düşmüşsün, senin işin bitmiş. Sen istediğin kadar Allah de, sen istediğin kadar peygamberden bahset. Eğer aradığın topladığın bu ise artık ne söylersen söyle senin işin bitmiş demektir. Sen ateş topluyorsun, sen küfür topluyorsun, nifak topluyorsun, şirk topluyorsun günah topluyorsun. Böyle söyleyenler ne yazık ki bu duruma düşmüştür.

Oysaki senin neyi toplaman gerekirdi?

Allah'ın nurunu, Esmau'l Husna'yı toplaman gerekirdi.

İnsana rahmet olman, rahmeti alman gerekirdi. Cömertlik yapman, Allah’tan da cömertlik görmen gerekirdi. Affetmen, Allah’tan da affı alman gerekirdi. Tam tersini yapıyorsun, peygamberin gittiği yolun zıddına gidiyorsun. Peygamberin yolunda olduğunu söylüyorsun, olamaz böyle bir şey! Bu akıl değildir, bu iman değildir, bu başka bir şeydir!

Allah, ayette peygamberini bize örnek gösterdi. Onun için ne buyurdu; **Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemin**:[24] “Biz seni ancak âlemlere rahmet olasın diye gönderdik.” Bakacağız, birbirimize ne kadar rahmet oluyoruz, birbirimize ne kadar zahmet oluyoruz. Rahmet oluyorsak onun yolundayız, zahmet oluyorsak tersine dönmüşüz, ters tarafa gidiyoruz; ama onun yolunda olduğumuzu da iddia ediyoruz demektir. İstersen bin türlü bahane üret. Allah bahane kabul etmez, ölçü böyledir. Allah seni Hz. insan, kendisine halife, esmasının tecelli ettiği varlık olarak görmek istiyor.

Söylemiştim; Allah herhangi bir şeyi, varlığı sevmekten münezzehtir. Allah kendi kendini sever. Kulu üzerinde tecelli eden esmayı sever, Esmau’l Husna’sını sever. Ondaki merhameti, cömertliği, affı, mağfireti sever. Bütün isimler için bu böyledir.

Buyurdu ki ayeti kerimede; **Ved’u ilâ rabbik**:[25] “Sen rabbine davet et.” Nasıl davet edecek? -Rabbinin neyine davet edecek? Daveti, “haydi Allah’a gidelim” diye mi anlayacağız? -Yok. “Sen Allah’ın kullarını Allah’ın Esmau’l Husna’sına bürünmeye davet et; rahim olmaya, kerim olmaya, afuvv olmaya davet et.” Allah’a davet böyledir. Davete icabet edenin de bu esmayı alması lazım, bu isimlerle isimlenmesi lazım.

[24] Enbiya /107
[25] Kasas /87

Ayeti kerimede ne buyuruyordu; "**mü'minler o kimselerdir ki Allah zikredildiğinde (kalpleri ürperir) kalpleri titrer**."[26] Hangi kalp titrer ya da kalbimiz neden ürperip neden titremiyor? -Şunu söyleyeyim; kalbin ürpermesi çok zor bir şeydir, çok ağır bir şeydir, çok büyük bir şeydir.

Bu sohbet bittiğinde, Esmau'l Husna dersi bittiğinde, bizi gerçekten dinlemiş olanlardan, Allah denildiğinde kalbi titremeyen hiç kimse olmayacak; ama bu, esma sohbetini gerçekten ve gönlünü açarak dinleyenler için geçerlidir.

Söyledim, kalbin ürpermesi öyle basit bir şey değildir. Ürperen nedir, bize bizi ürperttiren nedir, bizi titrettiren nedir? Ürperten, titreten Allah'ın aşkı, muhabbetidir, Allah'a olan marifetimizdir. Allah'ı tanıdıysak, anladıysak, bildiysek, sevdiysek titreriz; ama anlamadan, bilmeden, tanımadan kalbin titremesi mümkün değildir. İstediğin kadar kendini titret titreyebiliyor musun?

Titreyemezsin; ama Esmau'l Husna senin gönlüne tecelli etsin bak nasıl titriyormuş, Allah deyince gönül nasıl feryat ediyormuş.

Bu sadece bir bilgi değildir. Bir kitap okursun, ondan bilgi alırsın ve hafıza onu kaydeder; ama gönle verilen ilim farklı bir şeydir. Gönle verilen ilim canlıdır.

Her ilim mutlaka Esmau'l Husna'dan tecelli eder. Kâinatta, varlıkta başka hiçbir bilgi yoktur. Bütün mahlûkatta sadece Esmau'l Husna'nın bilgisi vardır. Allah bu bilgiyi Esmau'l Husna'sıyla mürşid-i kâmilin kalbine tecelli etmiştir. Bu bilgi diri bir bilgidir. Bu bilgi kuru bir bilgi değil Allah'ın Esmau'l Husna'sının

[26] Enfal /2

nurudur; ama kişi almak isterse tabi... Daha doğrusu almaya tenezzül ederse, etmezse ne olur? -Hiçbir şey yapılamaz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *"Allah'ı zikredenle zikretmeyenin misali ölü ile diri gibidir."*[27]

Allah'ı zikredenle zikretmeyenlerin misali ölü ile diri gibidir. Allah'ı zikredenler diri, Allah'ı zikretmeyenler, zikredemeyenler ölüdür. Kime göre ölü? -Allah'a göre ölü. Bir gönülde Allah'ın esması tecelli etmemişse o kişi ölüdür. Tecelli etmişse, açılmışsa, onda imana, amele dönüşüyorsa o da diridir. Zahiri olarak bakıldığında ikisi de insan gibi görünür, ikisi de diri gibi görünür; ama Allah'a göre biri ölü, öteki diridir. Allah'ı zikreden diri, zikretmeyen ölüdür. Zikretmek sadece Allah demek değildir, esmanın tecelli etmesi demektir; yani o esmayla onun diri olması demektir. Allah, kulunu yaratırken zaten esmasıyla ona tecelli edip yaratmıştır. Kul ya o esmayı kaybeder ya da o esmayı kemale erdirir, bir tohum gibi onu büyütür.

Kulda esmanın büyüyebilmesi için kulun bir bahçıvana ihtiyacı vardır. Mürşid-i kâmil işte o gönül bahçıvanıdır, Esmau'l Husna'yı yeşertme bahçıvanıdır. Bunu böyle anlamak gerekiyor. Bununla beraber Mürşid-i kâmil bir de nedir? -Bir de örnektir. Mürşid-i kâmil kendinden veriyor ve muhatap olduğu kişideki Esmau'l Husna'yı büyütüyor. Muhatap, Mürşid-i kâmilden aldıkça o esmayı seviyor. Sevdikçe Allah'a olan imanı artıyor, muhabbeti artıyor. Böylelikle Allah denince de onun kalbi titriyor.

Allah'a iman etmiş, yani Allah'ın esmasına iman etmiş biriyle Allah'ın esmasına iman etmemiş biri arasındaki fark nedir?

Eğer biri Allah'ın esmasına iman ettiyse önce bilmesi,

[27] Buharî, Zikr, 6044 /Suyûtî, Camiu's-Sağir II, 52

anlaması lazım ki; Allah'ın ilk emri onun için "oku"dur. Yaratan rabbinin adıyla okumaktır. Önce onu dinledi, öğrendi, anladı. Sonra ne yapması lazım? -Sonra o esmanın onda imana dönüşmesi, ahlaka dönüşmesi lazım. Ahlaka dönüşmesi demek; esmanın o gönülde tecelli etmesi demektir. Bir de onun üzerinde amele dönüşmesi gerekir. Amele dönüşmezse o zaman ahlaka da imana da dönüşmemiş demektir. Allah'ın isimlerinin üzerinde tecelli ettiği biriyle tecelli etmediği diğer kişi arasındaki fark nedir, iman konusunda, İslam konusunda, ihsan konusunda fark nedir? Meselemiz budur. Dinimizi öğrenmek; yani imanı, İslam'ı, ihsanı öğrenmektir.

Eğer biri Esmau'l Husna'yı anladıysa, ona iman ettiyse, onu üzerinde ahlaka dönüştürdü, amele dönüştürdüyse ne olur?

Bütün organları zahiri olarak Müslüman olmaya başlar. Dıştan içe doğru anlamaya çalışmamız gerekir. Organları Müslüman olmaya nasıl başlar? -Önce elleri Müslüman olur. Nasıl olur; yani kâfir elle Müslüman el mi vardır? -Evet, kâfir elle Müslüman el vardır. O elden hayır işleniyorsa, o elle hayır kazanılıyor, hayır harcanıyor, o elden insanlar hayır görüyorsa o el Müslüman bir eldir. O el, hayır elidir.

Gözü Müslüman olur; hikmetle bakar, güzel bakar. Söyledim biraz önce; köpeğin kemiğe baktığı gibi bakmaz. İnsana, Hz. insan olarak bakar; çünkü gözü Müslüman olmuştur. Allah'ın nuruyla bakar, neye bakarsa baksın, hikmetle bakar. Müslüman göz; Allah'a teslim olmuş mü'min, ihlaslı, Allah'ın nuruyla bakan, rabbinin muradını anlamaya çalışan gözdür.

Kulağı Müslüman olur; hakkı dinler, Allah'ın sevmediği şeyi dinlemez. Allah'ın sevmediği bir şeyi oradan içeri almaz. Kulak içeri kabul etmiyor onu. "Pis bir şey çirkin bir şeydir bu" deyip

hemen onu kovar, içeri almaz.

Müslüman olmayan bir kulak nasıldır?

Kötü şeyleri içeriye alır. "Falanca şöyle dedi, filanca böyle söyledi, falanca şöyle yaptı" der, bunları içeri alır.

Ama Müslüman bir kulak onları içeriye almaz, kabul etmez. Güzel oldu mu içeri kabul eder, Allah'ın sevdiği bir şey oldu mu kabul eder, olmayınca etmez. Onun yanında dedikodu yap, gıybet yap onu içeri almaz.

Ayakları Müslüman olur; Allah'a teslim olur, Allah yolunda yürür. Müslüman ayaklar, sahibini yanlış yere götüremez.

Aklı Müslüman olur; hafızası kötü şeyleri, yanlış şeyleri kaydetmez. Allah'ın rızasını nasıl kazanacağının tefekküründedir, düşünür, güzel şeyleri ezberlemeye çalışır, hafızaya kaydetmeye çalışır. Hükmünü doğru vermeye çalışır, doğru verir. Gönlü Müslüman olmuştur, Allah deyince titrer. Allah'ın aşkı, muhabbeti, nuru, oraya tecelli etmiştir, onun üzerinde esması tecelli etmiştir. Allah'ı tanıyınca, esmayla buluşunca, tanışınca, Allah'ın boyasıyla boyanınca, rengiyle renklenince gönlü de Müslüman olmuştur.

Allah; "**Allah'tan daha güzel; boyayı, rengi kim verebilir**,"[28] buyurdu. İnsan, Allah'ın rengiyle renklenince, esmasının nuruyla nurlanınca ne olur? -Bütün azaları, her zerresi Müslüman olur, mü'min olur. Ona bakan; bir mü'mini, bir müslümanı, bir muhsini görür. Artık o, Allah'a Esmau'l Husna'sıyla iman edip Esmau'l Husna'sında da Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayan bir kuldur.

Allah, esmasını nasıl tanıttıysa, kendini nasıl tanıttıysa öyle

[28] Bakara /138

anlayacağız. Allah İhlas Suresi'nde buyurdu ki; **Kul huvallâhu ehad Allâhus samed**:[29] "De ki: O Allah ehaddır, O Allah sameddir." Allah önce "kul;" yani "de ki" dedi. Eğer Allah "de ki" diye başlamasaydı mesela; "huvallâhu ehad Allâhus samed" deseydi, bu her iki cümle de haber cümlesi olurdu. Allah ehad olduğunu, samed olduğunu haber vermiş olurdu.

Arapça'da iki türlü cümle vardır; bir haber cümlesi, bir de inşa cümlesi. Cümle başında "kul" de ki diye başladı mı artık o inşa cümlesidir. Allah "kul" de ki ile "topla kendini" dedi. Allah herhangi bir ayette "de ki" derse; "bunu ikrar et, bunu söyle, bunu üzerinde göster" demiştir. "Sana bakanların bunu senin üzerinde görmesi lazım" demiştir.

Bir de sana bakanların "Allah'ın bir olduğunu senin üzerinde müşahede etmesi, Allah'ın ehad olduğunu senin üzerinde görmesi, senin bunu üzerinde haykırman lazım. "Her yerde, her anda senin Allah demen lazım, Allah'ın bir olduğunu, tek olduğunu söylemen lazım" demiştir. **Allâhu samed**: "O Allah sameddir," hiçbir şeye muhtaç olmayandır. Bütün varlığın, her şeyin, herkesin her şeyiyle kendisine muhtaç olduğu zattır, dedi. "Bunu üzerinde göster, bunu hiç unutma" dedi. Bu, Allah'ın her bir ismi için böyle geçerlidir. "Üzerinde göster" diyor, "benim görmem lazım. Herkesin bunu senin üzerinde görmesi lazım, bütün varlığın bunu senin üzerinde görmesi lazım" diyor.

Biri, Allah'ın esmasıyla nurlanmış, boyasıyla boyanmışsa eğer acaba varlık onu görünce nasıl bir hal alır, varlık onu nasıl sever.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu; *"Allah'ı zikreden bir kul yolda yürürken basılan yer, basılmayan yere karşı iftihar*

[29] İhlas /1,2

eder."[30]

Allah'ı zikreden kul üzerime bastı, diye iftihar eder. Acaba o Allah'ı zikreden, yere basınca o zikredenden o toprağa ne geçti ki öyle iftihar eder? Bir şeyin geçmesi gerekiyor. -Allah'ın nurunu saçıyor da ondan. Bütün varlık Allah'a âşık çünkü. Allah'ın yeryüzündeki gerçek manada halifesi yere basınca Allah'ın nurunu oraya saçıyor. Sırf ayak basıldı diye basılan yer basılmayan yere karşı övünüyorsa eğer insan buradan kıymetini, değerini anlamalıdır; ama bu, Allah zikredilince kalbi titreyen kuldur ve buradaki zikir kuru kuruya bir zikir değildir.

Bütün zikirler, bütün secdeler, bütün ibadetler Allah'a karşı bu hali almak içindir. Allah zikredilince kalbi titreyen, Allah'a âbd olmuş bir halife ve Hz. insan olmak içindir.

Allah bizi huzurunda mahcup etmesin inşallah. Kendi bildiğini doğru zannedenlerden eylemesin inşallah. Allah neye doğru demişse, neye güzel demişse; ona doğru demeyi, güzel demeyi nasip etsin inşallah. Allah bizi Esmau'l Husna'sıyla nurlandırsın, boyasıyla boyasın, rengiyle renklendirsin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[30] Taberânî, el-Kebîr, Nr. 11470; İbn Mübarek, Kitabü'z-Zühd, Nr. 323; Ebü'ş-Şeyh, Kitabü'l-Azame, Nr. 1172; Suyûtî, Es-Sağîr, Nr. 8015; Heysemî, Ez-Zevâid, 10 /79

الله

ALLAH LAFZI

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Günümüze iki esma listesi gelmiştir; bir tanesi Tirmizi, bir tanesi de İbni Mace kaynaklıdır. Buhari de esma hadisini rivayet etmiş; fakat ardına liste eklememiştir. Neden? -Çünkü liste yok aslında. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "*Allah'ın 99 ismi vardır. Kim bu isimleri ehsa ederse (sayarsa) cennete girer*"[1] buyurdu ama listeyi vermedi. Niye vermedi? -Mutlaka bir hikmeti vardır. Listeyi verseydi eğer rivayet edilen liste bir tane olurdu, aynı olurdu; ama listeyi onlar kendileri hazırladı, bu yüzden ikisinin listesi de birbirine uymuyor, yirmi altı tane fark var ve birinde olan da ötekinde yok. Sırası geldikçe, isimleri anlattıkça bunu anlatacağız inşallah.

Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın kendisine isim olarak verdiği 99 tane isim vardır. Eğer Kur'an'da geçen fiilleri Allah'a isim olarak verirsek o zaman binlerce isim çıkar. O fiiller; Esmau'l Husna değil, Ef'ali Husna'dır. Allah'ın güzel işleri, ef'alidir ama o esma olunca Allah'ın direkt zatıyla bağlantılı olur.

Esma ile Ef'al arasındaki fark nedir?

Ef'al; yani fiil azalır ve çoğalır. Gerektiğinde de ortadan kalkar. Mesela, Allah kıyamet gününü anlatırken; "**her şey yok**

[1] Tirmizî, İbn-i Hibban, Hâkim

olucudur. Baki olan, rabbinin vechidir”[2] dedi. Her şeyi öldürmüş ve yok etmiş. O anda Allah’ın Yuhyi[3] ve Yumit[4] ismi bitmiştir. Eğer bu isim olsa o zaman bitmiştir. Hâşa! Böyle olur mu? -Olmaz. Yuhyi ve Yumit, Allah’a isim olmaz. Ne olur? -Fiil olur; çünkü isimde değişiklik olmaz, isim artmaz ve eksilmez. O, Allah’ın zatında mevcut, onun herhangi bir varlığa ihtiyaç duymaması gerekir; yani zatında, bizatihi olması gerekir. İsim, Allah’ın zatında bizatihi olandır, fiil ise bizatihi olmayan, Allah’ın işidir. Duruma göre eksilir, artar, değişir; ama isimde artma, eksilme, değişme olmaz. Bu konu, bu kadar önemli bir meseledir.

Yaptığımız yeni listede yirmi altı tane yeni isim vardır. Esmau’l Husna, Allah’ın kendisini isimlendirmesiyle Allah’a isim olur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunu neden bir liste olarak beyan etmedi ya da Allah Kur’an’da neden hepsini birden beyan etmedi? -Arayıp da bulmamız için. Öyle bedava yok! Zaten Kur’an sıkıştırılmış bir metindir. Eğer açılsa, anlaşılacak kadar açılsa, yani tefekkür etmeye gerek bırakmayacak şekilde açılsa, sadece esmanın en az 1000 cilt kitap olması gerekir. İnsanın gücü de buna yetmez.

Onun için o esmayı arayıp bulacağız, üzerinde tefekkür edeceğiz. Rabbimizi esmasıyla, esmasından tanımaya çalışacağız. Çünkü Allah’ın esmasını, Esmau’l Husna’yı anlamazsak Allah’ı da tanımamış oluruz.

Allah’ı esmasından bilmiyor, tanımıyorsak o zaman biz Allah’ı kendi kendimize hayal etmiş oluruz. O; Allah değildir, o senin hayal ettiğin put’un olur. Mesele bu kadar önemli, bu kadar

---

[2] Rahman /26,27

[3] Yuhyi fiildir, Muhyi ise isimdir. Allah’ın Yuhyi diye bir ismi yoktur; ama Muhyi ismi vardır. Bkz: (Rum /50, Fussilet /39)

[4] Allah’ın Mumit diye bir ismi yoktur sadece yumit fiili bulunmaktadır. Bkz: (Mu’min /68, Hadid /2)

ciddidir. Kur'an bir yönüyle aslında esmanın tefsiridir. Allah Kur'an'da kendini tanıtıyor; zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği insanı tanıtıyor, Hz. insanı tanıtıyor. Eğer esmayı bilmezsek Kur'an'ı anlamış olmuyoruz, Kur'an'ı bilmiyorsak esmayı anlamış olmuyoruz.

Allah deyince Allah'ı nasıl hatırlamamız gerekir?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu; *"Allah'ın zatı üzerinde tefekkür etmeyin."*[5] Neden? -Çünkü akıl oraya ulaşamaz. Yaratılmış bir mahlûk kendi yaratanını anlayamaz. Akıl, Allah'ı ihata edemez. Bir şeye bakarken eğer gözün onu kaplamasa, ihata etmese, yani gözlerinin sınırı dâhilinde olmasa onu göremezsin. Aynı şekilde anlayabilmen için de aklın onu ihata etmesi lazım. Akıl onu kaplamadıysa onu anlayamaz. Yaratılmış akıl, Allah'ı nasıl ihata eder?

O zaman Allah'ı nerden anlıyoruz, nasıl anlamamız gerekir? Allah deyince Allah'ı nasıl hatırlamamız gerekir? -El Esmau'l Husna'sından hatırlamamız, tanımamız gerekir. Esmau'l Husna'yı bilmeden kendi kendimize bir şeyi hayal ederiz, hayal etmiş oluruz. Ne buyuruyordu; "**En güzel isimler Allah'ındır. O isimlerle (o güzel isimlerle) Allah'ı davet edin, Allaha dua edin**."[6] Allah'ı esmasından davet edebilmemiz için esmayı önce bilmemiz lazım, öğrenmemiz lazım. Sonra o esma üzerinde tefekkür edip ona iman etmemiz lazım. O esma bilgisinin bizde imana dönüşmesi lazım. İmana dönüştükten sonra amele, amele dönüştükten sonra da ahlaka dönüşmesi lazım. Yoksa kendi kendimizi kandırmış oluruz.

---

[5] Verram b. Ebi Firas, Mes'ud b. İsa, Mecmuay-ı Verram, c.1, s.250, Mektebetu'l-Fakih, Kum, 1. Baskı

[6] Araf /180

Yarın Kıyamet Günü desek ki; “ya rabbi! Ben seni böyle biliyordum.” Allah demez mi; “ben sana kendimi tanıtmadım mı?”

Esma farklı, ef’al farklıdır. Allah’ın zatına, esmasına hamd edilir ama ef’aline şükredilir. Ef’al; fiil demek, iş demektir. Ef’al şükrü gerektirir, şükür de cinsinden olmalıdır.

Nasıl mesela?

Allah sana bir ikramda bulunsa da bulunmasa da Allah hamda layıktır. Zatıyla, esmasıyla, sıfatlarıyla hamda layıktır. Kısaca her anda Allah’a hamd etmen lazım; ama şükür nimete karşılıktır. Allah bir işi yarattığında, yaptığında, sana bir ikramda bulunduğunda onu ef’aliyle, fiiliyle sana ikram eder. Bu durumda senin buna şükretmen lazım. Onun için ef’al ayrı, esma ayrıdır, birbirinden farklıdır.

Şimdiye kadar, neden esmayı öğrenmemiz gerekir, öğrenince neyi kazanacağız, öğrenmezsek neyi kaybederiz onu izah etmeye çalıştık. Yeri sırası geldikçe izah etmeye de devam edeceğiz inşallah; çünkü kıymetini, değerini, gerekliliğini ne kadar anlarsak o kadar Allah’ın esmasını anlarız, biliriz. Mutlaka esmayı anlamaya çalışmamızda bir gayemiz, bir derdimiz vardır; gaye değişmektir, gaye büyümektir. Allah’ın esmasının, isimlerinin üzerimizde tecelli etmesidir, Hz. insan olmamızdır. Gaye budur.

Eğer biri dese ki; “ben bu halimden razıyım, bu halim bana yeterlidir. Bilgim de bana yeterlidir, Allah’a yakınlığım da bana yeterlidir. Allah’ın esmasının üzerimde tecelli etmesi de benim için yeterlidir” derse onun buraya gelmesine, bizi dinlemesine de gerek yoktur; ama biri diyorsa ki; “ben halimden razı değilim. Ben Allah’a daha yakın olmak, Hz. insan olmak istiyorum. Allah, kemaliyle kâmil manada beni sevsin istiyorum. Ben rabbimi

bilmek, tanımak, anlamak istiyorum. Benim anlayışım yeterli değildir" derse işte o zaman bu sohbetlerden istifade edebilir, alabilir. Yoksa peşinen kendisini kapatmış olur.

Allah âlimdir ve Allah esmasını seviyor. Öyleyse elbette ki âlimi seviyor. Neyin âlimini? -Kendisinin âlimini, kendisini tanıyanı, kendisini bileni seviyor. Allah, âlimi tarif ederken; "**Allah'tan ancak layıkıyla âlim kulları haşyet duyar**"[7] buyurdu. Kimin Allah'a karşı ne kadar haşyeti varsa o, o kadar âlimdir. Âlim, bilgi yüklenen değildir!

Kul; Allah'ı tanıdıkça, onu anladıkça ilmi artar, Allah'tan haşyet duyar. Sadece zahiri olarak ilmi değil, asıl hikmeti artar. Hikmetin artabilmesi için mutlaka onun Allah'ı tanıması gerekir. Nitekim tanıdığı kadarıyla onun hikmeti vardır. Ayeti kerimede Allah buyurdu ki; "**Allah hikmeti dilediğine verir**" Bu ayet çift yönlüdür; yani Allah hikmeti aynı zamanda dileyene verir. O zaman hikmeti dilemek lazımmış, istemek lazımmış, Allah'ı tanımayı istemek lazımmış. "**Allah kime hikmet vermişse ona pek çok hayır vermiştir**."[8] Allah bir kulu için "ona pek çok hayır verilmiştir" dediyse onun kazanamadığı ne vardır acaba?

Hikmet, Allah'ın muradını anlamak demektir.

Allah, ayetlerinde bir şeyi buyurduğunda; bir, ne söylendiğini zahiri olarak anlamak vardır, bir de Allah'ın ne demek istediğini, muradını, anlamak vardır ki işte bunu anlayan hikmet sahibidir. Ayetin hikmetini de anlamıştır. "**Bütün varlık, bütün kâinat Allah'ın ayetleridir**"[9] Allah öyle buyurdu. Kâinatta her ne varsa hepsi bir ayet. Bu durumda her şeyi okumak lazımmış.

---

[7] Fatır /28
[8] Bakara /269
[9] Bakara /164

Eğer kul her şeyi, mesela bir insanı; Allah'ın bir ayeti, kitabı olarak okursa kulun ona bakışı nasıl olur?

Kul, insana öyle ayet olarak bakarsa Allah da o baktığını ona öyle tanıtır. Yoksa insanı etten, kemikten bir varlık olarak görür. Bu görüş, görüş değildir, bu insanı görmek değildir.

Gaye anlamaktır. Allah'ın ilk emri 'okudur' onun için. Oku derken neyi oku dedi? "**Rabbinin adıyla, seni yaratan rabbinin adıyla oku**"[10] dedi. Yani; Allah'ın Esmau'l Husna'sıyla onu oku, dedi. Ya okuyup anlarız, tanırız, biliriz, âlim oluruz ya da kendimizi karanlığa gömeriz, cahil oluruz.

Mesela Allah insanı anlatırken, ona yüklediği emaneti anlatırken buyurdu ki; "**Biz emaneti göklere, yere dağlara yükledik, onlar emaneti yüklenmekten çekindiler; ama insan onu yüklenmekten çekinmedi; çünkü o zelum ve cehul idi**."[11] Onun için emaneti yüklenmekten çekinmedi, emaneti yüklendi. Bu emanet Allah'ın kuluna nefhettiği ruhtur. Ruh, Allah'ın zatıyla sıfatıyla tecelli ettiği varlıktır. Bütün esma onda mevcuttur.

Resulullah (s.a.v) Efendimiz buyurdu; *"Doğan her çocuk kimden doğarsa doğsun, anası babası ister Yahudi, ister Hristiyan, ister mü'min, ister putperest olsun, doğan her çocuk İslam fıtratı üzere doğar. Sonra anası babası ona Hristiyanlığı, Yahudiliği, putperestliği tavsiye eder. Oraya doğru çekmeye çalışır."*[12]

O zaman, aslında kötü insan yokmuş. Her doğan insan Müslüman olarak doğuyormuş, sonra kirleniyormuş. Kişi sonra Hristiyan, Yahudi ya da kötü oluyormuş. Yeryüzünde bu kadar

[10] Alak /1
[11] Ahzab /72
[12] Buhârî, cenâiz 92; Ebû Dâvut, sünne 17; Tirmizî, Kader 5

insan vardır. Peki, kötülük neden bu kadar çoktur? -Aslında kötülük bizatihi yani varlık itibariyle yoktur, küfür diye bir şey yok; iman vardır, imanın nuru vardır. İmanın nuru sönünce karanlık olur, küfür olur. Yani kötülük, karanlık, küfür, zulmet bizatihi yoktur; ama Allah'ın esmasının tecelli etmediği yerde karanlık vardır.

Allah'ın kullarında Rahman ismi, Rahim ismi tecelli etmezse, kalmazsa, insanlar onu örterse ne olur? -Zulüm olur. Âlim ismi tecelli etmese ne olur? -Cehalet olur. Kerim ismi tecelli etmezse ne olur? -İnsanlar cimri olur, birbirine ikram etmez, iyilik kalmaz, ikram kalmaz, güzellik kalmaz.

Demek ki çirkinlik, kötülük Allah'ın isimlerinin olmayışındandır. Demek ki bu zamanda insanlık, rabbini kaybetmiştir. Rabbinin kendisine tecelli ettiği esmasını kaybetmiştir. O zaman önce öğrenmesi, Allah adına okuması lazım. Kendisini yaratan, kendisine ruhundan nefheden rabbini tanıması lazım. El Esmau'l Husna'dan kendisini tanıması lazım. Kendi kendisini anlarsa, tanırsa ne olur? -Sever. Rabbini sever, rabbini tanır; kendini sever, kendini tanır.

"**İnsan emaneti yüklendi; çünkü insan zelum ve cehul idi**"[13] buyurmuştu. Kapkaranlık bir zulmet ve cehalet, aynı zamanda cehul kapkaranlık bir cehalet demektir. İkisi aynı kapıya çıkar. Hem bilmiyor hem karanlıkta kalmış.

Ayetleri tefsir ederken farklı farklı şekilde izah edebilirim, buna dikkat edin. Tefsir edilen Allah kelamıdır çünkü. Allah, bir ayete bin manayı birden sığdırır. Onun için birisi "ben Kur'an'ı tefsir ettim" ya da "Ben anladım" diyemez. "Anlayabildiğim kadar anladım" der, "Kabım kadar onu aldım" der, "sonsuz bir deryadan

[13] Ahzab /72

aldım" der. "İçtim" der yani.

Emanet, Allah'ın nefhettiği ruhtur. Zelum ve cehul da; eğer biri o emanetin hakkını vermezse, onu unutursa, emaneti yok sayarsa, zelum ve cehul olur. Hem kapkara cahil olur hem de karanlıkta kalır. Bu, ayetin manalarından bir tanesidir.

Eğer esmayı anlarsak Allah'ın bütün varlığı esmasının nurundan, isimlerinin nurundan yarattığını anlar ve biliriz. Bütün varlığa bakarken tevhit ile bakarız. Allah perdeyi bir aralarsa görürüz ki bütün varlık Allah'ın isimlerinin nurundan ibaretmiş. Allah her birine varlık vermiş ve her biri kendine göre kendisinden ve aynı zamanda da rabbine karşı sorumluymuş. Bu bakış tevhidi bakıştır, doğru bakıştır. Birinin, Allah'ın esması hakkında ilmi arttıkça tevhidi artar; yani "la ilahe illallah" demesi artar. Görür ki her şey Allah'ın kudretinde ve her şey Allah'ın hükmü altındadır. Her şeyi o bir olan, tek olan Allah yapıyor. Varlığa varlık da vermiştir, irade de vermiştir, tercih hakkı da vermiştir. Bununla beraber o yine Allah'ın hükmü altındadır. İşte o zaman gerçek manada la ilahe illallah diyebilir; yani bir kulun ilmi arttıkça, Allah'ı bildikçe, tanıdıkça, anladıkça tevhidi artmış olur.

Zahiri olarak da biri eğer tevhide davet ediyorsa, birliğe, beraberliğe, kardeşliğe davet ediyorsa aynı zamanda o ilme de davet ediyor, bilmeye, anlamaya da davet etmiş oluyor, demektir. Ona sonuna kadar destek veriyoruz. Eğer biri tefrikaya davet ediyorsa, ayrılığa davet ediyorsa, tevhidi, birliği bozmaya çalışıyorsa; o kim olursa olsun, onlar kimler olursa olsun, kesinlikle reddediyoruz. Hiçbir şekilde kabul etmiyoruz. İsterse havada uçsunlar, fark etmez; çünkü tefrika tevhidin zıddıdır, tersidir. Tevhit imandır, tefrika (ayrılık) da küfürdür. Tevhit aynı zamanda parçayı bütünün içinde görmek demektir. Parçayı bütünün içinde görmek... Eğer bütünü parçalayıp bir kenara koyarsan onu

anlaman mümkün değildir. Her parçanın bütün içinde bir vazifesi vardır. Bu vazifeyi ona Allah vermiştir.

Bütün varlık, kâinat, insana hizmet için yaratılmıştır. İnsanın da orda bir vazifesi vardır. İnsan hem Allah'a karşı sorumludur hem kendisine karşı, hem ailesine karşı, hem de insanlığa karşı sorumludur. Bununla beraber insan bütün varlığa karşı sorumludur. O bütünün içinde onun bir vazifesi vardır, her varlığa karşı sorumluluğu vardır. Böyle görüp, böyle anlayıp, böyle muamele etmek gerekiyor. Yoksa onu Allah'tan ayırıp, onu varlıktan ayırıp, insanların içinden ayırıp, ona bağımsızmış gibi bakılır ve muamele yapılırsa bu, kişiyi şirke düşürür.

"**Yerde, gökte**, **ikisi arasında her ne varsa hepsi Allah'ı hamd ile tesbih eder**."[14] Allah, kullarını da bu tesbihe, bu hamde davet eder. Birbirimizi Allah'a hamd etmeye, Allah'ı tesbih etmeye davet etmemiz lazım. Allah deyince Allah'ı hatırlamamız lazım, Esmau'l Husna'sıyla tanıdığımız rabbimizi hatırlamamız lazım. Onun için esmayı öğreniyoruz.

Ayeti kerimede Allah ne buyuruyordu; "**Allah'ın birleştirilmesini emrettiğini birleştirin**"[15] Eğer Allah'ın birleştirilmesini emrettiğini birleştirmezsek o zaman tefrika yapmış oluruz. Her şeyi birbirine bağlamak gerekiyor, ayırmadan. İnsana bakınca onu hemen Allah'a bağlaman gerekiyor; "Bu Allah'ın kuludur, bu Allah'a karşı sorumludur, Allah'ın bu kul üzerinde bir muradı vardır" şeklinde.

Hangi varlığa bakarsan bak, mutlaka onu birleştirmen gerekir. Yani parçayı bütüne birleştirmen gerekir. Parçayı bütünle beraber görmen gerekir. Yoksa Allah'ı anlaman mümkün değildir.

[14] Hadid /1
[15] Ra'd /21

Her şey böyle parça parça görünür, darmadağın görünür. Birine bakarsın başka bir şey aklına gelir, ötekine bakarsın başka bir şey aklına gelir. Sonra "Allah bunu niye böyle yaptı" dersin; çünkü anlamamışsın. O bütünün içinde Allah neyi yapmışsa o doğrudur. Bütünü görürsek Allah nerde nasıl bir muamelede bulunmuşsa, nasıl yapıyorsa yapsın biz tefekkürle ne deriz? -"Bu böyle olmazsa olmaz. Rabbim en güzelini yapandır."

Mesela, Allah'ın isimlerinden bir tanesi de Muntekim ismidir. Muntekim, hak edene hak ettiği cezayı veren demektir.

Hak edene hak ettiği cezayı vermek hâşa! İnsan gibi, insanların muamelesi gibi; "işte o ona zulmetmiş, o da ondan intikamını aldı" demek değildir. Muntekim bu demek değildir. Allah, rahman ve ahimdir, rahmetle muamele eder. Muntekim ismi de Allah'ın rahmetinin içindedir. Mesela bir örnek vereyim; diyelim ki şurada iki kişiden birinin gücü diğerine yetiyor diye o kişi güçsüz olana zulmetse, onu dövse, ona hakaret etse, onu küçümsese Allah'ın rahmet tecellisinin gereği her birimiz deriz ki; "bu adam yanlış yapmıştır." Oradan da biri, ondan daha güçlü biri kalkıp ona iki tokat atsa ne deriz; "Eline sağlık." Eline sağlık diyeceğiz. Öyle değil mi? Sen yanlış yaptın der miyiz? -Demeyiz, "eline sağlık, güzel oldu" deriz. Allah'ın Muntekim ismi de işte böyledir.

Ama biri bir sıkıntı yaşayınca böyle bakamadığımız için "bu niye böyle" diye itiraz ederiz. Bu, parçayı gördüğümüz içindir; ama bir de o bütünün içinde sadece dünya hayatıyla değil, ebedi hayatla beraber işi görünce Allah onun ebedi hayatının hesabını nasıl yapmış, cennete göndermek için nasıl bir muamelede bulunuyor, bir de bunu görsek söyleyeceğimiz tek kelime vardır; "sen rahman ve rahimsin ya rabbi! Eğer sen kulunu cennete göndermezsen, cenneti ona ikram etmezsen, onu cehennemden

korumazsan o kendini koruyamazdı” deriz. Allah kendini tanıtırken ne buyurdu; “**Allah rahmeti zatına yazdı**”[16] “**Rahmetim gazabımı geçmiştir**”[17] buyurdu. “**Allah'ın rahmeti her şeyi kuşatmıştır**.”[18] Her şey Allah'ın rahmetinin içindedir. Allah'ı tanıyacaksak böyle tanımamız gerekir.

Bugün Allah'ın “Allah” ismini anlamaya çalışacağız hep beraber. Sadece Allah'ın zat ismi isim olarak Allah'tır. Allah ismi sadece Allah'a isimdir, Allah'ın ismidir. Diğer bütün Esmau'l Husna Allah'ın sıfatlarıdır; yani Allah ismini vasfeder, Allah ismini anlatır; ama Allah isminin de bir manası vardır. O zaman Allah deyince önce Allah isminin manasını anlamak gerekiyor. Allah deyince neyi hatırlamamız gerekir, onu anlamak gerekiyor.

Öncelikle diğer bütün Esmau'l Husna Allah ismini anlatır, tarif eder, vasfeder. Bütün Esmau'l Husna'nın hepsi Allah ismine gider.

Allah ismi Kur'an'da 2697 sefer geçer. Bir de Allah ismine işaret eden zamirler vardır. Allah ismine işaret eden zamirlerle beraber ayetler sayısıncadır; yani Allah Kur'an'da kendini tanıtıyor, Allah ismini tanıtıyor.

Arapça'da bir kural vardır. Arap dilinin dilbilgisini yazanlar aynı zamanda bu kuralı olduğu gibi yazmışlardır. Mesela; Arapça'daki bütün kelimeler üç harften ibarettir. Özü, temeli üç harftir. Diğer harflere zaid harfler, sonradan ilave edilen harfler denir. O üç harfin yerlerini değiştirerek de her bir kelime hangi manaya geliyorsa o manaların hepsini yan yana koyup hepsinin

[16] En'am /12
[17] Buhârî, Tevhîd 15, 22, 28, 55, (6986), Bedi'ül-Halk 1; Müslim, Tevbe 14, (2751), 4, (7146); Tirmizî, Daavat 109
[18] Araf /156

işaret ettiği ortak mana neyse o kelimenin de asıl manası, öz manası odur. O, onun değişmez manasıdır denir.

Allah ismini önce kelime olarak anlayacağız, anlamaya çalışacağız. Allah ismi, üç harften meydana gelir; “Elif, Lam, He” Lam iki defa gelir. Allah ismini bu şekilde anladığımızda her bir kelimenin manası nedir, önce onu anlatalım.

Elehe; ilah, bu kelimenin manası, sevilen anlamına gelir. Sevilen kendisine âbd olunan. İlah... Mesela; herhangi bir şeyi sevdiğimizde, onu ilah gibi sevdiysek o ilahımız olur, çünkü kelimenin manası bu; sevilen, âbd olunan, kendisinden hâyır umulan. Aynı zamanda azamet sahibi, büyük, azim demektir.

Ehele; insanın ehli, ev halkı. Yani en yakınları, en sevdikleri manasındadır. En yakın ve en sevilen demektir.

Leheve, lehv; arzu edilen şey, insana zevk ve sefa veren şey demektir. Bir şey insana zevk veriyorsa, sefa veriyorsa, ona leheve denilir. Mesela oyun gibi, oyuna da lehv denilir. Zevk veriyorsa, gönlüne huzur, sefa veriyorsa, arzu ediliyorsa ona da leheve denir.

Evele; insanda sevgi ve hayranlık uyandıran şey demektir. Aynı zamanda haşyet duyulan şey manasına da gelir.

Vehele; olağanüstü demek, insana çığlık attıran şey, insanı heyecanlandıran şey demektir. Hatta o kadar heyecanlandıran ki korkutan manasına da gelir. Görülmediği için, bilinmediği için korku duyulan şey de demektir.

Heyele; insanın içini ürperten güzellik anlamına gelir.

Velehe; sevdiğini kaybettiği için aklı başından giden

demektir.

Bunlar, Allah kelimesinin harflerinin yerinin değiştirilerek aldığı manalardır. Hangisine bakarsak bakalım hepsi sevilen demek, istenen demek, arzu edilen demek, hayranlık uyandıran demek, haşyet duyulan demek, anlaşılması imkânsız, olağanüstü demektir. İnsanı heyecanlandıran, sevdiğini kaybettiği için aklı başından giden, insanın içini ürperten güzellik; yani tek kelimeyle Allah aşk, demek. Allah ismi; aşk demek, muhabbet demek, sevmek demektir.

O zaman Allah deyince neyi hatırlamamız gerekir?

Allah ismi; sevgidir, aşktır, muhabbettir. Zikredince bunu hatırlamamız gerekir. Başka bir şey yok çünkü. Allah'ın diğer esması hepsi Allah ismini izah eder. Bu; seven, sevilen, istenen zatın özellikleridir, Allah'ın zat isminin özellikleridir. Rahman, Rahim, Kerim... Hepsi... Ama önce Allah'ın bu ismini hatırlamamız gerekir; Seven…

Allah sever, sevdiği için yaratmıştır. Allah ismi; sevgi ismi, yani muhabbet ismi bütün isimleri içine alır, kapsar. Bütün isimler bu ismin hükmündedir; yani bu ismin emri altındadır, hükmü altındadır. Allah'ın kuluna olan muamelesi her ne olursa olsun, o mutlaka sevgisinden, muhabbetinden kaynaklanıyordur.

Allah rahmandır diyoruz. Allah kendini, zatını, rahman ve rahim olarak vasfetti; "**o rahmandır**"[19] dedi. "**İster Allah deyin ister Rahman deyin**"[20] fark etmez dedi. "**El Esmau'l Husna Allah'ındır**"[21] dedi. En güzel isimler Allah'ındır, dedi. Rahman ismi

---

[19] Rahman /1, Taha /90, Enbiya /112
[20] İsrâ /110
[21] Araf /180

aynı zamanda Allah'ın Allah isminin içine dâhildir. Allah isminin hükmündedir. Sevmek, rahmetin üzerindedir yani. Sevdiği için rahmet ediyor diyebiliriz ama rahmet ettiği için seviyor diyemeyiz.

Onun için bütün isimler Allah'ın "Allah" isminin hükmüne dâhildir, hükmü altındadır. Allah sevdiği için merhamet ediyor; Allah sevdiği için ikram ediyor; Allah sevdiği için affediyor; Allah sevdiği için örtüyor, setrediyor, hatayı yüze vurmuyor, örtüyor. Allah Muntekim'dir; ceza veriyor, sevdiği için ceza veriyor; yani hak ettiğine karşılık olarak o kişiye iki tokat attığında bu o kişinin kendine gelmesi içindir. Zulmetmenin kötü olduğunu anlaması, tevbe etmesi içindir. Yoksa ona ceza olsun diye değil.

Aynı şekilde İslam'da kısas vardır. Buyurdu ki ayeti kerimede; "**kısasta sizin için hayat vardır**"[22] Kısas demek; birini öldürenin o öldürdüğüne karşılık öldürülmesidir; yani ona ölüm cezası verilmesidir. Eğer maktulün varisleri, yakınları, katili affetmezse katilin aynı ceza ile cezalandırılmasıdır; ama Allah buyurdu ki; "kısasta sizin için hayat vardır" Ölüm olan bir yerde Allah "hayat vardır" dedi.

Nasıl hayat vardır?

Biri, birini öldürdüyse ve kısas ona uygulanırsa önce herkes anlar ki birini öldürmenin cezası ölümdür. Birini öldürürken kişi kırk sefer düşünür. Birini öldürmek demek kendini öldürmek demektir. O zaman biri kendini öldürmeyi göze alırsa birini öldürebilir. İşte kısasta hayat, bütün insanlar için selamet böyledir. Yetmedi, biri birini öldürürse ceza olarak ona kısas uygulandıysa ahirette o öldürme cezası ona sorulmaz. Onun karşılığında o da öldürüldü çünkü. Ahirette dirildi ama burada öldü. Yoksa ebediyen cehenneme giderdi. "**Bir mü'min bir**

[22] Bakara /179

mü'mini kasten öldürürse cezası ebedi cehennemdir, Allah ona lanet etmiştir"[23] dedi; ama ona kısas cezası uygulanırsa bu durumda o katilin ahiretteki cezası ondan düşer. Ahirette yine diri kaldı, hesabıyla baş başa kalmış oldu. Yani "kısasta hayat vardır" derken sadece yaşayanlar için değil, o ölen için de, o cinayeti işleyen için de hayat vardır. Allah'ın bütün emirlerinde bütün hükümlerinde bu böyledir.

Allah seviyor.

Bütün isimler Allah'ın o sevme isminden tecelli ediyor. Birinci derecede, Allah'ın Rahman ve Rahim ismi vardır. Zaten sırasıyla anlamaya çalışacağız. Allah deyince bizi seven, sevilmeye layık olan rabbimizi hatırlamamız lazım.

Mesela şimdiye kadar anlatırken Allah'ı nasıl düşüneceğiz, nasıl tefekkür edeceğiz, diyen kardeşlerimize ne diyorduk? "Ben beni yaratan rabbimin huzurundayım" diye düşünün, tefekkür edin demiştik. Rabbimizi anladıkça, tanıdıkça bizi yaratan rabbimizin huzurunda daha güzel duracağız inşallah.

Allah ayeti kerimede; "**insanı en güzel surette (ahsen-i takvim olarak, en güzel kıvamda) yarattık**"[24] buyurdu. "**Sonra onu esfel-i safiline (en aşağıya) indirdik**" dedi. "En güzel surette yarattık" demek; insan fıtrat itibariyle Allah'ın kendisinden nefhettiği o ruhla, o en güzel surete büründü zaten. Yeryüzünde Allah'a halife olacak kıvamda olmuş oldu, demektir. "Sonra onu esfel-i safiline, en aşağıya, indirdik." Allah'ın bütün isimlerini üzerinde taşıyorken onu en aşağıya indirdik demek, hangi manaya gelir? -O isimleri ondan soyduk manasına gelir**. Summe**

---

[23] Nisa /93
[24] Tin /4

redednâhu esfele sâfilîn:[25] "Sonra onu esfel-i safiline reddettik, tardettik." En güzel suretten en aşağıya indirdik, ne demek? -Allah onun tekrar en güzel sureti kazanabilmesi için en güzel sureti ondan almış, kişiyi kazanabilme yoluna bırakmış, demektir. Kulun da en güzel sureti tekrar alabilmesi için onun en yukarı çıkması gerekir.

Örneğin; bir çocuk doğduğunda Allah'ın bütün isimlerini almaya hazırdır; ama bunu onun kazanması lazım, Allah'a yürümesi lazım, Esmau'l Husna'nın talimini yapması lazım. **Ve alleme Ademel esmâe kullehâ**:[26] "Allah bütün isimleri Âdem'e talim ettirdi." "**Ve meleklere, secde edin**"[27] dedi. Ne zaman Âdem meleklerin secde ettiği varlık haline geldi, esmayı talim etmiş oldu? -Allah, Âdem'e talim ettirdiği zaman. Peki, insana kim talim edecek? -Anası, babası talim ettiği kadarıyla, edebildiği kadarıyla esmayı ona talim ettirir. Asıl talim ettiren Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir, peygamberlerdir, Allah'ın nebileridir, Allah'ın resulleridir. Sonra kıyamete kadar peygamber varisleri bu esmanın talimini yapmaya, yaptırmaya devam eder. Ne zamana kadar? -O, kâmil insan, Hz. insan olana kadar. Allah'ın Esmau'l Husna'sı onun üzerinde tecelli edene kadar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in vefatından sonra Hz. Ayşe annemize sormuşlardı*; "bize Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i anlatır mısınız?"* Ne buyurmuştu; *"o da tıpkı sizin gibi bir beşerdi; ama Allah'ın bütün isimleri en kâmil şekilde üzerinde tecelli etmişti."* Hz. insan... Zahiri olarak bir beşer; ama Allah'ın bütün güzel isimleri kâmil manada onun üzerinde tecelli etmiş.

Kulun Allah'a yakınlığı, Allah'a dostluğu neyle ölçülür?

---

[25] Tin /5
[26] Bakara /31
[27] Kehf /50

Onun üzerindeki esmayla ölçülür. Allah'ın isimleri onun üzerinde ne kadar tecelli etmişse o, Allah'a o kadar yakındır, Allah'a o kadar sevgilidir; çünkü Allah, kulu üzerinde kendi esmasını sever, kendini sever. Kul, Allah'ın esmasını kazandığı kadarıyla Allah'a sevgili olur. O ismi kaybettiği kadarıyla da Allah'tan uzaklaşır, Allah'ın sevgisinden uzaklaşır.

Bir kulda Allah'ın esması tecelli ederse ne olur?

Hz. insan olur, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e benzemiş olur. "**O sizin için en güzel örnektir**"[28] derken işin sonunda bunu anlamak gerekiyor. -Onun gibi yapmaya çalışırsan, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi iman etmeye, Allah'a teslim olmaya, Allah'a itaat etmeye çalışırsan. Sonuçta kazandığın Allah'ın Esmau'l Husna'sıdır.

Ne buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."*[29] *"Din güzel ahlaktır."*[30] Güzel ahlak, Esmau'l Husna'nın tecellisi demektir. Onun üzerinde Allah'ın isminin görünmesi demektir. *"Kişi güzel ahlakıyla gece sabaha kadar ibadet, gündüz oruçlu sevabı alır"*[31] buyurdu. Neden? -Çünkü o kul, Allah'ın sevgisine mazhar olmuş, Allah onu seviyor. Onun her halini ibadet kabul ediyor da ondan. Niye? -Zaten her hali ibadettir de ondan; çünkü o, Allah ile bakıyor. O, Allah ile dirilmiş, Allah ile işi yapıyor.

Eğer insanın bilgisi doğru olmazsa; düşüncesi, fikri de doğru olmaz. Dolayısıyla imanı da doğru olmaz, dolayısıyla ameli de doğru olmaz. O zaman önce doğru bilgi sahibi olmak lazım, doğru

[28] Ahzab /21
[29] Hâkim, Müstedrek 2/670; Beyhakî, Sünen-i Kübrâ 10/191
[30] İhya 3 /50
[31] Ebû Dâvûd, Edeb 7. Ayrıca bk. Tirmizî, Birr 62

anlamak lazım. Anlaşılması gereken nedir? -Anlaşılması gereken Allah'tır. Bunu da Allah'ın isimlerinden, El Esmau'l Husna'dan anlamamız gerekir. Eğer rabbimizi doğru öğrenirsek, bilirsek, doğru anlarsak hakkında doğru düşünür, doğru tefekkür ederiz. O zaman hiçbir şekilde Allah'a itiraz etmeyiz. "Niye şu şöyle, niye bu böyle" demeyiz. Bu bizi doğru imana götürür, bu da bizi doğru yapmaya götürür. Yok, eğer böyle cahilce bilmeden, anlamadan, "ben iman etmişim tamamdır, namazımızı kılıyoruz, orucumuzu tutuyoruz, cenneti de istiyoruz" demek kimseye cenneti kazandırmaz.

Bütün ayetler tek bir ayet gibidir. Bir ayette bütün ayetler gizlidir. Ne buyuruyordu ayeti kerimede; "**Allah cennet karşılığında mü'minlerden canlarını ve mallarını satın almıştır**;"[32] yani mü'min, cenneti alırken malını, canını Allah yolunda feda ediyor. Bu insana (gerçek manada iman etmeyene) tuhaf gibi gelir.

"Niye canımı, malımı verecekmişim ki?" der, böyle bir şeyi hayal bile edemez. Bırakın vermeyi düşünemez bile, Niye? -Allah neden malını, canını istiyor anlamamış, bilmemiş; çünkü Allah'ı anlamamış, tanımıyor. Eğer Allah, kulundan bir şeyi istiyorsa ondan bir şey almak için değil, ona vermek için istiyor, vermek için.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz*; "kızım Fatıma, sakın babam peygamberdir, diye bana güvenme. Yarın (Kıyamet Günü) senin için hiçbir şey yapamam. Nefsini Allah'ın elinden satın al"*[33] buyurdu.

O zaman herkesin, nefsini Allah'ın elinden satın alması

[32] Tevbe /111
[33] Müslim

gerekiyor. Şimdiye kadar bunu hutbede, vaazda dinledik. Kimse nefsini Allah'ın elinden satın almanın ne demek olduğunu izah etti mi, içinizden bunu bilen var mı gerçekten? Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir şey söylemişse onu anlamak gerekiyor; çünkü konuşan, Allah'ın resulüdür, konuşan kendinden konuşmuyor, konuşan kendisine Allah'ın vahyettiğini söylüyor. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in her hadisi mutlaka bir ayetin tefsiridir. Nefsini Allah'ın elinden satın almayan kurtulamıyor. Bunu senin yapman lazım. "Baban peygamber de olsa sana yardım edemez" dendi. "Senin bizatihi bunu yapman lazım" dendi.

Nefsi Allah'ın elinden satın almak demek, nefsini Allah'a satmak demektir. Sahte olan benliğini Allah'a teslim edersen hakiki benliği alırsın. Allah sana hakiki benliği verir. Fani olan dünyayı veriyorsun, baki olan cenneti alıyorsun. Vermeden alamazsın.

Allah ayeti kerimede buyuruyordu; "**İnsanlardan öylesi var ki; rabbim bana dünyada ver derler. Böylelerinin ahiretten nasibi yoktur**"[34] Niye? -Dünyayı ahirete tercih etmiş de ondan. Dünyayı ahirete tercih edenlerin ahiretten nasibi yokmuş demek ki; yani senin önce ahireti tercih etmen lazım. Dünyayı ahirete göre ve ahiretin için yaşaman lazım.

Eğer bir kulun hali, tavrı, hareketi Allah için olursa onun her hali ibadeti olur. Mesela en basitinden; biri yemek yerken, "ben yemek yiyeyim, ibadetimi daha güzel yapayım, Allah için daha güzel çalışayım, ahiretimi daha güzel kazanayım" dediyse onun yemek yemesi ibadettir; çünkü niyeti Allah içindir. Allah için olan her şey âbdiyettir, ibadettir. Eğer biri için ahiret en önde değilse onun böyle bir niyeti olamaz. Eğer niyeti dünyaysa, dünyayı kazanmaksa o dünya için onu yapar. Dolayısıyla dünya onun putu

[34] Bakara /200

olur, ilahı olur, mabudu olmuş olur. Onun için o, ebediyen kaybetmiş olur.

Eğer biri Allah'ı severse ahireti sever. Ahireti için yaşar, dünya hayatını Allah için yaşar. Allah için yaşar derken Allah'ın rızasını kazanmak için yaşar. Bunun olabilmesi için de imanın olması lazım; yani, senin Allah'ı her şeyden çok sevmen lazım. Dünyadan çok sevmen lazım. Yetmiyor, kendinden, kendi nefsinden daha çok sevmiş olman lazım ki iman etmiş olasın. Kendi nefsinden çok sevince ne yapıyorsun? -Onu (nefsini) Allah'a teslim ediyorsun, bu sefer Allah baki varlığıyla sana beka verir, seni hakiki varlıkla varlıklandırır.

Eğer bir kul bunu tadarsa, nefsini Allah'ın elinden satın alırsa ne olur?

Gönlü cennet olur. Gönlü Allah'ın tecellisini almaya hazır olur, cemalini müşahedeye hazır olur. Nefsini Allah'ın elinden satın almış olur.

Nefis; insanın hakikati demek, özü demek, Allah'ın nefhettiği ruh demek yani. Allah'ın sana nefhettiğini Allah'tan alman lazım; fakat satın almak dendi, yani bedeli karşılığında. Nedir bedeli, neyi vererek satın alıyorsun? -Sahte varlığını, fani olan dünyayı verip nefsini Allah'ın elinden satın alıyorsun. Nefsini Allah'ın elinden satın alırsan ne olur? -Veli olursun, Allah'a dost olursun. Allah'ın bütün isimleri Allah'ın sana nefhettiği o ruhta mevcut zaten, hepsi açığa çıkmış olur. Kamil insan, Hz. İnsan olursun.

Kur'an'daki en büyük bilgi, en güzel bilgi Allah'ın Kur'an'da kendini anlattığı ayetlerdir; çünkü en büyük bilgi en büyüğe ait olandır. En güzel bilgi; yine Allah'ın kendisini, zatını, sıfatlarını,

isimlerini anlattığı ayetlerdir; çünkü Esmau'l Husna Allah'a aittir ve en güzel olan Allah'tır. Mesele, Allah'ın güzelliğiyle güzel olmaktır.

Allah; "**Hanginiz daha güzel amel işlersiniz, hanginiz daha güzel olursunuz, muhsin olursunuz diye hayatı ve ölümü yarattı**"[35] buyurdu. Yaratılışın gayesi, hayatın ve ölümün var olması, hangimiz daha güzel yaparız, diyeymiş demek ki. Mesele güzel olmakmış, güzel yapmakmış. Güzellik, Allah'a göre olandır. Kendimize göre değil; yani Allah'ın Esmau'l Husna'sına göre güzellik.

Allah'ı anlatmak asla mümkün değildir, Allah'ı hiç kimse anlatamaz. Ne Allah'ın kudretini, azametini, kibriyasını ne de Allah'ın güzelliğini, rahmetini hiçbir şekilde anlatamaz. Yaratılmış bir mahlûk yaratanı nasıl anlayabilir, anlatabilir. Aslında iş Allah'ı anlatmaya, güzelliğini anlatmaya gelince, Allah'ı sevmeye, aşka, muhabbete gelince söz bitiyor. Orda artık söz bitmiştir, kelimeler bunu izah edemez.

Bir kul, rabbini anlatırken nasıl anlatmalıdır?

Herkes rabbini kendine göre anlatır. Her birinin anlattığı aslında Allah değildir, her birinin anlattığı kendi rabbidir. Kendi gönlünde hayal ettiği, vehmettiği rabbidir.

Biri, kendi gönlünde vehmettiği rabbini nasıl anlatır?

Mesela, böyle bakıp "işte şu cennetliktir, şu cehennemliktir, Allah buna gazap etmiş, bu küfürdedir, bu nifaktadır" deyip hüküm verir. Bu onun rabbidir, onun kendi kendine ürettiği, vehmettiği rabbidir. Onun rabbi öyleymiş, öyle bir rabbe iman

[35] Mülk /2, Hud /7

etmiş, Haşa! O, Allah değildir. Allah'ı bilmediği, tanımadığı için öyle anlatıyor, Allah'ı anlattığını zannediyor. Aslında o kendi kendine vehmettiği, hayal ettiği putunu anlatıyor. O, Allah değildir. Allah böyle sıfatlardan, böyle vasıflandırılmaktan münezzehtir.

Biraz önce Allah ismini anlamaya çalıştık. Bütün yönleriyle hangi tarafa bakarsan bak sevgi demek, aşk demek, muhabbet demek, seven demektir. Seven...

Allah, kulunu ne için yaratmıştır?

Ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya'budûn:[36] Allah insanları ve cinleri kendisine âbd olsun diye yaratmış. Âbd demek; sevmek, gönlünü kaptırıp peşinden koşmak demektir. Kelime manası budur. Bu durumda bir âbd, Allah'ı anlatıyorsa nasıl anlatmalıdır? -Aşığın maşuğunu anlattığı gibi. Bu böyledir. Âşık, maşuğunu anlatmıyorsa o Allah'ı anlatmıyor, o putunu anlatıyordur.

Hz. İbrahim (a.s.) Kâbe'yi yaparken ayeti kerimede buyurdu, dedi ki; "**ya rabbi! İnsanlar buraya gelsin beytini ziyaret etsinler. Onları, sana iman edenleri rızıklandır**." "Beytini ziyarete gelenlerden, sana iman edenlerden olanları rızıklandır" dedi. Allah ona cevap verip; "**İman etmeyenleri de kat**"[37] dedi. Belli bir vakte kadar iman etmeyenleri de rızıklandıracak. Niye? -Allah onlara imkân tanıyor. Onlar Allah'ın kuludur. İster iman etsin, ister iman etmesin. Herkes Allah'ın yeryüzünde misafiridir. Allah bir kula rızık verirken iman etmiş mi etmemiş mi diye bakmaz. Ona irade vermiş, tercih etme hakkı vermiş, hayatının sonuna kadar da iman etsin diye Allah onu kendine döndürür durur.

---

[36] Zariyat /56
[37] Bakara /126

Allah, peygamberiyle uyarır, başka şekilde uyarır, davet eder. Ayeti kerimede buyrulduğu gibi; "**Allah yılda bir iki sefer (birkaç sefer) onlara musibet verip onları uyarır**."[38] Niye? -Tövbe edip kendisine dönsünler diye; çünkü o Allah'tır ondan, seviyor ondan. Allah; kulu kazansın istiyor, sevgisine karşılık versin istiyor.

Eğer Allah derken Allah isminin manasıyla beraber onu önce seven olarak, sevgili olarak hatırlamazsak o zaman kulun âbdiyeti nasıl olacak, yani kulun âşıklığı nasıl olacak?

Hayat baştan sona sevgiyi ispat içindir, imanı ispat içindir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "*sizden biri Allah ve resulünü her şeyden çok sevmedikçe iman etmiş olmazsınız*"[39] dedi. Senin imanını ispatlaman gerekir; yani sevgini ispatlaman gerekir. Bütün imtihanlar sevginin ispatı içindir, sevgini ispatlaman içindir. Allah "dünyada harca" diyor, "ver" diyor; yani "beni malından çok sevdiğini göster" diyor. Yetmedi, canını da vermen lazım. "Beni canından çok sevdiğini göster" diyor. İmanını ispatla!

Hayatını Allah yolunda harcamak; her anını Allah yolunda, Allah rızasını kazanmak için sarf etmek demektir. Gidip Allah yolunda ölmek istemesi değil. Allah öyle bir imkân verdiğinde o ayrı bir şeydir.

Ama hayatı Allah yolunda yaşamak lazım. Bu; hayatı Allah yolunda feda etmek demektir, Allah'a canını feda etmek demektir. Niye feda ediyorsun? -İmanını ispatlamak, Allah'a olan sevgini ispatlamak için. Âşık, Allah deyince maşuğunu hatırlamalıdır. "**Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman yürekleri ürperir. O'nun ayetleri okunduğunda imanlarını**

[38] Tevbe /126
[39] Buhari, İman, 7

arttırır ve yalnızca rablerine tevekkül ederler"[40] buyrulmuştur.

Allah zikredilince kalp nasıl titrer, bak bakalım titriyor mu? -Titremiyor; ama Allah mü'mini böyle tarif etti. "Aşığa, maşuğun ismi zikredilince aşığın kalbi titrer" dedi. Âşık öyle bir âşık olmalı ki; maşuğunu kendisinde görecek kadar, kendini maşuğuna feda edecek kadar âşık olmalıdır. Malı, canı feda etmek bu demektir. Allah şaka yapmaz; "bu iş böyledir" diyor. Sen istediğin kadar kendi kendini kandır. Öyle; "işte biz ibadetimizi yapıyoruz, cennetten bir köşe bize düşer" demek iman değildir. Allah'ın senin üzerinde bir muradı var ve senin bu muradı gerçekleştirmen lazımdır.

Allah, kulunu yaratırken önce kul maşuktur, onu seven Allah'tır. Ana karnına gönderirken de bu böyledir. Ana karnında da o besliyor. Ana, baba hiç kimse müdahale etmiyor. Bütün ihtiyaçlarını ana karnındayken Allah karşılıyor. Niye? -Çünkü o anda Allah onu seviyor ve kul, maşuk konumundadır. Allah daha sonra kul dünyaya geldiğinde ananın babanın gönlüne öyle bir sevgi, öyle bir rahmet veriyor ki o çocuk o ananın babanın, oradaki ailenin hepsinin maşuku oluyor. Hepsi onun için seferber oluyor. Kim yaptı bunu? -Allah yaptı. Allah kendinden ona sevgi vermiş. Herkes o çocuğa iradesiz olarak hizmete hazır durumdadır. Biraz büyür, büyüdükçe ona sorumluluk yüklenir. Biraz daha büyüyünce "kendi yemeğini kendin ye" denir, kaşığı eline verilir. O zamana kadar verilmiyordu. "artık kendin ye, bir takım işlerini artık kendin yap" denir ona. Biraz daha büyüyünce, böyle buluğa erince "git, çalış, kazan" denir ona. Kul aynı kul… Bu sefer büyümüş çünkü. Artık rollerin değişmesi gerekir. Artık o maşuk olmaktan çıktı, onun âşık olması lazım. Artık herkes ona "bize yardım et" der, sıra sende.

---

[40] Enfal /2

Buluğa erince Allah da “roller değişti” der. “Şimdiye kadar ben seni seviyordum, ben gerekeni yaptım, şimdi sıra sende. Bu sefer maşuk benim, âşık sensin, hadi gerekeni yap bakayım” der.

Hayat bundan ibarettir; yani bir aşk vardır, bir âşık vardır, bir de maşuk vardır. Âşık; kuldur, âbddir; maşuk, Allah’tır; aşk da imandır. Bütün kulluk, âbdiyet, aşığın âşıklığını ispatıdır. Bütün imtihanlar âşıklığı ispat etmek içindir; ama bunun için önce maşuku tanımak lazım, maşuku anlamak lazım. Önce ona âşık olmak lazım yani. Tanımadan sevemiyorsun, tanımadan âşık olamıyorsun, dolayısıyla tanımadan iman edemiyorsun. Esma derslerimiz işte bunun içindir. Rabbimizi hep beraber tanıyacağız, anlayacağız inşallah.

Allah’ın Allah ismi, Allah’ın has ismidir, ona ait olan isimdir. Bu isimden öteye de yol var mıdır? -Evet, vardır. “Huvallah” “Hu Allah;” Allah’ın Hu ismidir. Bütün canlı varlıklar, nefes alan varlıklar her nefeste Hu diyor; yani O. Allah’ın Hu ismi tamamen tenzihidir. Akıl oradan öteye geçemez yani. Allah’ın Hu ismi, o, Huvallah... Allah ismi de ona gitti; yani sen Allah’ı sadece Allah ismiyle tanıyabilirsin. Bu da isim, bu isim olunca neydi? -Aşktı, muhabbetti. Ondan ötesine isim de verilemiyor. Sadece Hu, O. O demek; yani her şeyden münezzeh olan subhan olan demektir. Oraya akıl yol bulamaz orası tefekkür sahasının dışındadır.

Eğer biri nefes almazsa ölür. Bütün varlığın zikri vardır. Bütün varlık rabbini hamd ile tesbih eder. Bir varlığın zikri kesilirse o yok olur. İnsan da Hu demekten vazgeçerse, ya da Hu denmesine engel bir şey olursa o da ölür. Yani nefes alamayınca ölür demek budur; çünkü alırken de Hu diyor verirken de Hu diyor.

Galaksideki bütün varlık, bütün kâinata göre hepsini bir araya toplasan hepsi ne kadar yapar? -Bir gram (bütün kâinata

göre)... İçindeki boşluğu atsan bir gram yapıyor, tek bir gram. O gramın içinde de boşluk var. Bu bilimsel olarak böyledir. Yani sıfır kütle sonsuz hacim;[41]yani sıfır.

Evrenin akıl almaz büyüklüğünü şöyle biraz düşündüğümüzde bir gezegen üzerinde bir insanın büyüklüğü ne olabilir? -Ne kadar küçük bir şey! Allah'ın kâinatı böylesine büyük yaratmasında mutlaka bir muradı vardır. İnsanın "varlık benden ibarettir" diye düşünmesi yanlış bir şeydir. Bütün bu gezegenlerde, bütün bu galaksilerde mutlaka Allah'ın yaratmış olduğu kullar vardır. Her şey Allah'ın kuludur. Kul demek; âbd demek, rabbini seven demek, sahibini, kendisini yaratanı seven demektir. Bütün varlık Allah'ı hamd ile tesbih ettiğine göre hepsi Allah'ın âbdidir.

Allah irade vermediği varlığı sorumlu tutmuyor zaten, o iradesiz kuldur; ama Allah'ın irade verdiklerinin iradeli olarak Allah'ı tercih etmesi lazım. En zor iş de iradeli olan varlığındır, en zor iş insanın işidir. Onu esfel-i safiline indirmiş ve "gel" demiş. En yüksek makama, "alâ-yı iliyyine çık" demiş. Ona "şu anda sen bomboşsun, Allah'ın isimleriyle isimlen" demiş. Bu isimleri alırken herkes bulunduğu yerden etkileniyor yalnız. Çocuklar ana babalarının hallerine bürünüyor. Ana, babada ne varsa gönlünde onu yansıtıyor.

Çocuğun ilk aldığı (gördüğü) isim de Allah'ın Rahman ve Rahim ismidir; çünkü o, sevgiyi anne ve babasından görüyor; ama Allah, Âdem'e esmayı talim ettirdiği için mutlaka insanın da bütün esmanın taliminden geçmesi gerekiyor. Esma talimi olmadan kulun Allah'a halife olması mümkün değildir, meleklerin secde ettiği varlık olması mümkün değildir.

Allah hepinizden razı olsun.

---

[41] Bigbang (Büyük patlama) teorisi

الرب جل جلاله

ER RABB

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını anlamaya çalışıyoruz. Bir önceki sohbette de Allah'ın "Allah" ismini anlamaya çalıştık.

Allah lafzı, lafız itibariyle bütünüyle aşk demek, muhabbet demek, sevmek demek, yakınlık demek, azamet demekti. Kendisine âşık olunacak, âbd olunacak, mabud demekti. Allah'ın bütün isimleri "Allah" ismini anlatır. Esmau'l Husna Allah'ın vasıflarıdır; yani Allah'ı vasfeder, tarif eder, anlatır, tanıtır.

Allah kendini Kur'an'da nasıl tanıtmışsa onu öyle tanımamız gerekir. Bu da Esmau'l Husna'yı anlamakla mümkündür; yani Allah'ın güzel isimlerini anlamakla mümkündür. Allah'ın isimlerini öğrenirken Allah'ı sadece tanımıyoruz, bir de Allah'ın zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği insanı anlıyor, insanı tanıyoruz; yani kendimizi tanıyoruz. Bu âlemde aslında herkes kendini arıyor. Eğer kendini bulursa rabbini de bulur, rabbini bulursa kendini bulur.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *Men arefe nefsehu fekad arefe rabbe hu:*[1] *"Kim nefsine arif olursa (nefsini tanırsa, anlarsa, bilirse) Allah'ı da bilmiş olur (tanımış*

[1] El-Aclunî, Keşfu'l-Hafâ, 2, 262; Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, 8, 5817

olur)."

Bu esma dersleri rabbimizi bilmek için, tanımak için, anlamak içindir. Dolayısıyla kendimizi bilmek için, tanımak için, anlamak içindir. Eğer rabbimizi bilir, tanırsak; kendimizi bilir, tanırsak; rabbimizin bizden neyi istediğini, nasıl bir hayat yaşamamız gerektiğini anlarız. Hayatımızı da ona göre yaşarız.

Kul ancak Allah ile olursa saadette olur, mutlu olur. Mutluluğun tarifi zevk duymak değildir, nefsin zevk duyması değildir. İnsan ebedi bir varlıktır. Ruh itibariyle Allah onu ebedi olarak yaratmıştır. Bir de onun topraktan olan fani tarafı vardır. O fani taraf ne kadar zevk içinde olursa olsun, sefa içinde olursa olsun mutlaka o nimetin bir gün biteceğini bilir. Sadece bunu düşünmek bile o zevkin, nimetin mutluluğunu, tadını giderir; çünkü onu ebedi bir hayat bekliyor. Eğer mutlu olacaksa, saadeti bulacaksa bu saadetinde ebedi olması gerekir. Ebedi olan ruhu geçici bir nimetle saadete erdirmek, mutlu etmek mümkün değildir.

Allah ayeti kerimede buyuruyordu; "**kalpler ancak Allah'ın zikriyle mutmain olur**."[2] Ancak kul; rabbini zikrederse, rabbini anlarsa, tanırsa, hayatını Allah'ın hesabını yaparak yaşarsa; itminan bulur, saadette olur. Kalbin başka türlü mutlu olması mümkün değildir. Kim söylüyor? -Onu yaratan sahibi söylüyor.

Peki, o halde bizdeki sorun nedir? -Eğer bir sorun varsa bilelim ki âlemlerin rabbi olan Allah orda yok sayılmıştır da sorun, sıkıntı oradan kaynaklanıyordur. Eğer biri Allah ile yaşarsa, Allah ile beraber olursa, her anda Allah'ın hesabını yaparsa o gönül cennete döner, cennet gibi olur. Birinin gönlü cennet gibi olmuşsa onunla beraber olanlar da cennette gibi olur. O gönlün sahibi

[2] Ra'd /28

etrafına da saadet saçar, mutluluk saçar.

Eğer Allah'tan ayrı olursa, rabbini unutursa, kendini unutursa ne olur? -Gönül cehenneme döner. Onunla beraber olanlar da sıkıntı duyar, sıkıntı yaşar. Gönül cehenneme nasıl dönüyordu? -Allah'ı unutunca…

Allah'ı unutunca insan kendini Allah'tan bağımsız bir varlık olarak zanneder, "ben" demeye başlar. Kendi nefsini ilah edinir, nefsine ilah muamelesi yapar. Böyle bir durumda kendini en öne almıştır. Herkesin kendisini sevmesini ister, kendisine saygı gösterilmesini ister, kendisine kıymet, değer verilmesini ister. Biri kendisine karşı en ufak bir hatada bulunursa "bu bana yanlış yaptı" der, "bana haksızlık etti" der.

Allah'ın hesabını yapmayan, haksızlığın ne olduğunu bilmiyordur. Dünyanın bir imtihan yeri olduğunu, kazanma yeri olduğunu kabul etmemiştir.

Allah ayeti kerimede buyuruyordu; "**onlar Allah'ın hakkını hakkıyla takdir edemediler**."[3] Çoğunluğa bakarsan görürsün ki kendi hakkını biliyor. "Kimse bana haksızlık etmesin, kimse bana karşı yanlış yapmasın, eksik yapmasın" diyor. Aynı zamanda sorsan kul hakkını biliyor. "Allah, kul hakkıyla gelme neyle gelirsen gel" demiş, deyip bir de böyle aslı olmayan bir söz üretmiş, söylüyor. Ana baba hakkını az çok biliyor. Evlat hakkını biliyor, eşler arasındaki hakkı az çok biliyor; ama bir de Allah'ın hakkı vardır. En büyüğün hakkı en büyük olandır. Allah'ın hakkı en büyüktür. Onun için ne buyurdu; "Allah'ın hakkını takdir edemediler."

Diyelim biri Allah'ın hakkını takdir edemediyse,

[3] Zumer /67, Hacc /74

anlayamadıysa, Allah'ın layık olduğu gibi Allah'ı sevmediyse, iman etmediyse, Allah'a teslim olmadıysa, Allah'a kul olmaya, âbd olmaya çalışmadıysa, layık olduğu şekilde Allah'ı tesbih etmediyse, hamd etmediyse, tekbir etmediyse, zikretmediyse, Allah'ın hesabını yaparak hayatını yaşamadıysa o kişi Allah'ın hakkını takdir edememiş demektir. Allah'ın hakkını takdir edebilmek için Allah'ı tanımak lazım. Tanımadan neyi takdir ediyorsun ve nasıl takdir edeceksin! Onun için biz de Allah'ı tanımak için Esmau'l Husna'yı hep beraber anlamaya çalışıyoruz.

Eğer Allah'ın hakkını takdir edemezsek neyi kaybederiz? Eğer takdir edebilirsek, edersek, anladığımız kadarıyla, gücümüzün yettiği kadarıyla etmeye çalışırsak neyi kazanırız?

Kıyamet günü o kaybedenlere, Allah'ın hakkını takdir edemeyenlere, Allah'a kul olamayanlara, anlamayanlara, Allah'ın ayetlerini dinlemeyenlere; Allah'ın buyruğu nedir? -Daha cehenneme gitmemiş ve kıyamet yerindelerken; "**Allah onların yüzlerine bakmayacak ve onlarla konuşmayacak**"[4] denilmiştir. Bu en büyük azaptır. Allah'ın kuluna bakmayıp, yüzüne bakmayıp onunla konuşmaması en büyük azaptır. Kul burada eğer Allah'ın hakkını takdir edemediyse, Allah'la konuşmaya tenezzül etmediyse, sohbetini Allah ile yapmadıysa, Allah'ın ayetlerini dinlemediyse, hayatını yaşarken "rabbim benden ne istiyor, nasıl yapmamı istiyor" deyip, Allah'ın hesabını yapıp Allah'ın emrine, hükmüne nazar etmeyip bakmadıysa, "o gün Allah da onlara bakmayacak ve onlarla konuşmayacak" buyrulmuştur.

Onlar cehenneme gidince "bizi buradan çıkar" diye Allah'a sürekli yalvarıp dua edecekler. "**Bizi bir daha dünyaya gönder, bu**

---

[4] Âli İmrân /77 Ayrıca; Buhârî, Libâs 1, 5; Müslim, Libâs 43, Müsâkât 10, Şehâdât 22, Ahkâm 48, Tevhîd 24; Müslim, Îmân 171-173. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Büyû' 60; Tirmizî, Siyer 35; Nesâî, Büyû' 6; İbni Mâce, Ticârât 30, Cihâd 42

sefer ayetlerine iman edeceğiz”[5] diyecekler. “Seni dinleyeceğiz ya rabbi! Seni dinleyeceğiz ya rabbi! Gerekeni yapacağız diyecekler” ama Allah ne buyuracak onlara; “**susun! Bir daha benimle konuşmayın**.”[6] “Dünyada benimle konuşmaya tenezzül etmediniz, beni dinlemeye yanaşmadınız, beni tanımaya, anlamaya çalışmadınız.” diyecek.

Allah’ın isimlerini hep beraber inşallah Kur’an’ın nüzul sırasına göre anlamaya çalışacağız.

Yazılış sırasına göre Allah’ın ilk esması Allah’ın “Rab” ismidir**. Elhamdulillahi rabbil âlemin**:[7] “Övme ve övülme âlemlerin rabbi Allah içindir.” Fatiha’da ilk isim rab ismidir. Bir de nüzul sırasına göre de ilk isim Allah’ın “Rab” ismidir. **İkra’bismi rabbikellezî halak**:[8] “Oku! Seni yaratan rabbinin adı ile oku.”

Allah’ın Rab ismi Allah isminden sonra Kur’an’da en çok geçen ismidir. Allah’ın Rab ismi Kur’an’da 962 sefer geçer. Bununla beraber elimizdeki iki El Esmau’l Husna listesinde de Allah’ın Rab ismi yoktur. Onun için esma listesini yeniden düzenledik.

Kur’an’a göre Allah’ın Rab ismi; “**Rabbul âlemin**” olarak Kur’an’da 42 sefer geçer. Rabbul âlemin… Âlemlerin izafe olduğu tek isim Rab ismidir; yani âlemler, Allah’ın bir tek Rab ismiyle zikredilir. 242 sefer de “**Rabbike**” “senin rabbin” diye geçer. Senin rabbin… Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’edir veya bir peygamberedir. 243 seferde “**Rabbukum**” “sizin rabbiniz” manasında geçer. Ya da “**Rabbuhum**” “onların rabbi.” 178 sefer

[5] Secde /12
[6] Mü’minûn /108
[7] Fatiha /2
[8] Alak /1

de “**Rabbi, Rabbena**” “benim rabbim, bizim rabbimiz” diye geçer. Kur’an’da 2 sefer de ahirete yönelik olarak “**Ya rabbi**” diye geçer.

Rab demek terbiye eden demektir. Terbiye; onu en aşağı noktadan alıp kemale erdirmek demektir. Mürebbi; terbiye eden, yetiştiren, kemale erdiren anlamına gelir. Dolayısıyla Rab sıfatı bizatihi Allah’a aittir. Allah terbiye ediyor. Bununla beraber Allah’a halife olan insan Allah’ın rab ismiyle sıfatlanmalıdır, isimlenmelidir. O; insanı nasıl terbiye etmişse, âlemleri terbiye etmişse, yaratmışsa, terkip etmişse, düzenlemişse, Allah’ın yeryüzündeki halifesi olarak insanın da önce kendini Allah’ın terbiyesiyle terbiye etmesi sonra aile efradını terbiye etmesi lazımdır. Kul hayatını yaşarken ne yaparsa yapsın onu Allah’ın Rab ismiyle yapar. Önce bu konudaki ayetleri hep beraber anlamaya çalışacağız.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah’ın ilk indirdiği ayetler, Alak Suresi’ndeki ayetlerdir. **İkra’bismi rabbikellezî halak**: “(Oku ki rabbin yaratandır! Senin rabbin yaratandır.) Seni yaratan rabbinin ismiyle oku, adıyla oku!” Okumak demek; anlamak, tanımak ve anlayıp, tanıyıp gereğini yapmak demektir; ancak o zaman okumuş oluruz. Allah önce “Senin rabbin yaratandır” dedi.

Neyi yaratmış?

Halakal insâne min alak:[9] “İnsanı alakasından (ilgisinden, yakınlığından, sevgisinden) yaratmıştır.” **İkra’ ve rabbukel**

---
[9] Alak /2

ekrem:[10] "Oku! Oku ki senin rabbin ekremdir (senin rabbin kerem sahibidir)." Eğer biri Allah'ı tanımak istiyorsa, rabbini tanımak istiyorsa Allah'ın Ekrem isminden onu tanıması lazım ki Allah ona hem zahiri hem batını ikramda bulunsun hem de en büyük ikramı yapsın.

Önce böyle bir kula bu ikramı nasıl yapmıştır?

Ellezî alleme bil kalem:[11] "O ki kalemle talim ettirmiştir (kalemle öğretmiştir)." **Allemel insâne mâ lem ya'lem**:[12] "İnsana bilmediği şeyleri talim ettirmiştir." Demek ki rabbimiz bize öğretiyormuş. Eğer rabbimizin bize öğretmesi ile öğrenmezsek, talim görmezsek cahil kalırız. Hangi bilgiye sahip olursak olalım; eğer kendimizi bilmiyor, tanımıyorsak, Allah'ı bilmiyor tanımıyorsak, hayatı bilmiyor, tanımıyorsak hiçbir şey bilmiyor ve tanımıyoruz demektir. Allah, peygamberini ve kitabını, Kur'an'ı bunun için göndermiştir.

Ne zaman oku dense; Allah'ın Rab ismini hatırlamamız lazım ki; rabbimizin bize talim yaptırdığını unutmayalım.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *"Allah beni muallim olarak gönderdi."*[13] Muallim... Bir de ne buyuruyordu; "*Beni rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti."*[14] Allah onu terbiye etti, o da sahabeyi terbiye etti.

Okumak deyince sadece yazıyı yüzünden okumak olarak anlamıyoruz, bir de onun talimi gerekiyor. Talimi yaptıranın mutlaka diri olması gerekiyor. Hayy olması gerekiyor. Allah;

---

[10] Alak /3
[11] Alak /4
[12] Alak /5
[13] İbn-i Mace, Sünen, Mukaddime
[14] Münavi, Feyzü'l-Kadir, 1/224 Ayrıca: Nisa /113

"**Allah'ın boyasıyla boyanın, rengiyle renklenin**"[15] buyuruyor. Bu, Allah'ın isimleriyle isimlenin demektir, sıfatlarıyla sıfatlanın demektir. Allah'ın boyasıyla boyanabilmek için sohbetin canlı olması gerekir, talimin birebir olması gerekir. Bu; kitaptan okumakla, bilgisayardan okumakla kazanabileceğimiz bir şey değildir. Onun kelimelerinin de diri olması lazım ki o kelimeler gönlümüze insin. Kelime ölüyse, onu söyleyen ölüyse, o kelimelerle insan dirilmez. Allah'ın isimleri de o gönülde asla tecelli etmez.

Devamında Allah buyurdu ki; **Kellâ innel insâne le yatgâ**:[16] "Hayır, doğrusu insan haddini aşar, azar" dedi. Neden? **En reâhustagnâ**:[17] "O kendini müstağni görüyor, ihtiyaçsız görüyor." "Benim ihtiyacım yok" diyor, yani. "Allah'ın talimine ihtiyacım yok, Allah'ın rabliğine benim ihtiyacım yok" diyor. Onun için azmıştır. **İnne ilâ rabbiker ruc'â**:[18] "Muhakkak ki dönüş rabbinedir." Herkes dönüşü rabbine yapar.

İnsanda tecelli eden, Allah'ın rab sıfatıdır. Bütün insanlarda Allah'ın rab sıfatı tecelli etmiş ki insan yeryüzünde Allah'a halife olabilsin. Hem kendi terbiyesini hem de başkalarının terbiyesini üstlenebilsin. Onun için ayeti kerimede buyuruyordu; "**sana ruhtan sorarlar**. **De ki**: **Ruh rabbimin emrindendir**."[19] Rabbimin emrinden… Rabbimin tecellisidir ruh.

Ayetleri kısaca anlayalım, ondan sonra devam edeceğiz inşallah! Hep beraber Allah'ın Rab isminin geçtiği ayetlerin bir kısmını anlamaya çalışacağız.

---

[15] Bakara /138
[16] Alak /6
[17] Alak /7
[18] Alak /8
[19] İsrâ /85

Tenzîlun min rabbil âlemin:[20] "Bu Kur'an âlemlerin rabbinden inzaldir, indirmedir." Allah rab olarak Kur'an'ı tenzil ediyor, indiriyor ki bu Kur'an ile bu vahiy ile kulları terbiye olabilsin. **İn huve illâ zikrun lil âlemin**:[21] "Kur'an ancak âlemler için bir zikir, bir hatırlatma, bir öğüttür."

Li men şâe minkum en yestekîm:[22] "Sizden kim istikamet üzere olmak isterse, istikametini bulmak isterse; işte bu Kur'an onun için zikirdir, öğüttür." **Ve mâ teşâûne**: "Ve siz dileyemezsiniz." **İllâ en yeşâallâhu rabbul âlemin**:[23] "Âlemlerin rabbi olan Allah dilemedikçe (siz dileyemezsiniz)." yani Allah'ın Rab isminin tecellisinin öyle bir içindesiniz ki o dilemedikçe siz dileyemezsiniz. O dileyince ancak siz dileyebilirsiniz; yani senin varlığın bütünüyle Allah'a aittir. Allah sana irade etme hakkını vermiştir, tercih etme hakkını vermiştir. Onun bu iradeyi vermesiyle ancak sen dileyebiliyorsun. Eğer sen rabbinin terbiyesiyle terbiye olursan rabbinin dilediğini dilersin. Rabbin senin için neyi dilerse sen de onu dilersin; ama rabbinin terbiyesiyle terbiye olmazsan rabbinin dilediğini değil nefsinin, şeytanın dilediğini dilersin.

Subhâne rabbis semâvâti vel ardı rabbil arşi ammâ yasıfûn:[24] "Göklerin, yerin ve arşın rabbi bu vasıflandırmalardan münezzehtir." Göklerin rabbi, yerin rabbi ve arşın rabbi… İman etmeyen bütün kavimler istisnasız hepsi Allah'ın rab ismini kabul etmediği, Allah'ın rab olduğunu kabul etmediği için iman etmemiştir. Nasıl ki Allah'ın rab olduğunu kabul etmeyenler küfre düştüyse şu anda da durum aynıdır. Allah göğün rabbidir, bütün müşrikler bunu kabul ediyor. Yahudi, Hristiyan bunu kabul ediyor

---

[20] Vakıa /80
[21] Sâd /87
[22] Tekvir /28
[23] Tekvir /29
[24] Zuhrûf /82

zaten. Ne buyuruyordu ayeti kerimede; "**Sorsan onlara gökleri kim yaratmış? 'Allah' diyecekler. Yerleri kim yaratmış? 'Allah' diyecekler. Sizi kim yaratmış? 'Allah' diyecekler. Söyle onlara; o zaman nasıl döndürülüyorsunuz böyle?**"[25] Allah'ı Allah olarak kabul ediyorlar, Allah'ı rab olarak kabul edemiyorlar. Onun için Firavun "ben Allah'ım" demedi, "**ben sizin en yüce rabbinizim**"[26] dedi. "Sizin ilahınızım" da demiyor, "sizin rabbinizim" diyor.

Eğer biri dünya hayatı için "ben buranın rabbiyim" diyorsa Firavun ne dedi rab olduğunu ispatlamaya çalışırken kavmine? "**Bu Mısır benim değil mi, bu şehir benim değil mi, bu Nil Nehri benim değil mi, ben istediğim gibi burada tasarruf etmiyor muyum?**"[27] Dedi. Yani biri Allah'ın rabliğini kabul etmiyorsa Allah'ın tasarrufunu kabul etmiyor, Allah'ın hükmünü kabul etmiyor demektir. Biri, Allah'ın hükmünü kabul etmediyse Allah'ın Rab ismini kabul etmemiş demektir.

Mesela kendi evimizde, evimizin içinde Allah'ın emri geçmiyorsa, "benim sözüm geçer" dediysek biz o ev halkına "ben sizin rabbinizim" demiş oluyoruz. Allah'ın rabliğini kendi evimizde kabul etmemiş oluyoruz. Çocuklarımızı büyütüp yetiştirirken, hemen her konuda "Allah nasıl istiyor, Allah'ın emri nedir" demiyorsak, "ben bunu böyle istiyorum, bana göre böyle doğrudur" diyorsak çocuklarımıza, ailemize rablik yapmış oluyoruz. Tıpkı firavun gibi; "Sizin en yüce rabbiniz benim" demiş oluyoruz.

Eğer Allah'ı tanımazsak, anlamazsak, Allah'ın bizden ne istediğini de anlamamız hiçbir zaman mümkün değildir. Allah'a şirk koşuyor muyuz, koşmuyor muyuz bunu anlamamız dahi

---

[25] Ankebut /61
[26] Naziat /24
[27] Zuhruf /51

mümkün değildir. Yani Allah'ın zatına kimse şirk koşmuyordu. Hiç kimse, hiçbir müşrik "ben Allah'ım" demiyordu ya da "Allah'ı kabul etmiyorum" demiyordu. Neyi kabul etmiyordu? -Allah'ın rabliğini kabul etmiyordu. Eğer biz de "Kendi malım üzerinde istediğim gibi ben tasarruf ederim" dediysek Allah'ın rabliğini malımız üzerinde kabul etmedik, Allah'ı hayatımıza karıştırmak istemiyoruz demektir. Onun için ilk okuduğumuz Alak Suresi'nde Allah ne buyurdu; "**insan azar. Kendi kendisini yeterli görür. Allah'a ihtiyacı yokmuş gibi, rabbine ihtiyacı yokmuş gibi davranır**."[28] Allah arşın rabbidir. **Huve rabbul arşil azîm**:[29] "Azim olan arşın sahibi Allah'tır." Arş sadece Allah'ın Rab ismiyle beraber geçer, sahip olunan olarak.

İnnellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti yehdîhim rabbuhum bi îmânihim: "Muhakkak ki iman edip salih amel işleyenler, rableri onları imanları sebebiyle hidayete erdirir." Hidayete erdiren rabmiş. "**Tecrî min tahtihimul enhâru fî cennâtin naîm**"[30] "Onları altlarından nehirler akan naim cennetlerine yerleştirir."

Da'vâhum fîhâ subhânekellâhumme: "Onların duası (onların teşbihi); Allah'ım seni tesbih ederiz, seni takdis ederiz." **Ve tehiyyetuhum fîhâ selâm:** "Onların orada birbirlerine sağlık ve selamet dilemeleri vardır (afiyet dilemeleri vardır)." **Ve âhıru da'vâhum**: "Onların son duası" **Enil hamdulillâhi rabbil âlemin**:[31] "Hamd, övme övülme âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur." Bu cennete ait… Cennette insanların söylediği son söz; hamd âlemlerin rabbi Allah içindir; çünkü onları cennete götüren, iman edip salih amel işlettiren, Allah'ın rab isminin tecellisidir.

---

[28] Alak /7
[29] Tevbe /129
[30] Yunus /9
[31] Yunus /10

Allah'ın Rab ismi nasıl tecelli ediyor, hep beraber onu anlayacağız inşallah!

Men câe bil haseneti fe lehu aşru emsâlihâ: "Kim kıyamet günü bir sevapla gelirse ona on katı sevap vardır." **Ve men câe bis seyyieti fe lâ yuczâ illâ mislehâ:** "Kim bir günahla, bir seyyie[32] ile gelirse ona da ancak misliyle ceza vardır." **Ve hum lâ yuzlemûn**: "Onların hiç birine zulmedilmez." **Kul innenî hedânî rabbî ilâ sırâtın mustekîm**:[33] "De ki: Rabbim beni sırati mustakime hidayet etti." Demek ki sırat-i müstakime hidayet eden kimmiş? Onun rabbiymiş. Kul, rab ismiyle eğer terbiye olursa sırat-i mustakimde olur. **Dînen kıyamen millete ibrâhîme hanîfâ**: "Din olarak Hz. İbrahim (a.s)'ın hanif dini, tevhid dinini Allah nasip etti." **Ve mâ kâne minel muşrikîn**:[34] "O müşriklerden değildi." Mesele Allah'a şirk koşmamakmış; insanın, rabbine şirk koşmamasıymış.

Kul inne salâtî ve nusukî ve mahyâye ve memâtî: "De ki: Benim namazım, ibadetlerim, kurbanım, hayatım ve ölümüm" **Lillâhi rabbil âlemin**:[35] "Âlemlerin rabbi Allah içindir (rabbim içindir)" yani hayatımı âlemlerin rabbi olan Allah yolunda feda ediyorum demektir. Rabbimin terbiyesiyle terbiye olmak için yaşıyorum, demektir.

Bir de Hz. Âdem'in oğulları, Habil'le Kabil için Allah buyurdu. Habil, Kabil'e söylüyor; **Lein besadte ileyye yedeke li taktulenî**: "Andolsun ki sen beni öldürmek için elini bana uzatırsan" **Mâ ene bi bâsitın yediye ileyke li aktuleke**: "Ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam." **İnnî ehâfullâhe rabbel âlemin**:[36] "Ben âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım" dedi.

[32] Seyyie; iyilik, güzellik manâsına gelen "hasene" kelimesinin karşıtıdır.
[33] En'âm /160
[34] En'âm /161
[35] En'âm /162
[36] Maide /28

Allah'ın Rab isminin geçtiği ayetleri anlıyoruz, hep beraber. Bir de bütün peygamberler Allah'a dua ederken hepsi; "rabbim" diye nida ediyor, rabbim…

Hz. İbrahim'in duasıdır bu;

Vetlu aleyhim nebee İbrâhîm:[37] "Onlara İbrahim'in haberini oku." **İz kâle li ebîhi ve kavmihî**: "O vakit İbrahim; babasına, kavmine dedi ki" **mâ ta'budûn**:[38] "Siz neye âbd oluyorsunuz, neye tapıyorsunuz?" **Kâlû na'budu asnâmen**: "Dediler ki: Biz putlara tapıyoruz." **Fe nezallu lehâ âkifîn**:[39] "Biz onlara ibadet ediyoruz ve bunda devamlıyız," devamlı olarak biz putlara tapıyoruz dediler. **Kâle hel yesmeûnekum iz ted'ûn**:[40] "Siz dua ettiğiniz vakit onlar sizi işitirler mi?" **Ev yenfeûnekum**: "Ya da onların size bir faydası var mı?" **Ev yedurrûn**:[41] "Ya da onların size bir zararı dokunur mu?" **Kâlû bel vecednâ âbâenâ kezâlike yef'alûn**:[42] "Hayır" dediler. "Ne dua ettiğimizde duamızı duyarlar, ne bize bir faydaları dokunur, ne de bize bir zararları dokunur" ama dediler ki; "Biz babalarımızı böyle yaparlarken bulduk." Biz de babalarımızın, atalarımızın yaptığını yapıyoruz.

Kâle e fe raeytum mâ kuntum ta'budûn:[43] "Siz nelere taptığınızı gördünüz mü?" **Entum ve âbâukumul akdemûn**:[44] "Sizin ve sizin babalarınızın ve daha öncekilerin neye taptığınızı gördünüz mü?" **Fe innehum aduvvun lî**: "İşte onlar hepsi benim düşmanımdır." **İllâ rabbel âlemin**:[45] "Yalnız benim rabbim

[37] Şuarâ /69
[38] Şuarâ /70
[39] Şuarâ /71
[40] Şuarâ /72
[41] Şuarâ /73
[42] Şuarâ /74
[43] Şuarâ /75
[44] Şuarâ /76
[45] Şuarâ /77

âlemlerin rabbidir." Ben sadece âlemlerin rabbi olan rabbime âbd olurum.

Allah'ın rabliğini neden kabul ettiğinin gerekçesini de beyan ediyor;

Ellezî halakanî: "O ki beni yarattı." **Fe huve yehdîn**:[46] "Bana doğru yolu gösterdi," hidayeti o bana gösterir. **Vellezî huve yut'ımunî ve yeskîn**:[47] "O ki beni doyurur, bana içirir." **Ve izâ maridtu fe huve yeşfîn**:[48] "Hastalandığım vakit bana şifayı o verir." **Vellezî yumîtunî**: "O ki beni öldürecek" **Summe yuhyîni**:[49] "Sonra beni diriltecek." **Vellezî atmeu en yagfira lî hatîetî yevmed dîni**:[50] "Kıyamet Günü hatalarımı, günahlarımı affedeceğini umduğum da odur."

Rabbi heb lî hükmen: "Rabbim bana bir hüküm ver," bana hikmeti ver. **Ve elhıknî bis sâlihîn**:[51] "Beni salih kulların arasına ilhak et," beni onların arasına kat. **Vec'al lî lisâne sıdkın fîl âhırîn**:[52] "Beni sonra gelecekler arasında doğruluğu söylenen biri yap." **Vec'alnî min veraseti cennetin naîm**:[53] "Beni Naim cennetlerinin mirasçılarından (varislerinden) yap." **Vağfir li ebi**: "Babamı da mağfiret et." **İnnehu kâne mined dâllîn**:[54] "Çünkü o delalette olanlardandır." **Ve lâ tuhzinî yevme yûb'asûn:[55]** "(İnsanların) diriltilecekleri gün, beni mahcub etme." **Yevme lâ**

[46] Şuarâ /78
[47] Şuarâ /79
[48] Şuarâ /80
[49] Şuarâ /81
[50] Şuarâ /82
[51] Şuarâ /83
[52] Şuara /84
[53] Şuarâ /85
[54] Şuarâ /86
[55] Şuarâ /87

yenfau mâlun ve lâ benûn:[56] "Ve o gün ne mal fayda verir, ne de evlat." **İllâ men etâllâhe bi kalbin selîm**:[57] "O gün ancak Allah'a selim bir kalp ile gelenler kurtuluşa erer."

Sadakallahulazim

Bunlar, Allah'ın Rab isminin geçtiği ayetlerdi. Allah'ın Rab ismi nasıl tecelli ediyor, bir örnekle anlamaya çalışalım;

Mesela Allah'ın Rab ismi ana baba üzerinde tecelli eder. Allah bir kulunu dünyaya gönderirken bir anne kendi çocuğuna hamile kaldığında anne aşerir; yani hiç olmadık vakitte, zamanı, mevsimi olmayan şeyler ister. Bu onun elindeki bir şey değildir. Bu ondaki Rab isminin çocuğa tecellisidir, ana karnındaki çocuğa tecellisidir. Allah onu büyütecek, yetiştirecek.

Rab ismi herhangi bir varlığı, bir şeyi başlangıç noktasından alıp kemale erdirendir.

Annenin istediği o yiyecek her neyse o anda çocuğun ona ihtiyacı vardır. O anda ondaki vitamine ihtiyacı vardır. Peki, çocuk bunu nerden biliyor? -Aslında ne ana ne de çocuk biliyor; ama Allah ona öyle bir hissettiriyor ki çocuğun hangi vitamine ihtiyacı varsa ona göre istettiriyor.

Sonra çocuk doğduğunda Allah Rab ismiyle yine tecelli edip anasının göğsünden ona ait olan, süt değil süte yakın bir sıvı gönderir. Bu çocuk için hem besleyicidir hem koruyucudur hem de tedavi edicidir; aşı gibi. Çocuk, bir haftalıkken o süt farklıdır, üç haftalıkken farklıdır. Üç aylık olduğunda annenin sütü yine değişir, farklı olur; yani çocuğun neye ihtiyacı varsa, hangi gıdaya, hangi

[56] Şuarâ /88
[57] Şuarâ /89

vitamine, hangi koruyucu maddeye, hangi tedavi edici maddeye ihtiyacı varsa annenin göğsünden Allah onu öyle gönderir. Bu; Allah'ın, çocuğu zahiri olarak yetiştirirken, büyütürken Rab ismiyle anneye tecellisidir. Çocuk için anneye tecellisidir. Her safhada bu böyledir.

Bir de manevi olarak Allah'ın tecellisi vardır, yetiştirmesi vardır. İnsan mutlaka öğrenmelidir, öğrenen bir varlıktır yani. Eğer öğrenecekse, terbiye olacaksa rabbe ihtiyacı vardır. Allah bizatihi bunu yapar. Mesela; o sütü bizatihi gönderir, hiç kimseye bırakmadan ya da kullarının eliyle yapar onu.

Mesela bir çocuğu götürüp ormana bıraksanız bu çocuk konuşmayı öğrensin derseniz, öğrenir mi? -Öğrenemez. 20 yaşına geldiğinde gidin bakın tek kelime öğrenmemiş, konuşmayı da bilmiyor. Bildiği bir şey varsa, hayvanları gördüğü için hayvanları taklit etmesidir.

Ama dili var, ses telleri var, aklı var niye konuşmuyor?

Allah'ın Rab ismine ihtiyacı var, terbiyeye ihtiyacı var yani. Nasıl ki bu zahiri olarak böyleyse manevi olarak da bütün insanlar için bu böyledir. Onun için Allah peygamber gönderir. En büyük mürebbi, terbiye edici peygamberdir. Peygamberi Allah terbiye ediyor, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i Allah terbiye etmiş, o da sahabeyi terbiye etmiştir. Sahabe kendi ev halkını terbiye etmiş, gittikleri her yerde insanları terbiye etmişlerdir. Eğer biri Allah'ın terbiyesini kabul etmezse şeytan onu terbiye eder. "Benim terbiyeye ihtiyacım yok" derse Allah "o azar" dedi. Kendini müstağni gördüğü için haddini aşar. Rabbine karşı saygısızlık yapar. "Benim Allah'ın terbiyesine ihtiyacım yok" demiş olur. Allah neyle terbiye ediyor? -Vahiyle, peygamberle terbiye ediyor. Allah'ın terbiyesini kabul etmeyenler, peygamberin terbiyesini

kabul etmeyenler, Allah'ın rabliğini kabul edemeyenlerdir.

Allah, kullarına nasıl rablik yapıyorsa aynı şekilde Allah'ın Rab ismi de kulunda tecelli etmiştir. Kulun Allah'a halife olması için ona rab isminin tecellisi gerekiyor. Rab ismi olmazsa terbiye edemez. Rab ismi aynı zamanda İbranice 'baba' demektir. Beytin rabbi, evin sahibi demektir. Evin sahibi o evde hükmü geçen demektir. O evde terbiyeyi üstlenen, terbiyeyi yapan demektir. Her ana baba mutlaka Allah'ın Rab ismiyle çocuklarını terbiye eder, etmelidir. Eğer kendisi Allah'ın Rab ismiyle terbiye olmamışsa evini terbiye etmesi zaten mümkün değildir. O evde Allah'ın hükmünün geçmesi mümkün değildir.

Hayat baştan sona okumaktır, anlamaktır, yaşamaktır. Baştan sona okuldur yani.

Hayatımızın son nefesine kadar öğrenmemiz gerekir, anlamamız gerekir. Allah'ın terbiyesiyle terbiye olmamız gerekir. Yoksa hayatı yok saymışız demektir, hayatı kendimiz için sonlandırmışız demektir. Eğer öğreneceğimiz bir şey kalmamışsa, kazanacağımız bir şey kalmamışsa hayat bizim için bitmiş demektir. Biz artık ölü konumundayız demektir. Onun için öğrenmekten, terbiye olmaktan kaçmamak gerekiyor.

Allah Kur'an-ı Kerim'de; "göklerin rabbi Allah'tır. Yerin rabbi Allah'tır. Arşın rabbi Allah'tır, âlemlerin rabbi Allah'tır" buyurdu. Rab aynı zamanda her türlü ihtiyacı gören demektir. Allah, yağmuru Rab ismiyle yağdırıyor. Varlığın, mahlûkatın, yerin ihtiyacına cevap veriyor, duasına icabet ediyor. Yerdeki nebatatın yeşermesi aynı şekilde Allah'ın Rab isminin tecellisidir. Allah Rab ismiyle tecelli edip her şeyi yaratmıştır.

Onun için ayeti kerimede buyuruyor;

Firavun, Hz. Musa (a.s)'a; "**Sizin rabbiniz de kim ey Musa**"[58] diye sorduğunda, Hz. Musa (a.s); **Kâle rabbunellezî a'tâ kulle şey'in halkahu summe hedâ**:[59] "Benim rabbim odur ki; yarattığı her şeye yaratılış amacını yükledi ve onu amacını yerine getirmek için yola yöneltti, hidayet etti."

Herkese yaratılışının gereği neyse Allah ona onu yüklemiştir. Sonra onu, o amacı gerçekleştirmek için yola hidayet etmiş, yola yöneltmiştir. Bunu insan için anlayınca nasıl anlayacağız? -Allah yarattı, yaratılış amacını ona yükledi. Fıtratına hepsini kaydetti, Hz. İnsan olarak fıtratına İslam'ı kaydetti.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *"her çocuk İslam fıtratı üzerine doğar. Sonra anne babası onu Yahudi yapar, Hristiyan yapar, Mecusi yapar."*[60] Ana baba onlara rablık yaptı, çocuklarını küfre sürükledi.

"Yaratılış amacını gerçekleştirmek için yola hidayet etti" buyrulmuştu. Yola hidayet etti, yolun üstüne koydu. Yolun başına koyup "haydi bana gel" dedi. Allah kendine davet etti. "Bütün bu özellikler sende mevcut. Yapman gereken şey; gelmek" dedi; ama mutlaka böyle birinin terbiyeye ihtiyacı vardır, öğrenmeye ihtiyacı vardır. Terbiyeyi kabul etmeyenler, öğrenmeyi, anlamayı kabul etmeyenler Allah'tan mahrum kalır, kendinden mahrum kalırlar.

Bu terbiyenin öyle kendi kendimize okuyarak olacak bir şey olmadığını Allah'ın peygamber göndermesiyle mutlaka anlamışızdır. Yoksa kitabı bir dağa indirip "alın onu okuyun, terbiyenizi yapın" derdi. Allah'ın verdiği bu fıtratı kemale erdirmeyenler Allah'ın verdiğine ihanet etmiş olanlardır. Kamil

[58] Tâhâ /49
[59] Tâhâ /50
[60] Buhârî, cenâiz 92; Ebû Dâvut, sünne 17; Tirmizî, kader 5

insan, Hz. insan olmayan, Allah'ın verdiği o tertemiz fıtrata ne yapmıştır? -İhanet etmiştir, Allah'a ihanet etmiştir.

Allah'a vuslat da ancak Allah'ın Rab isminin terbiyesiyle mümkündür. Peygamberler ve bütün peygamber varisleri Allah'ın Rab ismiyle insanı terbiye eder, nefsini tezkiye ederler. Onlara Allah'ın ayetlerini okur, açıklar, hikmeti öğretir, bilmediklerini öğretir Allah'a vasıl ederler. Bunu yaparken Allah'ın Rab isminin tecellisiyle yaparlar.

Şimdiye kadar anlattıklarımız işin ilmi tarafıydı. Bir de işin aşk tarafı vardır, muhabbet tarafı vardır, iman tarafı vardır. Allah'ı anlamak herkesin kendi gönlünün genişliği kadardır. Allah'ın sıfatlarını, isimlerini anlamak herkesin marifeti kadar ilmi kadar olur; o ilim gönlünün genişliği kadar, imanı kadar, hikmeti kadar açılır. Allah âlemlerin rabbidir.

"Allah bizim rabbimizdir" deyince neyi anlıyoruz, neyi anlamamız gerekir? Daha doğrusu o anda neyi yaşayıp neyi hissetmemiz gerekir?

"Rabbim beni kudret eliyle yaratmıştır" diyoruz, dememiz lazım. Kudret eliyle… Allah, meleklere secde edin emrini verdiğinde iblis secde etmeyince ne buyuruyordu; "**İki elimle yarattığıma seni secde etmekten men eden şey nedir?**"[61] İki elimle yarattığıma… Ruhundan nefhetmesi ayrı, ayrıca kudret eliyle yaratmış. "Rabbim beni kudret eliyle yaratmış, kendinden bana hayat vermiş, kendinden bana varlık vermiş, kendinden bana sıfatlarını ihsan etmiş, ikram etmiş. Ben onunla varım, onunla hayattayım, onunla görüyorum, onunla işitiyor, onunla biliyorum. Bendeki bütün sıfatlar ona aittir. Onunla hissediyor, onunla tadıyorum. O benim rabbim, beni böylesine terkip eden

[61] Sad /75

böylesine terbiye edendir.”

Bir kul; rabbini anlatırken, rabbini dinlerken, âşık maşukunu anlatıyor onu dinliyordur. Âbd olan, mâbudunu anlatıyor. Dinleyen de mâbudundan, maşukundan haber dinliyor, maşukundan haber alıyor demektir. Âşık olan böyle dinlemelidir.

Sonsuz bir deryayı bir tasa doldurmak nasıl mümkün değilse Allah’ın isimlerini, sıfatlarını anlatmak da öyle mümkün değildir. Sadece her bir kalp kendi büyüklüğünce o sonsuz deryadan nasibini alır. Böyle anlamamız gerekiyor. Yoksa “ben Allah’ı bildim, anladım, tanıdım” demek Allah’a karşı saygısızlık olur. Edepsizlik olur. Herkes kendi gönlünün büyüklüğünce o sonsuz deryadan içer; ama içtiği aşk olmalı, muhabbet olmalıdır. Kuru bir bilgi değil, esmanın bilgisini değil esmanın tecellisini olmalıdır.

Onun için Allah’ı anlatanın diri olması gerekiyor, Allah’ın sıfatlarını anlatanın diri olması gerekiyor. Onun Allah’ın esmasına boyanmış olması gerekiyor. Allah’ın boyasıyla, rengiyle renklenmiş, boyanmış olması gerekiyor. Söylediği kelimelerde o boyanın gönüllere akması gerekiyor. Ancak o zaman o gönül Allah’ın rengiyle renklenir, Allah’ın boyasıyla boyanır ve o dışarı taşmaya, amele dönüşmeye, ahlaka dönüşmeye başlar. Allah’ın rengiyle, boyasıyla boyanmış bir kul nasıldır? -Sadece Allah’ın güzel isimleri onun üzerinde görünür. Allah’ın Esmau’l Husna’sı onun üzerinde görünür. En kâmil manadaki kul Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’dir ve o bütünüyle Allah’ın esmalarına bürünmüştür ve âlemlere rahmet olmuştur.

Her bir kul eğer Allah’ı bilmek, tanımak istiyorsa, kendini bilmek, tanımak istiyorsa gönlünü Allah’a döndürüp O’nu tanımaya çalışmalıdır. Eğer birbirimizle uğraşırsak, Allah’ı

tanımaya vakit bulamazsak, kendimizi tanımaya, anlamaya vakit bulamazsak bir de bakarız ki ömrümüzü boşa geçirmişiz. Allah bizi huzura aldığında halimiz nasılsa huzura öyle varırız. Neyi kazanmışsak…

Neyi kazanmışsak derken neyi kazanacağız, kazanmamız gereken bir şey mi var? -Evet, kazanmamız gereken Allah'ın Esmau'l Husna'sıdır. Allah'ın nurudur, Allah'ın güzel isimleridir; yani Allah'ın Rahman, Rahim ismini almaktır, merhametli olmaktır. Allah'ın Kerim ismini, Vehhab ismini almaktır. Kullarına, mahlûkata merhamet edebilmek için bu vasıflarda olmamız gerekir.

Mesela cimri biri de ikram edebilir, cömert biri de ikram edebilir. Cimri biri ikram edince onun sevabını alır; ama cömert biri ikram ettiğinde onun alacağı sevap farklıdır. Allah ayeti kerimede buyuruyordu; "**Onlar ruhlarındaki cömertliği arttırmak için ikram ederler**."[62] Mü'min ikram ettikçe ruhundaki kerimlik, cömertlik artar, kemale erer. Peki, ne kadar kemale erer? -Allah için her şeyini verebilecek duruma gelene kadar, Allah için canını verecek duruma gelene kadar; ama senin mutlaka o ismin karşılığının gereğini yapman lazım ki Allah o ismiyle sana tecelli etsin, o isminin nuru sende tecelli etsin. Cimri biri de vermeye çalıştıkça zorlanır, zorlanıp verdikçe de Allah onu cömert yapar, kerim yapar.

Kazanmamız gereken, Allah'ın isimleridir. Allah bizim üzerimizde kendi ismini sever, kendini sever. Allah'ın isimlerinden mahrum kalırsak Allah'ın sevgisinden mahrum kalmışız, Allah'tan mahrum kalmışız demektir.

Allah seni huzura alınca sana nazar eder. Allah'a ne kadar

[62] Bakara /265

halife olmuşsun, rabbine, sana tecelli eden rabbine ne kadar benzemişsin, Allah'ın sana nefhettiği o ruhla ne kadar bir ve beraber olmuşsun, Allah'ın o isimleri senin üzerinde ne kadar kemale ermiş… Allah buna bakar. Kul bununla Allah'a yaklaşır ya da bunlardan mahrum kaldıkça Allah'tan uzaklaşır.

Bütün ibadetler imanı kemale erdirmek içindir. Allah'a olan muhabbeti kemale erdirmek içindir. Kul, Allah'ı sevdiğini söylüyorsa; seven sevdiğine benzer, seven sevdiğinin haline bürünür, esmasına bürünür.

Kul, rabbini hatırlayınca maşukunu hatırlamalı. Kendisini yaratanı, kendisini seveni hatırlamalı. Hiç kimse onu tanımazken, bilmezken hatta o yokken kendisini seveni hatırlamalı. Anası babası hatta kendisi bile kendisinden habersizken Allah onu biliyor ve seviyordu öyle yarattı. Onun için Allah ona ondan daha yakındır. Allah buyurdu ayeti kerimede bir kul ölürken o ölüm anındaki insana; "**biz sizden ona daha yakınız, fakat siz göremezsiniz (siz kendinizi yakın zannediyorsunuz ama ona yakın olan benim)**"[63] dedi Allah. Artık muameleyi Allah yapacak.

"**Eğer o sağdakilerdense**"[64] buyurdu; yani haktan yana durduysa, Allah'tan yana durduysa çabasını, gayretini, hayatını Allah ile beraber yaşamaya çalıştıysa o sağ tarafta durmuştur, çabasını gayretini sarf etmiştir. "**Ona selam vardır**"[65] dedi. Selam ehlinden ona selam vardır aynı zamanda. Selamlanır, cennetle müjdelenir. Eğer o soldakilerden ise, sol tarafta durmuşsa, Allah'ı ciddiye almamışsa, Allah demek yerine ben demişse; "**ona da kaynar sudan bir ziyafet vardır**"[66] dedi. Kaynar sudan bir ziyafet,

[63] Vakıa /85
[64] Vakıa /90
[65] Vakıa /91
[66] Vakıa /92,93

“bir nüzul, bir indirme vardır” dedi. “**Eğer o ölen, Allah’a yakın olanlardansa**”[67] dedi. “**Allah’a yakın olanlardansa ona da rahatlık vardır**.”[68] Ona rayiha vardır, ona cennet vardır. Hem de hemen...

Allah, insanları böyle üç kısma ayırmışsa herkesin kendine burada hemen bakması gerekir. Acaba hangi tarafta duruyoruz? Sağda mı duruyoruz, solda mı duruyoruz yoksa önde mi duruyoruz? Önde duranlar için Allah “**sabikun**”, “yarışanlar” dedi; hayır yolunda hayır için yarışanlar.

Allah’ın boyasıyla boyanmak için, rengiyle renklenmek için kendi kendimizle, nefsimizle yarışmamız gerekir. En büyük düşmanımız nefsimizdir ve bizi cehenneme sürüklemeye çalışan şeytandır. Onun için düşmanı dışarıda aramıyoruz. Bizi rabbimizden ayıran, uzaklaştıran, Allah’a yakın olmamıza mani olan, Allah’ın isimleriyle isimlenmemize mani olan şeytandır, nefsimizdir. Dışarıdakiler değil!

Allah’ın nazarıyla nazar etmek lazım, Âlemlerin rabbi Allah ile nazar etmek lazım. Allah bütün âlemlerin rabbidir, bütün varlığın rabbidir; terbiye edicisidir, koruyanıdır, gözetenidir. Onu başlangıç noktasından alıp kemale erdirendir. O zaman bütün mahlûkata âlemlerin rabbinin nazarıyla nazar etmemiz lazım. Nazar edersek ne olur? Halimiz her anda zikir olur.

Bir kulun iman etmiş olması için, Allah’a âbd olmayı kabul etmiş olması için hayatının her anında Allah demesi gerekir. Ben demekten kurtulmuş olması gerekir, ben demekten.

Allah, kulunu her anda imtihana tabi tutuyor. Ya imtihanı

---

[67] Vakıa /88
[68] Vakıa /89

kazanmaya çalışır ya da ben deyip imtihanı yok sayar. Bütün peygamberlere baktığımızda imtihanı kazanmaya çalışmışlar. Peygamberlerle beraber olanlar da imtihanı kazanmaya çalışmışlar. O ki bizi imtihan ediyor, o ki âlemlerin rabbidir, o ki bizi rab sıfatıyla kemale erdirmeye çalışıyor ve bizi kemale erdirmeyi diliyor, o zaman bize nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun bu onun rab sıfatının tecellisidir. İster nimet olsun ister musibet olsun o, Rab isminin tecellisidir. Bizi kemale erdirmeyi dilemiş, bizi kâmil insan, Hz. insan yapmayı dilemiştir.

Bize düşen nedir?

Nimete şükretmek, nimetin şükrünü eda etmek, gereğini yerine getirmektir. Aynı şekilde nasıl bir hastalık, nasıl bir musibet, nasıl bir bela olursa olsun o geldiğinde bunu rabbim mi gönderiyor? Rabbim gönderiyorsa ne diyoruz; "Başım gözüm üstüne. O bize safalar getirir, o bize Allah'ın ikramını getirmiştir. Musibet, bela bize Allah'ın ikramını getirmiştir. Allah'ın Rab isminin tecellisini getirmiştir. Bize cennetin nimetlerini getirmiştir, Allah'ın yakınlığını getirmiştir." Musibeti böyle anlamak gerekir.

Musibeti görünce feryat ediyorsak musibeti anlamamışız, Allah'ın Rab isminin muamelesini anlamamışız demektir. Allah bizi temizliyor, nefsimizi onunla tezkiye ediyor. O musibetle, sıkıntıyla bizi kendine döndürüyor. Bizi kendine çeviriyor, bizi kendine davet ediyor. Nimet içindeyken Allah'ı zikretmek, Allah'a dua etmek, Allah'a dönmek farklı bir şeydir; ama musibet gelince bütün gönlümüzle Allah'a yönelip "ya rabbi bana yardım et" demek farklı bir şeydir. Eğer musibetler bizi Allah'a döndürüyorsa, ona yaklaştırıyorsa ondan büyük nimet olur mu!

“**Allah’ın rahmeti her şeyi kaplamıştır**”[69] dedi. “Benim rahmetim her şeyi kuşatmıştır, her şeyden geniştir” dedi. Mesela insanlar ölürken son nefeste sıkıntı yaşıyor. Allah ona azap etmiyor, azap etmek Allah’a yakışır mı! O rahman ve rahimdir. Peki, niye bunu ona tattırıyor? -O, o sıkıntıyı çektikçe dünyadan kopar. Öyle bir an gelir ki; “ya rabbi artık beni huzura al” der. Allah ona bunu dedirttirir. Çünkü dünyaya dalmış, dünyayı seviyor, dünyadan ayrılmak istemiyor.

Resulullah (s.a.v) Efendimiz buyurdu; *“bir kul Allah’a kavuşmayı severse Allah da ona kavuşmayı sever. Bir kul, Allah’a kavuşmayı kerih görürse, ikrah edici, çirkin görürse, sevmezse Allah da ona kavuşmayı kerih görür, ona kavuşmayı sevmez.”*[70]

Allah, kuluna son nefeste o sıkıntıyı verir ki kul artık Allah’a gitmeyi sevsin, kerih görmesin. Allah, kulunu o şekilde karşılamak istemiyor, huzura o şekilde almak istemiyor. O sıkıntıyı onun için yaşatıyor. Biz bakarız ona acırız, keşke böyle olmasın diye düşünürüz; ama iş hiç de bizim zannettiğimiz gibi değildir.

Allah, kuluna nasıl bir muamelede bulunuyorsa o Allah’ın rahmetinin bir eseridir. Onun Rab isminin tecellisidir. O, âlemlerin rabbidir, göklerin rabbidir, yerin rabbidir, arşın rabbidir. O, insanın rabbidir. “O, senin rabbindir” buyurdu. “O, sizin rabbinizdir. O, onların rabbidir” buyurdu. Dua ederken de; “rabbim de” buyurdu. Bu yüzden bütün peygamberler de dua ederken “rabbim” diye dua etmişlerdir.

Niye “Allah’ım” diye dua etmediler, “rahmanım” diye dua etmediler, “rahimim” diye dua etmediler de neden “rabbim” diye

---

[69] Araf /156

[70] Buhari, Rikak 41; Müslim, Zikr 14, (2683); Tirmizi, Cenaiz 67, (1066); Nesai, Cenaiz 10, (4, 10)

dua ettiler?

Çünkü kul, rabbiyle muhataptır. Kendisini terbiye eden mürebbisiyle, rabbiyle muhataptır. Her an Rab isminin tecellisiyle muhataptır. Eğer "rabbim" diyorsa aynı zamanda rabbinden terbiyeyi de istiyor demektir. Hz. Âdem ve eşi ne dedi? "**Rabbim biz kendimize zulmettik. Sen bize mağfiret etmezsen, sen bizi affetmezsen biz helak olanlardan oluruz**"[71] dedi. "Rabbim" diyorlar, "biz kendimize zulmettik." Yani "zulmümüzü temizle ya rabbi! Bizi düzelt ya rabbi! Düzelelim ki bir daha kendimize zulmetmeyelim, senin rabliğini kabul edelim. Sen bize o meyveden yeme dedin, biz seni dinlemedik. Rabliğine ihanet ettik. Bizi düzelt ya rabbi." demiş oldular aynı zamanda.

Allah'ı rabbimiz olarak kabul ediyoruz. Rabbimizin terbiyesini kabul ediyoruz, etmemiz gerekir. Allah; peygamberiyle bizi terbiye eder, vahyiyle, Kur'an ile terbiye eder. Kur'an bizim rabbimizin kitabıdır, rabbimizin vahyidir. Rabbimizin vahyiyle terbiye olmamız lazım ki Allah bizim rabbimiz olmuş olsun. Yoksa Allah'ın rabliğini kabul etmemiş oluruz, onun terbiyesini kabul etmemiş oluruz. Allah nasıl yapmamızı istiyor, nasıl olmamızı istiyor, nasıl düşünmemizi, nasıl konuşmamızı istiyor, bunu bilmiyorsak Allah bizim rabbimiz nasıl olur!

Aynı şekilde biz de kendi çocuklarımızı, aile efradımızı Allah'ın terbiyesiyle terbiye etmiyorsak, vahyiyle terbiye etmiyorsak, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in örnekliğiyle terbiye etmiyorsak, Allah'ın Rab isminden nasibimizi almamışız, demektir. "Bana göre bu böyle doğrudur, bana göre şöyle olması gerekir. Burada benim emrim geçer, benim hükmüm geçer, herkes bunu böyle söylüyor, bunu böyle yapmak lazım" diyorsak Allah'ı rab olarak kabul edememişiz, dolayısıyla Allah'ın Rab

[71] Araf /23

isminin tecellisini de üzerimizde gösteremeyiz demektir.

Ne yapıyoruz?

Kendimizi ilah zannediyoruz, kendimizi rab zannediyoruz. Böyle bir şirkle hayatımızı yaşıyor, çoluk çocuğumuza muamele ediyoruz, insanlara muamele ediyoruz. Allah'a şirk koşmak budur zaten. Allah'ın isimlerinde Allah'a şirk koşmak yoksa ne Yahudi'nin ne Hristiyan'ın ne de müşriklerin Allah'ın zatına itirazları vardı, esasen rabliğine itirazları vardı, rahmanlığına itirazları vardı; yani "Allah bizim işimize karışmasın" diyorlardı.

Ayeti kerimede Allah; "**Allah bütün günahları affeder, şirki affetmez**"[72] buyurdu. "Şirk koşmadım" diyebilmek için Allah'ın zatında değil, Allah'ın hiçbir isminde Allah'a şirk koşmamış olmak gerekiyor. Allah'ın isimlerini onun için öğrenmeye çalışıyoruz, Allah'ın isimlerinde Allah'a şirk koşmayalım diye. Müşrikler Allah'ın Rab isminde, Rahman isminde Allah'a şirk koşuyorlardı.

Şirk koşan bütün müşrikler, helak olan bütün kavimler, Allah'ın Rab ismini kabul etmedikleri için helak oldular. Kendileri Allah'a bu isimde şirk koştukları için ya da yöneticilerini, idarecilerini, âlimlerini bu isimle Allah'a şirk koştukları için helak oldular.

Allah hepimizi Rab isminin tecellisine mazhar kılsın inşallah! Rab isminin kemaliyle kendisinde tecelli ettiği kullarından eylesin inşallah! Rab ismiyle yaşamayı, varlığa muamele etmeyi nasip etsin inşallah! Rab ismi üzerinden bizden razı olsun inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

---

[72] Nisa /116, Nisa /48

الرحمن جل جلاله

ER RAHMAN

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın Esmau'l Husna'sını anlamaya çalışıyorduk. Allah'ın Rab ismini anlamaya çalışmıştık kısaca. Bu dersimizde de Allah'ın rahman ismini anlamaya çalışacağız inşallah!

Allah'ın isimlerini, esmasını anlamaktaki gayemizi önce anlamamız gerekir. Allah'ın isimlerini öğrenirken neden öğreniyoruz, öğrenirsek neyi kazanırız, öğrenmezsek neyi kaybederiz önce onu anlamak gerekiyor.

İnsan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Dolayısıyla Allah'a halifelik yapabilmek için, rabbini temsil edebilmek için ne yapmalıdır? -Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını öğrenmesi lazımdır. O isimle isimlenmesi, o ismin onda tecelli etmesi lazımdır. Yoksa rabbini tanımamış, anlamamış olur. Ona halife olmamış olur. Allah'ın, Kur'an'ı indirmesinden gaye kendini kula tanıtmak ve kula kendi hakikatini tanıttırmaktır. Allah, kitabında isimlerinin nasıl tecelli ettiğini, kulun o isimlerle nasıl isimlenmesi gerektiğini anlatmıştır; yani esmayı anlamak demek Kur'an'ı anlamak demektir, Allah'ı anlamak demektir, kendimizi anlayıp tanımak demektir.

Hadiste Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurmuştu; "*Allah'ın*

99 ismi vardır. Kim onları ehsa ederse (sayarsa, tahsil ederse, o isimler onda ahlaka dönüşürse) cennete girer.”[1]

O isimlerden bir tanesini dahi tahsil ederse “o cennete girer” dedi. Biz de bu sohbeti, isimleri tahsil etmek için yapıyoruz. Arkadaşlar aynı zamanda dersi dinlerken, okurken, esmayı anlamaya çalışırken bilmelidirler ki ibadet halindedirler.

Allah ne buyuruyordu ayeti kerimede; “**…Orta namazına dikkat edin**”[2] Orta namazı…

Demek ki beş vaktin dışında bir de orta namazı var. Orta namazı; beş vakit namazın arasında kalan zamanda Allah’ın huzurunda durmaktır. Biri eğer Allah’ın hesabını yaparak bir iş yapıyorsa o ibadettedir. Ne işi yaparsa yapsın, ister çalışsın, ister dolaşsın, ister yemek yesin, ister konuşsun, ister dinlesin eğer Allah’ın hesabını yapıp Allah’ın huzurunda durmuşsa o namazdadır, orta namazındadır. Onun için arkadaşların bu sohbeti dinlerken, okurken namazda olduklarını, ibadette olduklarını bilerek dinlemeleri, okumaları gerekir. Nasıl namazda Allah’ın huzurunda durmak gerekiyorsa Allah için öğrenirken, Allah’ın esmasını, sıfatlarını öğrenirken de huzurda öyle durmak gerekir.

Önce Allah’ın Rahman ismiyle ilgili ayetleri okuyacağız. Sonra hep beraber anlamaya çalışacağız inşallah!

Allah’ın El Esmau’l Husna’sı arasında Allah’ın bir tek Rahman ismi Allah isminin yerine kullanılır; yani bağımsız olarak diğer isimler kullanılmaz ama bağımsız olarak Rahman ismi

---

[1] Tirmizî, İbn-i Hibban, Hâkim

[2] Bakara /238

Allah'ın Allah ismi yerine kullanılır. Mesela; Allah rahimdir diyoruz, diyebiliyoruz. Allah kerimdir diyebiliyoruz ama kerim Allah'tır diyemiyoruz. Kerimi Allah ismine izafe etmek lazım, ona bağlamak lazım; ama bağımsız olarak Rahman diyebiliyoruz; çünkü Allah zatı için sıfatlarından bir tek Rahman ismini zatına isim olarak izafe etmiştir. Allah'ın zat ismi Allah'tır; ama rahman ismi de "Allah" ismi yerine kullanılabilir; çünkü Allah öyle kullanmıştır. "**O Rahman'dır**."[3] Bir tek Rahman ismini Allah isminin yerine söyleyebiliyorsun. Başka hiçbir ismi söyleyemiyorsun. Diğer bütün isimlerin kula verilmesi, mahlûkata verilmesi caizdir. Allah'ın bir tek rahman ismi hiçbir kula verilmez; çünkü Allah yerine kullanılan isimdir.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Rahman Suresi; **Er Rahman**:[4] Allah Rahman ismini anlatacak. Rahman kimdir, Rahman'ı tanımak mı istiyorsun? "Rahman odur ki;" **Allemel kur'ân**:[5] "Kur'an'ı talim ettirendir." Kur'an'ı öğretendir. **Halakal insân**:[6] "İnsanı yaratandır." **Allemehul beyân**:[7] "Beyanı o öğretti (konuşmayı, anlatmayı, kendini anlatmayı o öğretti)." Sure devam ediyor.

Rahman odur ki; **Eş şemsu vel kameru bi husbân**:[8] "Güneş ve Ay o, Rahman'ın koyduğu hesapla hareket eder." **Ven necmu**

[3] İsra /110
[4] Rahman /1
[5] Rahman /2
[6] Rahman /3
[7] Rahman /4
[8] Rahman /5

veş şeceru yescudân:[9] "Otlar da ağaçlar da yıldızlar da ona secde eder." **Ves semâe refeahâ ve vedaal mîzân**:[10] "Göğü o yükseltti, mizanı o koydu." **Ellâ tatgav fîl mîzân**:[11] "Tartıda (mizanda) haddi aşmayın." **Ve ekîmul vezne bil kıstı**: "O vezni (tartıyı, ölçüyü) adaletle tutun." **Ve lâ tuhsırûl mîzân**:[12] "Mizanda (ölçüde) eksiklik yapmayın." Onu eksik bırakmayın, onu eksik tartmayın, eksik ölçmeyin. **Vel arda vedaahâ lil enâm**:[13] "O, yeryüzünü mahlûkat için yaratmış."

Bundan sonra Allah yeryüzündeki nimetleri anlatır; **Vel habbu zul asfi ver reyhân**:[14] "Samanlı hububatları ve hoş kokulu çiçekleri yeryüzünde o bitirdi (yeşertti)." **Fe bi eyyi âlâi rabbikumâ tukezzibân**:[15] "Hal böyle iken siz rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?" diye soruyor Allah. Bu ayet sık sık tekrar olarak gelir. **Fe bi eyyi âlâi rabbikumâ tukezzibân**: "Öyle ise rabbinizin hangi nimetini yalanlarsınız?" Bu nimetlerin hepsi de rahman olan Allah'tandır.

Allah, "Rahman, Kur'an'ı öğretti ve insanı yarattı" buyurur. İnsanın mayası Kur'an'dır; Allah'ın vahyidir. Allah, Hz. İsa (a.s.) için "**o, Allah'ın kelimesidir**" dedi. "**O, Allah'ın kendinden ruh nefhettiğidir**"[16] dedi. Kelime ile ruh aynıdır.

Kul, ruh itibariyle Allah'ın kelimesidir; Kur'an gibi. Bununla beraber Allah Kur'an'ı öğretti, insanı yarattı. **Allemehul beyân**:[17] "Ona beyanı talim ettirdi." O öğrettiği Kur'an'ı üzerinde yaşayıp

[9] Rahman /6
[10] Rahman /7
[11] Rahman /8
[12] Rahman /9
[13] Rahman /10
[14] Rahman /12
[15] Rahman /13
[16] Nisa /171
[17] Rahman /4

göstermeyi ona öğretti, talim ettirdi.

Allah'ın öğrettiği Kur'an ise bunu nasıl anlamak gerekiyor?

Allah "**Ruhumdan nefhettim**"[18] buyurduğunda Allah onu esmasının bilgisine sahip kıldı demektir. Allah'ın bütün isimlerinin bilgisine… Allah'ın Kur'an'daki 99 ismi onun üzerinde tecelli etmiş ve onun ruhunda bu isimler mevcuttur demektir. Yalnız bunların kemale ermesi lazım.

Nasıl ki çocuk olarak dünyaya geliyorsak sonra büyüyüp olgunlaşıyor kemale eriyorsak ruh itibariyle de Allah "o, kâmil olsun" diye onu dünyaya göndermiş, ona sahneyi hazırlamıştır. "Hadi şimdi kemale er, bu isimleri üzerinde göster! Bu isimleri üzerinde gösterdikçe kemale ereceksin, Allah'a halife olacaksın!" Demiştir.

Allah'ın isimleri ile Allah'ın kulda tecelli eden isimleri birbirinden farklıdır. Allah ile kul arasındaki fark neyse Allah'taki isimlerle kulda tecelli eden Allah'ın isimleri arasındaki fark da öyledir; yani kuldaki isimlerle Allah'ta tecelli eden isimler arasındaki fark, kul ile Allah arasındaki fark kadardır. Yoksa kul kendinde bir ismi görüp, yaşayıp, tadıp işte "Allah böyledir" diyemez. İkisi arasında kul ile Allah arasındaki kadar fark vardır; yani "Ben işte rahmeti biliyorum, rahmet ediyorum ya da ben ilim sahibiyim biliyorum, Allah da âlimdir" demek büyük bir yanlış olur. Hatta bu küfür olur!

İsimlerin tecellisindeki bir inceliğe dikkat etmek gerekiyor.

Allah'ın fiilleri Allah'ın esmasından, isimlerinden tecelli ediyor; yani Allah rahmandır, rahman olduğu için rahmet ediyor;

---

[18] Hicr /29

ama kulun üzerinde tecelli eden rahmet böyle değildir. Kuldaki bunun tam tersinedir. Kul rahmet ettikçe o rahman tecellisini kazanır, alır. Rahmet ettiği kadarıyla onu kazanır. Kulda önce fiil gelir, fiil ona ismi kazandırır. Allah'ın fiilleri Allah'ta tam tersinedir. Allah rahmandır, rahman olduğu için rahman fiiliyle tecelli eder. Yani birinde isimden fiile, diğerinde ise fiilden isme doğru gider. Birbirinin tersidir. Nitekim Allah zatıyla rahmandır. Kulun ise rahman oluşu, bu rahman tecellisini kazanmasıyla mümkündür. Kısaca kul önce amelini ortaya koyar, fiilini ortaya koyar ondan sonra bunu kazanır.

Anlaşılmayan bir kelime söylemek istemiyoruz. Söylediklerimizin anlaşılmasını istiyoruz, hem de her seviyedeki insanın anlamasını istiyoruz. Yoksa sadece işi bilenler, âlimler anlasın diye beyanda bulunmuyoruz; çünkü herkesin, rabbini tanıması gerekir.

"Allah beyanı öğretti." Allah'ın Kur'an'ı öğretmesi, öğretip insanı yaratması; zatıyla, sıfatıyla, isimleriyle ona tecelli etmesi demektir. Sonra ona beyanı talim ettirdi, beyanı öğretti; yani Allah'ın isimlerini üzerinde göstermeyi ona öğretti, talim ettirdi. İmtihan bu demektir zaten. "Allah'ın isimlerini üzerimizde gösterelim diye Allah bizi imtihana tabi tutuyor." Her imtihanı kazandıkça Allah'ın bizi tabi tuttuğu o imtihanda bize hangi ismiyle tecelli edecekse onu yaptığımızda Allah o ismiyle bize tecelli eder.

Örneğin; rahmet etmemiz gereken bir durum varsa ve biz eğer kendimizdeki o rahmet tecellisiyle o kula, o duruma rahmetle muamele edersek Allah da bize rahman ismiyle tecelli eder ve biz Allah'ın rahman ismini kazanmış oluruz.

Bizim sevap dediğimiz, ödül demektir. Bizim ödül dediğimiz

şey nedir? -Allah'ın isimlerinin tecellisidir; yani biz fiili işledikçe Esmau'l Husna'yı kazanıyoruz.

Mesela bir kul cahildir biri de ona öğretecek, ona öğretmeye çalıştığında o kulda hangi isim tecelli eder? -Allah'ın Âlim ismi... O öğretmeye çalıştıkça, Allah da Âlim ismiyle ona tecelli eder; yani fiili ona esma olarak geri döner. **Allemehul beyân**:[19] "Allah ona beyanı talim etti." Bu ismi üzerinde nasıl göstereceğini öğretti.

Allah, A'râf Suresi 156. Ayet'te buyuruyor; **Ve rahmetî vesiat kulle şey'in**: "Benim rahmetim her şeyden geniştir (genişliğiyle her şeyi içine almıştır)." Hangi isimden tecelli ediyor bu rahmet? -Allah'ın Rahman isminden… "Rahman ismi bütün her şeyi, bütün varlığı, bütün mahlûkatı kuşatmıştır" buyurdu. Eğer Allah'ın rahmeti bütün mahlûkatı, bütün varlığı kuşatmışsa biz de hayatta neyi yaşarsak yaşayalım o da Allah'ın rahmetinin içindedir. O zaman hiçbir anda Allah'ın rahmetinin dışında değiliz.

İsra Suresi 110. Ayet'te buyuruyor; **Kulid'ullah:** "De ki: Allah'a dua edin," Allah'ı davet edin. **Evid'ur Rahman**: "Ya da Rahman'a dua edin." Rahman'ı davet edin, ister Allah deyin ister Rahman deyin. **Eyyen mâ ted'û**: "Hangisiyle dua ederseniz edin. "Hangi isimle Allah'ı davet ederseniz edin. **Fe lehul esmâul husnâ**: "En güzel isimler onundur (Allah'ındır)." Bu durumda Allah diyebiliyorsun bir de Rahman diyebiliyorsun. Başka bir isimle Allah'ı isimlendiremiyorsun. Diğer Esmau'l Husna Allah'ın sıfatlarıdır. Rahman ismi de Allah'ın sıfatıdır; ama Allah'ın zat ismine isim olmuş sıfatıdır.

Bir de Tâhâ Suresi'nden bir ayet okuyacağız; **Tâ hâ, mâ**

---

[19] Rahman /4

enzelnâ aleykel Kur'ân'e li teşkâ:[20] "Tâ Hâ. Biz bu Kur'an'ı sen meşakkat çekesin diye sana indirmedik." **İllâ tezkireten li men yahşâ**:[21] "Ancak Allah'tan haşyet duyan kimseler için zikir olsun diye (nasihat ve öğüt olsun diye) indirdik." **Tenzîlen mimmen halakal arda ves semâvâtil ulâ**:[22] "Arzı ve semavatı yaratan Allah'tan peyderpey indirilmiş olan kitaptır bu (Kur'an)." **Er rahmânu alel arşistevâ**: "Rahman arşa istiva etmiştir." **Lehu mâ fis semâvâti ve mâ fîl ardı**: "Semalarda, yerde her ne varsa" **Ve mâ beynehumâ:** "Ve ikisinin arasında ne varsa" **Ve mâ tahtes serâ**:[23] "Ve toprağın altında ne varsa (hepsi onundur)." Çünkü arş her şeyi kaplamıştır, ihata etmiştir.

Allah; "**Rahman arşa istiva etmiştir**"[24] buyurdu. "Allah arşa istiva etmiştir" demedi "Rahman arşa istiva etmiştir" dedi. Allah, Rahman ismiyle arşa tecelli etmiş demek; bütün yeri, göğü, ikisi arasındakini, yerin dibindekini her ne varsa; Allah, hepsinde hüküm itibariyle rahman isminin tecellisiyle hükmeder. Bir de ne buyuruyordu; **Ketebe ala nefsihi rahme**:[25] "Allah rahmeti zatına yazmıştır." Neden? -Çünkü o Rahman'dır.

Birkaç tane ayet okuduk ki bundan sonra anlattıklarımız bu ayetlerin tefsiri olsun.

Burada bir şey anlatırken ya Allah'ın ayetlerini, ya Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hayatını, sünnetini ya da hadislerini anlatıyoruz. Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in metodu da böyleydi. Bütün sahabeyi Daru"l Erkam'da eğitirken hepsini birden eğitiyordu; ama Mescid-i

---

[20] Tâhâ /1,2
[21] Tâhâ /3
[22] Tâhâ /4
[23] Tâhâ /6
[24] Tâhâ /5
[25] En'âm /12

Nebevi'de, Medine'de eğitirken sahabeden bir bölümü ayırmıştı. Suffe bölümünü... Orda özel olarak irşad vazifesi verecek, onları başka memleketlere imam olarak gönderecek sahabeyi yetiştiriyordu. Eğer öğrenenler her seviyeden insansa bu durumda kim onlara konuşuyorsa hepsinin seviyesine birden inmesi gerekir. Onların seviyelerinde durması gerekir ki hepsi birden onu anlasın.

Peki, bunu en güzel yapan kimdir?

Elbette ki onları yaratandır, Allah'tır. Allah konuşuyorsa her seviyeden konuşuyor demektir. Her seviyedeki insan onu anlıyor ve her seviyedeki insan ondan öğreniyor demektir. Bu nedenle Kur'an'a baktığımızda; bir ahireti anlatır, bir dünyayı anlatır, bir cehennemi anlatır; bir herhangi bir farzı, namazı, zekâtı anlatır. Bir de bakarsın başka bir yerden başka bir şey anlattı; çünkü Allah hayatı anlatıyor, hayatın içinden anlatıyor. Hayatı yaşarken ne lazım, ne gerekliyse onu anlatıyor; çünkü o Rahman'dır.

Hz. Ayşe annemiz buyurmuştu; "eğer Allah Kur'an'ı bütünüyle birden indirmiş olsaydı, tedrici olarak değil de birden indirseydi, sahabe onu yapamayabilirdi, beceremezdi." Güçleri yetmezdi yani.

Allah'ın esmasını anlatırken sanki böyle farklı farklı şeyler anlatıyormuşuz gibi olabilir. Arkadaşlar bunu dinlerken ya da okurken bilmelidirler ki bu anlattıklarımız birer cümledir. Baştan sona... Birbirinden ayrılmaz kesintisiz bir cümledir ama her biri aynı zamanda bağımsız bir bölüm, bağımsız bir cümledir. Eğer böyle bölüm bölüm anlarsa bunu anlamak yeterli olmayabilir; ama baştan sona dinlerse, okursa bu baştan sona tek bir cümledir, hepsi birbirine bağlı bir cümle. Çünkü Allah'ın ismini anlatıyoruz. Anlattıklarımız Allah'ın vasfı, Allah'ın sıfatıdır. Anlaşılsın diye

anlatıyoruz. Onun için parça parça, bölüm bölüm anlatıyoruz.

Allah'ın zatı hakkında bütünüyle tenzih gerekir; yani akıl oraya ulaşamaz. Allah'ın zatı hakkında tefekkür edilemez. Bütünüyle tam bir tenzih vardır orda. Kul, Allah'ın zatını anlamaya kalkışırsa haddini aşmış, saygısızlık yapmış olur. Böyle birinin aklından zoru var demektir. Yaratılmış bir mahlûk kendi yaratanını anlayamaz çünkü. Ama iş Allah'ın isimlerine gelince, Esmau'l Hunsa'ya gelince tam bir teşbih gerekir; teşbih demek, benzetme demektir, örneklendirme demektir.

Allah'ın isimlerini, Esmau'l Hunsa'yı önce Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in üzerinden anlayacağız. Onun üzerinden teşbih edeceğiz. Sonra Allah'ın isimlerinde, sıfatlarında benzetme yapıp anlamaya çalışacağız. Benzetme yapmadan akıl onu anlayamaz çünkü. Benzetme yapmadan, teşbih yapmadan Allah'ın isim ve sıfatları anlaşılmaz.

Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için ne buyurdu; **Vemâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemîn**:[26] "Ben seni âlemlere rahmet olasın diye gönderdim." Allah kendisi için ne buyurdu; **El hamdu lillâhi rabbil âlemin**:[27] "Hamd, övme ve övülme âlemlerin rabbi olan Allah içindir (Allah'a aittir)." Âlemlerin rabbi... Resulullah (s.a.v.) Efendimiz âlemlere rahmet. Allah rahmetini onunla âlemlere saçıyor, onunla âlemlere tecelli ediyor; çünkü o, âlemlere rahmettir. Bir de Allah onun için ne buyurdu; **Bil mu'minîne raûfun rahîm**:[28] "O, mü'minler için rauf ve rahimdir" dedi. Mü'minlere rahim oluşu başka, âlemlere rahmet oluşu başkadır. Âlemlere rahmet olması Rahman isminin tecellisi, mü'minlere rahim oluşu ise Rahim isminin tecellisidir.

---

[26] Enbiya /107
[27] Fatiha /2
[28] Tevbe /128

Allah'ın Rahim ismini anlatırken mü'minlere karşı nasıl rauf ve rahimdir, onu anlatacağız inşallah! Resullullah (s.a.v.) Efendimiz âlemlere karşı nasıl rahmet olmuş; yani Allah'ın Rahman ismi onda nasıl tecelli etmiş buna iyi bakmamız lazım. Öyle bakacağız ki Allah'ın Rahman ismini anlayabilelim.

Allah'ın Rahman ismi bütün âlemler için tecelli etmiştir. Allah bütün âlemlerde rahmandır. Rahmeti arşa istiva etmiş, Rahman isminin tecellisi bütün mahlûkatı içine almıştır. Mü'min olsun kâfir olsun, canlı olsun, cansız olsun bütün varlıklar için Allah'ın rahman ismi tecelli etmiştir. Çünkü bütün varlığı kendi rahmetinden yaratmıştır.

Rahman ismi hangi ismin içine girer?

Rahman ismi Allah'ın Vedud isminin içine girer. Allah seviyor, rahmetiyle yaratıyor, rahmetiyle muamele ediyor. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Allah'ın Rahman ismiyle âlemlere rahmetti. Âlemlere Allah'ın kendisindeki rahman ismiyle rahmetti. Öyle ki bütün insanlar için cenneti istedi. Bütün insanlar için Allah'ın rahmetini istedi. Kendisini taşlayanlar, kendisine zulmedenler, kendisine hakaret edenler için dahi Allah'ın rahmetini istedi.

Kendisini öldürmeye kastedip kendisiyle savaşanlara bile elini açıp dua ederken ne dedi; "*ya rabbi onlar bilmiyorlar! Onlar seni, beni bilmiyorlar ya rabbi! Sen onlara rahmet et! Sen onlara hidayet ver ya rabbi!*"[29] dedi. Âlemlere rahmet... Bu, Allah'ın Rahman isminin ondaki tecellisidir. Kâfire bile rahmet ediyor. Mü'minlere rauf ve rahim oluşu ise ayrıdır! Esmayı zaten bu isimler bizde tecelli etsin diye öğreniyoruz.

---

[29] Buhârî, Enbiyâ 54; Müslim, Cihad 105

Allah’ın rahman ismi bizde nasıl tecelli etmelidir?

Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in söylediğini söyleyebiliyorsak ya da onun söylediğini kendimizce, anladığımız kadarıyla söyleyebiliyorsak bizde de Allah’ın Rahman ismi o nispette tecelli etmiş, demektir. Bunu laf ile söylemek yetmiyor.

Eğer bir kulda Allah’ın Rahman ismi tecelli etmişse bu onun gönlünden geliyor; yani fiili rahman değil, onun gönlünde tecelli eden o gönül hali rahmandır. Çünkü Allah’ın rahman isminin nuru onda tecelli etmiştir. Kul, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e ne kadar benzediyse, herkesin cennete gitmesi için ne kadar çaba sarf ettiyse, insanlar ona zulmettiği halde, hakaret ettiği halde onların arkasından elini açıp “Ya rabbi onlar bilmiyor, sen onları affet, sen onları mağfiret et, sen onlara rahmet et!” diyorsa işte Allah’ın Rahman ismi onda o kadar tecelli etmiştir.

Yoksa içinden sürekli beddua ediyorsa, biri kendisine en ufak bir yanlış yapsa, saygısızlıkta bulunsa hemen onun helak olmasını istiyorsa, kaybetmesini istiyorsa; o, Allah’ın Rahman isminden nasibini almamış demektir.

Aynı şekilde Allah’ın Rahim ismi tecelli edince kul nasıl olur?
-Cennete giderken, Allah’ın rızasını kazanırken, Allah’ın dostluğunu kazanırken insanlara yardım eder. Bunu Allah’ın rahim isminde açacağız inşallah.

Kul eğer kendisine sıkıntı verenlere bile rahmet diliyorsa Allah’ın Rahman ve Rahim ismi o kulun dileyebildiği kadarıyla onun üzerinde tecelli etmiştir. Değilse nasibini almamıştır. Onun için de her işe başlarken ne diyoruz; “Bismillahirrahmanirrahim.”

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *“bir iş ki*

bismillahirrahmanirrahim ile başlamıyorsa o iş ebterdir, güdüktür, sonu kesiktir."[30] O anda o işte biraz rahmet varmış gibi, fayda varmış gibi görünür ama "onun sonu kesiktir" dedi, kesilir o. Bütün işler böyledir. Bu yüzden herhangi bir işe başlarken Allah'ın Rahman ve Rahim ismini zikretmemiz gerekir.

Bunu zikreden kul aslında ne demiş olur?

"Ben Allah'ın Rahman ve Rahim isminin tecellisiyle bunu yapıyorum, ben bunu rahmetle yapıyorum, ben bunu Allah'ın rahmetine sarılarak yapıyorum, ben bu işi insanlar merhamet görsün diye, Allah'ın rahmetine ersin diye yapıyorum" deyip o işi yapar. Eğer "Bismillahirrahmanirrahim" dediyse biri böyle niyet etmiş demektir. İşte böyle olunca o, ebter olmaz, akmaya devam eder. Sen o işi orda yaparsın, o iş doğurmaya devam eder; yani sen o işten Allah'ın rahman isminin tecellisini almaya devam edersin. O güzel işten dolayı, "Bismillahirrahmanirrahim" deyip başladığından dolayı.

Hadisi şerifte Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyor ki; *"Allah insanı Rahman suretinde yarattı."*[31]

"Allah, insanı Rahman suretinde yarattı." O zaman insan aslında Allah'ın rahmetinden ibaretmiş. Allah'ın istediği onun kazanması, kendi kendisi olmasıymış, rahman olmasıymış. Kaybetmesi de o kendindeki özelliği kaybetmesiymiş, fıtratının bozulmasıymış. Eğer Allah onu rahman suretinde yarattıysa onun her şeyi rahmettir, rahmet olmalıdır. Onun hakikati böyledir.

---

[30] Hatib el Bağdadi, el Câmi'li ahlaki'r ravi; Âdâbi's-sâmi' 2/69-70; el Gazali, İhyâ'u ulumi'd-din 1/206

[31] Buhari, îstizan, 1; Müslim, Birr, 115(Ukayli, ed- Duafâu'l- Kebir, 2/252; Zehebi, Mizanu'l - İtidal, 2/125-126)

Ama kişi kendi kendisinden, Allah'ın kendisine tecelli ettiği o Rahman isminden mahrum kalırsa ne olur?

Zalim olur. Önce kendine zulmetmiş, önce kendisi için zalim olmuş olur. Onunla muhatap olanlar da zulme uğrar, mazlum konumuna düşer. O sürekli kendine zulmettiği için başkalarına da zulmeder. "**Allah rahmeti zatına farz kılmıştır**" buyurdu. Eğer Allah rahmeti zatına farz kılmışsa, yazmışsa onu insana da yazmıştır, insan için de yazmıştır. Rahman suretinde yarattığı insan için de onu farz kılmış ve onu ona yazmıştır. Kulda Rahman isminin tecellisi en önce o kulun kendisine rahmettir.

Allah mahlûkata Rahman ismiyle muamele ederken hiçbir karşılık istemez, hiçbir karşılık beklemez. Kulu için istediği yine kulu içindir, kul kazansın diyedir; ama insanın rahmeti böyle değildir, tam tersinedir. Allah bir karşılık beklemez; ama kul bir karşılık bekler, beklemelidir. O karşılığı beklemek kulun hakkıdır. Bir kul Allah'ın kullarına veya mahlûkata Allah'ın kendisindeki tecelli eden rahmetiyle muamele ettiğinde önce neyi kazanır? -Önce Allah'ın rahman isminin tecellisini kazanır. O kulda Allah'ın rahman isminin tecellisiyle rahmet oluşur. Daha sonra devam ettikçe rahman ismi o kulda kemale ermeye başlar. Bu kemalata kadar böyle devam eder.

Allah ayeti kerimede buyurdu ki; "**Onlar ruhlarındaki cömertliği kemale erdirmek için infak ederler**."[32] Eğer biri cimriyse ve cimrilikten kurtulmak istiyorsa yani; Allah'ın Kerim ismini almak istiyorsa ne yapmalıdır? -İkram etmelidir. İkram ettikçe; ondaki Allah'ın Kerim ismi kemale ermeye, artmaya başlar. Verince (ikram edince) ancak bu gerçekleşir. Yoksa bunu düşünmekle kişi kemale ermez.

---

[32] Bakara /265

Ne buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Cömert insan Allah'a yakın, cennete yakın, resulüne yakındır. Cimri insan Allah'tan uzak, Peygamberden uzak, cennetten uzaktır. O cehenneme yakın, şeytana yakındır"[33] dedi.*

Peki, cimrilik nedir?

Allah'ın Kerim ismi olmayınca kişi cimri olur. Peki, o kişinin cimrilikten kurtulmak için ne yapması gerekir? -Allah öğretiyor; "onlar ruhlarındaki cömertliği, kerimliği artırmak için, kemale erdirmek için infak ederler, Allah yolunda sarf ederler" dedi. Demek ki Allah'ın bir isminin tecellisini alabilmek için onun karşılığı neyse onu yapmamız lazım. Öyleyse Allah'ın rahman ismi bizde tecelli etsin istiyorsak ne yapmamız lazım? -Allah'ın kullarına, mahlûkata rahmet etmemiz lazım ki Allah'ın rahman ismi bizde tecelli etsin.

Birinin niyeti böyle değilse; yani kendisinde Allah'ın Rahman isminin kemale ermesi için bir çabası gayreti ya da kemale erdirme niyeti yoksa yine de rahmet edebilir mi?

Elbette... Birine merhamet ederken ondan yine bir karşılık bekler. Kulun yaptığı bütün fiiller mutlaka karşılıklıdır, ondan karşılık bekler. Ya Allah'tan ya insanlardan ya da başka şeylerden... Birine rahmet eder, merhamet eder. O da; "ben dara düştüğümde bana merhamet etsin" der. Ya da "bu ne merhametli insandır" desinler, "beni övsünler" diye bunu yapar. Eğer onun niyeti Allah'ın isimlerinin tecellisiyse ve o Allah'ın hangi ismiyse ona göre kazanır. Yahut karşılığını Allah'tan değil de kullarından bekliyorsa Allah da kullarından o ikramı ona yapar. O da karşılığını alır, almış olur.

---

[33] Tirmizî, Birr, 40

Herkes hayatını neyi kazanmak için yaşadığına bakmalıdır. Gayesi Hz. insan olmak mıdır, yoksa sadece dünya hayatında rahat etsin, övülsün, sevilsin diye mi yaşıyor? Ona bakmalıdır.

“**Rahman arşa istiva etmiştir**”[34] buyurdu. Bu bütün kâinattaki, varlıktaki arştır. Sonra “**Gökte, yerde ne varsa hepsi onundur**”[35] dedi. Hatta “yerin dibinde ne varsa hepsi onundur” dedi. Rahman arşa istiva etmiştir ve rahmetiyle bütün varlığı varlıkta tutup idare eder.

Bir de insanın gönül arşı vardır, gönül arşı… İnsan bir kâinat… Allah bütün kâinata nasıl bir muamelede bulunuyorsa bir insana da öyle muamelede bulunur. Onun için ayeti kerimede buyurdu ki; “**Kim bir insanı öldürürse bütün insanlığı öldürmüş gibidir**.”[36] İnsanın gönlünde (kalbinde) zahiri olarak yedi bölüm, yedi tane oda vardır. İnsanın kalbini de bir hayvanın kalbini de ikiye böldüğünde yedi tane ayrı ayrı oda vardır. İnsanın zahiri kalbinde nasıl böyle yedi tane odası varsa bir de onun manevi kalbi vardır. Ona maneviyat diyoruz ya da ona ruhun bir hali diyoruz. Tabi ki ruhu bilmeyenler, tanımayanlar, anlamayanlar kendilerine göre bir şeyler mutlaka hayal eder ona göre anlatırlar. Allah buyurdu ki ayeti kerimede; “**sana ruhtan soruyorlar. Bu konuda Allah size pek az bir bilgi vermiştir**.”[37] Bu konudaki; yani ruh hakkındaki bilginiz pek azdır, dedi. O zaman ruhu Allah’ın bildirdiği kadarıyla anlamaya çalışacağız.

Ruh bütünüyle Allah’ın nurudur. **Nefehtu fihi min ruhi**: “Ben ona ruhumdan nefhettim.” Ruh muhabbettir, saf aşktır. Bununla beraber onu zahiri olarak değil de manevi olarak tarif

[34] Tâhâ /5
[35] Bakara /107, Bakara /116
[36] Maide /32
[37] İsra /85

etmek mümkündür; bütünüyle gözdür, bütünüyle kulaktır, bütünüyle gönüldür; yani onun her zerresi hem seviyor, hem görüyor, hem işitiyor, hem de biliyor. Allah'ın insana nefhettiği ruh böyledir. Onun için ruhun kalbi demiyoruz, ruhun gözü demiyoruz, kulağı demiyoruz. Allah ruhundan nefhetmiş çünkü.

Bir de "Rahman arşa istiva etmiştir" deyince neyi anlamamız gerekir?

Nasıl ki ruh Allah'ın nurudur bir de elbisesi vardır. Elbisesi insanın maneviyatıdır. Bu elbise insanın kendisinin ruha giydirdiği bir elbisedir. Bu elbise nurdan da olabilir zulmetten de olabilir. Eğer iman etmişsek, salih amel işliyorsak ona nurdan elbise giydirmişiz demektir. Ama iman etmeyenler ona nasıl bir elbise giydirirler? -Küfürden, şirkten, günahtan bir elbise giydirirler.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki; *"bir günah işlediğinizde kalbinize bir leke gelir. Bir sevap işlediğinizde oraya bir nur gelir. Bir günah işlediğinizde peşinden hemen bir sevap işleyin ki o lekeyi silsin."*[38]

Kalp deyince; manevi tarafımız, maneviyatımız, ruhumuzun üzerindeki elbise olarak anlamamız gerekir. Ruhun üzerinde nasıl bir elbise var, bunu nerden anlıyoruz? Herkesin anlayabileceği şekilde onu söyleyeyim; görmekle alakalı değil, bilmekle alakalı değil. Neyle alakalıdır? -Tatmakla alakalıdır, tatmakla…

Birinin üzerinde karanlıktan bir elbise varsa, günahtan, şirkten bir elbise varsa Allah'a yakınlığı tadamaz, Allah'a âşıklığı tadamaz, Allah'ın huzurunda olduğunu tadamaz, namaza durduğunda miraçta olduğunu tadamaz, Allah'a dönüp; "ya rabbi ben seni seviyorum" diyemez. Söylese bile yalandır ve bunun

[38] Tirmizî, İbn-i Mace, Ahmed B. Hanbel

yalan olduğunu aslında kendisi de bilir.

Ama onun üzerindeki elbise nurdansa bunu rahatlıkla söyler. Şöyle üzerindeki o perdeye biraz dokunsan; "Allah" der. Ya da zahiren söylemese de içinden öyle bir feryat kopar. Bütün gönlüyle rabbine döner; "ya rabbi! Sen benim rabbimsin" der. Boynu, rabbi karşısında bükülür. Nasıl şükredeceğini, Allah'a nasıl hamd edeceğini bilemez hale gelir.

Böyle bir kulun ruhu üzerindeki perde nurdandır. Böyle bir kulun bir şey görmesi gerekmiyor ama tadıyor onu. Tadan kimdir? -Allah'ın kendisine nefhettiği ruhu. Kendi ruhunu, kendinde tadıyor, bir anlık yönelişle, dönüşle. Ama bunu tatmayanlar bilmeli ki o kendi ruhuna karanlıktan bir elbise giydirmiştir, tatmaması bundandır. Bu elbiseyi ruhunun üzerinden tövbeyle, istiğfarla, gözyaşıyla soymalıdır.

Evet; arş dedik, gönül arşı dedik. Gönülde, kalpte, Allah'a giderken, kendi hakikatimize giderken, Allah'ın tecelli ettiği arşa giderken unutmayalım ki bu arş bizdedir. Veliler Allah'ın cemalini müşahede ederken kendi gönüllerinde müşahede ederler. Allah oraya tecelli eder. Kim neyi görürse görsün, o görmeyi, müşahedeyi kendi gönlünde yapmıştır ve yapar. Semada olduğu gibi gönülde de yedi kat gök vardır. Onların üzerinde de arş vardır. Rahman arşa istiva etmiştir, Allah oraya tecelli etmiştir.

Kulun oraya nasıl varması gerekir? -Rahman'a ancak Rahman'ın rahmetiyle ulaşılabilir, varılabilir; çünkü unutmayalım ki arşa istiva eden Rahman'dır. Senin arşa çıkabilmen için, kendi gönül arşına çıkabilmen için Rahman'la buluşabilmen, Rahman'a kavuşabilmen için oraya neyle gitmen gerekir? -Rahman'ın rahmetiyle… Oraya onun kullarına yaptığı rahmetle gidersin; yani kendi gönlündeki rahmetin kadar oraya yaklaşırsın, yol alırsın.

Rahman tecellisini anlattım biraz önce; bu bütün mahlûkata rahmet eden, ayrım yapmadan rahmet eden bir tecellidir.

Böyle bir kul rahmet ederken neden ayrım yapmıyor?

Çünkü onun gönül hali artık öyledir. Rahmet sadece onun fiilinde değil sıfatında ve gönlündedir de ondan. Artık o, rahmanı (rahmeti) isim olarak almıştır. Ancak böyle biri Allah'a, Rahman'a kavuşur, vasıl olur. Ancak böyle biri Allah'tan vazife alıp Allah'ın kullarına rahmet olur. Âlemlere rahmet olur.

Eğer Rahman arşa istiva etmişse ve o arşta bizim gönül arşımızsa o zaman Rahman bizim arşımızdan bizi istiva etmiştir. Ayeti kerimede Allah buyurdu ki; "**Allah, her şeyi (mahlûkatı ve insanları) çepeçevre kuşatmıştır, ihata etmiştir**"[39] Ona tecelli etmiş, aynı zamanda onu çepeçevre kuşatmıştır, ihata etmiştir. O, Allah'ın rahmetinin içinde, rahman isminin tecellisi içindedir. Arşta da, arşında da Rahman tecelli etmiştir. Her anda rahmetiyle onun gönlüne vahyediyor, ilham ediyordur. Ona doğru yolu gösteriyor, Rahman'a giden yolu gösteriyordur.

Allah'ın Rahman ismi Allah'ın zatını anlatır, Rahim ismi Allah'ın sıfatını anlatır; yani kullarına olan muameleyi anlatır. Eğer biri rahmansa onun fiili rahimdir. Birinde Allah'ın rahman ismi tecelli etmişse o işini yaparken, bakarken, düşünürken, konuşurken, bir şey yaparken rahimdir. Rahim ismi onda tecelli eder; ama onun rahman isminden tecelli ediyor. Yani Allah'ın Rahman ismi zata dönük, Rahim ismi ise fiile dönüktür. Rahim ismini anlatırken bunu anlayacağız inşallah! Bir de Allah'ın Rahman ismi bütün mahlûkata, Rahim ismi ise özel olarak mü'minler için tecelli eder. Bu yüzden ayeti kerime de Resulullah

[39] Fussilet /54

(s.a.v.) Efendimiz için; **Ve kâne bil mu'minîne rahîmâ**:[40] "O, mü'minlere karşı çok merhametlidir" buyurdu. Arasındaki fark budur.

Bir kul da bütün mahlûkat için eğer rahmetse onda Rahman ismi tecelli etmiştir; lakin sadece mü'minlere bakıyorsa, onun için de sadece mü'minler önemli ise onda da Rahim ismi tecelli etmiştir; ama ne mahlûkata ne bütün insanlara ne de mü'minler için rahmet olmuyorsa; o zaman o, Allah'ın Rahman ve Rahim isminden nasibini almamış, dolayısıyla Allah'ın rahmetinden mahrum kalmıştır, demektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz cenneti anlatırken; "*hiç kimse ameliyle cennete giremez"* buyurduğunda sahabeden biri; *"ya Resulullah sizde mi cennete giremezsiniz?*" Deyince; *"Evet, ben de amelimle cennete giremem, ancak Allah'ın rahmetiyle"*[41] dedi.

Bu ancak Allah'ın rahmetinin içine girenler cennete girer, demektir. Eğer Allah'ın rahmetinin içine girenler cennete giriyorsa, başka hiçbir şeyle cennete girilmiyorsa bu da amelin tek bir karşılığı var o da; mahlûkata, insana rahmet olmak, insanların bizim rahmetimizin içine girmesi demektir.

Mahlûkat senin rahmetinin içine ne kadar girdiyse sen de Allah'ın rahmetinin içine o kadar girersin. Bu olmadan cennete girilmez; çünkü kimse ameliyle cennete giremez. Ancak Allah'ın rahmetiyle, rahmetinin içine dâhil olmakla... O zaman bize düşen; Allah'ın rahmetine dâhil olmak için Allah'ın Rahman isminin tecellisini almaya çalışmaktır.

Bizim yaptığımız sadece Allah'ın ismini anlatmak değildir,

[40] Ahzâb /43
[41] Sahih-i Buharî, cild 12, 1918

sadece bir bilgi aktarmıyoruz. Aynı zamanda esmanın nurunu da beraberinde aktarıyoruz; çünkü söylediğimiz her sözde, her kelimede ruh vardır. Eğer arkadaşlar bizi diri olarak kabul ettiyse, Allah ile diri olarak kabul ettiyse bu durumda kelimelerimiz de diridir. Onunla dirilmek lazım. Dirilmeyenler dirilmeyi istemeyenler, ölü kalmayı tercih edenlerdir.

Zatın biri anlatıyor;

Buyuruyor ki; "ben bir Mürşid-i kâmile tabi olduğumda yolun başındayken zannettim ki ben Allah'ı seviyorum. Onun sevgisini kazanmak için ben peşinden koşuyorum. Öyle düşünüyordum; ama yolun sonuna vardığımda bir de baktım ki meğer Allah beni seviyormuş, o beni kendine çekiyormuş. Yolun sonuna vardığımda bunu anladım. Ben yolun başındayken Allah'ı zikrettiğimi zannediyordum. Yolun sonuna geldiğimde bir de baktım ki Allah beni zikrediyormuş, o beni unutmuyormuş, bana sevgisiyle, muhabbetiyle muamele ediyormuş. Ben onun sevgisiyle onu seviyor ve yine onun beni zikretmesiyle onu zikrediyormuşum. Yolun başındayken zannediyordum ki, Allah benden razı olunca iş biter. Yolun sonuna vardığımda anladım ki ben Allahtan razı olunca iş bitiyormuş."

Bu hakikati bütün esmaya böyle kıyas edeceğiz. Biz, Allah bize isimleriyle tecelli etsin istiyoruz. Allah'ın isimleri bizim üzerimizde tecelli etsin istiyoruz. Yolun başındaki biri böyle düşünebilir, haklıdır. Yolun başında olduğu içindir; ama yolun başındakine göre değil, sonundakine göre anlamamız gerekiyor ki doğru anlamış olalım, oyalanmayalım.

Nasıl anlamamız gerekir?

Allah bize tecelli etsin mi istiyoruz? -O zaman bizim

mahlûkata tecelli etmemiz gerekir. Mahlûkata Allah'ın rahmetiyle muamele edip tecelli etmemiz lazım ki Allah da bize tecelli etsin, Allah'ın rahmeti biz de tecelli etsin, biz de Hz. insan olabilelim, kâmil insan olabilelim.

Allah ayeti kerimede; "**Eğer duanız olmasaydı rabbiniz size neden kıymet versin?**"[42] buyurmuştur. İnsan; kıymetini, değerini duasından alıyormuş. Dua demek istemek demektir. Önce neyi istememiz gerektiğini bilmemiz lazım. Neyi istiyoruz, Allah bizden neyi istememizi istiyor? **İhdinâs sıratel mustakîm**:[43] Allah'ın huzuruna günde beş sefer çıkıp; farzlar yirmi sefer, sünnetlerle beraber kırk sefer bu kelimeyi tekrar ediyoruz. "Bizi sırat-el mustakime hidayet et" diyoruz.

İhdinâs sırat-el mustakîm demeden önce ne diyoruz?

İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn:[44] "Yalnız sana âbd oluyoruz ve yalnız senden istiyor, seni istiyoruz." Sırat-el mustakimde Allah var. Sırat-el mustakimde yürüyenler Allah'ı bulur. Allah'ın zatıyla, sıfatıyla tecellisini bulur. Esmasının kendisine tecellisini bulur. Neye karşılık? -Allah'a âbd olmaya karşılık, onu sevmeye karşılık, onun sevgisini tercih etmeye karşılık.

Bu ayetin öncesinde ne vardı? **Mâliki yevmid dîn**:[45] "Din gününün sahibi (maliki, meliki)." Hayatını din gününe göre yaşamayı tercih edersen ona âbd olursun. Ondan öncesinde ne vardı? **Er rahmânir rahîm**:[46] Ondan önce rahimi tercih etmek vardı, Rahman'ı tercih etmek vardı; yani Rahman'ın rahmetiyle

---

[42] Furkan /77
[43] Fatiha /6
[44] Fatiha /5
[45] Fatiha /4
[46] Fatiha /3

kullara tecelli etmek vardı. Rahman'ın rahmetiyle kullara, varlığa muamele etmek vardı. Ondan önce ne vardı? **El hamdu lillâhi rabbil âlemin**:[47] Övülmesi, sevilmesi gereken rahman ve rahim olan Allah vardı.

Kul dua ederken, isterken neyi isterse istesin Rahman'ın rahmetinden onu ister. Onun için bütün isimler Rahman isminden tecelli eder. Rahman ismi de Allah isminden tecelli eder; yani Allah'ın rahmeti, Rahman ismi Allah isminden tecelli eder derken sevgisinden tecelli eder diyoruz. Nitekim Allah demek saf aşk demek, muhabbet demek, sevmek demekti. Rahmeti ise sevmesinden, muhabbetinden tecelli eder. Onun için kim neyi isterse istesin Allah'ın Rahman ismini davet eder, rahmetini davet eder, rahmetini ister; ama Allah bizden neyi istiyor, neyi istememizi istiyor?

Sen Rahman'ı iste! Rahman'dan iste değil, sen Rahman'ı iste! Çünkü sen Rahman'ın halifesisin, sen Hz. insansın. Rahman'ı kazanınca, Rahman isminin tecellisini kazanınca kazanamadığın hiçbir şey yoktur, diyor.

Arada bir bazı şeyleri tekrar etmek zorunda kalıyoruz. Onun için arkadaşlar sıkılmasınlar. "Bunu daha önce söylemişti" deyip sıkıntı yapmasınlar. Her anlatıldığında almamız gereken bir şey vardır. "Ben daha önce bunu biliyordum, bunu duymuştum" demeyelim. Gönlümüzü ona doğru açalım, anlamaya çalışalım.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; "*Miraç Gecesi'nde miraca giderken gördüm ki bir şeyler sürekli göğe çıkıyor ve bir şeyler de sürekli gökten iniyor.*" Bir şeyler çıkıyor ve iniyor dediği her bir insandan ayrı ayrı... Çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Her insan için gökte iki kapı vardır*. *Birinden amelleri*

---

[47] Fatiha /2

yukarı çıkar, birinden Allah'ın kendisi için takdir ettiği rızkı, nimeti onun için aşağı iner. İnsan ölünce bu kapılar kapanır; ama birinin ameli hala devam ediyorsa o yukarı çıkan kapısı açık kalmaya devam eder"[48] buyurdu.

"Miraç gecesinde bir şeylerin sürekli indiğini, bir şeylerin de sürekli göğe çıktığını gördüm" dedi. *"Ben Cebrail kardeşime sordum. Bu nedir böyle?"* Cebrail (a.s.) buyurdu ki; *"Bu, yukardan aşağı inenler Allah'tan kuluna (kullarına) inendir. Aşağıdan yukarı çıkanlar da kuldan Allah'a gidenlerdir."*

Ameli işlerken o kapıdan sürekli ameli Allah'ın huzuruna gidiyor; ama huzura giden hangi amelse ona karşılık bir de Allah'tan kuluna inen vardır. Allah'tan kuluna inen nedir? -Allah'ın isimlerinin tecellisi, Allah'ın Esmau'l Husnası, Allah'ın güzelliği... Allah'ın güzelliği kul güzel yaptığı için iniyor; ama eğer o kul o yaptığını ihlasla yapmamışsa huzura kabul olmuyor, yukarı çıkmıyor. Eğer o yaptığı günahsa, yanlışsa aşağı doğru gidiyor, esfel-i safiline doğru iniyor, yukarı çıkmıyor, çıkamaz. Aşağıdan da ona göre zulmet alır.

Ama yukarı çıkıyorsa Allah onun hesabını anında görür ve onun karşılığını da anında indirir; yani sen bir kula rahmet edersen, Allah'ın rahmeti de senin gönlüne tecelli eder, sen Allah'ın o ismiyle güzelleşip rahman isminin, rahim isminin tecellisini almış olursun, Allah'ın ismiyle isimlenmiş olursun; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e benzemiş olursun.

Bir daha söyleyeyim. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in vefatından sonra onu görmeyenler Hz. Ayşe annemize gelip bize biraz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i anlatır mısınız, dediklerinde ne

[48] Kurtubi, Muhammed b. İbrahim Şemsuddin, el Cami'li –Ahkamu'l kur'an, c. 16, s. 140, İntişarat-ı Nasır Hüsrev, Tahran, 1. Baskı, HŞ, 1364.

buyuruyordu; *"O da tıpkı sizin gibi bir insandı."* Tıpkı sizin gibi… Çünkü Allah onun için öyle buyurmuştu; **Kul innemâ ene beşerun mislukum**:[49] "De ki: Ben de sizin gibi bir beşerim."

Beşer insanın zahiri tarafıdır; yani Hz. Aişe Annemiz o da; "sizin gibi yer, içer, sizin gibi gezer, sizin sevindiklerinize sevinir, üzüldüklerinize de üzülürdü" buyurdu; ama dedi ki: *"Allah'ın Esmau'l Husna'sı, en güzel isimleri kemal derecesinde onun üzerinde tecelli etmişti."* Yani Allah ona zatıyla, sıfatıyla tecelli etmiş, o, Allah'a ayna olmuş, bir beşer (kul) olarak da Allah'ın Rahman ismini en kâmil manada üzerinde taşıyordu, dedi.

Kulda tecelli eden isim ile Allah'ta var olan o ismin arasındaki farkı söyledim. Kul ile Allah arasındaki fark neyse kulun üzerindeki tecelli ile Allah'taki isim öylesine birbirinden farklıdır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'de de Allah'ın Rahman ismi, Rahim ismi, Kerim ismi ve Allah'ın bütün isimleri kemal derecesinde, kâmil olarak onun üzerinde tecelli etmiştir.

Kendisi ne buyuruyordu; "*Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim."*[50] Güzel ahlak…

Güzel ahlak derken; "Esmau'l Husna'yı tanıtmak için, talim etmek için, ettirmek için, göstermek için gönderildim" dedi.

"Kim böyle bir güzel ahlaka (yani Esmau'l Husna'nın tecellisine) mazhar olmuşsa o, gece sabaha kadar ibadet, gündüz oruçlu sevabı alır"[51] dedi.

Demek ki Allah, hesabı anında görüyormuş. Bir insan

[49] Kehf /110
[50] Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8; Ahmed B. Hanbel, 2/381
[51] İ. Ahmed

cennetlik midir yoksa cehennemlik mi, bu anlaşılır mı? -Yüzde yüz anlaşılır. Kim cennetlik, kim cehennemliktir bellidir. Allah'ın ismi onda tecelli etmişse, önce Rahman ismi, dolayısıyla Rahim ismi o insanda tecelli etmişse o cennetliktir; fakat mü'min olmak şartıyla. Tecelli etmemişse gece gündüz ibadet de yapsa o cehennemliktir. Kim söylüyor? -Resulullah (s.a.v.) Efendimiz.

Bir de buyurdu ki; *"beni İsrail'den bir kadın vardı. Bu kadın kötü yoldaki bir kadındı. Bir kafile ile beraber yolculuk yapıyordu ve kadının bulunduğu kervan uzun süre su bulamadı. Sonra bir kuyunun başına geldiklerinde hepsi susamıştı, herkes kendisindeki kabı doldurmaya çalışıyordu. Kafilede bir de köpek vardı. Köpek de dilini dışarıya çıkarmış susamıştı; ama kimse köpeğe su vermiyordu. Herkes kendi derdine düşmüştü. Herkes, suyunu aldı, içti ve kaplarını doldurdu. Kuyudan su çekerlerken de yer ıslanmıştı ve köpek de ıslanan yeri yalıyordu (o kadar susamış ki ıslanan yeri yalıyor). O kötü yoldaki kadın ayakkabısını çıkarıp kuyudan su çekerek ayakkabısıyla köpeğe su verdi. Allah, kadının bu tavrından dolayı, köpeğe olan merhametinden dolayı onu cennete koydu."*[52] Allah'ın Rahman ismi tecelli ediyor orda.

Kadın hem imanlıymış hem de Allah'ın rahmeti onun üzerinde tecelli etmiş. Koskoca kafilede biri akıl edemedi ki köpeğe biraz su versin. Kovayı en fazla bir daha göndereceklerdi. Herkese ait kova var tabi; ama o kadın akıl etti, merhamet etti ve Allah onu cennete koydu. Allah'ın rahmetinden dolayı kadının üzerinde tecelli etti.

Yine buyurdu ki; *"beni İsrail'den bir kadın da vardı. Kadının bir kedisi vardı. Kedisi evde yiyeceklere zarar verince kadını kızdırdı. Kadın da kediye kızıp kediyi bir odaya kilitledi ve kedinin açlıktan ölmesine sebep oldu. Kedi susuzluktan duvarları*

[52] Müslim, Tövbe 155, 2245

yalıyordu, kendini duvarlara vuruyordu, kapıyı açsınlar diye. Kedi öylece öldü! Bu kadın ibadet ehli bir kadındı ama bu yaptığından dolayı Allah da o kadını cehenneme koydu."[53]

Rahman'ın tecellisini anlatıyor. Kim cennetlik kim cehennemlik onu anlatıyor. Kim Allah'ın rahmetiyle cennete gider, kim Allah'ın rahmetinin içine girip cennete gider onu anlatıyor.

Mahlûkata, insanlara rahmet edenler Allah'ın rahmetinin içine girer, cennete girer. Kim de Allah'ın kullarını, mahlûkatı rahmetten, kendindeki rahmetten mahrum bırakırsa o da Allah'ın rahmetinden mahrum kalır.

Öyle olmuşuz ki birbirimize bile merhamet edemiyoruz. En yakınlarımıza bile merhamet edemiyoruz, rahmetle bakamıyoruz. Önce rahmetle bakmak lazım. Rahmetle bakmayınca nasıl bakıyoruz? -Su-i zanla, kötü bir bakışla bakıyoruz. Kötü bakış; rahmetle bakılan bakış değildir, şeytanla bakılan bakıştır. Rahmanın nazarı öyle değildir. Rahmanın nazarı rahmetle bakıştır; yani onu cennetlik görmektir, onu güzel görmektir. Onun güzel düşündüğünü kabul etmektir, güzel konuştuğunu kabul etmektir. Onda bir yanlış varsa ona bir mazeret aramaktır, mazeret.

Mazeret, bahane aramak değildir. Bahane aramak şeytanın bakışıdır, mazeret aramak peygamberi bir bakıştır. Birbirimizle eğer kavga ediyorsak, didişiyorsak, tartışıyorsak, birbirimizi eleştirip, çekiştirip yeriyorsak bilelim ki bu bakış şeytani bir bakıştır. Şeytan bize bir film oynatıyor. "Bunu böyle düşündü, onun için böyle söyledi" diye diye onu kötü kabul ettirdi bir kere bize. Bu peygamberi bakış değil, bu şeytani bakıştır.

---

[53] Buhârî, Bed'ü'l-Halk 17, Şirb 9, Enbiya 50; Müslim, Birr 151, 2242

Peki, nasıl bakmamız lazım?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabesiyle yürürken yolda bir köpek leşi görmüştü. Sahabe yüzünü çevirip yolu değiştirmek isteyince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz yolunu değiştirmeden yürüdü. Sahabe mecburen takip etti onu. Köpek hem ölü hem de kötü kokuyordu. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz geldi, köpeğin karşısında durdu. Muhabbetle ölü köpek leşine baktı; (yani ders veriyor, sahabeyi eğitiyor, talim ettiriyor.) *buyurdu ki; "Allah ne güzel diş yaratmış onda." (*Köpek leşinde güzellik arıyor. Köpeğin ağzı açıkta kalmış*) "Allah ne güzel diş yaratmış onda. Ne güzel dişleri var" buyuruyor. Gerçek bakış bu bakıştır işte...*

Bir insan ne kadar kötü olursa olsun onun güzel bir tarafı vardır. Güzel tarafına bakıp onu oradan sevmen lazım, oradan övmen lazım. Böyle yapınca ne olur? -Sen ona rahmetle baktın, sen ona muhabbetle baktın. Allah'ın rahmetini ve muhabbetini hak ettin. O göğe çıkan amel vardı ya yukarıya; işte senin o bakışın, o zannedişin yukarı çıkar; çünkü amelden önce niyetin yukarı çıkar. Allah'tan da ne alırsın? -Sevgi alırsın, muhabbet alırsın, rahmet alırsın.

Ama baktın çirkin gördün, kötü gördün. O zaman ne olur?

Senin amelin aşağı doğru gider, şeytan sana bir ikramda bulunur. Ne yapar? -Bir adım ötesini sana yaptırır. Bir adım ötesini. Bir adım ötesi nedir? -Öyle baktın ya bir de; "bu böyleydi" diyerek seni onun hakkında konuşturur. Sen nerden biliyorsun, onun içini açıp baktın mı, niye bu kadar kötü bakıyorsun! Bu kötü bakış karşındakinin kötü oluşundan değildir. Bu senin kötü oluşundandır, nefsinin pis oluşundandır. Bu senin kendi halindir.

O zaman önce herkes kendini düzeltmelidir. Önce hüsn-ü

zanla bakmayı öğrenmelidir. Rahmetle, muhabbetle bakmayı öğrenip Allah'tan rahmetini hak etmelidir.

"Ne var bunda böyle düşündük, böyle baktık ne olacak?" Ne olacağı var mı sen rabbini kaybediyorsun. Sen rabbinin rahmetini kaybediyorsun. Ne buyurdu ayeti kerimede; "**rabbinizle yaptığınız alışverişten dolayı sevinin**."[54] Sen alışverişi Allah ile yapıyorsun. Kullarına yaptığın her muamelede aslında Allah ile alışveriş yapıyorsun.

Sahabeden bir kısmı gelip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e sahabeden bazılarını şikâyet ettiler. (Onlar da beşer, onlar da insan, onlar da eksik yapıyor. Hatta onların içinde münafıklar var. Sayı itibariyle 36 tane de münafık var içlerinde.) "*Ya Resulullah! Falan adam şöyle yaptı, öteki adam böyle yaptı"* deyince *Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki onlara; "gelip kardeşlerinizin yanlışlarını bana anlatmayın. Olur ki o kardeşiniz gelip bizimle konuşmak ister. Sizin gelip onun halini bana anlattığınızı duyarsa gelemeyebilir, utanabilir. Böyle yapmayın!"*

Yardım etmeye çalışmak ayrı şey; birinin hatasını, kusurunu, günahını, yanlışını söylemek başka bir şeydir.

Allah settardır; setrediyor, muhafaza ediyor, örtüyor. Eğer Allah insanların hatasını, yanlışını, günahını, şirkini açığa çıkarsaydı, üzerinde gösterseydi hiç kimse birbiriyle konuşamaz, hiç kimse yolda yürüyemezdi. Allah settar fiiliyle herkesi setrediyor. Senin de Allah'ın settar fiilinden nasibini alman, setretmen gerekiyor. Hatta kendinden bile.

Allah kıyamet gününü anlatır, o gün insanların nasıl kaybettiğini anlatır, nasıl hüsrana uğradığını, hayal kırıklığına

[54] Tevbe /111

uğradığını anlatır. Ananın babanın evladından nasıl kaçtığını, evladın anadan babadan nasıl kaçtığını anlatır. Ne buyurur; "**nerdeyse o günü kendimden bile saklayacam, gizleyeceğim**."[55] Bu ayeti anlamak lazım. Nerdeyse o günü kendimden bile gizleyeceğim, dedi. Bu ne demek? -"O manzarayı görmek istemiyorum. Sizi o halde görmek istemiyorum." Bu ayetin bir manası da budur.

Kulun, kendi üzerinden (bir halife olarak) bunu nasıl anlaması gerekiyor?

"Cehennemliğin halini görsen bile gizle" dedi. Peki, nasıl gizlemen lazım, bunu kendinden nasıl gizlersin? Eğer sende Allah'ın settar fiili tecelli ederse, Rahman ismi tecelli ederse, Rahim ismi tecelli ederse, Allah'ın Vedud ismi tecelli ederse çok rahat gizlersin onu. Ne dersin, nasıl söylersin; yani bir insanı nasıl seversin, en kötü ihtimalle ona ne dersin, ne demen gerekir?

O, Allah'ı bilmiyor, peygamberi bilmiyor, anlamamış, tanımamış; zaten Allah'ın sıfatlarını, isimlerini bilmediği için tanımamış, anlamamış demek lazım.

Diyelim ki bu mazeret olmadı. Baktık ki kendimizden örtemedik, gizleyemedik. Ona bir daha mazeret üretmemiz lazım. "Belki Allah ona o kadar anlayış vermiştir. Bugün iman etmemiş, bugün anlamamış, kim bilir yarın belki onun o anlayışını açacak bir muameleyle muamele eder. Oradan ona bir kapı açar, ona öğretir. Belki o daha sonra bizim kardeşimiz olur" dememiz lazım.

Farz edelim ki bu kişi Allah'ın kalbini mühürlediği kimselerden olsun. Böylesi de vardır, o açıktan Allah'a düşmanlık yapar, Allah'ın peygamberine düşmanlık yapar, Allah'ın vahyine

[55] Tâhâ /15

düşmanlık yapar ve bunu da bilerek iftiharla yapar. Bu kişi için artık yapılacak bir şey kalmamıştır. Bir de bakarsın ki Allah onun kalbini mühürlemiş. Kalbin mühürlenmesi en son muameledir.

Ondan önceki muamele neydi?

Kalbin kilitlenmesi, kalbin taş gibi kas katı kesilmesi, kalbin hastalıklı olması mühürlenme en sondadır. Mühürlenen bir kalbe sahip olanı artık görüyorsun ki cehenneme gidiyor. Onun için ne demen lazım? -Ondan nefret edip onun sıkıntısını gönlümüze almamız doğru değildir. Kendimizi onun günahıyla, şirkiyle kirletmemiz doğru değildir. Ne diyoruz; "ya rabbi! İnsan olamadı artık tıpkı hayvan gibidir; ama hayvanın da hayvan olarak imtihan sahnesinde bir rolü vardır ve ona da ihtiyaç vardır." diyoruz.

Bütün imtihanlar Allah'ın Rahman isminin tecellisindendir. Allah, kulu merhamete ersin diye, cennete girsin diye, kâmil insan, Hz. insan olsun diye imtihana tabi tutar. Bu imtihanların içinde müşrik var, kâfir var, şeytan var, münafık vardır. O imtihan ne olursa olsun o, Allah'ın Rahman isminin tecellisindendir. Firavun, Musa (a.s.) için velinimetti; çünkü onun kazanmasına sebep olmuştu. Firavun olmasa Musa, Hz. Musa (a.s.) olmaz, Kelimullah olmazdı.

Hz. Musa (a.s.)'ın olduğu gibi her mü'minin de bir Firavun'u vardır. Firavun'la beraber onun taraftarları da vardır. Bu taraftarlar onu Allah'tan, Allah yolundan, Allah'a vasıl olmaktan, Allah'a dost olmaktan ve cennetten alıkoymaya çalışanlardır. Bazen bu onun en yakınları olabilir. "Biz seni seviyoruz, onun için sana böyle muamele ediyoruz" diyebilirler.

Ne olursa olsun Allah'ın ona yaptığı muamele Allah'ın Rahman isminin tecellisidir. Allah hiçbir kulunun başka bir varlığa

tapmasına müsaade etmemiştir, etmez; çünkü bunun sonu helak olmaktır. Kim Allah'tan başka rab edinirse, ilah edinirse, rahman edinirse, Allah o rahman edindiği şeyi ya onunla beraber helak eder ya da o ilah edindiği şeyi helak eder. Öyle ki kul, rahmana dönsün, sahibine dönsün diye.

Biri Allah yoluna girip Allah'ı istemeye, cenneti istemeye başladı mı, ahireti, dünyaya tercih etmeye başladı mı bakıyorsun ki musibetler belalar gelmeye başlıyor. Bunun bir sebebi var. Allah; gazabından musibet, bela vermiyor. Neden öyle bir muamelede bulunuyor o zaman? -Onu temizlemek için, onun gönlündeki şirki temizlemek için bunu yapıyor. Eğer o, mü'min değilse zaten helak olmuştur; ama biri mü'minse Allah rahmetiyle ona muamele edip onu şirkten temizleyecek ve o, Allah'a dönünce elbette ki Allah ona yardım edecektir.

Biri Resulullah (s.a.v.) Efendimize gelip; *"Ya Resulullah seni çok seviyorum, Allah için seni çok seviyorum"* diyor. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyor ki ona; *"öyleyse fakirliğe hazır ol."* O kişi; *"ama ben Allah'ı da çok seviyorum hatta en çok Allah'ı seviyorum"* deyince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu sefer de buyurdu ki; *"o zaman musibete, belaya da hazır ol."*[56]

Demek ki Allah'ı sevmenin karşılığı musibet bela, Resulullah'ı sevmenin karşılığı da yoksullukmuş. Acaba niye böyle bir karşılık var? -Allah onu temizlemeyi dilemiş ve Allah Rahman ismiyle ona tecelli edecek de ondan. Eğer biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i sevdiyse, fakirliğe, yoksulluğa hazır olacaksa bu durumda Allah ona nasıl bir muamele yapar? -Ona kapıları kapatır. Rızık kapısını, rahmet umduğu kapıları Allah ona kapatır. Zahiri olarak... Musibet, bela bundan sonra gelir.

[56] Tirmizi, Zühd, 56

Allah buyurdu ki ayeti kerimede; “**Mallarınız, evlatlarınız, sizin için birer fitnedir**.”[57] Fitne imtihan sebebi demektir. Eğer biri; “bu çocuğum büyür, bana yardım eder, ben de sayesinde kimseye muhtaç olmam” dediyse; o, çocuğunu Rahman’ın yerine koymuştur ve bunun farkında dahi değildir. Rahman’ın rahmetine güvenmemiş. Rahman’ın rahmetine güvenmediği için çocuğuna güveniyor. Çocuk büyürken bu sefer o ebeveyn aslında aynı hatayı farklı şekilde yapar. Çocuğuna sürekli “bana güven” der. Allah’a güvendirmesi gerekirken, Rahman’ın rahmetine güvendirmesi gerekirken; “bana güven” der. “Başkasından fayda gelmez, onlar kimdir” diyerek sürekli kendine güvendirir. Kendini Rahman’ın yerine koymuş, çocuğu da Rahman’ın önüne koymuştur. Korkaklığa bakın! Allah’tan korkmuyor, rızkından korkuyor. Rahmetin kesilmesinden korkuyor. Böyle biri rabbine güvenmemiştir.

Peki, böyle bir kula Allah ne yapar?

Bu örnekteki çocuk büyüyüp Allah’ı tercih ettiğinde, ahireti tercih ettiğinde eğer güvendiği babasıysa, “babam bana bakar, babam beni korur, babam bana ikram eder, rahmet eder,” diye babasına güvenmiş ise Allah onun babasını alır. Nasıl alır? -Öldürmesi gerekmez. Babasından öyle bir tavır ona sergiletir ki o babayı ondan alır.

Mesela; en ihtiyaç sahibi olduğu bir anda, en güvendiği bir anda babasından ister ve babası onu reddeder. Hem de isteneni kolaylıkla yapabiliyorken, imkânı varken reddeder. Allah ona reddettirir. Allah dilemeyince kul dileyemez. İmtihan geldi işte. Allah, babasının gönlüne vahyedip “ver” demez ise veremez. Eğer “ver” derse vermemezlik de edemez. Ne yaptı? -Babayı ondan ayırdı. Peki, neden ayırdı? -Kul birden irkilir, sadece Allah’a

[57] Enfal /28

güvenmesi gerektiğini anlar. “Rahman Allah’mış” der, Allah bunu dedirtir.

Demezse ne olur?

Yok, “İlle de olsun” deyip gidip sarılırsa, “ver” derse, güvenmeye devam ederse kaybeder. Örnek baba olursa; bu takdirde de aynı muameleyi Allah, evladıyla ona yapar. Ama her şeye rağmen o güvenmeye devam ederse evladını da imtihanı da kaybeder; eğer Allah’a dönmezse.

Bu; Rahman’ın kendisine ait olan sıfatlardaki kıskançlığıdır. Böyle bir şeyi kabul etmez. “**Allah şirki kabul etmez**”[58] dedi; eğer kişi bütünüyle müşrik olmuşsa yani cehennemlik olmuşsa artık ona bu muamele de yapılmaz; çünkü o artık insan değildir. Allah ona insan muamelesi yapmaz. Biri elbisesi kirlenince yıkar, temizlenir. Kir, ne kadar çok olursa olsun yıkanınca temizlenir; ama pislik yıkansa da temizlenmez. Ne kadar yıkarsan yıka pislik pisliktir, çünkü kendisi pisliktir. Şirk de böyledir. Lakin birinin ameline şirk bulaştırması, günah işlemesi ayrıdır. Bu yıkanırsa temizlenir; ama biri müşrik olmuşsa, biri bütünüyle pislik olmuşsa o yıkanmaz. Hiç kimse onu yıkayamaz; çünkü pislik yıkanınca temiz olmaz. Böylelerine Allah’ın yaptığı muamele elbette ki farklı olur.

Allah buyurdu ayeti kerimede; “**Kim Rahman’ın zikrinden yüz çevirirse şeytan onun karini (yakını) olur**.”[59] Kim Rahman’ın zikrinden yüz çevirirse o şeytanın uydusu olur. Dikkat edilmeli ki Allah’ın zikrinden denmedi, Rahman’ın zikrinden dendi; çünkü Rahman’ı zikrederse Rahman’ın rahmetini görür. Rahman olan Allah ona Rahman isminin tecellisiyle tecelli eder. Onun

[58] Nisa /48, Nisa /116
[59] Zuhruf /36

rahmetiyle rahman olur. İnsan ya şeytanın karini olur ya da Rahman'ın karini olur. Yani ya Rahman'a yakın olur, Allah'ın Rahman isminin etrafında döner durur, hayatını Rahman ismiyle yaşar ya da şeytanın karini olur, şeytanın uydusu olur, şeytanın etrafında döner; insanlara karşı su-i zanda bulunur, küfreder, hakaret eder, küçümser, dedikodu yapar, iftira atar, en iyi insana bile kötü bir bakışla bakmayı başarır.

Nerden geliyor bu bakış? -Şeytandan… Âlime bakar onu yerer; âbide bakar onu yerer. Güzel yapana bakar, "yok yok" der, "onun niyeti böyleydi, onun için böyle yaptı" der. Kötü bakışa sahiptir ya ondan!

Ama Allah'ın Rahman isminin tecelli ettiği kimseler güneş gibidir, güneş. Allah'ın Rahman ismiyle bütün mahlûkata güneş gibi tecelli eder, aydınlatırlar. Kâfir demeden, mü'min demeden, canlı cansız demeden. Onda Rahman ismi tecelli edince onun muhabbeti bütün varlığa ulaşır; çünkü Allah'ın nuruyla nurlanmış, Rahman'ın nuruyla nurlanmış da ondan.

Yine buyuruyordu ayeti kerimede; "**Ne zaman Rahman'dan bir vahiy gelse, bir ayet gelse onlar yüz çevirirler**."[60] Demek ki vahiy kimden geliyormuş? -Rahman'dan. Vahiy, Rahman'ın rahmetiymiş. Kur'an, Allah'ın rahmetiymiş, Kulları rahmetine davet ediyor, Rahmetinin içine almaya davet ediyor. Allah'ın Rahman isminin de üzerinde tecelli ettiği biri bütün mahlûkata rahmet eder, güneş gibi olur.

Başka bir ayeti kerimede de buyurdu ki; "**Rahman'ın (has) kulları onlardır ki; yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) onlara;**

[60] Şuarâ /5

"selam" derler (geçerler)."[61]

Rahman'ın has kulları; Rahman'a, Allah'ın Rahman ismine kul olmuş, Allah'ın Rahman ismine âşık olmuş, Allah'ın Rahman ismiyle rahmet olmuş kullardır. Hz. insan olduğunu bilmeyenler onlara laf attığı zaman, onlar; "selam" deyip geçerler. Onlara karşılık vermiyorlar. Neden? -Çünkü saf rahmet olmuşlardır. Onlara beddua bile edemezler, sadece; "selam" derler. Selam, Allah'ın ismidir. Onlar, Allah'ın selameti üzerine olsun, "Allah seni hidayete erdirsin" deyip dua ederler. Allah, "Rahman'ın has kulları bunlardır" dedi.

Her ne kadar burada Allah'ın isimlerini anlatmaya çalışıyorsak da anlatamayacağımızı biliyoruz. Sonsuz bir deryayı kenarından köşesinden anlatmaya çalışıyor, o rahmetin içine girmeye çalışıyoruz; yoksa Allah'ın ismini anlatmak imkânsız bir şeydir.

Bütün peygamberlerin, nebilerin, resullerin çektiği sıkıntılar hepsi Rahman'ın rahmetidir. Allah, peygamberlerini dünyadayken rahmetinin içine alıp öyle yetiştirmiştir. Yetiştirirken nasıl yetiştiriyordu? -Kendine döndürerek, onlara olan rahmetini göstererek, onlara bunu tattırarak...

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e baktığımızda Allah'ın rahmeti nasıl tecelli etmiş, rahman ve rahim olan rabbi onu nasıl terbiye etmiş görüyoruz. Bütün peygamberlere baktığımızda bu böyledir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e baktığımızda görüyoruz ki; Allah o doğmadan babasını alıyor babasına güvenmesin diye. Babasını rahman olarak görmesin, tanımasın, anlamasın diye.

[61] Furkan /63

Onun rabbi Rahman'dır, rabbini bilsin diye. Küçükken de annesini alıyor; ona dönmesin diye, ondan bir şey umut etmesin, beklemesin diye. Peygamberini rahmetiyle terbiye ediyor sadece kendine döndürüyor.

"Biri anasını kaybettiğinde, babasını kaybettiğinde bunu böyle anlamalıdır."

Kendisine destek veren, destekleyen, o ana kadar kendisini öven, kendisine Muhammed-ul Emin diyenler, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz vahyi tebliğ etmeye başlayınca birden ona yalancı dediler, büyücü dediler, mecnun dediler, ona aklını kaybetmiş dediler. Hepsi birden karşısına dikildiler.

Bütün peygamberler hayatları boyunca kemale ererler. Ne zaman ki işleri bitti (kemale erdi) o vakit Allah onları kendine davet eder. Herkes için bu böyledir. Kulun kazanacağı bir şey kalmayınca Allah onu huzura davet eder, işi biter.

Allah ayeti kerimelerde de buyurdu; "**o gün, (Kıyamet Günü) hiç kimse şefaat edemez. Hiç kimseden şefaat kabul edilmez**."[62] Ne ana baba evladına yardım edebilir, ne evlat ana babasına yardım edebilir. "**O gün kişi anasından, babasından, kardeşinden, evladından kaçar**."[63] dendi. Allah kıyamet yerindeki dehşeti anlatıyor. "**O gün hiç kimse hiç kimse için bir ödemede bulunamaz. Ya da onun bir yükünü yüklenemez**"[64] dedi. Dedi ama Allah bir tek istisna yaptı. "**O gün Rahman'ın izin verdikleri müstesna**"[65] buyurdu. Dikkat edelim ki yine "Rahman'ın izin verdikleri" dendi, Allah'ın izin verdikleri denmedi. Rahman'ın izin

[62] Bakara /48
[63] Abese /37
[64] Bakara /48
[65] Tâhâ /109

verdikleri...

Ayetleri okurken Allah'ın ordaki ismi ne söylüyor, önce ona bakmak gerekiyor. Allah orda hangi ismini kullandı? Kullandığı isim bir tane midir, iki tane midir? Mesela ayetlerin sonunda Alimul Hâkim, Alimul Habir, Raufur Rahim ya da Gafurur Rahim gelir. Ayetin bu sonunda gelen isimler aynı zamanda o ana kadar gelen bütün ayetleri de tefsir ederler. Buna göre tefsir edilmeleri gerekir; ama bunun için de önce isimleri anlamak, tanımak gerekiyor. Şimdi isimleri öğreniyoruz. Bundan sonra ayetleri okurken Allah'ın Esmau'l Husna'sından bir isim ya da iki isim varsa hangisi önce, hangisi sonra gelmişse ona göre anlayacağız, inşallah.

Niye Rahman'ın izin verdikleri?

"**O gün, Rahmân'ın izin verdiği ve sözünden razı olduğu kimseden başkasının şefaati fayda vermez**"[66] buyruldu. Rahman'ın izin verdikleri demek; Allah'ın rahman isminin tecellisine erenler demektir. Allah'ın rahman ismiyle tecelli ettiği kullar demektir.

Niye Allah'ın rahman ismi?

Eğer Allah'ın rahman ismi onda tecelli etmişse o bütün varlığa rahmeti saçmıştır. Allah'ın nurunu saçmıştır, Allah'ın vahyini saçmıştır; çünkü Kur'an Rahman'dan bir inzaldir, Rahman'ın rahmetinin bir inzalidir. Dolayısıyla insanlara rahmet olan, insanları cennete davet eden bir kula uymuşlar ama yolculuk yarım kalmış, eksik kalmışsa Rahman ona izin verir. "Rahmeti tamamla, bu kuluma rahmet ettin, rahmet tam olmadı, ömrü yetmedi ya da kul yeteri kadar beceremedi bu rahmeti

[66] Tâhâ /109

tamamlamayı sana ikram ediyorum, ona şefaat hakkını sana veriyorum" der. Rahman kime izin veriyormuş? -Rahman isminin tecellisine mazhar olanlara izin veriyormuş.

Aslında Allah'ın isimlerini anlatırken bir şeyleri ilim öğretir gibi anlatıyoruz; ama böyle bir anlatmayı da doğrusu yeterli görmüyoruz, göremiyoruz. Allah "oku" dediyse, "**Yaratan rabbinin adıyla oku**"[67] dediyse, bizi yaratan rabbimiz de eğer zatıyla, sıfatıyla tecelli edip Esmau'l Husna'sıyla tecelli edip bizi yaratmışsa bu durumda okumak, insanı okumaktır. Yaratan rabbinin adıyla okumak, yaratan rabbinin yarattığını okumak, Esmau'l Husna'yı okumaktır. Onun için okuyoruz.

Yoksa nasıl anlatmayı tercih ederdim? Rahman'ı nasıl tanıtmak isterdim?

Kul demek, âbd demek, âşık demektir. Rabbini arayan, rabbinin rızası peşinde, dostluğu, cemali peşinde koşan demektir. Âbd demek; Allah'a âşık demektir. Allah'a âbd olmuş, Allah onun mabudu olan demektir. Allah onun mabududur; yani aşığın maşukudur. Allah'ın Esmau'l Husna'sını anlatırken aşığın maşukunu anlattığı gibi anlatmayı tercih ederdik; ama görünen odur ki önce ilim lazımmış, okumak lazımmış.

Allah ayeti kerimede; "**ister Allah deyin ister Rahman deyin. Hepsi aynıdır, Esmau'l Husna, en güzel isimler Allah'ındır**." dedi. Allah, "bu isimlerle bana dua edin, beni davet edin" dedi. O zaman Esmau'l Husna'yı anlarken bir de en sonunda onunla dua etmek gerekir. Yani âbdın, mabuduna âbdiyetini arz etmesi gerekir. Aşığın, maşukuna aşkını arz etmesi gerekir.

Dua edin deyince bizim aklımıza gelen ilk şey nedir?

[67] Alak /1

Allah'tan bir şeyler istemek. Bir şeyler deyince hemen aklımıza gelen; dünyadır, evdir, arabadır, mevkidir, makamdır. Yani dünyalık şeylerdir. Hâlbuki dua; Allah'ı davetti. Rahman'ı davetti. Rahman'ı davet etmek demek; rabbini gönlüne davet etmek demektir. Arşı istiva eden, gönlü istiva eden Rahman'ı kendi arşına davet etmek demektir. Bu arşımıza istiva eden, arşımızı kaplayan, ihata eden, bizi ihata eden Rahman olan rabbimizi davet etmek, demektir.

Bu durumda ne demek lazım? -"Ya rabbi sen benim rabbur rahimimsin. Sen benim rabbimsin, beni terbiye edensin, terbiyemi Rahman isminle yapansın, rahmetinle yapansın. Eğer sen beni bana bıraksaydın kesinlikle ben kaybedenlerden olurdum." Bu herkes için istisnasız böyledir. Eğer sen beni başıboş bıraksaydın, sen rahmetinle beni kuşatmasaydın, çepeçevre ihata etmeseydin kesinlikle ben hüsrana uğrayanlardan olurdum. Ben seni tanıyamazdım, seni bulamazdım, seni anlayamazdım. Sen peygamberini göndermeseydin, vahyini göndermeseydin benim yolculuğum cehenneme olurdu; ama sen benim rabbur rahimimsin, sen benim rahman olan rabbimsin. Beni bana bırakmadın, bana her anda rahmetinle muamele ettin. Ne zaman senden yüz çevirsem, dönsem beni tekrar rahmetinle kendine döndürdün; çünkü sen benim rahman olan rabbimsin."

Eğer biri Rahman'ın rahmetini görmüyorsa o; Allah'tan yüz çevirdiği içindir, gözünü kapattığı içindir, görmeyi istemediği içindir. Yoksa Allah'ın rahmeti her şeyi kaplamıştır, kuşatmıştır. Onun rahmeti her şeyden geniştir. O, öyle söyledi. "Rahmetim her şeyden geniştir" dedi. Eğer her şeyi kaplamışsa, her şey onun rahmetinin içindeyse biri ağlayıp feryat edip kendi halini, bulunduğu hali beğenmiyorsa, "bu böyle olmasaydı" diyebiliyorsa o kördür, o Rabbini görmüyordur. Her şeyi kaplayan Allah'ın rahmetini görmediği için feryat ediyordur.

Bir güzelliği görmemek insanın ya körlüğündendir ya da gözünü bir şeylerle kapatmasındandır. Gözlerini bir şeyler bürümüştür, kirletmiştir. Allah'ın rahmetini görmeyen, güzelliğini görmeyen kendini Allah'a kapatmıştır, gözüne çamur girmiştir. Yüzümüzü yıkamamız lazım, silkelenmemiz lazım, gözümüzdeki çapağı silmemiz lazım. Allah'ın rahmetini müşahede etmemiz lazım. Rahman'ı görmemiz lazım, arşa (arşımıza) istiva eden, her şeyi kaplayan, kuşatan Rahman'ın rahmetini görmemiz lazım.

Her anda ne dememiz lazım; **el hamdu lillâhi rabbil âlemin**: "Ya rabbi! Sen övgüye layıksın, sen sevilmeye layıksın. Seni övemedim, bunu körlüğüme bağışla ya rabbi! Sen ki nimetlerini ikram ediyorsun, beni rızana davet ediyorsun, beni dostluğuna davet ediyorsun, beni Hz. insan olmaya davet ediyorsun. Ben bir avuç toprağa minnet etmişim, iki günlük dünya hayatına tenezzül etmişim, senin kahrını, kahhar ismini bin sefer hak etmişim ama sen rahmansın. Senin rahmaniyetin her şeyi kuşatmış, beni kuşatmıştır. Senin rahmetindir beni senin gazabından koruyan!"

Allah demek yerine, Rahman demek yerine, rahim demek yerine ne diyoruz? -Para diyoruz, insan diyoruz, dünya diyoruz, falanca diyoruz, filanca diyoruz. Bunları Allah'ın önüne koyup nefsim diyoruz, onu ilah ediniyoruz. Böylelikle Allah'ın söylediklerine bakmamış, onu dinlememiş, nefsimizden gelen vesveseyi vahiy zannetmiş oluyoruz. Yetmedi, sonra kendimizi ilah edinmiş, nefsimizin hevasını, nefsimizin bize söylediklerini ilah edinmiş, nefsimizin arzu ettiklerini ilah edinmiş oluyoruz. Zaten su anki durumuz da böyle görünüyor. Şeytanın verdiği vesveseyi vahiy olarak kabul ediyoruz, kendi kendimize; "bu Allah'tandır" diyoruz.

Sözde yol gösterecek, sözde imam olacak, sözde Allah'ın şefaate izin verdiği, Rahman'ın şefaate izin verdiği peygamber

varisi olacak, âlim olacak, okumuş birkaç kelime öğrenmiş, birkaç tane emir, birkaç tane nehiy; “namazı kıl, namazı şu bozar, namazı bu bozar, oruç böyle tutulur, oruç böyle bozulur” diyen kimseleri önümüze imam olarak koymuşuz. Hâlbuki önümüze imam olarak koyduğumuz kimseye söylememiz lazım; sen bana rabbimi anlat! Öyle değil mi!

Kul; Allah’ı tanımıyor, rabbini tanımıyor, kendini bilmiyor, rabbine nasıl gideceğini bilmiyor, rabbine nasıl yaklaşacağını bilmiyor. Allah’ın rahmetinin içine nasıl dâhil olacağını öğrenememiş. İman yok iman. Adamın imanı yok! Sen hangi namazı anlatıyorsun, hangi orucu anlatıyorsun! Sonra başlıyor onu detaylandırmaya! “Namaz, mü’minin miracıdır” diyor, onu da anlatmıyor. “Bunu zahiri olarak yaptın mı tamamdır” diyor.

Namaz mü’minin miracıdır. Bu adamın, bu mü’minin Allah’ın huzurunda durması gerekiyor. Allah’ın huzurunda olduğunu tatması gerekiyor. Allah deyince onun için dünyanın bitmesi gerekiyor. Ne diyor? -“Namaz kılıyorum bin türlü vesvese geliyor, namaz dışındayken aklıma gelmeyen şeyler namazda geliyor.” Tabi gelir. Sen miraca çıkmadın ki! Namaz burada değil ki! Namaz mü’minin miracıdır, senin oraya çıkman gerekiyor. Eğer ümmetin imamı, bilgilisi böyleyse, âlim dediğimiz kişiler böyleyse ümmetin halini ona göre hesap etmek lazım, düşünmek lazım. Peki, niye böyledir? -Çünkü emek vermek istemiyor. Halbuki en büyük nimet en büyük emeğin arkasında gizlidir. En büyük nimet en büyük emeğe de layıktır.

Allah’ın rızasını kazanmak öyle kolay bir şey değildir! Allah’ın esmasının tecelli etmesi, Allah’ın El Esmau’l Husna’sının tecelli edip senin Resulullah (s.a.v) Efendimiz’in ahlakına bürünmen öyle basit bir şey değildir! Allah’a yakın olmak, Hz. insan olmak öyle kolay bir şey değildir! “Abdestimizi aldık,

namazımızı kıldık" demekle bu iş bitmiyor! Bu bir yolculuk… Hem de her anda yaptığımız bir yolculuk, hayatımızın sonuna kadar süren bir yolculuk. Kimin yolculuğu bittiyse işi bitti, demektir. Ve Allah onu huzura davet eder.

Herkes her anda öğrenmeli, her anda öğrendiğini ortaya koyup yaşamalı ve kazanmaya devam etmelidir.

Ne diyoruz? -Ya rabbi! Gerçekten sana layıkıyla kul olamadık. "**Onlar, Allah'ın kadrini hakkıyla bilemediler. Hiç şüphesiz Allah, çok kuvvetlidir, çok üstündür**"[68] buyurdu ayeti kerimede. Allah'ın hakkını layıkıyla takdir edemedik, onu layıkıyla gerçekten anlayamadık ve tanıyamadık. Anlayamayınca, tanıyamayınca gerçekten de sevemedik. Eğer anlasaydık, tanısaydık severdik. Eğer sevseydik ne olurdu? -Tek kelimeyle Allah'a kurban olurduk kurban...

Allah yolunda malı canı feda edip cenneti almak demek; onun yolunda kurban olmak demektir. Eğer biri nefsini kurban ederse Allah'tan hakiki varlığını alır. Allah, kurban olmayı emretmişse kuldan bir şey almak için değil ona vermek içindir.

Nasıl ki Hz. İbrahim (a.s.) Hz. İsmail (a.s.)'ı kurban etmek istediğinde Allah buna müsaade etmedi. Peki, daha önce neden böyle bir şeyi emretmişti? -Ona vermek için. Neyi vermek için? "**Allah, İbrahim'i bir takım kelimelerle imtihana tabi tuttu**" buyurdu. O da hepsinin gereğini yerine getirince Allah buyurdu ki ona; "**seni insanlara, insanlığa imam kılacağım.**"[69] Ve nihayetinde "**Allah, İbrahim'i dost edindi**."[70] Yani dostluğunu vermek için.

---

[68] Hacc /74
[69] Bakara /124
[70] Nisa /125

Allah'la dost olmak öyle kolay bir şey değildir! Allah'ın imtihana tabi tuttuğu kelimelerle buyurdu. Kelime demek; ağır şey demek, şiddetli şey demektir, şiddetli imtihan, demektir. Allah onu şiddetli bir imtihana tabi tuttu. O da gereğini yerine getirince "Allah onu dost edindi ve seni insanlara imam kılacağım" dedi. Önce ne yaptı? -Nemrut'un ateşiyle imtihana tabi tuttu. Ateşe atılınca; **Hasbinallahu ve ni'mel vekil**:[71] "Vekil olarak rabbim bana yeter." dedi. Bakın nasıl da rabbine güvenmiş. Bu nasıl bir güvendir böyle. Ama sonuçta o da bizim gibi bir insandı. Peki, niye biz rabbimize güvenmiyoruz, güvenemiyoruz. Güvenmemek Allah'a saygısızlık olmaz mı, haksızlık olmaz mı, Allah'ın hakkını takdir edememek olmaz mı! Aslında saygısızlığı kendimize, imanımıza yapıyoruz. Böyle bir iman, iman değildir. Böyle iman olmaz! "Seni kabul ediyorum, iman ediyorum; fakat sana güvenmiyorum." Böyle iman olur mu?

Ardından Hz. İbrahim (a.s.) evladını kurban etmekle imtihan olundu ve tekrar gereğini yerine getirdi. Peki, Allah bunları bize niye anlatıyor? "**Allah İbrahim'i halil edindi, veli edindi, dost edindi**"[72] buyurdu. Yani biz, Allah'a dost mu olmak istiyoruz, böyle bir fikrimiz, böyle bir düşüncemiz mi var? O zaman böyle bir nimetin havadan gelmeyeceğini bilelim! Bunu istiyorsak imtihana tabi tutuluruz. Herkesin imtihanı kendisine göredir. Allah hiç kimseyi kazanamayacağı bir imtihana tabi tutmaz. Geçemeyeceği bir yerden onu geçirmez. Çekemeyeceği bir yükü de ona yüklemez.

Doğrusu kulluğumuza bakıp, imanımıza bakıp, amelimize bakıp rahman ve rahim olan rabbimizden hayâ ediyoruz. Allah bizi huzura alsa "kulum sana nasıl bir muamele yapmamı istiyorsun" diye sorsa perde açıldığı için hiç kimse başını kaldıramaz. "Ya rabbi

---

[71] Âli İmrân /173
[72] Nisa /125

beni cennete gönder" diyemez; çünkü bunu hak etmediğini bilir. Onun için Resulullah (s.a.v) Efendimiz buyuruyordu; *"Hiç kimse ameliyle cennete gidemez."*[73] Yani işi Allah'ın rahmetine kalmıştır. Bir tek umudu, bir tek şansı vardır.

Nedir o?

Sen rahmansın ya rabbi! Sen rahimsin ya rabbi. Ben amelime güvenmiyorum, senin rahmaniyetine güveniyorum, sen benim rahman rabbimsin!" demektir. Fakat kulun; "sen benim rahman rabbimsin" diyebilmesi için de onun insanlara, mahlûkata, varlığa rahmetini göstermiş olması gerekir. Yoksa; "sen benim rahman rabbimsin" diyemez; çünkü dünyadayken Allah'ın rahman ismi onda tecelli etmemiş ve tecelli etmediği için de Allah'a rahman dememiştir. Kıyamet günü huzurda da Allah'ın Rahman ismi onun için tecelli etmez.

Bu yüzden hep beraber diyoruz ki; bizi huzurunda mahcup etme ya rabbi! Bizi rahmetinden mahrum etme ya rabbi! Bizi rahmetinin içine aldıklarından eyle ya rabbi! Rahmetinle muamele ettiklerinden eyle ya rabbi! Rahmetinle gönlüne tecelli ettiklerinden eyle ya rabbi! Rahman isminin bizim üzerimizden insanlara mahlûkata tecelli etmesini ihsan eyle, ikram eyle ya rabbi!

Allah hepinizden razı olsun.

[73] Sahih-i Buharî, cild 12, 1918

الرَّحِيمُ جل جلاله

ER RAHİM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın Esmau'l Husna'sını anlamaya çalışırken Kur'an'a göre anlamaya çalışıyoruz. Allah; isimlerini nasıl tanıtmışsa, kendini nasıl tanıtmışsa inşallah hep beraber öyle anlamaya ve Allah'ı öyle tanımaya çalışıyoruz.

Allah'ın isimlerini öğrenirken bir de kendimizi tanımaya; insanı, Hz. insanı tanımaya çalışıyoruz; çünkü Allah ayeti kerimede; "**yeryüzünde bir halife yaratacağım (o yarattığımı yeryüzüne halife kılacağım)**"[1] buyurdu. İnsan; Allah'ın yeryüzündeki halifesidir, Allah'ı yeryüzünde temsil ediyor. Allah'ı nasıl temsil edeceğini bilebilmesi için de Allah'ı mutlaka Esmau'l Husna'sından tanıması gerekir. Eğer insan, Allah'ı tanımıyorsa ona nasıl halife olur, halife olması mümkün müdür ya da Esmau'l Husna deyip Allah'ın güzel isimlerini ezberlemeye çalışıp "ben ezberledim, isimlerini biliyorum" demek yeterli olur mu? -Elbette ki yeterli olmaz. Bunun için Allah'ın isimlerini hep beraber öğreneceğiz inşallah!

Bugün Allah'ın Rahim ismini anlamaya çalışacağız. Önce, Allah ayeti kerimede Rahim ismini nerde, nasıl zikretmiş ayetlere göre bakacağız. Rahim ismiyle ilgili ayetler 220 tanedir, biz sadece bir kısmını okuyup anlamaya çalışacağız. İnşallah!

[1] Bakara /30

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

"**Ey resulüm de ki: Ey insanlar, eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah gafurdur, rahimdir**."[2] Eğer Allah'ı sevdiğimizi iddia ediyorsak onun resulüne tabi olmamız gerekir. Tabi olurken elbette ki gücümüz bütünüyle buna yetmez; ama Allah devamında ne buyurdu? "Allah gafur ve rahim'dir." Sen çabanı, gayretini sarf et, Allah onu sana ihsan eder, ikram eder. Rahmetiyle, mağfiretiyle sana muamele eder, dedi.

Bir de Hûd Suresi'nin 90. Ayeti'nde buyurdu; **Vestagfirû rabbekum summe tûbû ileyhi, inne rabbî rahîmun vedûd**: "İstiğfarı rabbine yap sonra ona tövbe et. (Sonra rabbine dön.) Muhakkak ki rabbin rahim ve veduttur." Allah'ın rahmeti sevgisinden tecelli eder. Allah vedud olduğu için kuluna karşı rahimdir ve onun rabbidir; onu terbiye eder. Yapılması gereken şey rabbimize dönüp ona istiğfar etmemizdir. Eğer böyle yaparsak rabbimiz bizi rahmetinin içine alır. Neden? -Çünkü o seviyor da ondan. Allah'ın rahim ve vedud isminin peş peşe gelmesinden bunu anlamak lazım.

Bize düşen nedir?

Önce Allah'a istiğfar etmeyi sevmemiz lazımdır, ona dönüp tövbe etmemiz lazımdır, günahlarımızı mağfiret etmesini istememiz lazımdır, onun rahmetini sevmemiz, onu sevmemiz lazımdır. Bunun karşılığında Allah rahim ve vedud olarak bize tecelli eder; Bize rahmetiyle muamele eder ve bize olan sevgisini gösterir.

---

[2] Âli İmrân /31

Ve huvellezî cealekum halâifel ardı ve refea ba'dakum fevka ba'dın derecâtin li yebluvekum fî mâ âtâkum, inne rabbeke serîul ikâbi ve innehu le gafûrun rahîm:[3] "O, sizi yeryüzünde halifeler yapan, size verdiği nimetler konusunda sizi sınamak için bazınızı derece derece üstün kılandır. Şüphesiz rabbin, cezası çabuk olandır. Şüphe yok ki o çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." Burada ilk verilen nimet yaratılıştaki El Esmau'l Husna'dır.

Başka bir ayeti kerimede buyuruyor; **Ve rahmetî vesiat kulle şey'in**:[4] "Rahmetim her şeyi kuşatmıştır (her şeyi kaplamıştır)." Devamında ise "Muhakkak ki senin rabbin gafur ve rahimdir" buyurdu. Eğer Allah'ın rahmeti gafur ve rahim olduğu için her şeyi kuşatmışsa Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak bizim de rahmetimizin (gücümüzün) yettiği kadarıyla, elimizden geldiği kadarıyla her şeyi, herkesi kuşatması lazımdır. Herkese, her şeye rahmetle muamele etmemiz, bununla beraber yanlışları, eksikleri olursa ona mağfiret etmemiz lazımdır Allah'ın halifesi olarak.

Allah herhangi bir şeyi, bir varlığı sevmekten münezzehtir. Allah kendini sever dolayısıyla kendi esmasını, isimlerini sever. Kulu üzerinde esması ne kadar tecelli etmişse o kul onun sevgisine o kadar layık olur; yani Allah, kulu üzerinde kendi isimlerini sever.

Lekad câekum resûlun min enfusikum: "Size sizin içinizden bir resul gelmiştir." **Azîzun aleyhi mâ anittum**: "Sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir." **Harîsun aleykum bil mu'minîne**: "O, mü'minlere karşı çok haristir (Mü'minlere çok düşkündür)." **Raûfun rahîm**:[5] "(Ve o, mü'minlere kaşı) rauf ve rahimdir." Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz mü'minlere karşı rauf ve rahimse,

---

[3] En'am /165
[4] A'râf /156
[5] Tevbe /128

mü'minlerin sıkıntıya düşmesi ona çok ağır geliyorsa bizim de ona iman edenler olarak, ona tabi olanlar olarak mü'minlere karşı öylesine rauf ve rahim olmamız lazım ki ona uymuş olalım. Yoksa ona uymuş olmayız. Allah ne buyurmuştu; "**De ki: Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin. Sizin günahlarınızı mağfiret etsin**." Bizim de ona uymamız için onun gibi rauf ve rahim olmamız gerekir.

Ve mâ uberriu nefsî, innen nefse le emmâretun bis sûi: "Ben, nefsimi temize çıkarmıyorum; çünkü nefis bütün şiddetiyle (aşırı şekilde) kötülüğü emreder." **İllâ mâ rahime rabbî, inne rabbî gafûrun rahîm**:[6] "Rabbim rahmetiyle muamele etmiş bu müstesna! Muhakkak ki rabbim gafur ve rahimdir." Bu bir peygamberin duasıdır. "Ben nefsimi temize çıkarmam" dedi. Bu durumda hiç kimse nefsini temize çıkaramaz; çünkü nefis bütün şiddetiyle kötülüğü emreder.

Nebbî' îbadî: "Kullarıma haber ver." **Ennî enel gafûrur rahîm**:[7] "Muhakkak ki ben gafur ve rahimim." Allah, "kullarım beni böyle anlasın, böyle tanısın. Ben gafur ve rahimim, kullarıma haber ver" dedi. **Ve enne azâbî huvel azâbul elîm**:[8] "Ve benim azabım da elimdir (iç yakan bir azaptır)." **Mâ yef'alullâhu bi azâbikum**: "Allah size neden azap etsin!" **İn şekertum ve âmentum ve kânallâhu şâkiran alîmâ**:[9] "Eğer siz iman eder ve şükrederseniz (Allah size neden azap etsin) Allah şükre karşılık verendir."

Ve mâ erselnâ min resûlin illâ li yutâa bi iznillâh: "Biz her gönderdiğimiz resulü kendisine itaat edilsin diye gönderdik." **Ve**

---

[6] Yusuf /53
[7] Hicr /49
[8] Hicr /50
[9] Nisa /147

lev ennehum iz zalemû enfusehum câûke: "Onlar kendi kendilerine zulmettikleri zaman sana gelselerdi." **Festagferûllâhe vestagfera lehumur resulü**: "Onlar Allah'a istiğfar etselerdi (af dileselerdi); bir de resul onlar için af dileseydi, (onlar için istiğfar etseydi)" **Le vecedûllâhe tevvâben rahîmâ**:[10] "Allah'ı tevvab ve rahim olarak bulurlardı." Allah onların tevbesini kabul eder, onlara rahmetiyle muamele ederdi.

Vestagfirillâh. İnnallâhe kâne gafûran rahîmâ:[11] "Allah'a istiğfar et, (Allah'tan mağfiret dile); çünkü Allah gafur ve rahimdir." Gafur ve Rahim ismi ikisi beraber Kur'an-ı Kerim'de 63 defa geçer.

Kâletil a'râbu âmennâ: "Araplar dediler ki (bedeviler dediler ki): Biz iman ettik." **Kul lem tu'minû ve lâkin kûlû eslemnâ**: "Onlara de ki: Biz iman ettik demeyin, biz de Müslümanlardan olduk deyin (biz de Allah'a teslim olduk deyin)." **Ve lemmâ yedhulil îmânu fî kulûbikum**: "Çünkü iman sizin kalbinize daha dâhil olmadı (kalplerinize iman girmedi)." **Ve in tutîullâhe ve resûlehu**: "Eğer siz Allah'a ve resulüne itaat ederseniz." **Lâ yelitkum min a'mâlikum şey'â**: "Allah amellerinizden hiçbir şeyi eksiltmez." **İnnallâhe gafûrun rahîm**:[12] "Muhakkak ki Allah gafur ve rahimdir." Onun için ben inandım demek iman değildir!

Bir topluluk Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, iman etmeye geliyor. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ise imanı, İslam'ı anlatıyor onlara. Onlar da "biz iman ettik" diyorlar. O yüzden Allah bu ayeti indirdi; "Biz iman ettik demeyin; çünkü iman daha kalbinize dâhil olmadı. Eğer siz Allah'a ve resulüne itaat ederseniz (tabi olursanız)

---

[10] Nisa /64
[11] Nisa /106
[12] Hucurât /14

Allah sizin amellerinizden, (yaptıklarınızdan) hiçbir şeyi eksiltmez. O gafur ve rahimdir" buyurdu. Çünkü iman bir kalbe dâhil olursa o kul Allah'a âşık olur.

Ve men ya'mel sûen ev yazlim nefsehu: "Her kim ki bir kötülük yaparsa ya da kendi nefsine zulmederse" **Summe yestagfirillâhe**: "Sonra istiğfar ederse" **Yecidillâhe gafûran rahîmâ**:[13] "Allah'ı gafur ve rahim olarak bulur." Allah'ı gafur ve rahim olarak bulur, demek; tövbe ettiğinde Allah'ın kendisinin tövbesini kabul ettiğini, kendisini mağfiret ettiğini bütün gönlüyle tadar demektir. "Ben tövbe ettim, istiğfar ettim acaba Allah beni affetti mi etmedi mi" diye eğer bir kul tereddüt geçirirse bu imanda zafiyettir. Çünkü bu, Allah'ın gafur ve rahim olduğuna iman etmemektir.

Kul in kuntum tuhibbûnallâhe fettebiûnî: "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız (Allah'ı sevdiğinizi iddia ediyorsanız) bana tabi olun." **Ve yagfir lekum zunûbekum**: "Allah da sizi sevsin, sizin günahlarınızı mağfiret etsin." **Vallâhu gafûrun rahîm**: "Çünkü Allah gafur ve rahimdir." Eğer biri Allah'ı sevdiğini iddia ediyorsa yapması gereken şey resulüne tabi olmakmış. Çünkü resulüne tabi olursa Allah onun günahlarını affeder ve Allah onu sever, çünkü "o gafur ve rahimdir" buyurdu.

İllâ men zaleme summe beddele husnen ba'de sûin: "Kim bir zulüm yaparsa (bir haksızlık yaparsa) sonra o yaptığı zulme (kötülüğe) karşılık bir iyilik yaparsa" **Fe innî gafûrun rahîm**:[14] "Muhakkak ki ben gafur ve rahimim" dedi Allah. O zaman bir yanlış yaptığımızda yapmamız gereken şey; ona karşılık olarak bir güzellik, bir iyilik yapmaktır. Allah'ın mağfiretine ermek için, rahmetini hak etmek için.

[13] Nisa /110
[14] Neml /11

İllâ men tâbe ve âmene ve amile amelen sâlihan: “Tövbe edip, iman edip salih amel işleyenler” **Fe ulâike yubeddilullâhu seyyiâtihim hasenât**: “Allah onların günahlarını sevaba çevirir.” **Ve kânallâhu gafûren rahîmâ**:[15] “Çünkü Allah gafur ve rahimdir.” Kim tövbe ederse; yanlış yaptıktan sonra, günah işledikten sonra, küfre düştükten sonra; Allah’a döner, iman eder ve işlediği ameller de salih amel olursa Allah onun günahlarını sevaba çevirir; çünkü “Allah gafur ve rahimdir” buyurdu.

Selâmun kavlen min rabbin rahîm:[16] “Çok merhametli olan rabbdan bir söz olarak (kendilerine) “selam” (vardır).”

Ve inne rabbeke le huvel azîzur rahîm:[17] “Muhakkak ki senin rabbin aziz ve rahimdir.” Bütün şeref kendisine aittir ve o kullara hiçbir şekilde ihtiyacı olmayandır; ama kullarına karşı rahim olandır, buyurdu.

Ve tevekkel alel azîzir rahîm:[18] “Aziz ve rahim olan rabbine tevekkül et (ona güven).”

Kâle rabbi innî zalemtu nefsî fâgfirlî fe gafera leh, innehu huvel gafûrur rahîm:[19] Bu, Hz. Musa (a.s)’ın söylediğidir. “Dedi ki: Rabbim ben nefsime zulmettim, beni mağfiret et! Rabbi de onu mağfiret etti; çünkü o gafur ve rahimdir” buyurdu.

Kul yâ ıbâdiyellezîne esrefû alâ enfusihim: “De ki: Ey kendi nefisleri hakkında haddini aşan kullarım!” **Lâ taknetû min rahmetillâh**: “Allah’ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin.” **İnnallâhe yagfiruz zunûbe cemîâ**: “Muhakkak ki Allah bütün

[15] Furkan /70
[16] Yasin /58
[17] Şuarâ /159
[18] Şuarâ /217
[19] Kasas /16

günahları mağfiret eder.” **İnnehu huvel gafûrur rahîm**:[20] “Çünkü o gafur ve rahimdir.” Allah; günahımız ne olursa olsun, kendi nefsimize yaptığımız zulüm ne olursa olsun “Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin” dedi. “Allah bütün günahları siler hiç olmamış gibi muamele eder; çünkü o gafur ve rahimdir,” dedi.

Asâllâhu en yec’ale beynekum ve beynellezîne âdeytum minhum meveddeh: “Umulur ki sizinle kendileri arasında düşmanlık bulunan kimselerle aranıza Allah bir mevedde (muhabbet) koyar.” **Vallâhu kadîrun, vallâhu gafûrun rahîm**:[21] “Çünkü Allah gafur ve rahimdir.”

Tenzîlun miner rahmânir rahîm:[22] “(Kur’an) rahman ve rahim olan rabbinizin indirmesidir.” Allah’ın, Kur’an’ı indirmesi Allah’ın Rahman ve Rahim isminin tecellisi ve onun rahmetidir, buyurdu

Huvellezî yunezzilu alâ abdihî âyâtin beyyinâtin: “Odur ki kuluna apaçık ayetleri indiren” **Li yuhricekum minez zulumâti ilen nûr**: “Sizi karanlıklardan nura çıkarmak için” **Ve innellâhe bikum le raûfun rahîm**:[23] “Çünkü o sizin için rauf ve rahimdir.”

Ve in teuddû ni’metallâhi lâ tuhsûhâ, innallâhe le gafûrun rahîm:[24] “Allah’ın nimetlerini saymakla bitiremezsiniz; çünkü o gafur ve rahimdir.”

Elem ya’lemû ennallâhe huve yakbelut tevbete an ibâdihî: “Onlar bilmediler mi ki Allah kullarının tövbesini kabul eder” **Ve ye’huzus sadakâti**: “Ve Allah kullarından sadakayı kabul eder.” **Ve**

---

[20] Zumer /53
[21] Mumtehine /7
[22] Fussilet /2
[23] Hadîd /9
[24] Nahl /18

ennallâhe huvet tevvâbur rahîm:[25] "Ve Allah tevvabdır, rahimdir."

Fe telekkâ Ademu min rabbihî kelimâtin fe tâbe aleyhi, innehu huvet tevvâbur rahîm:[26] "Âdem, rabbinden bir takım kelimeler aldı, onunla tövbe etti. Allah onun tövbesini kabul etti. Allah tevvab ve rahimdir."

Fe inintehev fe innallâhe gafûrun rahîm:[27] "Eğer onlar savaştan vazgeçerlerse Allah gafur ve rahimdir." Yani biri sizinle savaşmış olsa bile daha sonra sizinle savaştan vazgeçtiğinde Allah onlara karşı gafur ve rahimdir, buyurdu. Siz de onlara karşı gafur ve rahim olun, dedi.

Vellezîne câû min ba'dihim yekûlûne rabbenâgfir lenâ ve li ihvâninellezîne sebekûnâ bil îmâni ve lâ tec'al fî kulûbinâ gıllen lillezîne âmenû rabbenâ inneke raûfun rahîm:[28] "Onlardan sonra gelenler ise şöyle derler: Ey rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin tutturma. Ey rabbimiz! Şüphesiz sen çok esirgeyicisin, çok merhametlisin."

İnnâ aradnel emânete ales semâvâti vel ardi: "Biz emaneti göklere ve yere yükledik" **Vel cibâli**: "Dağlara da yükledik." **Fe ebeyne en yahmilnehâ ve eşfakne minhâ**: "Onlar onu yüklenmekten çekindiler." **Ve eşrekne**: "Titrediler." **Ve hamelehal insân**: "İnsan onu yüklendi." **İnnehu kâne zalûmen cehûlâ**:[29] "Çünkü o zelum ve cehul idi." Allah bunu böyle yaptı ki; **Li yuazziballâhul munâfikîne vel munâfikâti vel muşrikîne vel**

[25] Tevbe /104
[26] Bakara /37
[27] Bakara /192
[28] Haşr /10
[29] Ahzâb /72

muşrikâti: "Münafık erkeklerle münafık kadınlara, müşrik erkeklerle müşrik kadınlara azab edecek." **Ve yetûballâhu alel mu'minîne vel mu'minât**: "Ve Allah mü'min erkekler ve mü'min kadınların da kendisine dönüşünü kabul edecek" **Ve kânallâhu gafûren rahîmâ**:[30] "Çünkü Allah gafur ve rahimdir" buyurdu.

Ve lev lâ fadlullâhi aleykum ve rahmetuhu: "Eğer Allah'ın fazlı ve rahmeti sizin üzerinize olmasaydı haliniz ne olurdu?" **Ve ennallâhe raûfun rahîm**:[31] "Muhakkak ki Allah rauf ve rahimdir."

Sadakallahul azim

Bundan sonra anlatacaklarımız bu ayetlerin tefsiri olacaktır.

Dünyaya rabbimizi bilmeye, tanımaya, anlamaya, bulmaya gelmişiz. Vuslat yolculuğu zaten bunun için yapılır. Mürşid-i kâmile bunun için tabi olunur. Ona tabi olanlar onunla beraber Allah'a yolculuk yapar. Bu yolculuğu kendi gönlünden yapar; yani yolculuğu kendisinden kendisinedir yine. Bu yolculuğu yaparken bunu Allah'ın isimleriyle, Esmau'l Husna'yla yapar.

Kul ilk olarak; yolculuğa başlar başlamaz Allah'ın Rab isminin tecellisinin içine girer. Rab ismi… Yani rabbi onu terbiye eder. Terbiye eden Allah'tır. O, âlemlerin rabbidir, bütün âlemlerin terbiyesi ona aittir, kemale erdirmek ona aittir, olgunlaştırmak ona aittir, yolu göstermek ona aittir, idare etmek ona aittir, kemale ermesi için ihtiyacını temin etmek ona aittir, kula imtihan sahasını hazırlamak ona aittir; çünkü kul, Rab isminin tecellisinin içine girmiştir.

---

[30] Ahzâb /73
[31] Nûr /20

Söylemiştim daha önce; mutlak tenzih yanlıştır, mutlak teşbih de yanlıştır. Tam ikisinin arasından yolu yürümek gerekir. Allah'ın Esmau'l Husna'sı bütünüyle teşbihtir zaten bunu böyle anlamak gerekiyor.

Mesela Allah'ın, Allah ismini tanımaya çalışalım; Allah rahmandır, Allah rahimdir, Allah kerimdir, Allah meliktir derken Allah'ın sıfatlarını söylüyoruz; yani bir insandaki özellikleri nasıl anlayıp tanımaya çalışıyorsak esmayı anlarken de böyle anlıyoruz. "Benim rabbim böyleymiş" diyoruz. Allah kendini nasıl tanıtmışsa öyle anlamaya çalışıyoruz.

Biri vuslat yoluna başladığında muhatap olduğu Allah'ın ilk ismi Rab ismidir. Allah'ın terbiyesine girmiştir. Rabbini tercih etmiş, ona dost olmayı, ona vasıl olmayı tercih etmiş, "bunun karşılığı neyse ben bunun gereğini yaparım" demiştir. Allah da o kulunu; ya peygamberle, nebiyle, resulle ya da onun varisiyle terbiye eder. Aslında o, bu yolculuğu kendi gönlünden kendine yapar; yani kendi hakikatine yapar. Bu terbiye süresi boyunca hep Allah'ın Rab ismiyle karşı karşıyadır. Allah oradan ona bir perde aralarsa onun müşahede edeceği Allah'ın Rab isminin tecellisidir.

Bu ismi geçerse ikinci sırada gelen isim Allah'ın rahman ve rahim ismidir. Rahmetinin tecelli ettiği isimdir daha doğrusu. Hangi tarafa dönerse dönsün Allah'ın rahmetini görür. Görür ki rabbi ona rahmetiyle muamele eder, onu rahmetiyle terbiye eder. Bu görüş onun bir adım ileriye gittiğini gösterir.

Onda bütün isimler böyle peş peşe tecelli eder. Her bir isimden rabbini tanır; ama hikmetle bakar anlamaya çalışırsa rabbinin onu terbiye ettiğini görür, rahmetiyle muamele ettiğini görür. Bütün isimleri böyle bir bir üzerinde görür ve tadar. En son gördüğü, göreceği isim Allah'ın ilah ismidir. Anlar ki tapılmaya

layık olan Allah'tır, İlah bir tek odur. Son mertebede bunu anlar.

Bu durumda biri vuslat yolculuğu yaparken neyle yolculuk yapıyormuş, neyi anlaması, tanıması gerekiyormuş? -Esmau'l Husna'yı tanıyıp anlaması gerekiyormuş. Bunu üzerinde tatması gerekiyormuş. En son mertebede de başlangıç noktasında da bu böyledir. Bütün bu yolculuk aşk ile yapılır. Kul, rabbini tanıdıkça onu sever. Önce onu rab olarak sever, sonra onu rahman ve rahim olarak sever, sonra onu kerim olarak sever. İsimler böyle peş peşe tecelli eder.

En son mertebede bütün isimlerin birleştiği Allah ismine sıra geldiğinde artık kul bütünüyle aşk olmuştur. Allah'ın isimlerini birer birer öyle bir sevmiş ki bütün o isimler onun her zerresine tecelli etmiştir. Öyle durup dururken havadan tecelli etmiyor. "Hadi bana ikram et, hadi bana ver" demekle kimse bir şey alamaz, kazanamaz. Hayal kurmuş olur. Yolu yürürken, yolu giderken, Allah'ı tanıdıkça seviyorsun. Sevdikçe o senin duan olur. Bir şeyi sevmeden onu istemiş olmuyorsun. O duan da olmuş olmuyor. İstediğin kadar dilinle söyle. Duan sevdiğin kadardır, iştiyakın kadardır, arzu ettiğin kadardır. Onun için Allah'ın esmasını sevdikçe o senin duan olur. "Ya rabbi bunu istiyorum, bu ismi seviyorum" dediğinde Allah o ismiyle senin gönlüne tecelli eder ve bir de bakarsın ki o isim sende tecelli etmiş.

Yani Allah'ın Rahim ismi sende tecelli ettiğinde bir de bakıyorsun ki mahlûkata, insana, tabi ki önce en yakınlarına rahmet etmeye, merhamet etmeye başlamışsın. O isim tecelli ettikçe senin rahmetin artar. Her bir isim böyledir. Sonra bir de bakıyorsun ki bütün isimler tecelli etmiş, arada başka bir şey kalmamış, benlik diye bir şey kalmamış. O vardığın son noktada Allah isminin tecellisiyle senin duan da kalmamış olur. Allah'ın senin için murat ettiği senin duan olmuş olur. Allah senin için neyi

murat etmişse o senin de isteğindir. Artık kendi nefsinle, benliğinle, varlığınla bir isteğin kalmış olmuyor. Sadece Allah senin için neyi takdir ediyorsa sen de onu istiyorsun. İtiraz etmiyor tam tersine senin için neyi takdir ettiyse onu seviyorsun. Bu isterse sevmediğin bir şey olsun, beğenmediğin bir şey olsun, nefsinin kabul etmediği bir şey olsun yine de fark etmiyor.

Allah ayeti kerimede; "**yeryüzünde bir halife yaratacağım**" buyurduğunda melekler; "**ya rabbi kan döküp fesat çıkaran birini mi halife kılıyorsun**" dediğinde Allah ne buyurdu onlara; "**sizin bilmediklerinizi ben bilirim**.[32] **Allah, Adem'e bütün isimleri, esmayı talim etti**" buyurdu. Bütün Esmau'l Husna'yı talim etti. Bu Esmau'l Husna'nın içinde her şey vardır, bütün varlık vardır. Her şey Allah'ın isimlerinin, esmasının tecellisidir zaten. Sonra Allah onları meleklere arz edip; "**hadi bunu bana haber verin**"[33] dedi. Melekler ne dediler; "**senin bize öğrettiğinden başka bir şey bilmeyiz. Sen subhansın ya rabbi**!"[34] Allah, Âdem'e; "**bu isimleri haber ver**" deyince Âdem o isimleri haber verdiğinde Allah; "**sizin bilmediklerinizi ben biliyorum demedim mi size**?"[35] Buyurdu. "**Sonra meleklere, Adem'e secde etmesini emretti**."[36] Secdenin sebebi neymiş?

Allah'ın Âdem'e talim ettiği esmaymış. **Alleme Ademel esmâe kullehâ**:[37] "Allah, Âdem'e bütün isimleri talim etti" buyurdu. Âdem deyince onu insan olarak anlamak lazım. Her bir kulun kendini Âdem olarak bilmesi lazım, bu esmayı talim etmesi lazım. Bu esmayı burda eğer talim etmezsek meleklerin secde ettiği varlık olmamış oluruz. Nitekim esmayı talim ettiğimiz

---

[32] Bakara /30
[33] Bakara /31
[34] Bakara /32
[35] Bakara /33
[36] Bakara /34
[37] Bakara /31

kadarıyla Allah'a yakın oluruz, en yüksek makama gelir, meleklerin secde ettiği varlık oluruz. Esmayı talim ettiğimiz kadarıyla…

Esmayı talim etmek demek; ismi öğrenmek, o sıfatı öğrenmek sonra o sıfatı üstüne giymek, o sıfatla sıfatlanmaktır; yani Rahim ismini öğrenmek, sonra rahim olmak, sonra Rahim ismiyle tecelli etmek, Rahim ismiyle varlığa, mahlûkata, insana muamele etmektir. İsim böyle talim edilir.

Esmau'l Husna'yı talim edenler meleklerin secde ettiği varlık olur.

Esmayı talim edebilmek için önce ismi sevmek lazım. Sevmezsek dua etmemiş oluruz. O ismi sevmemiz demek; onu istememiz, o ismin bizim duamız olması demektir. Duamız doğru olduğunda, duamızda samimi olduğumuzda Allah bunu bize ikram eder, ihsan eder.

Esmayı ilimle öğrenmek, bilgi sahibi olmak ayrı şeydir, esmayı talim etmek başka bir şeydir. Talim etmek direkt onu almak demektir. Öğrenmek ise bilgi olarak hafızaya kaydetmek demektir. Bütün sahabe esmayı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in, talimiyle aldı. Kıyamete kadar da onun varisleri esmayı onun gibi talim ederler. Sadece ismi anlatıp bilgi olarak onu öğretmez, bir de kendi gönlündekini verirler. Allah'ın, isimlerini talim ettirme âdeti her zaman böyledir.

Yani Allah'ın Rahim isminin tecellisini alabilmek için rahim olan bir zatla muhatap olman lazım. Onun bunu sana vermesi, senin onun üzerinden bunu alman lazım. Güneş nasıl ışığını her tarafa yayıyorsa; Allah'ın zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği bir nebi, bir resul ve bir peygamber varisi de aynı şekilde gönlünden o nuru

öyle saçar. Yapmamız gereken şey; gönlümüzü açıp onu dinlemek, onu almak, onun üzerinden o esmayı sevmek.

Bir kul, Allah'ın bir ismiyle ne zaman isimlenmiş olur, bir sefer rahmet etse, beş sefer rahmet etse Rahim ismini alır mı? - Almaz; ama her halükarda merhamet eder ve rahmetle muamele ederse o zaman rahim olur. O zaman Allah'ın Rahim ismini almış olur; yani onun bir sefer, beş sefer, on sefer merhamet etmesi yetmez, her anda rahmetle muamele etmesi gerekir.

"Allah mü'minlere karşı rahimdir" buyurdu. **Bil muminîne rahîmâ**[38] Allah, mü'minlere karşı rahimse mü'minlerin de mü'minlere karşı rahim olması gerekir. Bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için buyurdu; **Bil muminîne raûfun rahîm**:[39] "O, mü'minlere karşı rauf ve rahimdir." Allah'ın iki ismi birden ona verilmiştir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in en öndeki sıfatı, neymiş?

Rauf ve rahim olmakmış, âlemlere rahmet olmakmış. Bir de buyurdu ki; "**mü'minler Allah'ın rahmetinin içindedirler**."[40] Allah'ın rahmetinin içinde olmak demek; Allah'ın sevdiği ve Allah'ı seven demektir. Allah sevdiklerini rahmetinin içine alır. O rahmeti kim hak etmişse Allah onu rahmetinin içine alır.

Allah ayeti kerimede buyurdu ki; "**onlar Allah'ın hakkını takdir edemediler**."[41] Nasıl takdir edemediler Allah'ın hakkını? - Esmau'l Husna'yı Allah'a has kılmadılar. Esmau'l Husna, Allah'ın en güzel isimleri demektir. "**En güzel isimler Allah'a aittir**"[42] Allah

[38] Ahzâb /43
[39] Tevbe /128
[40] Âli İmrân /107
[41] Hacc /74
[42] A'râf /180

en güzeldir, demektir bu. Allah en güzeldir. Bütün güzelliği Allah'a vermeyenler Allah'ın hakkını takdir edemediler, demektir.

Muaz bin cebel anlatıyor; "*Bir yolculuk esnasında Resulullah (s.a.v.) Efendimiz beni arkasına bindirmişti giderken buyurdu ki;*

- Ya Muaz! Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı nedir biliyor musun?

Ben dedim ki;

- Allah ve resulü bilir.

Buyurdu ki;

-Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı kullarının kendisine hiçbir şeyi şirk koşmamalarıdır.

Yine buyurdu ki;

- Kulların Allah üzerindeki hakkını biliyor musun?

Ben yine;

- Allah ve resulü bilir, dedim.

Buyurdu ki;

- Kulun Allah üzerindeki hakkı kendisine hiçbir şeyi şirk koşmayan kuluna azap etmemektir."[43]

[43] Buharî, Müslim

Eğer Allah bir kula azap etmediyse, o kul azabı hak etmediyse o kul cennetlik demektir. Şart nedir? -Kendisine hiçbir şeyi şirk koşmamak. Kul, Allah'a nerde şirk koşuyor? -Allah'ın isimlerinde şirk koşuyor, zatına değil! Zaten müşrikleri anlatırken Allah buyurdu ki; "**Onlara sorsan; gökleri kim yaratmış?** -**Allah diyecekler. Yeri kim yaratmış? -Allah diyecekler. Peki, sizi kim yarattı desen? -Allah diyecekler. Söyle onlara, o zaman nasıl döndürülüyorsunuz**?"[44] Allah'a şirk koşmak illa Allah'ı inkâr etmek değildir, puta tapmak değildir. O zaten bütünüyle şirktir.

Hatta Muaz dedi ki:

- *Ya Resulullah bunu insanlara haber vereyim mi?*

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki;

-Hayır, eğer insanlara haber verirsen sonra amel işlemekten vazgeçerler.[45]

Allah'ın isimlerinde Allah'a şirk koşmamak için önce isimleri bilmek lazım sonra tanımak, anlamak lazım sonra da tatmak lazım ki şirke düşmeyelim.

Allah ayeti kerimede buyuruyor; **Muhammedun resûlullâh vellezine meahû eşiddâu alâl kuffâri ruhemâu beynehum**:[46] "Muhammed, Allah'ın resulüdür ve onunla beraber olanlar da (onun bu risaletine ortaktırlar, ona yardım ederler) kâfirlere karşı şiddetlidirler ve onlar kendi aralarında rahimdirler." "Ruhemâ" rahimin çoğuludur. Kendi aralarında birbirlerine karşı rahimdirler. Eğer mü'minlere rahim değilsek bu; "Muhammedun Resulullah"

---

[44] Ankebut /61
[45] Buharî, Müslim
[46] Fetih /29

onun resullüğüne iman etmemişiz ve ona yardım etmiyoruz demektir. Onun risaletinin altına omuzumuzu veremedik demektir.

Allah başka bir ayeti kerimede buyurdu ki; "**şeytan sizin apaçık düşmanınızdır. Şeytana tapmayın, şeytana âbd olmayın, şeytanın adımlarını takip etmeyin**."[47] "Sizin düşmanınız şeytandır" dedi. Allah'ın, şeytanı düşman olarak göstermesi onun rahmetindendir. Neden? -Öyle ki düşmanımızı bilelim, tanıyalım. Birbirimize, insana düşmanlık yapmayalım.

Daha önce okuduğumuz ayetlerde; "**karşı karşıya gelmiş savaşmış olsanız bile onlar eğer dönerlerse, pişman olurlarsa, savaştan vazgeçerlerse Allah gafur ve rahimdir**"[48] denmişti; yani siz de onlara karşı gafur ve rahim olun, onları affedin, rahmetle muamele edin demektir bu. Çünkü gerçek düşman olan iblistir, şeytandır.

Bir kısım insanlar şeytanın tuzağına düşmüşse bize düşen onlara yardım etmektir. Şeytanın oyuncağı olmaktan onları kurtarmaya çalışmaktır. Yardım etmek böyledir yoksa cehenneme sürüklemek, küfürle itham etmek yardım etmek değildir!

Ne buyuruyordu ayeti kerimede; "**kim imanı inkâr ederse ameli boşa gider**."[49] Hele bir de "La ilahe illallah" diyen mü'min kardeşlerimizin imanını inkâr ediyor, onları mü'min olarak kabul edemiyorsak, "Bizim gibi değilse, bizim yolumuzda değilse, bizim cemaatimizde, bizim tarikatımızda değilse onlar yanlış yoldadırlar" deyip onları küfürle itham ediyorsak onların imanlarını inkâr etmişiz demektir. Bu durumda amelimiz boşa

[47] Fatır /6, Bakara /208
[48] Bakara /192
[49] Maide /5

gitmiştir.

Allah mü'minleri tarif ederken buyurdu ki; "**mü'minler o kimselerdir ki: Allah zikredildiğinde kalpleri titrer, onlara Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artırırlar ve onlar Allah'a bütünüyle tevekkül ederler**."[50] Allah'ın mü'min tarifi budur. Bakacağız Allah deyince kalbimiz titriyor mu titremiyor mu? Titremiyorsa bir sorun var demektir; çünkü mü'mini tarif ediyor.

Peki, imanımızın neresinde sorun var?

Allah'ı tanımamızda, Allah'ı bilmemizde sorun var. Esmau'l Husna'yı anlamamızda sorunumuz var. Eğer Esmau'l Husna'yı anlar, rabbimizi, sıfatlarıyla tanırsak ona âşık oluruz. O esmanın nuru gönlümüze tecelli edip ona âşık olunca, Allah denince ne dendiğini ve âlemlerin rabbinin zikredildiğini anlarız ve titreriz. Kalbimiz aşktan, muhabbetten, haşyetten ürperir.

Eğer biri Allah'ı bilirse, tanırsa Allah o kul için neyi takdir etmişse o kul da onu ister. Kul; Allah'ı tanımadığı; "ben kendi hayatım hakkında kendim için daha güzel karar veririm, daha güzel hüküm veririm, daha güzelini isterim" dediği için Allah'a güvenemiyor, tevekkül edemiyor, Allah'ın kendisi için takdir ettiğini kendisi için isteyemiyor. Bu; Allah'ı bilmediği içindir, tanımadığı içindir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyor; *"Allah, insanlardan ancak merhametli olanları affeder, mağfiret eder, onlara rahmet eder"*[51] İnsanlardan merhametli olanları…

---

[50] Enfal /2

[51] Müslim, Cenâiz, 11; Buhârî, Merdâ, 9

Eğer bir kul, Allah'ın kullarına, mahlûkata karşı merhametli değilse Allah'ın merhametini hak etmiyor demektir. Onun için Allah da insanlardan merhametli olanları mağfiret eder, onlara rahmet eder.

Yine buyuruyor; *"Merhamet etmeyen kimseye merhamet olunmaz."*[52] Yine başka bir hadiste; *"muhakkak ki insandaki rahmet, merhamet, rahmandan bir cüzdür"*[53] Rahman'ın tecelli ettiği bir parçadır, dedi. Rahman'dan bir cüz… Bu hadisi şerifi Buhari, Tirmizi, Ahmet Bin Hanbel rivayet etmiştir. "İnsanlardaki rahmet rahmandan bir cüzdür;" yani o, Esmau'l Husna'dan bir parça taşıyor.

Başka bir hadiste; *"Allah'ın rahmeti bütün mahlûkatı kapsamak üzere Rahman'ın arşında asılıdır"*[54] buyurdu. Yani tecelli etmeyi bekliyor, kulun onu indirmesini bekliyor. Kul isterse Allah onu indirecek, kulun istediği kadarıyla onu indirecek; çünkü Allah'ın isimleri aynı zamanda duayı gerektiriyor, ismin tatbik edilmesi gerekiyor. Çünkü dua edilmeden isim tecelli etmez.

Ayeti kerimede; "**duanız olmasaydı rabbiniz size neden değer versin**"[55] buyurdu. Duan aynı zamanda senin değerindir, kıymetindir, şerefindir. Neyi istiyorsan kıymetin, değerin de ona göredir. Eğer istediğin dünyaysa kıymetin bir avuç toprak kadardır; ama istediğin Allah ise Allah'ın isimleri, sıfatlarıysa, Allah'ın rızası, dostluğuysa ona da kıymet, paha biçilmez. O asılı rahmeti almak için bize lazım olan, gerekli olan duadır. O ismi sevip istemektir.

---

[52] Buhârî, Tevhid 2, Edeb 27; Müslim, Fedail 66, Tirmizi, Birr 16
[53] Buhârî, Edeb,13; Tirmizî, Birr, 16; Ahmed b. Hanbel, I,190, 321, II, 295
[54] Müslim, Birr 17; Ahmed b. Hanbel, II/163, 190
[55] Furkan /77

Başka bir hadisi şerifte; *"güçsüzlere merhamet edenlere rahman olan Allah rahmet eder"*[56] buyurur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *"Allah güzeldir güzeli sever."*[57] Yani en güzel isimler Allah'a aittir, bütün güzellik Allah'a aittir. Kim Allah'ın güzelliğiyle güzel olursa Allah'ın sevgisini hak eder. Bir de; *"Allah verdiği nimeti kulunun üzerinde görmek ister"*[58] buyurdu; yani o güzellik, o esma nimeti onun üzerinde görünsün istiyor Allah.

Allah'ın isimleriyle isimlenmiş, sıfatlarıyla sıfatlanmış bir kul; Allah'a halife olmuş, Allah'a ayna olmuş bir kuldur. Ona bakan, Allah'ı hatırlar, hatırlamalıdır. O hatırlatır zaten; çünkü Allah'ın güzelliğini yansıtıyor. Bu güzellik zahiri bir güzellik değildir; manevi bir güzelliktir, ahlak güzelliğidir.

Yani rahimdir, kerimdir, afuvdur. Allah'ın isimleri böyle üzerinde tecelli etmiştir. Onu seven o isimlerle onu sever. Aslında onu sevmemiş Allah'ın onun üzerindeki isimlerini sevmiştir. Bütün bu isimlerle isimlenmiş bir kulu sevmemek mümkün değildir ve o, Allah'ın sonsuz esmasından sadece bir damladır. Böyle bir insan, Allah'ın sonsuz esmasından sadece bir damladır, dedik. Peki, bu durumda Allah'ı nasıl sevmemiz lazım! Gerçekten onu esmasıyla bilen, tanıyan, anlayan onu nasıl sever bir düşünmek lazım.

Allah rahim esmasını tanıtırken "Azizur rahim"[59] dedi; yani bütün şeref kendisine aittir, izzet sahibidir; ama o rahimdir dedi, "Rahmanur rahim"[60] dedi, "Gafurur rahim"[61] dedi, "Raufur

---

[56] Buhârî, Cenâiz, 32
[57] Kenzü'l-Ummal, 3: 528
[58] Buhârî, Libas 1; İbni Mace, Libas 23
[59] Şuarâ /159, Duhan / 42, Secde /6, Şuarâ /140
[60] Bakara /163, Haşr /22
[61] Hucurat /5, Nisa /106, Maide /74, Hicr /49, Tegâbun /14

Rahim”[62] dedi, “Rabbir rahim”[63] dedi, “Berrur rahim”[64] dedi.

“Tevvabur Rahim” rahmetinden dolayı tövbeleri kabul eder. “Berrur Rahim” rahmetinden dolayı iyilikleri ihsan eder. “Raufur Rahim” rahmetinden dolayı rıfk ile muamele eder. “Rabbir Rahim” onun rabliği, mürebbiyeliği, terbiyesi rahmetiyledir, rahim olduğundan dolayı terbiye eder. “ Rahmanur Rahim” o rahmandır ve rahimdir. “Gafurur Rahim” rahmetinden dolayı mağfiret eder dedi; çünkü o rahimdir,

Allah’ın esması üzerinde mutlaka tefekkür etmemiz lazım. Rabbimizi anlamak istiyorsak, tanımak istiyorsak, onu zikretmek istiyorsak yapmamız gereken şey; Allah’ın isimleri üzerinde tefekkür etmektir. “Bize rabliğini nasıl yapmış, bizi nasıl terbiye etmiş, Rahman ve Rahim ismiyle bize nasıl muamele etmiş, nasıl tecelli etmiş…” Bütün bunlara bakıp, bu isimleri tefekkür edip rabbimizi anlamaya, tanımaya çalışıyoruz. Bize olan yakınlığını tatmaya çalışıyoruz. Bu isimleriyle bize yaptığı muameleden dolayı onu sevmeye çalışıyoruz.

Eğer bir sefer gönlümüzün üzerindeki sis perdesi kalkarsa bütün şiddetiyle Allah’ın o Esmau’l Husna’sını anlamaya, tatmaya başlarız. Kendimizi Allah’ın huzurunda buluruz, onun huzurunda olduğumuzu tatmaya başlarız. O zaman Allah deyince kalbimiz titrer. Hatta her zerremize kadar titreriz, ürpeririz. Bunun başka bir yolu da yoktur. Bu durumda mü’min olmanın da başka yolu yoktur; çünkü “**mü’minler Allah zikredildiğinde kalpleri ürperen, Allah’ın ayetleri okununca imanları (muhabbetleri) artan, Allah’a bütünüyle tevekkül edenlerdir**”[65] buyurmuştu.

---

[62] Haşr /10, Tevbe /128
[63] Yasin /58
[64] Tur /28
[65] Enfal /2

Esma dersini biz de onun için yapıyoruz. Sadece sonsuz bir deryadan bir damlayı anlatmaya çalışıyoruz. Bir damla… Sonra herkes bu tefekkürü kendisi yapmalıdır. Kendisi esmayı tanımaya, anlamaya çalışmalıdır ve o deryaya kendisi dalmalıdır.

“Allah âlemlerin rabbidir” dedik. Rab; terbiye eden demek, mürebbi demek, koruyan, gözeten, yolu gösteren demektir. İnsan, Allah’ın yeryüzündeki halifesi olunca onun da kendi ev halkına karşı Allah’ın Rab ismiyle muamele etmesi lazım. Allah nasıl ki peygamberi ile vahyi ile terbiye ediyorsa bizim de kendi ev halkımızı Allah’ın vahyiyle terbiye etmemiz lazım, Kur’an ile terbiye etmemiz lazım. Ne buyuruyordu ayeti kerimede; “**kendinizi ve ehlinizi yakıtı taşlar ve insanlar olan ateşten koruyun**.”[66] Bu durumda senin Onları koruyabilmen için onları terbiye etmen lazım, Allah’a kul olmaları için onlara yardım etmen lazım. Bunu Allah’ın ayetleriyle yapmadınsa bu isim sende tecelli etmemiş demektir. Bu, Allah’ın Rab isminin tecellisidir.

Allah rahmandır, Allah rahimdir. Bu terbiyeyi yaparken bunu rahmetle yapman lazım. **Tenzîlun miner rahmânir rahîm**[67] buyurdu. “Bu Kur’an rahman ve rahimin indirmesidir” dedi. Rahman ve rahim indirdiyse bu ancak rahman ve rahim olarak öğretilebilir.

Mesela Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in, Kur’an’ı öğretirken hiçbir sahabeye kızdığını duyduk mu? Hâlbuki bizim hocalarımız Kur’an’ı bize nasıl öğretti? -Döverek… “Hocanın dövdüğü yerde gül bitiyormuş!”

Öğretenin rahman ve rahim ismiyle isimlenmiş olması gerekiyor. Bir eğitimcide, bir muallimde, ilk aranan şart onun

[66] Tahrim /6
[67] Fussilet /2

rahim olmasıdır. Eğer biz de çocuklarımıza bir şeyi öğreteceksek onlara karşı rahim olmamız, rahmetle muamele etmemiz, onları öyle eğitmemiz lazım. Bütün isimlerin böyle üzerimizde görünmesi lazım ki Allah'a kul olduğumuzu, âbd olduğumuzu, kabul etmiş olalım, Allah'a halife olabilelim. Yoksa İslam'ı bir takım emirlerden, nehiylerden ibaret zannetmek işi anlamamaktır.

Allah bizi dünyaya Hz. insan olalım diye gönderdi. Buyurdu ki; "**emaneti göklere, yerlere, dağlara yükledik onlar yüklenmekten çekindi ama insan bunu yüklenmekten çekinmedi**."[68] Çünkü o buna layıktı. O bunun hakkını verebilirdi, verebilir. Allah bunu neden yaptı? "**Münafık erkeklerle münafık kadınlara, müşrik erkeklerle müşrik kadınlara azap edecek**" dedi. Emanetin hakkını veremediklerinden dolayı… Azap demek mahrumiyet demektir.

Neden mahrum olacaklar?

Allah'ın esmasından mahrum olacaklar. Devam etti ayet; "**ve Allah mü'min erkekler ve mü'min kadınların da tevbesini, kendisine dönüşünü kabul edecek; çünkü o rauf ve rahimdir**."[69] Yani o ana kadar ters yola gitmişler, yanlış tarafa gitmişler anlamamışlar. Ne zaman ki onlar Allah'a döndü, Allah onların kendisine dönüşünü, esmasına, isimlerine dönüşünü, isimleriyle isimlenmeye dönüşünü, Allah'ın sıfatlarını almaya dönüşünü, Resulullah'ın ahlakıyla ahlaklanmaya dönüşünü kabul edecek, buyurdu.

Ayetin başındaki emanet; bütünüyle Allah'ın zatıyla sıfatıyla tecelli ettiği, Allah'ın insana nefhettiği ruhtur. Ya o

---

[68] Ahzab /72
[69] Ahzab /73

olursun, ona haksızlık etmemiş olursun ya da ona, kendi kendine ihanet edersin. Onun için Allah ne buyurdu; "**ey nefislerini israf eden kullarım**!" Nefislerini israf eden, kendi kendini harcayan kullarım, kendi kendine ihanet eden kullarım." Kendine nasıl ihanet etmiş? -Kendini Allah'ın nurundan bilmemiş, kendini Allah'ın kendisine nefhettiği ruh olarak kabul etmemiş, edememiş. Kendini çamurdan zannetmiş, dünyaya ait bir varlık zannetmiş de ondan. Ayetin devamında; "**Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin, Allah bütün günahları affeder. O rauf ve rahimdir**"[70] buyurdu. Size rahmetiyle muamele eder. Sizi mağfiret eder, hiç günah işlememiş gibi size muamele eder, buyurdu.

Allah neye davet ediyor? -Kendine…

"Dön" dedi. Yani; "Bu yaştan sonra bir şey olmaz, bu aşamadan sonra artık bir şey yapamam deme!" "Sen dön, ben sana rahmetimle muamele ederim, senin günahlarını sevaba çeviririm." Niye? -Çünkü "**Allah rahim ve veduddur**"[71] buyurdu. Rahmetiyle muamele eder; çünkü Allah seviyor ve sevendir. Rahim ve vedud olandır.

Allah bize rahmetiyle muamele etsin inşallah! Bizi Rahim isminin tecellisine mazhar etsin inşallah! Kullarına karşı, mahlûkata karşı bizi rauf ve rahim kılsın inşallah! Allah bizi esmasıyla, zatıyla, sıfatıyla tecelli edip şereflendirsin inşallah! Bizi kendisine layıkıyla halife kılsın inşallah! Ayna kılsın inşallah! Âleme, âlemlere nur saçanlardan kılsın inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

---

[70] Zumer /53
[71] Hûd /90

المَالِكُ جَلَّ جَلَالُهُ

EL MALİK

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber, Allah'ın El Esmau'l Husna'sını anlamaya çalışıyorduk. Allah'ın sıfatlarını, isimlerini anlamadan Allah'ı tanımak hiç kimse için mümkün değildir. Onun için Allah'ın sıfatlarını, isimlerini Kur'an'a göre (Kur'an'daki isimlerine göre) anlamaya, tanımaya çalışıyorduk. Kur'an'ın ilk suresi, hem resmi sıralamaya göre hem de nüzul sırasına göre Fatiha Suresi'dir. Fatiha Suresi tam olarak inmiş ilk suredir. Biz de Allah'ın isimlerine oradan başladık. Hep beraber önce Allah'ın zat ismini; yani Allah ismini, sonra Rab ismini, Rahman ismini ve Rahim ismini anlamaya çalıştık.

İnşallah şimdi de Allah'ın Malik ismini, "maliki yevmiddin" ismini anlamaya çalışacağız. Nasıl ki Fatiha Kur'an'ın özü, özeti, anası, kapısıysa, bütün bu manaları Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Fatiha için beyan etmiştir. Aynı şekilde Allah'ın Fatiha'daki isimleri de Esmau'l Husna'nın anasıdır, kapısıdır, özetidir, özüdür; yani zat ismi olan Allah ismi, Rahman ismi, Rahim ismi, Rab ismi, Malik ismi bütün esmanın anasıdır, özüdür. Esmau'l Husna'daki bütün isimler Fatiha'daki bu isimlerin etrafında döner, bu isimlere dâhil olur; yani çıkış noktası bu isimlerdir. Dolayısıyla bütün Esmau'l Husna Fatiha'daki isimlere dâhil olur.

Mesela Allah kerim'dir; ikram eder, ikramı sonsuzdur,

"Ekrem-el Ekremin"dir. Bu isim hangi isme dâhil olur? -Allah'ın malik ismine... Mülkün sahibi odur, maliki odur, mülkünden ikram eder. Allah kerimdir, manevi olarak ikram eder. Hangi ismiyle ikram eder? -Rab ismiyle. Neyden dolayı ikram eder? -Rahman ve rahim oluşundan dolayı... Neden? -Çünkü seviyor, çünkü o Allah'tır. Kerim ismi böylece bütün isimlere dâhil oldu.

Esmau'l Husna'daki bütün isimler istisnasız bu şekilde Fatiha'daki isimlere dâhil olur. Nasıl ki Fatiha Suresi Kur'an'ın özüyse, Fatiha'daki isimler de El Esmau'l Husna'nın öylesine özetidir, özüdür, anasıdır; yani hepsi oradan doğar.

Önce Allah'ın malik ismiyle ilgili ayetleri kısaca anlamaya çalışalım. Allah'ın malik ismi Kur'an'da iki yerde geçer; Biri Fatiha'da "maliki yevmiddin" Biri de Âli İmrân Suresi 26. Ayet'te geçer; "mülkün maliki" Kısaca ayetleri okuyayım sonra devam edelim inşallah!

"Maliki yevmiddin" Fatiha'da geçiyordu zaten. Bir de Âli İmrân Suresi'nde; **Kulillâhumme mâlikel mülki**: "De ki: Allah'ım! Sen mülkün malikisin." **Tû'til mulke men teşâu**: "Mülkü dilediğine verirsin." **Ve tenziul mulke mimmen teşâu**: "Mülkü de dilediğinden çekip alırsın." **Ve tuizzu men teşâu**: "Dilediğini izzet sahibi yaparsın (aziz edersin)." **Ve tuzillu men teşâu**: "Dilediğini zillete düşürürsün (zelil edersin)." **Bi yedikel hayr**: "Hâyr senin elindedir." **İnneke alâ kulli şey'in kadîr**:[1] "Sen her şeye kadirsin."

Ve mâ kaderûllâhe hakka kadrihî: "Onlar Allah'ın hakkını hakkıyla takdir edemediler." **Vel ardu cemîan kâbdatuhu yevmel kıyâmeti**: "Kıyamet Günü yeryüzünün bütünü onun kabzasında olacak, (kudret elinde olacak)." **Ves semâvâtu matviyyâtun**: "Gökler de onun kudretiyle dürülmüş bir şekilde" **Bi yemînihi**:

[1] Âli İmrân /26

"Onun sağ elinde bulunacak." **Subhânehu ve te'âlâ ammâ yuşrikûn**:[2] "Allah onların şirk koştuklarından münezzehtir." Yani hem yeryüzü hem de gökler, semavatlar, onun kudret elindedir. Dürülmüş olarak, küçücük olarak…

Bütün mülkün Allah'a ait olduğunu kabul etmeyen bunu böyle anlamayan, kendini Allah'ın kudretinin içinde hissetmeyen, tatmayan Allah'ın hakkını takdir edememiş ve Allah'a hakkını teslim etmemiş demektir.

Em hasibellezînecterahûs seyyiâti en nec'alehum kellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti sevâen mahyâhum ve memâtuhum, sâe mâ yahkumûn:[3] "Yoksa o kötülükleri yapan (kötülükleri tekrar tekrar yapıp duran) kimseler, iman edip salih amel işleyenlerle onları bir tutacağımızı mı zannettiler? Hayatlarında ve ölümlerinde (onlara aynı muameleyi yapacağımızı mı zannettiler? Eğer böyle zannetmişlerse) onlar ne kötü hüküm vermiştir!" İman edip salih amel işleyenler imanlarına karşılık, amellerine karşılık Allah'tan cenneti istiyor. Birinin imanı yok, salih ameli yok, buna karşılık o da cenneti istiyorsa; "Allah bizi bir tutsun. Onlara neyi ikram etmişse bize de onu ikram etsin" diyorsa, Allah "bu ne kötü hükümdür" dedi. Bu, Allah'ın hakkını takdir edememektir.

Bir insana bile biri iyilikte bulunur biri de kötülükte bulunursa aynı muameleyi o iki insana yapar mı? -Yapmaz. Bir baba, çocuklarından biri itaatkâr, biri isyankâr olursa onlara aynı muameleyi yapar mı? -Yapmaz. Kendisi böyle yapmazken Allah'ın böyle yapmasını beklemek haksızlıktır, takdirsizliktir! Kişi, "Allah iyilik yapan, iman edip salih amel işleyenle kötülük yapanları bir tutsun" diyorsa Allah'ın hakkını takdir edemedi demektir.

---

[2] Zumer /67
[3] Câsiye /21

E fe hasibtum ennemâ halaknâkum abesen ve ennekum ileynâ lâ turceûn:[4] "Yoksa siz bizim sizi boş yere yarattığımızı mı zannettiniz (öyle mi düşünüyorsunuz) bize döndürülmeyeceğinizi, huzurumuza gelmeyeceğinizi mi düşünüyorsunuz (Öyle mi zannediyorsunuz)?" **Fe teâlallâhul melikul hakku, lâ ilâhe illâ huve, rabbul arşil kerîm**:[5] "Allah yüceler yücesidir (mülkün sahibidir) mülk onun hakkıdır, ondan başka ilah yoktur. (Sadece o vardır) ve o, kerim olan arşın rabbidir." Arş bütün varlığı, bütün kâinatı kaplamıştır ve Allah arşın rabbidir; yani Allah bütün varlığa, kâinata Rab ismiyle muamele eder demektir. Kuluna nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun, varlığa nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun; o varlığın, o kulun kemalatı onunladır. Allah, o kemale ersin diye muamelede bulunmuştur. Muamele de nerden gelirse gelsin o da arşın rabbindendir. Eğer biri bunu böyle anlamadıysa Allah hakkında su-i zanda bulunur. Sebebi görür, sebebin sahibini görmez.

Ve lillâhi mulkus semâvâti vel ardı ve mâ beynehumâ ve ileyhil masîr:[6] "Semavatın, arzın mülkü ve ikisinin arasında her ne varsa Allah'a aittir ve dönüş onadır." Hiç kimse kendini ne gökte ne yerde ne de ikisi arasında bir şeye sahip görsün. Kendine mülk olarak görmesin; çünkü hepsinin sahibi Allah'tır. Dönüş onadır, hesap ona verilir diyor. **Ve lillâhi mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard**:[7] "Yerde gökte ikisi arasında ne varsa hepsi Allah'a aittir."

Li yecziyellezîne esâû bimâ amilû: "(Allah, insanı dünyaya gönderip insanı mülkünde imtihana tabi tutuyor.) Kim mülkünde (yanlış yaparsa, günah işlerse) kötülük yaparsa Allah onları cezalandıracak." **Ve yeczîyellezîne ahsenû bil husnâ**:[8] "Kim de

---

[4] Mu'minûn /115
[5] Mu'minûn /116
[6] Maide /18
[7] Âli İmrân /129
[8] Necm /31

güzellik yaparsa ona en güzeliyle bir karşılık vardır." Güzel yapana güzelliğine karşılık en güzeli vardır. "Bilhusna" Esmau'l Husna vardır. Yani "Allah onu Esmau'l Husna'sıyla güzelleştirir, şereflendirir kendine yakın eder" dedi.

Kıyamet Günü; Allah'ın, insanları dirilttiği gün bütün insanlar diz üstü yere çökmüş bir vaziyettedir ve o gün Allah tecelli etmiştir. Ayeti kerimede buyurdu ki; "**O gün yeryüzü Allah'ın nuruyla aydınlanır**."[9] Güneş yok, yeryüzü Allah'ın nuruyla aydınlanmış ve Allah soruyor; **Li menil mulkul yevm**: "Bugün mülk kimindir?" Hiç kimse konuşmaya güç yetiremez, cevap vermeye güç yetiremez. Cevabı Allah verir; **Lillâhil vâhidil kahhâr**:[10] "Bugün mülk vahid ve kahhar olan Allah'ındır." Vahid ve kahhar olan Allah! O gün herkes bilir ki kendisine ait hiçbir şey yokmuş. "Benimdir" dedikleri hepsi Allah'tan bir emanetmiş.

Vahid; sıfatlarında, isimlerinde, El Esmau'l Husna'sında bir olan demektir. Vahid ve Kahhar... Eğer biri Allah'ın mülkünde herhangi bir şeye sahip çıkmışsa, kendisini bile onun vahdaniyetinden, isimlerinden bir isme ortak koşmuşsa, kendini, nefsini, ilmini, aklını, malını, mevkisini veya başka birini, başka şeyleri Allah'a şirk koşmuşsa Allah onu kahreder. O gün onu ondan almıştır ve buna karşılık ceza olarak onun gideceği yer cehennemdir.

Onun için Allah'ı El Esmau'l Husna'sından tanımadan anlamak mümkün değildir. Kendimizi tanımamız mümkün değildir. Kulluk yapmamız, Allah'a âbd olmamız mümkün değildir. Önce Allah kendini nasıl tanıttıysa öyle tanıyoruz, tanımamız lazım. Allah bu isimlere karşılık kendisine nasıl halife olmamız gerektiğini, âbd olmamız gerektiğini, bu isimlere nasıl iman

[9] Zumer /69
[10] Mu'min /16

etmemiz gerektiğini beyan ediyor. Önce iman etmemiz gerekir, sonra bu isimlerin üzerimizde tecelli etmesi gerekir; yani Allah'ın isimlerine bürünmemiz gerekir, bu isimlerle hayatı yaşayıp bu isimlerin üzerimizde amele dönüşmesi, güzelliğe dönüşmesi gerekir. "**Kim güzellik yaparsa Allah onu güzel yapar**"[11] buyurdu ayeti kerimede. Bu; güzellikle, güzelliğiyle mükâfatlandırır demektir. Bu; kul, Allah'ın hangi ismiyle güzellik yaparsa Allah o isimle onu güzelleştirir demektir.

Yani kim Allah'ın kullarına karşı merhametli davranırsa Allah onu rahim ismiyle güzelleştirir. Kulların sıkıntısına, musibetine karşılık sabrederse, tahammül ederse, affederse o sıkıntıyı muhabbetle karşılarsa Afuv ismiyle, sebur fiiliyle, Hafız ismiyle, Tevvab ismiyle o kulu şereflendirir demektir. Allah ona ikram etmiş o da Allah'ın kullarına, mahlûkata ikram ederse Allah onu Kerim ismiyle Vehhab ismiyle şereflendirir, güzelleştirir demektir. Kul, Allah'ın isimleriyle güzelleşince Allah'ın sevgisine layık olur, Allah'a yakın olur, peygambere yakın olur, cennete yakın olur. Eğer bu isimlerden mahrum kalırsa kendini karanlıkta bırakmış olur. Kendini Allah'tan mahrum etmiş, kendini Allah'tan uzaklaştırmış olur. Eğer ibadeti ona bu hali vermiyorsa, kazandırmıyorsa, bu güzelliği ihsan ettirmiyorsa o ibadet yapmamıştır; ibadeti sadece taklit etmiştir.

Elbette ki böyle yapabilmek için önce Allah'ın Esmau'l Husna'sına iman etmek lazım. Yani Allah'ın isimlerini sevmek lazım. Allah'ın isimlerini sevmeyen aslında hiç kimse yoktur; çünkü Allah onu yaratırken zatıyla, sıfatıyla, Esmau'l Husna'sıyla ona tecelli etmiştir. O güzellik onda mevcut; ama kul gereğini yapmazsa, sevdiğini ortaya koymazsa ondan mahrum kalır. Kabul etmek ayrı şey, iman etmek ayrı şeydir. Biri güzelliği kabul eder ama onu sevmediyse ondan mahrum kalır.

[11] Şura /23

Severse ne yapar? -Severse öyle olmaya çalışır; yani Allah'ın Esmau'l Husna'sıyla isimlenmeye çalışır, Allah'ın sıfatlarıyla sıfatlanmaya çalışır, mahlûkata da öyle muamele etmeye çalışır. Bir kimse bu hali kazanmak için çabasını, gayretini sarf etmiyorsa ya iman etmemiş ya da imanı amele dönüşmemiş demektir. Allah ayeti kerimede buyuruyordu ki; **"(iman etmeyenler ya da) imanları kendilerine bir fayda vermeyenler…"**[12] İman etmiş, seviyor ama imanı amele dönüşmemiş, imanı kendisine fayda vermedi. Allah "ikisi de aynı kefededir" dedi.

Allah'ın isimlerini anlamaya, tanımaya çalışırken aynı zamanda Allah'ın bu isimleri üzerimizde nasıl tecelli etmesi gerekir onu anlamaya çalışmamız lazım; çünkü bize lazım olan, gerekli olan budur. Allah'a âbd olmayı anlayabilmek için, hayatı nasıl yaşamamız gerektiğini anlayabilmek için Allah'ın o isminin üzerimizde nasıl tecelli etmesi gerektiğini anlamamız gerekir.

Önce Allah ismini anlamaya çalıştık. Bütün yönleriyle sevmek demekti, muhabbet demekti, aşk demekti. Sonra Allah'ın Rab ismini anlamaya çalıştık. Allah'ın terbiyesini, rububiyetini kabul etmek demekti, Allah'ın gösterdiği yolda yürümek demekti. Allah, vahyini indirmiş onunla terbiye olalım diye. Allah'ın bütünüyle vahyini kabul etmek demekti. Peygamberin örnekliğini, önderliğini kabul etmek demekti. Daha sonra Allah'ın Rahman ismini anlamaya çalıştık. Allah zatında rahmandır, dedik. Rahim ismini anlamaya çalışmıştık. "**Rahmetim her şeyi kuşatmıştır, kaplamıştır**"[13] buyurdu. Bize nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun o rahmetinin gereğidir, sevgisinin gereğidir, rabliğinin gereğidir dedik. Şimdi de Allah'ın Malik ismini anlamaya çalışıyoruz.

---

[12] Mu'min /85
[13] A'râf /156

Ruh; Allah'ın nurudur, tecellisidir. Bütünüyle aşk ve muhabbettir. Hangi tarafa dönse, onu sever. Biz gönlümüzü hangi tarafa döndürürsek onu severiz; çünkü ruhta sevmekten başka bir şey yoktur. O aslında sahibine âşıktır, rabbine âşıktır, Allah'a âşıktır.

Mesela; bir şehirde biri yaşıyorsa oradaki insanlar neye kıymet değer veriyorsa o da onlarla beraber ona teveccüh eder, yönelir, onu sever; ama bir köydeki insan daha farklıdır. Oradakiler neye dönmüşse, neye kıymet değer veriyorsa o da onu sever. Misal; köydeki neyi sever? -Tarlayı sever, bağı sever, bahçeyi sever, hayvanları sever. Köyde yaşayan kişi de onu sever; yani gönül hangi tarafa dönerse döndüğü şeyi sever. Aynı şekilde bir topluluğun içinde biri yaşıyorsa o topluluk neye kıymet değer veriyor, neyi seviyorsa o da onlarla beraber oraya döner onu sever. Eğer onlar doğru yoldaysa o da onlarla beraber doğru yolda olur. Eğer onlar delalette ise, Allah'ın gazabına uğramışlarsa onlarla beraber o da gazaba uğrar, delalete düşer. Onlarla beraber dönmüş çünkü.

Allah gönlü döndürme işini tamamen bize bırakmıştır, bu tercih hakkını bize vermiştir. Unutmamak gerekir ki gönül bütünüyle aşktır, bütünüyle muhabbettir. Hangi tarafa dönerse, neye dönerse onu sever.

Eğer biri Allah'ı sevmek istiyorsa yapması gereken şey nedir?

Allah'a dönmek. "**Allah çok çok tövbe edenleri, kendisine dönenleri sever**"[14] dedi. Kul, Allah'a dönünce onun gönlündeki muhabbet zaten Allah'a akıyor. O, Allah'a dönünce Allah onu seviyor. Dolayısıyla o, Allah'ı sever, Allah da onu sever; ama

[14] Bakara /222

gönlünü Allah'tan başka tarafa çevirdiyse bu durumda ne olur? - Gönlünü nereye çevirmişse, neye çevirmişse onunla meşgul olmaya başlar, onu sevmeye, onu zikretmeye, onu istemeye başlar. Bu yüzden gönlümüzün kime dönük olduğuna, neye dönük olduğuna bakmamız lazım. "Neyi seviyoruz! Neyin peşinden koşuyoruz! Hedefimiz nedir! Gayemiz nedir! Bizim için en önemli şey nedir! Olmazsa olmaz olan nedir! Hayatı neyin peşinde koşarak yaşıyoruz" deyip ona bakmamız lazım.

Allah ayeti kerimede öyle buyuruyordu; "**Kıyamet Günü mutlaka gelecektir. Herkes peşinde koştuğu şeyin karşılığını bulsun diye neredeyse onu (kendimden) gizleyeceğim**."[15] Durum bu kadar vahim! Yani insanların peşinden koştuğu şey Allah'ın rızası değilse, ebedi hayatı değilse, Allah'ın dostluğu, cemali değilse, Hz. insan olmak değilse onun durumu çok kötü, çok vahim! Allah böyle bir kulun hesabını görmek bile istemiyor. "Neredeyse gizleyeceğim"in bir anlamı da budur.

Allah'ın İlah ismiyle isimlenmek demek; Allah'a dönüp Allah'a âşık olmak, Allah'ı sevmek, Allah için kullarını sevmek, mü'minleri sevmek demektir. Sonra bütün kullarını ve bütün mahlûkatı sevmek demektir. Eğer biri Allah'ın ilah ismiyle isimlenir, sıfatlanırsa sadece Allah'a âbd olur, âşık olur, aşk olur. Böyle her bir isim ruhtaki yerini aldıkça onun kulluğu, âbdiyeti kemale erer kâmil olur.

İnsan bütün kâinatın göz bebeğidir. Bu yüzden "**Yerlerde, gökte, ikisi arasında ne varsa hepsini insanın hizmetine verdim**"[16] buyurdu. Peki, buna karşılık insandan ne istiyor? - İnsandan kendisine âbd olmasını istiyor. Öyle kulluğu, âbdiyeti, İslam'ı, dini basite indirip "namazımızı kılıyoruz, orucumuzu

---

[15] Taha /15
[16] Lokman /20

tutuyoruz, kimsenin hakkını yememeye çalışıyoruz, bizim işimiz tamamdır" demekle hiç kimse Allah'a âbd olmuş olmuyor.

Allah ne buyurdu ayeti kerimede; **Ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya'budûni**:[17] "Ben cinleri ve insanları sadece bana âbd olsunlar diye yarattım" dedi. Yani yaratılışın gayesi Allah'a âbd olmaktır, Allah'ı sevmektir, onun rızasını istemektir, dostluğunu istemektir, cemalini istemektir, onun rızası peşinde koşmaktır. "Ben senin kulunum, sen benim rabbimsin" diyebilmektir, "sen benim her şeyimsin" diyebilmektir. Bir kul, Allah'a; "sen benden razı ol hiç kimse benden razı olmasın! Sen bana dost ol hiç kimsenin dostluğu bana lazım değildir! Sen beni sev hiç kimsenin sevgisi bana lazım değildir" diyebildiyse o kul artık Allah'a âbd olmuş bir kuldur.

Sonra hamd etmesi gerekir. **El hamdu lillâhi rabbil âlemin**:[18] buyurdu. "Hamd, övme ve övülme âlemlerin rabbi olan Allah içindir." Hamd; övme, övülme demektir. Allah övülmeyi sever. Övülmek onun içindir, onun hakkıdır. Eğer bir kişi övülecekse, övülmeye layık olacaksa, daha doğrusu o övülmeden nasibini alacaksa o mutlaka Allah iledir, Allah'ın Esmau'l Husna'sıyladır.

Mesela; Allah'ın isimlerinden Kerim ismi onda tecelli etmişse; Allah ona Kerim ismini ikram etmiş, o artık kerimdir Allah'ın o isminden övülür. O isimden aslında övülen Allah'tır. Onun için bütün övgüler, bütün hamdler hepsi onun içindir, hepsi ona gider. Eğer bütün hamdler, bütün övgüler ona aitse bu; sadece Allah övülür demektir. Ve eğer biri onu beğenmediyse, hesaba çektiyse, "ona; neden, niçin, nasıl böyle yaptın, niye yaptın" diye gönlünden bir şey geçirirse o övenlerden değildir.

[17] Zâriyât /56
[18] Fatiha /2

Bunu söyleyen, Allah'ın hakkını takdir edememiş, anlayamamış, tanıyamamış demektir. Tanıyana kadar Allah ona mühlet verir. Cehaleti mazeret olur; ama tanımaya çalışmıyorsa, tanımak için hiç çaba, gayret sarf etmiyorsa bu mazeret değildir.

Allah onlar için ne buyurdu; "**onlar hayvan gibidir. Hatta hayvandan daha aşağıdır**,"[19] "**canlıların en kötüsü aklını kullanmayan insanlardır**"[20] buyurdu. Eğer biri aklını kullanmıyorsa, öğrenmeye çalışmıyorsa, anlamaya çalışmıyorsa "o hayvan gibi hatta hayvandan daha aşağıdır" buyurdu; çünkü Allah ona kendinden şeref vermiş, onu kendine halife kılmış, zatıyla sıfatlarıyla ona tecelli etmiştir. O bu özelliği kemale erdirmeye çalışmıyorsa, bu isimlerle kâmil insan, Hz. insan olmaya çalışmıyorsa; yaratılışın gayesini anlamamış, âbd olmak nedir daha onu anlamamıştır.

Sonra Allah'ın Rab isminin tecellisi gelir. Fatiha'daki "**El hamdu lillâhi rabbil âlemin**."[21] Rab ismi; mürebbi demek, terbiye eden demek, yolu gösteren demektir. Kişinin kâmil insan, Hz. insan olması için bütün imkânları ona tanıyan, bütün vesileleri onun için yaratan demektir. Nasıl ki bir tohum yere düştüğünde büyümesi için ona su, güneş ve topraktaki mineraller lazımsa Allah da onu temin edip onu çatlatıp büyütüyorsa yahut o bir ağaçsa; büyüyüp meyve veriyorsa işte o meyve verince kemale ermiş demektir. Meyve vermeyene kadar o kemale ermemiş, onun kemâlatı olmamıştır. İnsan da böyledir.

Allah onu yeryüzüne tıpkı bir tohum gibi göndermiş ama bir çekirdekte bir ağaç nasıl gizliyse Allah da ona öyle tecelli etmiştir. Bütün esmanın üzerinde açılması için ona bütün imkânları tanır

[19] Furkan /44, A'râf /179
[20] Enfal /22
[21] Fatiha /2

ki; o esma onun üzerinde açılsın, açığa çıksın tecelli etsin. Kamil insan, Hz. insan olsun.

Hayatı yaşarken Allah bu imkânı ona sonuna kadar tanır. Başına ne gelirse gelsin, ister nimet olsun, ister musibet olsun hepsi bunun içindir. Onun kâmil insan, Hz. insan olması içindir; ama o bunu anlamadıysa Allah'a itiraz eder, Allah'ın işini beğenmez kendine göre fikir yürütür, kendine göre fikir beyan eder. Böyle bir kişi; rabbini tanımamış, kendini tanımamış, hayatı anlamamış, imtihanın da farkında değildir.

Allah rabdir, muameleyi öyle yapar. Dolayısıyla peygamberleri de kitapları da kulu terbiye için göndermiştir. Bir mürebbi gibi kemale ermesi için onu büyütür. Her andaki muamelesi âlemlerin rabbi olarak yaptığı muameledir.

Peki, neden?

Çünkü Allah'ın Rab ismi geriye dönük olarak Allah'ın ilah ismine, Allah ismine dâhil olur ve bu, o kulu sevdiği için kemale ermesini istiyor demektir. Allah, muameleyi nasıl yaparsa yapsın o mutlaka onun sevgisinin eseridir, muhabbetinin sonucudur. Kul daha çok sevgiye layık olsun diyedir. Çünkü kul kemale erdikçe Allah'ın yakınlığına, sevgisine layık olur.

İnsan, Allah'ın Rab ismiyle nasıl isimlenir, sonsuz bir deryadan bir damla misali, bir gölge misali nasıl nasibini alır?

Önce Allah'ın mürebbiliğini, rabliğini kabul ederse, Allah'ın terbiyesine girer, onunla terbiye olursa Allah'ın rabliğinden nasibini almış olur. Bu ismin onun üzerinde tecelli edebilmesi için onun da önce ev halkına bu isimle muamele etmesi, onlara mürebbi olması, onları Allah'a davet etmesi, vahyine davet etmesi

lazımdır. Peygamberine davet etmesi, onlara peygamberi örnek olarak göstermesi, Kur'an'ın ayetleriyle onları terbiye etmesi lazımdır. İşte o zaman Allah'ın Rab ismi onda tecelli eder. İnsan gücünün yettiği kadarıyla ve ulaşabildiği her yere bu muameleyi yapmaya çalışıyorsa; Allah'ın ayetleriyle, peygamberin sünnetiyle ne kadar muamele ediyorsa Allah'ın Rab ismi de onda o kadar tecelli etmiş demektir. Yapabildiği kadarıyla…

Sonra Allah'ın Rahman ismi gelir. Allah zatında rahmandır. "**Er rahmânir rahîm**"[22] Rahman ve rahimi Allah birden zikretti. Rahim ismi Allah'ın Rahman ismine dâhil oldu. "Rahmanir rahim" onun rahim olarak muamele etmesi onun rahman oluşundan dolayıdır. O zaman iki ismi beraber anlıyoruz. O zatında rahman olduğu için rahmetini saçıyor, rahmetiyle muamele ediyor. Allah seviyor ve sevdiği için kula rabliğini gösteriyor, terbiye ediyor, sevgisine layık hale getiriyor. Yine bütün bunları yaparken kulunun acziyetinden dolayı, zayıflığından dolayı bir de ona rahmetiyle muamele ediyor. Kul tekrar tekrar yanlış yaptığı halde ona ceza vermiyor; çünkü rahmeti tecelli etmiştir. Rahmeti rabliğinin bir de ilahlığının sonucudur, tecellisidir.

Bir kulda da Allah'ın Rahman ve Rahim isminin tecelli edebilmesi için onun nasıl olması lazım?

Önce Allah'ın rahmetini görmesi lazım. Rabbinin, ilahının, Allah'ının rahman ve rahim olduğunu görüp buna iman etmesi lazım. Tekrar tekrar yanlış yaptığı halde, isyan ettiği halde, yanlışa düştüğü halde ona ceza vermeyip affettiğini görüp onun Rahman ismini, Rahim ismini sevmesi lazım. Eğer sevdiyse o isim onda tecelli eder, onun duası olur. O da önce ev halkına karşı, sonra bütün insanlara, mahlûkata karşı rahim olur, rahmetle muamele eder. Gerçek olan rahmetle muamele, Allah'ın rahmetiyle

[22] Fatiha /3

muamele etmektir. Kendi kendine “ben seviyorum, ben acıyorum, ben rahmet ediyorum, ben onlara merhametimden dolayı böyle yapıyorum” demek rahman olmak, rahim olmak değildir. Allah rahmetiyle nasıl muamele ediyorsa öyle olmamız gerekir.

Kulun, rahmetle muamelesi nasıldır?

Önce ev halkının ateşten korunmasıdır. Allah’ın buyurduğu üzere; “**yakıtı taşlar ve insanlar olan cehennemin ateşinden kendinizi ve ehlinizi koruyun**.”[23] Rahmetle muamele böyle yapılır. Kişinin önce onları ateşten koruması gerekir. Önce onları cennete davet etmesi, Allah’a davet etmesi lazım ki o gerçekten Allah’ın rahim ismiyle isimlenmiş olup rahmetle muamele etmiş olsun. Eğer kişi mahlûkata rahmetle muamele edecekse zannettiği gibi, nefsinin zehirli sevgisiyle değil, Allah’ın gönlüne tecelli ettiği Rahim isminin rahmetiyle muamele etmelidir.

Peki, Allah’ın Malik ismi birinde nasıl tecelli eder, nasıl tecelli etmelidir?

Allah ayeti kerimede; “**yerde, gökte, ikisi arasında ne varsa bütün mülk Allah’a aittir**”[24] buyurdu. O zaman önce mülkü Allah’a teslim etmek lazım, her ne varsa. İnsan da buna dâhildir. İnsan da Allah’ın mülküdür. Onun için hiç kimse Allah’ın mülkünden çıkamaz, Allah’a mülk olmaktan çıkamaz. Bir kişi eğer Allah’ı unuttuysa, Allah’ın mülkü olduğunu unuttuysa, Allah’ın mülkünde olduğunu unuttuysa o kişi kendini kandırmıştır. O sadece sarhoştur. Kendisini sarhoş eden her neyse ona bakmalıdır.

[23] Tahrim /6
[24] Maide /17

Neyi içiyor?

İnsanı sarhoş eden sadece içki değildir. İçki sadece örnektir. Onun için Allah içkiler arasından sadece bir tanesini zikretti; "hâmr"[25] (şarap) dedi. Diğer içkileri zikretmedi bile. Aslında zikrettiği şarap değildir, zikrettiği sarhoşluktur. "Sarhoş olma" dedi, "seni sarhoş eden şeyden uzak dur" dedi. "Seni rabbinin huzurundan ayıran, huzura çıktığında bile ne söylediğini bilmeyecek hale sokan her ne ise ondan uzak dur" dedi. "Eğer sarhoş olursan aklın başına gelinceye kadar yanıma gelme, huzuruma çıkma, benimle konuşma" dedi. Onun için de "**sarhoşken ne söylediğinizi bilinceye kadar namaz kılmayın**"[26] diye emretti.

Bakacağız bizi sarhoş eden nedir, mal mıdır, mevki midir, dünya mıdır! Yoksa eş midir, çocuk mudur! Her ne ki bizi sarhoş ediyorsa, her ne ki bizi Allah'tan gaflete düşürüyorsa, Allah'tan ayırıp bizi Allah'ın huzurundan uzaklaştırıyorsa o bizim Allah ile aramıza giren perdemizdir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *"ben benden sonra ümmetimin puta tapmasına ihtimal vermiyorum ama onların dünyaya tapmasından endişe ediyorum"*[27]

Neye taptıksa, neyi sevdikse bizi sarhoş eden o taptığımızın, sevdiğimizin sarhoşluğudur. Sevgi sarhoşluğu… Ne kadar seversek sevelim, neyi seversek sevelim Allah'tan başka sevdiğimiz her şey yok olur. Allah öyle buyurdu; "**her şey yok olucudur. Baki olan, rabbinin veçhidir**"[28] dedi. Eğer seveceksek, sevmemiz gereken

[25] Maide /90,91
[26] Nisa /43
[27] İbni Mâce, Zühd 21, Hadis No: 4205, Deylemi, Müsned; Hayâtu'l Hayevan, 2/16; Naklen S. Ateş Kur'an Ans. No: 8/92
[28] Rahman /26,27

baki olan; rabbimizin veçhidir, rabbimizin cemalidir. Bundan başka bir şeyle sarhoş oluyorsak o bizi Allah'tan sadece uzaklaştırır.

Mevlana bir gemi örneği veriyordu; "su eğer geminin içinde olursa gemiyi batırır; ama su geminin altında olursa, gemi de suyun üzerinde olursa gemiyi taşır."[29] Dünyadaki bütün servetler, bütün mallar, mevkiler hepsi böyledir. İnsanın onu gönlüne almaması gerekir. Gönlüne alırsa, onu severse onu batırır; ama onu kullanırsa, ayağının altına alırsa onu taşır.

Mülkün sahibi Allah'tır, "Malik-ul Mülk" Allah'tır, "Malik-i yevmiddin" Allah'tır. Dünyanın da ahiretin de sahibi Allah'tır. Dünyayı istiyorsan Allah ile olman lazım, ahireti istiyorsan Allah ile olman lazım. Eğer dünyanın peşinden kendi kafana göre koşarsan ona yetişemezsin. Ahiretin peşinden kafana göre koşarsan ona da varamazsın, onu da kazanamazsın. Mülkün gerçek sahibi Allah'tır; çünkü o yaratmış. Eğer mülkün gerçek sahibi Allah'sa, eğer buna iman etmişsek, Allah'ın malik olduğuna iman etmişsek bu durumda mülkünde onun sözü geçmiyorsa onu malik olarak kabul edemedik demektir. Mülkün sahibi oysa mülkünde onun sözünün geçmesi lazım, onun emrinin geçmesi lazım. Yoksa onu mülkün sahibi olarak kabul etmiş olmuyoruz.

Eğer bizim sahibimiz Allah'sa, bizim malikimiz Allah'sa bu durumda onun bizim üzerimizde; gönlümüzde, aklımızda, irademizde, gözümüzde, kulağımızda, elimizde, ayağımızda onun hükmünün geçerli olması gerekir. Onun sözünün geçerli olması gerekir. Yoksa onu malik olarak kabul edemedik demektir. Allah'ın isimlerine iman etmek öyle basit bir şey değildir.

Fatiha'daki bu esmalar aynı zamanda bütün esmanın özü,

[29] Divan-ı Kebir

özetiydi. Bunları doğru anlarsak o diğer isimler de rahatlıkla buraya dâhil olur, rahatlıkla onları da anlarız. Kısaca diğer esmalar bu esmaların tefsiridir.

Allah maliktir, "Malik-ul mülk"tür, "Maliki yevmiddin"dir. Mülkünde hükmeden odur, mülkünde hükmü geçen, geçerli olan odur.

Bakacağız Allah'ın malik ismi bizde tecelli etmiş mi etmemiş mi ya da ne kadar tecelli etmiş?

Önce Allah'ın malikliğini kabul etmiş miyiz etmemiş miyiz, ona bakmamız lazım. Başta bizim onun malikliğini kabul etmemiz lazım ki sonra bu isim bizde tecelli etsin, bu isimle hayatı yaşayabilelim. Eğer Allah malik olarak gönlümüze tecelli etmişse, Allah'ın bu ismine iman etmişsek o zaman Allah'ın malikliğini seviyoruz demektir. Allah'ı sahibimiz olarak seviyoruz demektir. Çünkü Allah önce ruhumuzun sahibidir. "**Nefahtu fîhi min rûhî**"[30] Bize kendi ruhundan nefhetmiş, ruhumuzun sahibidir. Aynı zamanda ruhumuz onun maşukudur. Eğer ruhumuzun varlığını tatmıyorsak, onun aşkını, muhabbetini tatmıyorsak, tadamıyorsak bir sorun var demektir. Bu, hakikatimizi ona ait görememişiz demektir. Ne kadar tadıyorsak o kadar ait görmüşüz ve onun ruhumuz üzerindeki malikliğini o kadar kabul etmişiz demektir.

Bakacağız Allah gönlümüze malik midir?

Eğer gönlümüz onun zikriyle mutmain oluyorsa, onunla olunca huzuru buluyorsak gönlümüz onun sevgisiyle, yakınlığıyla, onun emrettiğini yapmakla mutmain oluyorsa Allah gönlümüze malik olmuş demektir.

---

[30] Hicr /29

Bakacağız, Allah aklımıza malik midir?

Eğer düşüncemiz, fikrimiz Allah ise, aklımızı onun vahyiyle nurlandırıyorsak, gönlümüzü onun vahyiyle nurlandırıyorsak, tefekkürümüz Allah ise, hesabımız ebedi hayat ise Allah'ın rızasıysa onun için düşünüyor, tefekkür ediyor, çaba gayret sarf ediyorsak, Allah yolunda koşuyor koşturuyorsak aklımız Allah'ın Malik isminin tecellisine mazhar olmuş demektir.

Bakacağız, Allah vücudumuza malik midir?

Gözümüze bakacağız, Allah eğer zahiri olarak tecelli etmişse bu durumda gözümüz neye bakarsa baksın mülkün sahibini görmelidir, anlamalıdır. Böyle bir göz hiçbir şeye "bu benimdir" diye bakamaz, "bana aittir" diye bakamaz. Allah ile bakar, Allah'a göre bakar, aklı da Allah'a göre anlar. Dolayısıyla dili konuşurken Allah'a göre konuşur. Eli, ayağı, gözü, kulağı, bütün azaları Allah'a ait olur.

Kulda Malik isminin tecellisi kemalata erince kul nasıl olur?

"Kul, Allah ile görür, Allah ile işitir, Allah ile bilir, Allah ile tutar, Allah ile yürür"[31] buyrulmuştur. Kul böyle olduysa Allah'ın mülkü olmuştur, Allah ona malik olmuştur. Böyle bir kul; Allah'ın malikliği üzerinde tecelli etmiş Allah'a mülk olmuş bir kuldur.

Bu isim onda tecelli ettiğinde mahlûkata, Allah'ın kullarına nasıl muamele eder?

Onlara bakarken bağımsız bir varlık olarak onları görmez, hepsini Allah'a ait olarak görür. Bütün canlıları Allah'ın yeryüzündeki misafirleri olarak görür, muameleyi ona göre yapar.

[31] Buhârî, Rikak 38

Misafire karşı nasıl edepli olunması gerekiyorsa onlara karşı öyle edepli olur. Hiçbir şeye “benimdir” demez, “bana aittir” demez, “benden dolayıdır” demez.

Allah Kur’an’da peygamberleri, nebileri, resulleri, salih kulları, velileri örnek olarak gösterir. Allah’ın İlahlığını kabul etmeyen, rabliğini kabul etmeyen, rahmanlığını kabul etmeyen, malikliğini kabul etmeyenleri de bize ibret olarak tanıtır, onlardan örnekler verir, bize örnek olsun diye. “**De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah’ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin. Hayır, senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin**.”[32] Eğer biri bunu söyleyemediyse Allah’ın Malik isminde Allah’a şirk koşuyor demektir.

Şirk koşmayı Allah üç örnekle Kur’an’da beyan etmiştir; İblisin şirk koşması, Firavun’un şirk koşması ve Karun’un şirk koşması.

Allah iblise; “**iki elimle yarattığıma seni secde etmekten men eden şey nedir**?”[33] Diye sorduğunda iblisin cevabı; **Ene hayrun minhu**: “Ben ondan daha hayırlıyım” olmuştur. Kıyas yaptı, neye göre kıyas yaptı? -Madenine göre; çünkü “**beni ateşten yarattın, onu topraktan yarattın**”[34] deyip zahiri tarafı kıyasladı. Oysaki hayırlı olmak, güzel olmak Allah’ın Esmau’l Husna’sı ile idi. Bu durumda iblis ne yaptı? -Kendini kendine ait gördü. Sanki kendisi kendini ateşten yaratmış Âdem de kendini topraktan yaratmış gibi. Oysaki ikisini de Allah yaratmıştı. Kimin daha hayırlı olduğunu, kimin secdeye daha layık olduğunu en iyi bilen o değil miydi! Eğer Allah’ın malikliğini kabul etseydi itiraz

[32] Âli İmrân /26
[33] Sâd /75
[34] Sâd /76

etmezdi.

Firavun da aynı şekilde kavminin karşısına çıkıp kavmine **Eleyse li mülkümü**:[35] "Bu mülk benim değil mi? (Mısır benim değil mi, bu Nil Nehri benim değil mi?)" dedi. Allah'a ait olan mülkü kendine izafe etti. Dolayısıyla onlara; "**ben sizin e'âla olan rabbinizim**"[36] dedi. Bir yerde Allah'ın bir esmasında ayak kayarsa o kişi şirk çukuruna yuvarlanır, rablik iddia eder. Sonra kendi ev halkı üzerinde, gücünün yettiği kadarıyla insanlar üzerinde rablik iddia etmeye başlar. "Benim istediğim gibi olun" der. "Ben nasıl olmanızı istiyorsam sizin de öyle olmanız gerekir" der. "Eğitimi şöyle yapmanız, şöyle öğrenmeniz lazım, şöyle kazanmanız, şöyle harcamanız, şöyle giyinmeniz lazım" deyip ilahlık iddiasında bulunur. Yani rabliğini ilan eder; ama aslında hakikatte hiçbir şeye sahip olmadığını da biliyordur. İblis kendini Allah'a ait görmedi, Firavun da o saltanatını Allah'a ait görmedi.

Bir de Karun'un kendini Allah'a ait görmemesi var. Karun, Hz. Musa'nın amca çocuğudur; ama o kadar mal sahibidir ki Allah onun servetini anlatırken "**Güçlü bir cemaat onun hazinelerinin anahtarlarını taşıyordu**"[37] dedi. O kadar zengin biri; lakin Hz. Musa (a.s.)'dan yana durursa servetini kaybetme tehlikesini görüyor, öyle zannediyordu. Firavun'a ters düşerse "servetimi kaybedebilirim" deyip bu düşünceyle Firavun'dan taraf duruyor, Firavun'dan yana duruyor. Hatta Hz. Musa (a.s)'a tuzak kuruyordu. Kavmi ona dedi ki; "**Allah sana nasıl ikramda bulunmuşsa sen de Allah yolunda Allah'ın kullarına öyle ikram et**."[38] O da dedi ki; **İnnemâ ûtîtuhu alâ ilmin indî**:[39] "Bu mal, bu servet yanımdaki bir ilimden dolayı bana verilmiştir." Ben bunu

---

[35] Zuhrûf /51
[36] Naziat /24
[37] Kasas /76
[38] Kasas /77
[39] Kasas /78

ilmimle, aklımla kazandım dedi. Allah'a ait görmedi.

Allah'ın mülkünde Allah'a üç türlü şirk koşmak vardır dedik; Bir, bencillik yapıp kendini Allah'a ait görmemek, iki mevkiyi, makamı, saltanatı Allah'a ait görmemek üç malı, mülkü Allah'a ait görmemek.

Bu üçü de Allah'ın mülkünde Allah'a, İnsanın Malik isminde şirk koşmaktır. Mülkünün Karun kadar çok olması gerekmiyor. En ufak bir şey dahi olabilir. "Bu benimdir" deyip sarıldığında Karun gibi olmuşsun demektir. Allah buyurdu ayeti kerimede; "**Allah, Karun'u servetiyle beraber yerin dibine geçirdi (yere batırdı)**."[40]

Tabi ki Allah'a ait görmenin de şartları vardır; Allah yolunda harcamak, eline geçmesiyle elinden çıkması onun için bir olmak, emanet olarak görmek. Herhangi biri malda, servette "bu bana aittir" deyip o malı Allah'a ait görmezse, o her ne olursa olsun kendini onun sahibi olarak görüyorsa onun hali Karun gibidir. Böyle biri Allah katında yere geçirilmeyi hak etmiş demektir. Bu ayetin devamında Allah buyurdu ki; "**Dün onun yerinde olmak isteyenler (Allah onu yerin dibine geçirince) dediler ki; Allah bizi korumuş, iyi ki onun gibi olmamışız. Eğer biz de onun gibi olsaydık, onun gibi düşünseydik Allah bizi de yerin dibine geçirirdi. Allah bizi korumuş dediler**."[41]

Eğer biri de mevkisinden dolayı Firavun gibi kendini ilah zannediyorsa, o mevkinin geçici olduğunu, Allah'ın bir imtihan gereği büyüsün kemale ersin, Hz. insan olsun diye o imkânı kendisine tanıdığını anlamıyorsa, Allah'ın kullarına hizmet etmiyorsa, kendini orda bir şey zannediyorsa o da Firavun gibidir. İsterse bir devlet dairesinde kapıcı olsun hiç fark etmez.

---

[40] Kasas /81
[41] Kasas /82

Bakıyorsun bir kapıcı kapıda duruyor ama kendini oranın sahibi gibi görüyor. Daha da fazla yetki eline geçse kim bilir ne olur! Yetkisi ne kadarsa, firavunluğu da o kadardır; ama böyle olanlar Kıyamet Günü Firavun'la beraber olur, Firavun'un arkadaşı olurlar. Malı kendine ait zannedenler de Karun'un arkadaşı olurlar.

Biri de bencillik yapıyor; "ben daha hayırlıyım" diyorsa, "ben falancadan daha üstünüm" deyip onu yerin dibine geçiriyorsa bu da iblisin arkadaşıdır. İçine en çok düştüğümüz tehlike de işte burasıdır. İblisin düştüğü tehlike, iblisin kovulmayı hak ettiği tehlike… Ben demek; "ben hayırlıyım, ben güzelim, benim kalbim temizdir, ben hep iyilik yapıyorum" demektir. Bir de başkasından söz edince ise onu yerin dibine geçirmek; yani "ben ondan hayırlıyım" demektir. "Ben" diyenin gönlü o kadar kirlenmiş ki kime bakarsa baksın o kiriyle kiniyle, hasediyle, kibriyle bakıyor. Şeytan da kibirlenmişti, kendini büyük görmüştü.

Birilerini eleştirenler, çekiştirenler bunu ne adına yaparsa yapsınlar onlar kibirlenmişlerdir. Onlar; şeytana, iblise arkadaş olmuşlardır. Özellikle bu konuda çok dikkatli olmak gerekiyor.

Bireysel olarak birbirimizi eleştirmememiz, çekiştirmememiz aynı zamanda birbirimizin gıybetini, dedikodusunu da yapmamamız gerekir. Cemaatler de; eğer "biz mü'miniz, biz Müslümanız" diyorlarsa Allah'a gerçekten iman etmiş iseler artık başka bir cemaatin imanını inkâr etmemelidirler. "**Kim imanı inkâr ederse amelleri boşa gider**"[42] buyurdu Allah. Amelinin boşa gitmesini istemiyorsan başka cemaatlerin, başka insanların imanını inkâr etmemelisin. O, Allah'ın kuludur. Allah onun ilahıdır, Allah onun rabbidir. Allah ona rahmetiyle muamele ediyor. Allah onun malikidir. Sen onun üzerinde söz hakkına sahip

[42] Maide /5

değilsin, hesabını görmeye hak sahibi değilsin. Hakkında ileri geri konuşma hakkına sahip değilsin. Allah ne buyurdu; "**sizden biri ölü kardeşinin etini yemek ister mi**?" Birini çekiştiriyorsan, gıybetini yapıyorsan sen onun etini yiyorsun. "**Bundan hoşlanmadınız değil mi**?"[43] dedi devamında. Yani birini eleştireceğine, çekiştireceğine, gıybetini yapacağına git onu öldür, etini ye daha iyi dedi Allah. Bu çok kötü bir durum! Gıybetini yapıyorsan önce öldürüyorsun, önce cinayet işliyorsun, yetmiyor bir de canavar gibi etini yiyorsun. Böyle yapanların ağızları manen öylesine pis kokuyor ki… Leş kokuyor leş!

Böyle yapanlara Allah Kıyamet Günü ne buyurur; "**bugün mülk kimindir**? **Vahid ve kahhar olan Allah'ındır**"[44] buyurur. Allah'ın kahrına uğradın demektir. Bir de Allah Muntakimdir. Muntakim, intikam alan demektir. İntikam alan ne demektir? -Biri bir yanlış yapmışsa ona cezasını veren demektir. "**Allah bütün günahları affeder**"[45] buyurdu. Affetmediği bir tek günah vardır; o da şirktir[46] buyurdu. Peki, Allah hangi konuda muntakimdir? -Esmasında kendisine şirk koşana karşı muntakimdir. Kahhar olarak ona davranır, o ismi ondan alır, onu zelil eder.

Bir de bizim kendimize malik olmamız gerekir, nefsimize malik olmamız gerekir. Allah ayet-i kerimede; "**onlar kızdıklarında öfkelerini yenerler (kendilerine hâkim olurlar) ve affederler**"[47] buyurdu. Kendine hâkim olmak… Kendisine hâkim olur, öfkesini yener. Kendisini öfkelendireni de affeder. İşte bu kişi kendine maliktir. Allah'ın Malik ismi onda tecelli etmiştir.

Kişi kendine malik olmazsa ne olur?

---

[43] Hucurat /12
[44] Mu'min /16
[45] Zumer /53
[46] Nisa /48, 116
[47] Âli İmrân /134

Herhangi bir olay karşısında zorlanınca "ben kızdım, ben dayanamadım, ben kendimi kaybettim, öfkem bana galip geldi, ben öfkeme, nefsime yenildim" der. Böyle bir kişi de Allah'ın Malik ismi tecelli etmemiştir. Diğer zamanlarda tecelli edebilir ama zorlanınca Allah'ın Malik ismi üzerinden kalkar, nefsi ona hükmeder. Nefsine malik değil mülk olmuş olur. Lakin Allah mü'mini tarif ederken; "**Kızınca öfkesini yener ve affeder**." "**Kendini bilmezler onlara laf attıklarında onlara selam deyip geçerler**"[48] buyurdu; yani kendilerine hâkimdirler. Biri kendine hâkim değilse, kendine malik değilse o kişi şeytana, nefse mülk olmuş olur ve nefis, şeytan ona hükmeder.

Resulullah (s.a.v) Efendimiz buyuruyordu; *"kızım Fatıma! Sakın babam peygamberdir diye bana güvenmeyesin. Nefsini Allah'ın elinden satın al! (nefsine malik ol)*[49] Sen kendi kendinin sahibi ol yani. Bunun için de senin, nefsini Allah'tan satın alman lazım.

Peki, nefsimizi Allah'tan nasıl satın alırız?

Nasıl ki mala malik olabilmek için onu Allah yolunda sarf etmemiz gerekiyorsa ve onu Allah yolunda sarf edince Allah onu bizim için ebedileştirip ebediyen onu bize ikram ediyorsa işte o zaman bize o mal olmuş olur. O verdiğimizin maliki olmuş oluruz; yani Allah yolunda sarf etmedikçe hiçbir şeye malik olmuyoruz. Aynı şekilde kendi nefsimiz için de bu durum böyledir. Ne buyuruyordu ayeti kerimede; "**Allah mü'minlerden cennet karşılığında mallarını ve canlarını satın almıştır**"[50] buyurdu.

Mü'min, malını ve canını satınca neyi alıyor?

---

[48] Furkan /63
[49] Müslim
[50] Tevbe /111

Cenneti alıyor. Başka neyi alıyor? -Nefsini alıyor, kendini alıyor. Nefsini feda edince kendini, satın almış oluyor Allah'ın elinden. Eğer biri hayatını Allah yolunda yaşıyorsa o, canını Allah'a satmıştır. Malını Allah yolunda, rızası yolunda sarf ediyorsa malını satmış, alışverişi Allah ile yapmıştır. Onun için buyurdu; *"***Allah ile yaptığınız alışverişten dolayı sevinin**."[51] Allah ile yaptığın alışverişten dolayı büyük bir kazanç elde ettin, deniyor. Herkes Allah ile yaptığı alışverişe bakmalıdır.

Allah'ın elinden nefsini satın almak demek sahtesini verip hakikisini almak demektir. Vehmi olan varlığını verip hakikisini almak demektir. Biri zannını verirse Allah ona hikmeti verir; "ben bilmiyorum Allah bilir, Allah neyi vahyetmişse o doğrudur" derse biri Allah ona ilim verir, hikmet verir. Sadece zannına bakıp, birilerinin söylemesine bakıp "işte bu ilimdir, ben biliyorum" derse o sadece zannına uymuş olur. Allah; "**zan ilimden hiçbir şeydir**"[52] buyurdu.

Aynı şekilde biri iradesini Allah'a teslim ederse Allah da külli iradeyle ona tecelli eder. "Benim dilemem yok, Allah benim için neyi dilemişse ben de onu diliyorum, Allah bana nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun ben onu kabul ediyorum, benim istediğim de odur" dediyse biri Allah'a bütünüyle teslim olmuş, Allah'a güvenmiş demektir. Cüz'i iradesini Allah'a teslim etmiş ve Allah'ın külli iradesi de onda tecelli etmiş demektir. "Bütün varlığım Allah'a ait, benim kendi varlığım üzerinde hiçbir hakkım yoktur, Allah benden neyi istiyorsa, nasıl bir kul, nasıl bir âbd olmamı istiyorsa ben öyle olmalıyım" deyip çabasını, gayretini sarf ediyorsa bunun sonucunda alacağı şey; kendisi, kendi nefsi, hakikatidir. Allah zatıyla, sıfatıyla, El Esmau'l Husna'sıyla ona tecelli eder. İşte o zaman o; Hz. insan, kâmil insan olur.

---

[51] Tevbe /111

[52] Yunus /36, Necm /28

Eğer kul, Allah'ı tanırsa Allah'a teslim olur. Müslüman, Allah'a teslim olan demektir. Günde bin sefer itiraz eden değil! Kul; Allah'ı, Allah ismiyle, Rab ismiyle, Rahman ismiyle, Rahim ismiyle, Malik ismiyle, 'bu beş isimle' tanırsa; (diğer bütün esma da bu isimlere dâhil olduğu için özetle) o görür ve anlar ki; Allah'ın bütün işleri yerli yerindedir. Hiçbir şekilde ona itiraz etmez, edemez.

Ayeti kerimede; "**bütün iyilikler size Allah'tan, bütün kötülükler kendi nefsinizdendir**"[53] buyurur. Kul, bunu bütün açıklığıyla görür. Sadece o kendine zulmetmiştir. Allah hiç kimseye zulmetmez. Allah'ın, kullarına zulmetmesi mümkün değildir. Böyle bir şey düşünülemez buyrulmuştur.[54] Kullar kendi kendine zulmeder. Görür ki o kendine zulmetmiş. Oysa Allah'tan gelen saf muhabbettir, saf rahmettir, saf güzelliktir.

Mü'min, Allah deyince kalbi titrer. Kalbi titremiyorsa bir sorun var demektir. Böyle biri Allah'ı tanımamıştır. Mü'min, Allah'ın güzelliğini gönlünde tatmalıdır. O zaman Allah'ı zikredince kalbi titrer. Kalbinin titreyebilmesi için esmanın sende tecelli etmesi lazım. Allah deyince sendeki o esmanın dalgalanması lazım.

Allah, iman etmeyip iman ettiğini söyleyenler için buyurdu ki; "**onlar duvara yaslanmış kalas gibidirler**."[55] (Onlar odun gibidir) Sen onların tipine baktığında zannediyorsun ki içinde bir şey var. Kalas gibi… Eğer insan kalas gibi bomboş ise Allah deyince nasıl titresin, nasıl ürpersin! Lakin birine Allah sıfatlarıyla, isimleriyle tecelli etmişse onun bütün gönlü, her zerresi Allah ile dolmuşsa "Allah" deyince onun gönlü ürpermez mi, o gönülde

---

[53] Nisa /79
[54] Yunus /44
[55] Münafikun /4

fırtınalar kopmaz mı? -Kopar; çünkü maşukunu hatırlamıştır. Böyle bir gönül Allah deyince hiçbir şeyi hatırlamaz, hatırlamak da istemez. Hiçbir şeyin kendisine perde olmasını istemez. Hep o halde kalmak ister, hep onunla kalmak ister; ama o biliyor ki rabbi için, maşuku için bir şeyler yapması gerekir ve bu halini perdelemesi gerekir. Eğer kendini perdeliyor, bir şeyler yapmaya çalışıyorsa bu da rabbi istediği içindir. "Rabbim öyle istemiş, maşukum öyle istemiş" deyip yapar bunu.

Allah'ın esması nasıl tecelli eder bir daha söyleyeyim;

Allah'ın isimlerinin tecelli etmesi diyoruz, Allah'ın isimleriyle isimlenmek diyoruz. Mutlaka haddimizi bilmemiz lazım, bununla beraber kıymetimizi, değerimizi de bilmemiz lazım. Haddimizi nasıl bilmemiz lazım? -Allah'ın isimleri zatından tecelli ediyor. Allah'ın fiilleri isimlerinden, sıfatlarından tecelli ediyor; yani Allah rahmandır, rahim olarak muamele eder ama kul için bu böyle değildir, tam tersinedir; kulun rahim isminin tecellisini alıp onunla rahim olabilmesi için ona fiil gerekir, amel gerekir. Ameli işledikçe rahim olur, rahmetle muamele ettikçe o rahim ismi onda kemale ermeye başlar. Allah rahim ismiyle ona tecelli eder. Yani Allah rahimdir, rahmetiyle muamele eder, kul ise rahmetiyle muamele edince rahim olur. Kul için amel gerekir, fiil gerekir, çalışmak gerekir, Allah'a koşmak gerekir. "**Hepiniz Allah'a firar edin**"[56] buyurdu. Firar budur, firar böyledir. "**Genişliği yerle gök kadar olan cennete koşun**"[57] buyurdu, bu yine aynıdır. Allah cennete selam yurdu, dedi. "**Allah sizi Darusselam'a davet eder**"[58] buyurdu. O zaman önce gönlümüzün, aklımızın, irademizin selamete ermesi lazım. Bedenimizin, her organımızın selamete ermesi lazım ki selam yurduna varabilelim.

---

[56] Zariyat /50
[57] Hadid /21
[58] Yunus /25

Cennet insanın kendi içinde, kendi gönlünde, kendisindedir. Cehennem de kendisindedir. Ya gönlümüzü cennete çeviririz, selamette oluruz ya da gönlümüzü cehenneme döndürür cehennemde oluruz.

Allah maliktir, Malik-ul Mülk'tür, mülkün sahibidir, din gününün sahibidir.

Allah hepimizi Allah'ı Malik-ul Mülk olarak kabul edenlerden eylesin, buna iman edenlerden eylesin! "Maliki yevmiddin" olarak kabul edenlerden eylesin, buna iman edenlerden eylesin! Allah bizi emaneti sahibine teslim edenlerden eylesin! Kendini herhangi bir şeye, ne kendine, ne mülküne, ne de mevkisine, makamına sahip görenlerden eylemesin! Emanetçi olduğunu bilenlerden eylesin! Emanete ihanet edenlerden eylemesin! Kendi kendisine hainlik yapanlardan eylemesin! Allah'a hainlik yapanlardan eylemesin! Peygamberine hainlik yapanlardan eylemesin!

Allah hepinizden razı olsun.

الأكرم جل جلاله

EL EKREM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Esmau'l Husna'yı anlamaya çalışıyorduk. Sıra El Ekrem ismine geldi. Allah'ın El Ekrem ismini anlamaya gayret edeceğiz inşallah.

Şimdiye kadar anlattıklarım zaten Allah'ın ikramıydı, El Ekrem isminin tecellisiydi.

Allah'ın Kerim ismi başka, Ekrem ismi başkadır.

Kerim; ikram eden, nimeti ikram eden, Allah'ın kendisine ikram ettiğini ikram eden demektir. Allah, insan için de melekler için de bu ismi kullanıyor.

Ekrem ismi ise; ihsan eden, ikram eden demektir. Allah bir kuluna Ekrem ismiyle tecelli ederse o kul bizatihi kerim olur. İkram etmek kerimliğindendir; ama onun ekrem oluşu başka bir şeydir. Ekrem, zata ait bir isimdir; kerim ise fiillere ait bir isimdir.

Biri, birine bir yardımda bulunduğunda ona ikram etmiştir. Dolayısıyla Allah'ın kerim ismiyle ikram etmiştir ama kendisi kerim olmayabilir; yani cimri biri de ikram ettiğinde ikram etmiştir ama o cömertlerden sayılmaz. Cömert olabilmesi için, kerim olabilmesi için o verdiğini severek vermesi lazım, hiçbir sıkıntı duymadan

vermesi lazım. Cimri de verir ama sıkıntı duyar; kerim ise verirken sıkıntı duymadığı gibi sevinç duyar, muhabbet duyar. Cimri biri ise o verdiği kimseyi küçümser, farklı bir bakışla ona bakar. Kendini ona karşı büyük görür; ancak kerim hem verir hem de ikram ettiğine ayrıca teşekkür eder. Niye?

Çünkü birine ikram etmişse o verdiği onun için ebedi olmuştur; çünkü onu Allah'a vermiştir. Allah'a şükreder, bu imkâna sebep olana da teşekkür eder. Kerim olmak böyledir ve bunu yapabilen kişi ekrem biridir, Allah'ın Ekrem isminin tecellisine mazhar olmuş bir kuldur; ama verirken sıkıntı duyuyorsa, karşısındakini küçümsüyorsa ve kendi kendine değil de karşısındakine ikram ettiğini zannediyorsa, böyle biri ise ne kerimdir ne de ekremdir.

Allah hepimizi ekrem yapar inşallah.

Allah aynı zamanda kulunu ekrem yapar. Peki, kulunu nasıl ekrem yapar ya da onu kiminle ekrem yapar?

Allah her şeyi bir vesileyle yapar. Bunu peygamberleriyle yapar, resulleriyle yapar, peygamber varisleriyle yapar. Onlarla beraber olanlar onların gönüllerinden; yani peygamberin gönlünden, resulün gönlünden, Mürşid-i kâmilin gönlünden bu ismi alır. Aslında Mürşid-i kâmile tabi olmak demek Allah'ın Esmau'l Husnası'nın talimini görmek demektir. Bir Mürşid-i kâmile tabi olanın ahlakı güzelleşir deyince bunu anlamak lazım; çünkü kötü ahlak gidiyorsa güzel ahlak geldiği içindir, Allah'ın güzel isimleri onda tecelli ettiği içindir.

Biri esmayı okuyarak alabilir mi?

Asla! Allah'ın bir âdeti vardır, Allah hiç kimse için âdetini

değiştirmez. Allah bunu nebileriyle, resulleriyle, velileriyle, mürşidi kâmillerle, peygamber varisleriyle yapar ve Mürşid-i kâmile de bunun için tabi olunur. Zaten vuslat baştan sona budur; yani esmanın talimidir.

Eğer velilerin, Mürşid-i kâmillerin makamlarını, mertebelerini anlamak istiyorsak; onda Allah'ın Esmau'l Husna'sı ne kadar tecelli etmiş oradan anlarız, oradan anlaşılır; çünkü o kendisine tecelli eden esma ile kendisine tabi olanları eğitir, yetiştirir Allah'a taşır. Allah'a yakın eder, Allah ile beraber eder, Allah'a vasıl eder. Onun için şeyh deyince, Mürşid-i kâmil deyince anlamamız gereken budur.

Allemel Ademe esmae kulleha:[1] "Allah, Âdem'e bütün isimleri talim etti." Bütün isimleri verdi. Nasıl ki bir bebek dünyaya gelirken büyümek için anaya, babaya muhtaçsa bu manevi olarak da böyledir. Manevi olarak da ona, ana baba olacak bir nebi, bir resul, bir mürşidi kâmil lazım ve gereklidir ki onu Allah'ın esmasıyla büyütsün. Yoksa onu kendi haline bırakırsan manevi olarak hep çocuk kalır.

Bunun misali nedir?

Kişi küçükken küçük oyuncaklarla oynar, manevi olarak büyümemiş biri zahiri olarak büyüdüğünde bu sefer de büyük oyuncaklarla oynamaya devam eder. Derdi evdir, arabadır, maldır, mülktür onun sadece oyuncakları büyümüştür. O kişi manen büyümemiş çocuk kalmıştır.

Biri manevi olarak büyürse ne olur?

O; Allah'ı ister, onun derdi Allah olur. O; Allah'ın rızasının,

---

[1] Bakara /31

dostluğunun, cemalinin peşinde koşar. Zahiri yaşı büyük ama kendi çocuk olan ise dünyanın peşinde koşar, nefsinin arzuları, istekleri peşinde koşar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu; *"Kimin hicreti neye ise ancak onu bulur."*[2] Hicret…

Hicret demek; yürümek, bir şeyleri terk edip başka bir şeye koşmak, hürriyetine kavuşmak için yürümek demektir. Onun için bakalım hicretimiz neyedir?

Buyurdu ki; *"birinin hicreti dünyaya ise onun bulabileceği dünyadır. Bir kimsenin hicreti kadınaysa onun bulabileceği odur"*[3] dedi**.**

Ama birinin hicreti Allaha ise o da Allah'ı bulur. Birinin hicreti Allah'a değilse o büyümemiştir. Böyle biri oyuncaklarla oynamaya devam ediyor, demektir. Ne zamana kadar? -Ona Allah'ın emri gelinceye kadar, ona "gel" deninceye kadar. O anda; "ya rabbi! Bana müsaade et. Bu sefer ayetlerine iman edeyim, yolunda infak edeyim" der. Peki, neyi infak edecek? -Taptığını infak edecek, hicret ettiğini infak edecek, peşinden koştuğu şeyi infak edecek. "Ayetlerine iman edeceğim, seni dinleyeceğim ya rabbi" diyor; ama iş işten geçmiştir. Allah ne buyuruyordu; "**bunu anlayacak kadar, bunu yapacak kadar sana bir hayat tanımadım mı?**"[4]

Bakacağız büyümüş müyüz yoksa çocuk muyuz?

Hiç kimse tek başına büyüyemez. Nasıl ki bebeğin anaya, babaya ihtiyacı varsa manevi olarak da herkesin, kendisine ana baba olacak bir Mürşid-i kâmile ihtiyacı vardır.

---

[2] Buhârî, Bedü'l-Vahy, 1; Müslim, İmare, 155; Ebu Davud, Talak, 11
[3] Buhârî, Bedü'l-Vahy, 1; Müslim, İmare, 155; Ebu Davud, Talak, 11
[4] Fatır /37

Mürşid-i kâmile tabi olmak esmanın talimidir, dedik. Allah ekremdir, ikram eder. Hem zahiri olarak ikram eder hem de asıl olarak manen ikram eder. Bu manevi ikramı da yine bir vesileyle yapar. Nebinin, resulün, varislerinin vesilesiyle yapar. Peki, hangi nimeti ikram eder? -İman nimetini ikram eder; yani kendisini sevme nimetini, aşk nimetini, muhabbet, muhabbetullah nimetini onunla ikram eder; resulünü sevmeyi, ona tabi olmayı, onun gibi olmayı, onunla ikram eder; isimlerini onunla ikram ettirip onunla tecelli eder.

Allah Ekremdir, Ekrem-el Ekrem'indir. Allah bir de kahhardır. İkisi birbirinin tersi gibi görünür; ancak Allah'ın ekrem ismiyle kahhar ismi aynı isimdir. Aslında Allah'ın bütün isimleri bir tek isimdir.

Allah'ın kahhar ismi nasıl Ekrem ismidir?

Allah; kuluna ikram eder, kul bu ikramı kabul etmez; "bu bana lazım değil" derse kendini kirletmiş, kirli kalmaya razı olmuştur. O zaman Allah ona kahhar ismiyle tecelli eder, ikramda bulunur ve onu temizler. Kahhar ismiyle musibet verip, bela verip onu kendine çeker, onu kendi kendisine çeker, onu gaflet uykusundan uyandırır, kendisine dönmesini sağlar. Ebedi hayatını kazanması için onu uyarır, ikaz eder. Ona dünyayı sevenlerin halini gösterir, en yakınlarının halini gösterir. Aslında onların dost olmadığını, dostun bir tek kendisi olduğunu gösterir. Bütün bunları Kahhar ismiyle yapar. Onun nefsini kahrederken gönlünü de imar edip saray haline getirir, tecelli edeceği mekâna dönüştürür.

Allah'ın Ekrem ismi Kur'an-ı Kerim'de Allah'a isim olarak bir tek yerde; Alak Suresi'nde geçer. "**İkra' ve rabbukel ekrem**"[5]

[5] Alak /3

ayetidir bu. Bunun için Alak Suresi'ndeki Ekrem ismini Allah'ın anlattığı gibi anlamamız gerekir; çünkü manayı kendimize göre değil, Allah'a göre vermemiz gerekir. Allah Alak Suresi'nde **İkra bismi rabbikellezî halak**:[6] "oku" dedi. Bu, Allah'ın ilk emriydi; "yaratan rabbinin ismiyle oku" yaratan rabbinin ismine oku, yaratan rabbinin ismini oku. Her şeyi onun ismine göre oku, Esmau'l Husna'sına göre oku.

Bunun için önce "ikra" (okumak) kelimesini anlamak gerekiyor. "İkra" demek; kıraat etmek, parçaları bir araya getirmek demektir. "Parçaları bir araya getir" dedi Allah. Zaten okuyabilmek için harfleri yan yana getiriyoruz kelime oluyor. Kelimeler yan yana geldiğinde ise cümle oluyor ve bir mana ifade ediyor. Cümleler yan yana geldiğinde bir paragraf, paragraflar yan yana geldiğinde ise kitap oluyor. Onun için her şeyi bir kitap, bir ayet gibi okumak gerekiyor.

Peki, en başta neyi okumamız gerekiyor?

Allah'ın Esmau'l Husna'sını okumamız gerekiyor, Allah'ın ismini okumamız gerekiyor. Orda Allah'ın kudretini, muradını görmemiz gerekiyor, anlamamız gerekiyor. O zaman Allah "ikra" derken neyi murat etti? -"Parçaları bir araya getir ve anla! Düşün, tefekkür et!" dedi. Neyi anla? -"Beni anla" dedi Allah. "İsmimi anla, ismimi tanı, beni tanı! Sen zatımla, sıfatımla tecelli ettiğim varlıksın, halifemsin, dolayısıyla kendini tanı" dedi. **İkra bismi rabbikellezî halak**: "Oku! Yaratan rabbinin ismiyle oku (ismini oku)."

Halakal insâne min alak:[7] "O, insanı alaktan yarattı." Alak bir tek burada geçiyor kelime olarak. Kur'an-ı Kerim'de ayrıca dört

---

[6] Alak /1
[7] Alak /2

yerde daha geçer; oralarda alak olarak değil “alaka,” “alakeyn,” “alakatin” diye geçer. Bir tek burada “alak” diye geçer. O diğer dört yerde insanın zahiri tarafına, yaratıldığı iki damla suya işaret eder; ama burada Allah ne dedi? “**Halakal insâne min alak**” Bu; insana has, insana özel bir durumdur. Yoksa diğer canlılar da alakadan yaratılmıştır; ama buradaki alak insana ait, insana özgü bir şeydir. Onun için alak demek; yakınlık demek, sevgi demek, muhabbet demek, Allah’ın, kuluna ilgi duyması demektir. Allah’ın tek kelimeyle insanı muhabbetinden yaratması demektir. Bu, insana ait özel bir durumdur. Buradaki “alak” kelimesiyle diğer dört ayette geçen “alaka” birbirinden farklıdır. Bu, insana özel ve özgü bir durumdur.

İkra ve rabbukel ekrem.[8] Allah’ın Ekrem isminin geçtiği ayet... “Oku” dedi Allah, bir daha “ikra” dedi. “Oku ki senin rabbin ekremdir.” İnsanı mükerrem kılmıştır. Başka bir ayeti kerimede; **Kerremnâ benî Ademe**:[9] “Biz Âdemoğlunu, (insanı) mükerrem kıldık (tekrar tekrar ikrama nail kıldık).” buyurdu; yani “beni Âdem’e özel olarak ikramda bulunduk. Öyle ki Allah’a halife olabilecek şekilde, ikram edebilecek vasıfta yarattık” dedi. İkram sadece zahiri olarak vermek değildir; ikram deyince bunu anlamak çok küçük kalır, çok basit kalır. Zahiri olarak vermek ikramın sadece küçücük bir parçasıdır.

Allah peygamberler üzerinden neyi ikram ediyor?

İmanı ikram ediyor. Allah’ı tanımayı, marifeti ikram ediyor. Hikmeti, ilmi, Allah’a âbd olmayı, ibadeti ve Hz. insan olmayı ikram ediyor. Onların üzerinden bütün Esmau’l Husna’sını ikram edip onları Allah’a dost ve yakın yapıyor, Allah’a vasıl ediyor.

---

[8] Alak /3
[9] İsrâ /70

"Biz insanı ekrem kıldık" buyurdu. Bir de bu ikramını nerde anlatır, ne buyurdu? **Ve lekad halaknâkum**:[10] "Gerçek şu ki sizi biz yarattık." **Summe savvernâkum**: "Sonra sizi tasvir ettik (size suret verdik, şekil verdik, şekillendirdik)." Nasıl? -Dilediği şekilde... Başka bir ayeti kerimede öyle buyuruyordu; "**Allah dilediği şekilde sizi tasvir etti, suret verdi**."[11] "Sonra size suret verdik" dedi. Allah bu ayette ise siz zamirini kullanıyor, "size" diyor. **Summe kulnâ lil melâiketiscudû li Ademe**: "Sonra meleklere Âdem için secde edin dedik." Önceki ayette "size" dedi, sonra meleklere "Âdem'e secde et" dedi. Burada anlaşılması gereken; Allah her bir insan için tek tek "Âdem" dedi. **Fe secedû illâ iblîse, lem yekûn mines sâcidîn**:[12] "Bütün melekler secde etti iblis hariç. O, secde edenlerden olmadı" buyurdu.

Allah, insanı nasıl ve neyle mükerrem kıldığını anlatıyor. Allah, meleklere bu emri vermeden önce ne buyuruyordu? **Alleme Ademel esmâe kullehâ**:[13] "Allah, Âdem'e bütün isimleri talim etti." yani Âdem secde edilmeye layık hali Allah'ın, isimlerini ona talim ettirmesinden aldı. Bu zamanda da durum aynıdır; Allah, isimleri talim ettiriyor. Peygamberleriyle, resulleriyle, nebileriyle talim ettirdiği gibi onların varisleriyle kıyamete kadar da bu isimleri talim ettirir. Zaten Mürşid-i kâmile tabi olmak bunun içindir. İnsanı meleklerin secde ettiği varlık haline getiren de bu talimdir.

Bundan sonra ne denmişti ayeti kerimede? -Allah, iblise soruyor; "**ben sana emretmişken neden secde etmedin**?" Allah bize öğretiyor. -İblis; "**Ben ondan daha hayırlıyım**, **beni ateşten onu çamurdan yarattın**"[14] dedi. İblis, Âdem'in zahiri tarafına

---

[10] A'râf /11
[11] Âli İmrân /6
[12] A'râf /11
[13] Bakara /31
[14] A'râf /12

baktı.

Başka bir ayeti kerimede Allah; **Fe izâ sevveytuhu ve nefahtu fîhi min rûhî fe kaû lehu sâcidîn**[15] buyurmuştu. "Ben ona ruhumdan nefhettiğim zaman ona secde edin." Secde, Allah'ın nefhettiği ruha imiş; yani esmasıyla tecelli ettiği ruhaymış. Dolayısıyla secde kimeymiş? -Allah'ın zatına, esmasına ve sıfatlarınaymış. Zatının, sıfatlarının tecellisineymiş. Allah sana "nefhettiğim ruh ol" diyor. Esmanın talim edilmesi, öğrenilmesi zaten bunun içindir.

Allah ayet-i kerimede İblis için buyurdu ki; "**in oradan! Orası senin kibirleneceğin yer değildir.**" İblis; "**ya rabbi insanların tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver**." dedi. Allah da "**sana mühleti verdim, sen mühlet verilenlerdensin.**"[16] İblis dedi ki; "**Senin sıratı müstakimin üzerinde oturacağım**. **Gelenlerin; (o sıratı müstakimde yürüyenlerin) önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından gelip onları şaşırtacağım. (Onları kendime bağlayacağım) Ve sen onların çoğunu şükreder bulmayacaksın**."[17]Allah öğretiyor; İblise tabi olanlar, uyanlar, iblisin şaşırttığı kimseler şükretmeyenlerdir. Allah'a itiraz edenler, halinden razı olmayanlar, Allah'ın muamelesinden razı olmayanlar, Allah'ın işini beğenmeyenlerdir. 'Şu niye böyle, bu niye şöyle' deyip Allah'a itiraz edenlerdir. Bunlar, iblise tabi olmuş, iblisin kendisine bağladığı kimselerdir.

İblis; "**çoğunu şükreder bulmayacaksın**" dedi. Allah ona cevap olarak ne dedi? "**Git, kim sana uyarsa, tabi olursa seninle beraber hepinizi cehenneme dolduracağım**."[18] Yani seninle

---

[15] Hicr /29
[16] Hicr /36, 37
[17] A'râf /16, 17
[18] A'râf /18

beraber şükretmeyenleri cehenneme dolduracağım, buyurdu.

Arkadaşlar dikkat ettiyse bütün feryadımız budur; Allah'a itiraz etmeyelim, Allah'ın muamelesine itiraz etmeyelim, şükreden bir kul olalım. O zaman biri şükretmiyorsa demek ki Allah'a karşı samimi değilmiş. Allah'a karşı samimi olmayanlar şeytana uyar; şükreden bir kul değil, nankör bir kul olurlar. Allah nimeti her zaman ihsan ediyor, ikram ediyor, bir kez nimeti vermeyince ya da biraz hasta olunca sıkıntıya düşünce kişi ne yapıyor? Başlıyor isyan etmeye; "niye bu böyle oldu" deyip Allah'a isyan ediyor, itiraz ediyor. Bu, Allah'a karşı ihlaslı olmamaktır, kul olmayı, imtihanı kabul etmemektir.

Allah'ın ilk emri; "oku" idi. Onun için Allah'ın Kıyamet Günü bizi hesaba çekeceği ilk soru da buradan olsa gerektir. İlk emri oku olunca herhalde ilk hesaba çekeceği soru da; "okudun mu" olacaktır. "Okudun mu, benim adıma okudun mu, yaratan rabbin adına okudun mu, seni muhabbetten yaratan rabbinin adına okudun mu, sana muamele ederken seni sevdiğim için muamele ettiğimi okudun mu, anladın mı?" "**İkra ve rabbukel ekrem**."[19] "Seni mükerrem kıldığımı okudun mu, seni âlemlere takdim ettiğimi, şereflendirdiğimi okudun mu, kıymetini, değerini, şerefini benden aldığını okudun mu, anladın mı?" Eğer biri bu soruya cevap olarak; "okumadım" derse zaten kaybetmiştir. Diğer sorulara gerek de yoktur; çünkü okumamış, okumaya tenezzül etmemiş.

Onun için "ikra" demek; yaratan rabbinin adına, Allah ile okumak demektir. Allah'ın esmasını okumak demektir, ismini okumak demektir. Nerde okuyacak? -Kendinde, kendi üzerinde Allah'ın esmasını görerek okuyacak, anlayacak, tadacak ve Allah'ın kendisini mükerrem kıldığını, ikrama nail ettiğini görecek.

---

[19] Alak /3

Şerefini, kıymetini, değerini anlayacak.

Ekrem demek; kıymetli, şerefli, değerli demektir. Allah, insanı mükerrem kıldığını, "**kerremna beni Adem**"[20] bizatihi kendi beyan etmiştir. Onun için ayeti kerimede buyuruyordu; "**yerde, gökte, ikisi arasında ne varsa hepsini insana müsahhar kıldık**."[21] Müsahhar demek bir anlamıyla da (sağir; küçük demektir) cümle mevcudatı onun önünde küçülttük demektir. Onun hizmetine, onun emrine verdik, demektir; ama insan yer ile gök arasındaki herhangi bir şeye karşı küçülürse, ona müsahhar olursa, onun peşinden koşarsa, derdi onu kazanmak olursa bu da; Allah'ın kendisine verdiği şerefi, kıymeti, değeri anlayamadı, takdir edemedi ve onu kaybetti, demektir.

Onun için kim neyin peşinden koşarsa onu bulabilir. Kıymeti, değeri, şerefi de ona göredir. Eğer biri, fani olan dünyadaki şeylerin peşinden koşarsa ahirete giderken hiçbir şeyi beraberinde götüremez ve kıymetini, değerini, şerefini burada bırakır. Ahirete de kıymetsiz, değersiz ve şerefsiz olarak gider ama kıymetini, değerini şerefini Allah'tan almışsa, hedefi Allah'ın rızası, ebedi hayatsa, Allah'ın rızası peşinde koşmuşsa Allah zatıyla, sıfatıyla onu şereflendirir, onu bu dünyada şereflendirir ve kim Allah'ın huzuruna nasıl giderse huzura da öyle alınır.

Allah'ın isimleri onda ne kadar tecelli etmiş, nasıl tecelli etmişse o hal ile Allah'ın huzuruna çıkar. İşte Mürşid-i kâmile tabi olmak demek bu isimleri almak, almak için ona uymak demektir. Onunla beraber bu isimleri almaya çalışmak demektir. Almaya çalışırken o sadece biraz çaba gayret sarf eder. Allah Ekrem'dir onu ekrem yapar. Onu ekrem kılarak ikramda bulunur.

---

[20] İsrâ /70
[21] Lokman /20

Allah'ın "Ekrem" ismi zatidir, zatına ait isimdir. "Kerim" ismi ise sıfatlarına ait isimdir. Allah Ekrem'dir ikram eder. Yaratır ikram eder, ikram edeceğini yaratır. Aynı şekilde bu ismi kuluna ikram eder.

Bu isme nail olmak isteyen kulun ne yapması gerekir?

Allah'ın ona ikram ettiklerini ikram etmeye çalışması gerekir. Bu yetmez, çünkü ikram ederse Allah'ın Kerim ismini alır. Bu yüzden ikram etmeyi ikram etmesi lazım ki ekrem olsun. Bu da bir varis-i nebi ile talim gerektirir. Öyle ki ikram etmekle kerim ismini aldığı gibi nihayetinde keremliğiyle de Ekrem ismini alabilsin.

Allah hepimizi Ekrem isminin tecellisine nail olanlardan eylesin! Hepimizi ekrem olanlardan, kerim olanlardan eylesin!

Allah hepinizden razı olsun.

الإله جل جلاله

EL İLAH

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah ayeti kerimede; **İlâhukum ilâhun vâhid**:[1] "Sizin ilahınız vahid olan ilahtır" buyurdu. Allah ehaddır, Allah'ın İlah ismi ise vahiddir. Allah zatında ehaddır, sıfatlarında vahiddir. Allah'ın bütün sıfatları İlah ismine gider. Allah'ın İlah ismi de Allah'ın zat ismi olan Allah ismine gider. Ayrıca ayeti kerimede **Ve ene rabbukum fa'budun**:[2] "Ben sizin rabbinizim bana âbd olun." buyurdu.

Allah müşrikleri, münafıkları, kâfirleri anlatırken; **Mindunillahi aliheten**: "Onlar Allah'tan başka (Allah'ın berisinde, aşağısında, Allah'ın altında) ilahlar edinirler." Yani o ilahları Allah olarak kabul etmezler, bunlar Allah'tır demezler; ama onlara Allah'ın sıfatlarını, vasıflarını verirler, diye buyurdu.

Ayrıca **Ve le in seeltehum**: "Onlara sorsan desen ki;" **Men halakas semâvâti vel arda ve sehhareş şemse vel kamere le yekûlunnallâhu fe ennâ yu'fekûn**:[3] "Gökleri ve yeri kim yaratmış, Ay'ı ve Güneşi kim size müsahhar kılmış, (kim sizin emrinize vermiş, ay ve güneş kimin emrindedir) diye sorsan onlar 'Allah' derler. De ki onlara: o zaman nasıl böyle döndürülüyorlar (nasıl

[1] Bakara /163
[2] Enbiya /92
[3] Ankebut /61

başkalarını Allah'a şirk koşuyorlar)." **Vettehazû min dûnillâhi âliheten li yekûnû lehum ızzâ**:[4] "Onlar Allah'ın altında, Allah'ın berisinde ilahlar edinirler." Bununla da **Leyekunu lehum izza**: "Şeref bulmak isterler." Bunu kendileri için bir şeref, bir izzet olsun diye böyle yaparlar. Demek ki kişi Allah'a şirk koşarken "ille de bu Allah'tır" demiyor; ama Allah'ın sıfatlarından birini ona yakıştırıyordur. Onu Allah ile arasına koyup ve bunu da onunla izzet bulmak, şeref bulmak ve şereflenmek için yapıyordur.

Allah'ın İlah ismi kelime manası itibariyle eşi, benzeri olmayan demektir. Hiçbir varlık için, hiçbir şey için bu kelime kullanılamaz. Bazen bazı şeyler için "bunun eşi benzeri yok" tabirini duyuyoruz. Bu çok yanlış bir tabirdir. Eşi, benzeri yok dediysek o bizim ilahımız oldu demektir.

İlah kelimesi ayrıca mana itibariyle kendisine âbd olunan zat, her şeyden çok sevilip istenilen zat manasındadır. Eğer bir şeyi her şeyden çok seviyorsak o bizim ilahımız olmuş olur. Allah'ı kabul ediyoruz ama Allah'ın berisinde bizim için her şeyden çok sevilen bir şey veya biri varsa ve ona âbd olmuşsak, onu taparcasına seviyorsak o bizim ilahımız olmuş olur.

İlah kelimesi bir de her şeyin kendisine hayran olduğu zat manasındadır. Hayran olmamız gereken Allah'tır. İlah kelimesi her şeyin, herkesin sevgisini kendisine çeken, cezbeden zat demektir ve hiçbir bakışın kuşatamadığı zat demektir. "**Gözler onu kuşatamaz, ihata edemez. O, gözleri ihata eder**"[5] buyurdu ayeti kerimede.

Bir de kelime manası itibariyle mutlak sükûnetin, itminanın kendisinde bulunduğu zat demektir. Mutlaka sükûneti Allah ile

[4] Meryem /81
[5] En'am /103

bulmamız gerekmektedir. Eğer gönlümüz Allah'tan başka bir şeyle sükûnet buluyorsa, sakin oluyorsa bir yerde sorun var demektir; çünkü o şey sükûn bulmamızda Allah'ın önüne geçmişse bu her neyse, bu ister bir insan olsun, isterse dünyalık bir şey olsun o bizim ilahımız olmuş olur.

Allah zatında tek ilahtır, sıfatlarında tek ilahtır, fiillerinde de tek ilahtır. Allah'ın ne zatı ne sıfatları ne de fiilleri kulunkilere benzemez. Allah'ın bütün sıfatları, bütün fiilleri mutlaktır, ona aittir ve zatidir.

Kulun ise hem zatı hem sıfatları hem de fiilleri mukayyettir; yani kulun her şeyi Allah'a aittir ve Allah'a bağlıdır. Kulun ne zatı ne sıfatları ne de fiilleri Allah'ın zatına, sıfatlarına, fiillerine benzemez, benzetilmez, onun gibidir denmez. Ama Allah'ın sıfatları sonsuz bir derya ise ve kuluna o deryadan bir damla, bir zerre tecelli etmişse bu o bir damladan, bir zerreden derya anlaşılsın diyedir. Kul kendini öyle görmeli, öyle anlamalıdır. Buradan başlangıç yapmalıdır. Kul eğer en aşağıda durursa Allah onu yüceltir en yukarı çıkarır. Allah bir deryayı bir damlaya sığdırır. Bununla beraber bir damlayı da bir derya yapar.

Mevlana söylüyordu;

"Merkep izinde su görüp deryayı gördüm sanma."

"Bir eşek yere basarken iz bırakmış ve yağmur yağdığında da o eşeğin bıraktığı ize su dolmuş. Daha sonra o dalan suyun üzerine bir saman çöpü o saman çöpünün üzerine de bir sinek konmuş.

Sinek kendi kendine söylenmiş;

-Herhalde derya dedikleri budur. Gemi dedikleri de bu olsa gerektir.”

Onun için merkep izinde su görüp deryayı gördüm sanma. Yani birkaç kelime öğrendin diye kendini âlim zannetme. Kenarından, köşesinden Allah’ın isimlerini, sıfatlarını anladın diye Allah’ı tanıdığını zannetme. Yoksa sen de o sineğin durumuna düşersin.

Ne buyuruyordu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *“ya rabbi seni layıkıyla tanıyamadım!”*[6] O böyle söylemişken birinin haddini aşıp ben Allah’ı tanıdım demesi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e saygısızlık olur, Allah’a saygısızlık olur.

Allah’ın İlah ismi bir kulda tecelli eder mi?

Allah’ın bütün isimleri kulda tecelli eder ama Allah’ın ilah ismi tecelli etmez. İlah ismi kulun gönlünde tecelli eder ve Allah’ın kibriyası, azameti, kulun gönlünde tecelli ettikçe de o kul Allah’a âbd olur. Acziyetini görür, zayıflığını görür Allah’a âbd (kul) olur. Bir kula kerim, afuv, şekur, rauf bir kul denilebilir ama ilah bir kul denilemez.

İlah kelimesinin kuldaki tecellisi kulun âbd olmasıdır. Bu isim onda ne kadar tecelli etmişse o, o kadar Allah’a âbd olmuş, kul olmuştur. Ama nefsin en çok sahip çıktığı isim de budur. Kur’an’da buyrulduğu gibi nefsin hevasını arzusunu, isteğini yahut ta bu arzu ve isteğinden dolayı birilerini veya bir şeyleri ilah edinmek.

İlah; eşi, benzeri olmayan mabud, kendisine âbd olunan zat, her şeyin kendisine cezbolduğu, hayran olduğu zat, hiçbir bakışın

[6] Münâvî, Feyzü’l-Kadîr, II, 520

kuşatamadığı, mutlak sükûnetin kendisinde bulunduğu zat, demektir. Bu vasıflardan birini herhangi birine ya da herhangi bir şeye verirsek onu ilah edinmiş oluruz. Allah'ın berisinde yani "dunillah" olarak onu ilah edinmiş oluruz. Allah'a inandığımızı söylesek dahi ilah isminde ona şirk koşmuş oluruz.

Allah bütün nebileri, bütün resulleri için ayeti kerimede; "**senden önce hiçbir resul göndermedik ki ona: Benden başka ibadete layık ilah yoktur; şu halde yalnız bana kulluk edin, diye vahyetmiş olmayalım**"[7] diye buyurdu. Allah bütün nebileri, bütün resulleri bunun için göndermiştir. İki şey için; "Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayın ve yalnız Allah'a âbd olun." desinler diye. Allah'a âbd olmak Allah'ın İlah isminin karşılığıdır. Eğer ki insan Allah'a âbd olmazsa Allah'a şirk koşmuş olur. Çünkü Allah'a âbd olmayan mutlaka başkalarına, başka şeylere âbd olur.

Herkes kendine bakmalı ve kendini sorgulamalıdır. Allah'ın İlah ismini kabul etmiş mi etmemiş mi? Biri hem Allah'ı kabul ediyor hem de Allah'ın altında, berisinde ona başka şeyleri şirk koşuyorsa o kişi müşriktir. Ben mü'minim ben Müslümanım dese de Allah'a şirk koşmuştur. Allah şirki affetmeyeceğini bildirmiştir. "**Onlar Allah'ın hakkını layıkıyla takdir edemediler**."[8] Buyurdu ayeti kerimede. Allah'ın hakkını takdir edememek demek Allah'a şirk koşmak demektir. Allah'ın hakkı olan bir şeyi, bir vasfı başkalarına vermek demektir.

İlah ismi kulda tecelli etmeyen bir isimdir. Aynı zamanda nefsin de en çok sahip çıktığı isim ve kulun da en çok şirke düştüğü isimdir, dedik.

---

[7] Enbiya /21, 25
[8] Zumer /67

Allah ihlâs Suresi'nde; **Kul huvellahu ehad**:[9] "De ki: Allah ehaddır." Zatı için ehad dedi. **İlahukum ilahun vahid**:[10] "Sizin ilahınız vahid olan ilahtır." Vahid olan Allah'tır, sıfatlarında tek olandır. **Mâ min ilâhin illâllâh**:[11] "İlah yoktur, ilah ancak odur. O, ilahtır."

Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak, yalnız Allah'a âbd olmak aynı zamanda "Lâ ilâhe illâllâh" ve "İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn" demektir. Daha önce tefsir sohbetlerimizde söylemiştik Kur'an'ı özetle deseler bu iki mübarek cümle, ayet yeterli olur, demiştik. Zaten bütün peygamberlerin gönderiliş sebebi ve insanların yaratılış sebebi de budur.

Peki, Allah'a âbd olmak nasıldır? Allah nasıl istenir? Allah'ın neyi istenir? Ya rabbi ben seni istiyorum, ben senin rızanı istiyorum, senin dostluğunu, senin cemalini istiyorum demek yeterli midir? Ya da bu isteği Allah kabul eder mi yahut bu isteğin, bu duanın karşılığı nedir?

Allah'ın neyi istenir sorusunun cevabı şudur. Rabbimize yönelip "ya rabbi ben senin isimlerinle isimlenmek istiyorum. Senin Esmau'l Husna'n bende tecelli etsin istiyorum. Ben sana yeryüzünde senin isimlerinle, Esmau'l Husna'nla halifelik yapmak, halifen olmak istiyorum. Ben senin boyanla boyanmak istiyorum, renginle renklenmek istiyorum. Ben senin muhabbetinle, aşkınla aşk olmak istiyorum, nurunla nur olmak istiyorum, kendi benliğimden kurtulup senin bekan ile şereflenmek istiyorum" demektir. Kutsi hadiste Allah buyuruyordu; *"ben kulumun zannı üzereyim."*[12] Ben kulumun zannı üzereyim demek kulum beni

[9] İhlas /1
[10] Bakara /163
[11] Âli İmrân /62
[12] Buhari, Tevhit 35, Müslim, Zikr 1, (2675), Tirmizi, Züht 51, (2389)

nasıl bilmişse, nasıl zannetmişse ben ona öyle muamele ederim demektir.

Bu verdiğim cevap en basit şekliyle anlaşılması gereken manadır fakat tek mana değildir. Manaları bir merdiven gibi anlamak gerekir. En az yedi manası vardır.

Her bir ayet de böyledir. Neden yedi manası vardır? -Her bir nefsin mertebesine göre anlaşılması gereken farklı bir manası vardır da ondan. Emmaredeki biri ayeti farklı anlar, Levvamedeki biri daha farklı anlar, Mülhimedeki biri başka, İtminandaki ise bambaşka anlar. Kişi Raziyeye gelince başka türlü, Marziyeye gelince daha başka türlü anlar ve nihayetinde Kemalata erince, Safiyeye erince de işte asıl o zaman ayetin hakikatini anlar.

Yukarıdaki meşhur hadisi kutsiyi birlikte tefekkür edelim. Ve ilk anlaşılan mana hakikate uygun mudur bakalım. Yunus Suresi 36. Ayette; "**Onlar zanna uyarlar. Şüphesiz zan ilimden hiçbir şey değildir**" buyruluyor. Ben kulumun zannı üzereyim kelamında ise biz zanna uyan kimseler oluyoruz. Öyleyse ilk anlaşılan manasıyla bakarsak biz Allah'ın ilimden saymadığı zanda bulunuyoruz, Allah da o zanna göre bize muamelede bulunuyor demiş oluruz.

Ayrıca başka bir ayeti kerimede de; "**ve rabbiniz hakkında beslediğiniz bu kötü zan yok mu, sizi o helak etti ve zararlı çıkanlardan oldunuz**"[13] buyurdu. Eğer biz yanlış bir zanna uymuşsak, "Allah bana böyle bir muamele yapar" dediysek Allah hakkında su-i zanda bulunmuşuz demektir. Öyleyse şimdi Allah bize bu hatalı zanna uygun düşecek şekilde mi muamele yapar? -Yok, öyle değil, bu böyle anlaşılmamalıdır.

[13] Fussilet /23

Anlaşılması gereken; herkes Allah'ı tanırken zannına uyuyor. "Ben aslında Allah'ı şöyle biliyorum, bence Allah böyle yapar, böyle muamelede bulunur, beni böyle hesaba çeker, beni şuraya gönderir, bana şunu ikram eder." diye zanda bulunuruz; ama Allah; "**zan ilimden hiçbir şeydir**"[14] dedi. Başka bir ayeti kerimede de Allah şöyle buyurdu; **"Şeytan, Allah'ın ismini kullanarak sizi aldatmasın**."[15] Yani sizi yanlış bir zanna düşürmesin, dedi. O zaman "ben kulumun zannı üzereyim" demek ne demek olur? -Ben kulumun marifeti kadar; yani onda tecelli eden Esmau'l Husna kadar ona tecelli ederim ve tecelli eden esmam kadar da muamele ederim, demek olur.

Zan iki türlüdür;

Bir doğru bir de yanlış zan. Su-i zan yanlış olan zandır. Bir de doğru zannetmek, doğru anlamak vardır. Doğru anlamak Allah'ın onda tecelli ettiği esma kadardır, isimleri kadardır. Böyle baktığımızda hadisin anlamı; "ben kuluma tecelli ettiğim esma kadar muamele ederim. Onda tecelli eden esmaya göre, ismime göre muamele ederim," buyurmuş olur. Kulumun beni tanıması; yani marifeti, beni bilmesi, ilmi ondaki tecelli eden esmam kadardır demek olur.

Allah'ın isimleri sende ne kadar tecelli etmişse sen o kadar Allah'a yakınsın, o kadar Allah'a sevgilisin, o kadar Allah'tan razı ve o kadar da Allah senden razıdır. Aynı zamanda o kadar Resulullah (s.a.v.) Efendimize de benzemişsin demektir. Dolayısıyla Allah'ın sana yapacağı muamele de sendeki tecelli eden Allah'ın isimleri kadardır.

Yoksa kulun kuru kuruya zanda bulunması sadece, kendi

---

[14] Necm /28
[15] Fatır /5

kendini kandırmasıdır. "Allah benim zannıma göre bana muamele eder." demek doğru değildir. Sen Allah'ı bildiğin kadarıyla, tanıdığın kadarıyla, Allah'ın sendeki tecelli eden esması kadarıyla Allah'a yakın, Allah'a sevgili, Allah'a dost olursun. Allah'ın İlah ismi sana tecelli ettikçe, sen Allah'ı ilahın olarak, vahid olan bütün isimlerin kendisine ait olduğu ilahın olarak kabul ettikçe Allah'a âbd olursun, kul olursun ve bir o kadar da şirkten kurtulursun. Şirkten kurtulmak demek Allah'ın İlah ismine iman etmek demektir. İman tam olursa da şirkten kurtuluş da tam olur.

Şirk iki türlüdür; bir Allah'ın zatına şirk koşmak bir de Allah'ın sıfatlarında şirk koşmak. Allah'ın buyurduğu gibi kimse Allah'ın zatına şirk koşmuyor, herkes Allah'ın sıfatlarına şirk koşuyor. Allah müşrikleri anlatırken öyle buyurdu; "**Siz onlara sorsanız gökleri, yeri kim yaratmış? Allah diyecekler**. **Size kim rızkı veriyor? Allah diyecekler. Yağmuru kim yağdırıyor diye sorsan Allah diyecekler. Güneşi, Ay'ı size musahhar eden kimdir? Derseniz, 'Allah diyecekler.' Söyle o zaman nasıl böyle döndürülüyorsunuz?**"[16] Siz aklınızı böyle mi kullanıyorsunuz? Mademki her şeyin sahibi Allah'sa neden başka şeyleri, başkalarını ona şirk koşuyorsunuz?

Ama bizler öyle bir yanlış anlamayla zannettik ki Allah, müşrik deyince, Allah'a şirk koşanlar deyince sadece putperestleri kastediyor. Oysaki o putlara tapanlar o taşlara tapmıyorlardı. Kendilerine göre o taşlara, o putlara bir mana veriyor bunlar meleklerin suretleridir, diyorlardı. Hatta peygamberlere bile heykeller yapmış ve biz o peygamberlere tazimde bulunuyoruz, onlar Allah katında bize şefaat ederler, diyorlardı. Onların bu halini anlatmak için Allah ayeti kerimede; "**onlar bir şeref kazanmak için, bir izzet bulmak için bunu yapıyorlardı**. **(Ama**

---

[16] Ankebut /61

Allah bunu kabul etmez)”[17] buyurdu.

Allah ayeti kerimede; “**gökte de yerde de ilah odur**”[18] buyurdu. Eğer biz gökte ya da yerde ondan başka ilah kabul edersek ona şirk koşmuş oluruz. Başka bir ayette; “**hevasını ilâh edinen kişiyi gördün mü?**”[19] Buyurdu. Eğer nefsimizin arzusunu, isteğini Allah’ın önüne koyarsak, hayatımızın gayesi yaparsak, hayatımızın amacı yaparsak, “benim hayattaki gayem budur, amacım şunu kazanmaktır, bunu elde etmektir, şöyle yaşamak, böyle yaşamaktır” dersek nefsimizin hevasını ilah edinmiş oluruz, nefsimizi Allah’a şirk koşmuş oluruz. Hiç farkında olmadan şeytan bizi tuzağa düşürmüş olur.

Gidip bir okulda yahut bir caminin kapısında durup sorsak; “sen bu hayatta kimi kendine örnek almışsın, senin örneğin kimdir, bu hayatta gayen nedir?” Dersek, acaba kaç kişi; “ben kendime peygamberimi örnek aldım, onun gibi olmaya, onun gibi yapmaya çalışıyorum” diye cevap verir. Kim rahatlıkla benim hayattaki gayem Allah’ın rızasını kazanmaktır, ebedi hayatımı kazanmaktır, diyebilir. Acaba kaç kişi bunu söyleyebilir. Bunun dışında söylenen her ne olursa olsun o Allah’a şirk koşulmuştur. Ya da biri diyebilir ki; “ben hiçbir şeyi istemiyorum.” O da hiçbir şey istememeyi, nefsi öyle istemiş ya, o isteğini Allah’a şirk koşmuştur. Allah’ı istememiz, Allah’ın ilahlık vasfını Allah’a teslim etmemiz lazım.

Bütün varlık Allah’ı hamd ile tesbih eder. Eğer kul da Allah’ı hamd ile tesbih etmiyorsa o kul ölüdür. O, imandan nasibini alamamıştır. O, Allah’ın sıfatlarından, isimlerinden nasibini alamamıştır; çünkü diri olan kendini tadar. Eğer biri kendini Allah

---

[17] Meryem /81
[18] Zuhruf /84
[19] Furkan /43

ile tatmıyorsa o ölüdür, o diri değildir. Onun için ayeti kerimede buyruldu; “**resulüm ölülere sen mi işittireceksin? Ölülere sen mi göstereceksin?**”[20] Eğer biri Allah’ı sevemiyorsa, Allah’ı isteyemiyorsa, rızasını, dostluğunu isteyemiyorsa, onun boyasıyla boyanmak istemiyorsa, böyle bir derdi, böyle bir çabası, gayreti yoksa o kişi ölüdür zaten. Ölüler de işitmez ve görmez.

Kur’an’ı Kerim’de bütün olarak inen ilk sure Fatiha Suresi’dir. İlk ayeti; **el hamdu lillâhi rabbil âlemin**’dir: “Övme ve övülme âlemlerin Rabbi olan Allah’a aittir, Allah içindir.” İlk inen ayet ise, Alak Suresi’ndeki ilk ayet; **ikra’ bismi rabbikellezî halak**’tır. “Oku” dedi, “yaratan rabbinin ismine oku, yaratan Rabbinin ismini oku!” dedi.

Nasıl okuyacağız?

El hamdu lillâhi rabbil âlemîn deyip okuyacağız. Zaten peşinden Allah hemen kendini tanıtır. **Er rahmânir rahîm**: “O rahman ve rahimdir.” **O, mâliki yevmid dîn’**dir. Buna mukabil senin söylemen gereken söz; **iyyâke na’budu ve iyyâke nestaîn**[21] demektir.

Bakacağız; **el hamdu lillâhi rabbil âlemîn** diyor muyuz diyemiyor muyuz ya da bunu ne kadar söyleyebiliyoruz, yoksa bunu laf olsun diye mi söylüyoruz? -Eğer manasını anlamadan, ayet üzerinde tefekkür etmeden söylüyorsak bu söylememek gibidir. Allah böyle bir okuyuşu kabul etmez. Allah; “hamdi bana mahsus kıl. Övmeyi de övülmeyi de bana ait yap” buyurdu. Eğer sen “Allah beni övsün” demiyorsan istediğin kadar; **el hamdu lillâhi rabbil âlemîn** de, tam tersini söylemiş olursun. Söylememiz gereken “beni Allah övsün, beni Allah takdir etsin, Allah bana sen

[20] Fatır /22
[21] Fatiha /2, 5

güzel yaptın desin" demektir. Hayatımızı böyle yaşıyorsak işte o zaman; **el hamdu lillâhi rabbil âlemîn** demiş oluruz.

Bunu söylerken Allah'ın bütün isimleriyle bunu söylememiz gerekir; yani bütün Esmau'l Husna'yla "**el hamdu lillâhi rabbil âlemin**" dememiz gerekir. Eğer bir kul Allah'a gerçek manada hamd ederse Allah'ın hamdine, Allah'ın övgüsüne layık olur ve o, Allah'ı övmekle Allah'ın övgüsüne layık olur. Aslında kendi kıymetini, değerini, şerefini anlamış ve şerefine, değerine sahip çıkmış olur. Sadece dil ile bunu söylemek yetmiyor bir de kalbin tasdiki gerekiyor. Allah'ın bütün isimlerinde bu böyledir. Eğer bir ismi kalp tasdik etmezse o isimde şirke düşülür. Allah'a karşı şirke düşer. Bu şirkin özünde, temelinde ise sevmek vardır.

Çünkü ayeti kerimede; "**insanlardan öylesi vardır ki; Allah'ı sever gibi başkalarını severler. Oysa mü'minlerin Allah'a olan muhabbetleri çok şiddetlidir**"[22] buyurdu. Eğer kul gerçek manada Allah'a iman ederse Allah'a güvenir, Allah'tan emin olur. Allah'ın bütün isimlerinden, bütün Esmau'l Husna'dan emin olur. Ama Allah'a olan bu sevgi tam olmazsa, eksik olursa; gerçekten iman edilmiş olmaz ve Allah onun gönlüne iman nurunu indirmemiş olur. O kişinin de şirkten kurtulması hiçbir şekilde mümkün değildir.

Bir kavim Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in huzuruna gelip; "biz iman etmek istiyoruz" dedi. Resulullah (s.a.v) Efendimiz de onlara imanı, İslam'ı, ihsanı ve ibadeti anlattı. En sonunda onlar da biz iman ettik dediler. Bunun üzerine Allah; "**biz iman ettik, demeyin, biz de Müslümanlardan olduk (biz de İslam'ı kabul ettik, deyin) Çünkü iman daha kalbinize dâhil olmadı**"[23] buyurdu. Çünkü sizin iman etmiş olmanız için kalbinize imanın dâhil olması

[22] Bakara /165
[23] Hucurat /14

lazım. Biz de Müslümanlardan olduk deyin, iman ettik demeyin, dedi.

Sonra sahabe sordu;

- Ya Resulullah biz iman etmiş miyiz? İman bizim kalbimize dâhil olmuş mu?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

- "Bunun alametleri vardır; iman bir nurdur, Allah o nuru kulunun kalbine indirir. Allah bu iman nurunu kimin kalbine indirirse o kalp, o gönül latif sahralar gibi genişler ve o Allah'ı sever, dolayısıyla sevdiğini Allah için sever. Onun başka bir alameti de bu imandan sonra o, ateşe düşmekten korkar gibi küfre düşmekten korkar; yani Allah'ın bu sevgisini kaybetmekten korkar. Böyle bir gönle iman nuru inmiştir. Allah o gönle iman nurunu indirmiştir" buyurdu.

Yani iman bir çabanın, gayretin, emeğin karşılığıdır. Allah "Ben müslüman oldum, İslam'ı kabul ediyorum" de; ama "ben mü'min oldum, iman ettim deme" dedi. Sonra çabanı, gayretini sarf eder bunu ispatlarsın Allah da iman nurunu senin kalbine indirir, buyurdu.

Allah ayeti kerimede; "**insanlar, (sadece) 'İman ettik' diyerek, sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar?**"[24] Buyurdu. Yani imtihana tabi tutulmadan, bunu ispatlamadan, bu imkân bize verilip Allah bizi bize göstermeden bırakılmayacağız. Şirkten kurtulabilmek için o iman nurunun kalbimize inmesi lazım. Bunun için bir çaba, gayret sarf etmemiz lazım. Bunun için emek sarf etmeden, çaba, gayret sarf etmeden, fedakârlık yapmadan Allah

[24] Ankebut /2

bu iman nurunu kalbimize indirmez.

Ayeti kerimede; "**Allah mü'minlerden cennet karşılığında mallarını ve canlarını satın almıştır**"[25] buyurdu. Mü'min olan malını ve canını Allah yolunda feda eder. Allah'ın rızasını kazanmak için, ahiretini kazanmak için bunu yapar.

Bütün mesele Allah'ı İlah olarak kabul edebilmektir. Yoksa insanın şirkten kurtulması mümkün değildir. Gönlü Allah'a açmak gerekiyor, Allah'ın sevgisine açmak gerekiyor. O sevgiye mani olacak, perde olacak her ne varsa onu da söküp atmak gerekiyor. Allah'ın sevgisi gönlümüzü ihata etmedikçe, kaplamadıkça, Allah o iman nurunu kalbimize indirmez. Onun için sahabeye baktığımızda Allah yolunda canını feda ederken aşkla, muhabbetle feda ediyor. Malını feda ederken de bu böyledir.

Peki, neden?

Çünkü Allah'ı tercih etmiştir. İmanının bir zerresini bütün dünyaya değiştirmez o. Allah'a iman etmiş bir kula senin şu imanından bir zerre eksiklik olsun bütün dünya senin olsun diye teklifte bulunulsa bunu kabul etmez. Onun için Allah'ı bir zerre sevmek bütün dünya ve içindekilerden daha hayırlı, daha kıymetli, daha değerlidir. Çünkü o biliyor ki o bir zerre muhabbet, hakikatte Allah'ın onu sevmesidir.

Biri; "Allah'ın bir zerre sevgisinin eksik olmasındansa hiçbir şeyim olmasın" deyip Allah'ın sevgisini tercih edebiliyorsa bu kişi mü'mindir. İman böyle bir kalbe inmiştir. Ama başka şeyleri tercih ediyorsa onun imanı taklididir, onun imanı gölge mesabesindedir. Bu kişi İslam dairesine girmiş olabilir, İslam'ı kabul etmiş olabilir; ama o iman nurunu henüz kalbine indirmemiştir. Daha mü'min

[25] Tevbe /111

olmamış ve büyük bir tehlike içindedir.

Bir insan ki gerçekten Allah'a iman etmiş; "Allah benim rabbimdir, halıkımdır, yaratanımdır" demiş, "beni dünyaya kâmil insan, Hz. insan olayım diye göndermiş ve imtihanlarda benim için kazanma imkânıdır" deyip bunu fark etmişse o kişi gerçek bir mü'mindir.

Böyle biri Allah'ın Malik-ul mülk olduğuna, varlığın bütünüyle Allah'a ait olduğuna ve Allah ile varlıkta durduğuna, Allah'ın hayy ve kayyum oluşuna iman etmişse Allah'a nasıl âşık olmaz? Allah'a nasıl teslim olmaz? Allah'a nasıl herhangi bir şeyi şirk koşabilir? Eğer biri şirk koşuyorsa bunlara iman etmemiş demektir, hala bunları anlamamış demektir ve bu kişinin imanı taklididir. "Herkes böyle söylüyor biz de böyle söylüyoruz" imanıdır bu.

Ama Allah buyurdu ki; "**iman eden bir delille iman etsin. Küfreden de bir delille küfretsin**."[26] Öyle sürü mantığıyla birilerinin peşinden gitmesin, imanını bir delile dayandırsın. Eğer inkâr edecekse, nankörlük yapacaksa onu da bir delile dayandırsın, dedi. İmanımız bir delile dayanmayınca o iman taklidi iman olur. Her an şeytan ayağımızı kaydırıp bizi şirke düşürebilir, düşürür.

Bunun için bize lazım olan şey Allah'ın Esmau'l Husna'sını tefekkür etmektir. *"Allah'ın zatı hakkında tefekkür etmeyin"*[27] buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz. Ama *"Bir saatlik tefekkür bir yıllık ibadetten, farzın dışındaki ibadetlerden efdaldir."*[28] Diye de buyurduğuna göre tefekkürün alanı Allah'ın isimleri, fiilleridir.

---

[26] Kehf /29
[27] Suyutî, Camiu's-Sağir, 1/132; Aclûnî, Keşf'ul-Hafâ, 1/311
[28] Suyutî, Camiu's-Sağir, 2/127; Aclûnî, 1/310

Bir saatlik tefekkür bir yıllık ibadetten efdal. Peki, neden?

Çünkü kişiye imanı kazandırır, yakîni kazandırır. Kendi iç âlemine dönüp kendi gönlünde Allah ile beraber olmayı kazandırır, miracı kazandırır. Mutlaka günde bir saat Allah'ın isimleri üzerinde tefekkür etmemiz lazım.

Allah afuvvdur dediğimizde Allah bizi nasıl affetmiş, nerelerde affetmiş, cezayı hak ettiğimiz halde bizi yere batırmamış, âleme rezil rüsva olmamız gerekirken bizi korumuş, muhafaza etmiş, Settar ismiyle setretmiştir. Nimetlerine şükürsüzlük yaptığımız halde, nankörlük yaptığımız halde o bize ikram etmeye devam etmiştir. İşte her bir ismini böyle tefekkür edip rabbimizi isimlerinden, esmasından anlamaya çalışmamız gerekir.

Bir de "Allah'ın İlah isminde Allah'a şirk koşuyor muyuz, koşmuyor muyuz? Nefsimizin hevasını ilah ediniyor muyuz, edinmiyor muyuz? Şeytan ayağımızı nerelerden kaydırıyor? Zaafımız neredeydir?" deyip kendimizi anlamaya, tanımaya çalışmamız lazım.

Aynı şekilde rabbimizin isimlerini tefekkür edip rabbimizi anlamaya, tanımaya çalışmamız lazım. Allah'ın her bir ismiyle Allah'a hamd etmemiz lazım, Allah'ı tesbih etmemiz lazım. Ayeti kerimede Allah buyuruyordu; "**yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar Allah'ı tespih ederler**. **Her şey onu hamd ile tespih eder. Ancak, siz onların tespihlerini anlamazsınız**."[29] Allah'ı Hamd ile tesbih eder; yani "rabbim subhandır, her türlü eksiklikten münezzehtir. Her işi, her şeyi kemalat üzere kâmildir" der ve bunun için Allah'a hamd eder, buyurdu.

[29] İsrâ /44

Biz de hamd etmeye başlarken öncelikle bunu kendi üzerimizden yapmamız lazım. Allah'ın ismini kendi üzerimizden okumamız lazım. Okuyup hamd etmemiz lazım. Hamd övmek demektir. Eğer Allah'ın muamelesini güzel görmedinse onu övemezsin ki. İstediğin kadar dilinle "elhamdulillah" de, gönlün bunu tasdik etmediyse, Allah güzel yapmamış dediyse, Allah'ın sana yaptığı muameleyi beğenmediyse; bu, imanın söylediğini yalanlıyor, tasdik etmiyor demektir. Senin gönlün hamdini tasdik etmelidir. O hamd ile gönlünden Allah'a giden bir yol bulabilmen gerekiyor. Bir yol! Rabbine açılan bir kapı.

Dünyaya geldik dünyaya boğulmuşuz. Allah'a olan kulluğumuz da, ibadetimiz de taklidi olmuş. Sadece dilimizle ve bir takım hareketlerle ibadetlerimizi yapmaya çalışıyoruz; ama gönlümüz, ruhumuz buna iştirak etmiyor. Eğer iştirak etseydi asrı saadet gibi bir dönem yaşanırdı.

Allah iblisi kovduğunda iblis mühlet istemişti. Allah ona o mühleti insanların tekrar dirileceği güne kadar verince ne dedi? "**ya rabbi senin sıratı müstakimin üzerinde oturacağım. Gelenlerin önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından onları şaşırtıp kendime bağlayacağım. Çoğunu şükreder bulmayacaksın**"[30] dedi.

Hamd Allah'ın zatına, şükür ise sıfatlarından tecelli eden fiillerinedir. Başka bir deyişle şükür fiiline, hamd ise zatınadır. Hamd aynı zamanda şükrü de içine alır, kapsar. Eğer biri Allah'a şükretmiyorsa şeytan onu kendine bağlamış demektir. Şükretmek teşekkür etmek demektir. Biri Allah'a teşekkür etmiyorsa, sadece diliyle değil gönlüyle de şükür etmiyorsa, hamd etmiyorsa, şeytan onun boynuna ipi bağlamış onu peşinden sürüklüyor demektir. Onun için insanlar üzerinde en çok gördüğümüz şey şükürsüzlük

[30] Araf /16,17

halidir. Allah'a hamd etmeme, işini beğenmeme, Allah'ın kendisine yaptığı ya da diğer kullarına, mahlûkata yaptığı muameleyi beğenmeme halidir, itiraz halidir.

Allah ayeti kerimede; "**onların son sözü (sözünün sonu) elhamdulillahi rabbil âlemindir**"[31] buyurdu. Son sözü, sözlerinin sonu ne demek? Hangi işte olursan ol son söz olarak söylemen gereken "elhamdulillah"tır, hamddir, Allah'ı övmektir. "Rabbim güzel yapmış" demektir.

Eğer gönlümüzü, kalbimizi, aklımızı tefekküre alıştırırsak Allah bize hikmeti ikram eder, ihsan eder.

Hikmet Allah'ın muradını anlamak, Allah'ı tanımak demektir. Allah'ın neyi niçin yaptığını anlamak demektir. Allah bize bir muamelede bulunduğunda nedenini de bilmek, bize olan muamelesindeki muradını da okumak demektir. Bir ayeti okuduğumuzda Allah'ın o ayetteki muradını anlayabilmek demektir.

Onun için arkadaşların tefekkür etmeyi öğrenmeleri lazım, bilmeleri lazım. En azından yatmadan önce veya herhangi bir saatte oturup yarım saat, bir saat tefekkür etmeleri lazım. Tefekkürün faziletine dair bir başka hadiste de; "bir yıl değil bin yıllık ibadetten efdaldir" tabiri kullanılıyor. Peki, bu fark nedendir?

Tefekkür kişinin durumuna, ilmine, marifetine göre değişiyor da ondan. Bazen kul öyle bir mertebede tefekkür eder ki perdeler peş peşe açılır. Nereyi tefekkür etse Allah orası için perdeyi açar ona. Böyle bir tefekkür elbette ötekinden farklıdır ve kâmildir.

---

[31] Yunus /10

Tefekkür hamd ile başlamalı, Allah'ın isimleriyle, isimlerine hamd etmekle de devam etmelidir. Herkesin hamdi kendine göre yapması gerekir. Allah'ın kendisine yaptığı muameleye göre yapması gerekir. Çünkü Allah'ın yaratılış itibariyle bütün kullarına yaptığı muamele ayrıdır.

Tefekkür de; hamd ederken, Allah'ın isimleri üzerinde tefekkür ederken, "ben rabbimin huzurundayım" deyip başlamak gerekir. Kul, rabbinin huzurunda olduğunu tatmaya çalışmalıdır. Zaten bunu tefekkürle kazanamazsa diğer zamanlarda da Allah'ın huzurunda durması pek mümkün değildir, bunda zorlanır. Öyle ki namazda bile insana bin türlü vesvese geliyor. Nedeni nedir? Allah'ın huzurunda duramıyor da ondan. Çünkü Allah'ın huzurunda durmak demek mü'minin namazdaki miracı demektir. Eğer gönül miraca çıkmış olsa şeytanın orda ne işi var. Gönül miraçta durmadığı için şeytan gönle bin türlü vesvese veriyor. Hatta diğer zamanlarda aklına gelmeyenler dahi namazda aklına geliyor. Niye? Miraçta duramamış da ondan. Böyle bir kişi tefekkürden yoksundur.

Allah ayeti kerimede; "**de ki onlara**: **Size tek bir nasihatim var; nerde olursanız olun, ister tek başınıza ister başkalarıyla beraber olun. Allah'ın huzurunda olduğunuzu unutmayın**"[32] buyurdu. Allah bunu bizden istiyor. "Benim senden istediğim huzurumda olduğunu unutmamandır" diyor. "İster tek başına ol, ister başkalarıyla beraber ol" diyor. İşte bu hali kazanabilmek için emek vermek lazım. Çaba, gayret sarf etmek lazım; yani Allah'ın huzurunda olduğumuzu düşünüp tefekkür edip sohbetimizi Allah ile yapmamız lazım. Hamdimizi Allah ile Allah'a yapmamız lazım.

Allah'ın kulundan istediği ve sevdiği amel kulun Allah'a hamd etmesidir. Kendisine hamd etmesidir. Allah bunu seviyor ve

---

[32] Sebe /46

kulundan istiyor. Gönlümüzü rabbimizin huzurunda tutuyoruz ve "ben beni yaratan rabbimin huzurundayım" diyor, bu şuurla hamdimizi Allah'a yapıyoruz; "hamd, âlemlerin rabbi olduğundan senin içindir ya rabbi! Övülmeye layık olan sensin ya rabbi! Övgüsü kıymetli, değerli olan sensin ya rabbi! Sen övdükten sonra bütün âlemler beni yerse de benim için hiçbir mana ifade etmez ya rabbi! Benim tek istediğim senin beni övmendir, sevmendir, senin övgüne layık olmaktır. Zatınla, sıfatınla tecelli edip beni yaratan sensin ya rabbi! Bana varlık veren sensin ya rabbi! Onun için sana hamd ediyorum. Sen bütün âlemlerden hamde layık olansın. İsimlerinle tecelli edip en güzel vasıfta beni yaratan sensin ya rabbi! Bendeki bütün vasıflar, bütün isimler hepsi sana aittir. Bende güzellikten her ne varsa hepsi sana aittir. Onun için ben bütünüyle sana aidim ya rabbi! Sen bütün hamdlere layık olansın, bütün övgülere layık olansın. Eğer varlıkta bir şey güzel görünüyorsa o senin güzelliğindendir ya rabbi! O güzelliğini senden almıştır ya rabbi! Senden güzelliğini almayan her ne varsa o da karanlıktır, zulmettir, zulümdür. O şey değil güzellik o varlık dahi olmaz. Bana zatınla, sıfatınla tecelli edip beni aşkınla, muhabbetinle yoğurup yaratan sensin ya rabbi! Sevmeyi öğreten, talim ettiren sensin ya rabbi! İsimlerini talim ettiren sensin ya rabbi! Beni kendine halife kılan sensin ya rabbi! Nurunla nurlandıran sensin ya rabbi! Bunun için her türlü hamde layıksın ya rabbi! Bunun için sana hamd olsun ya rabbi! Beni kemale erdirmek için dünya hayatını yaratıp dünyaya gönderen sensin ya rabbi! Bunun için imtihana tabi tutup her türlü imkânı önüme koyan sensin ya rabbi! Beni yalnız bırakmayıp nebilerini, resullerini gönderen sensin ya rabbi! Kitaplarını, Kur'an'ı gönderen sensin ya rabbi! Kur'an'ı talim ettiren sensin ya rabbi! Onu öğreten sensin ya rabbi! Onun için her türlü hamde layık olan sensin ya rabbi! Sana bütün nebilerinden, bütün resullerinden hamd olsun ya rabbi! Bütün kitaplarından, Kur'an'ından, ayetlerinden sana hamd olsun ya rabbi! Bana sana gelecek olan

yolu gösteren sensin ya rabbi! Yolda yürüten sensin ya rabbi! Yolunda yürütmene hamd olsun ya rabbi! Kendine çekmene, kendine cezb etmene hamdolsun ya rabbi! Eğer yolu göstermeseydin, yolunda yürütmeseydin, kendine çekmeseydin, sevmeseydin ne yolda yürüyebilir ne sana gelebilir ne de seni sevebilirdim. Bizi yolunda yürütmene, bizi sevmene, bizi kendine çekmene, cezbetmene hamdolsun ya rabbi! Her türlü hamde layık olan sensin ya rabbi! Hamd bir tek sanadır. Zati olan tecelline hamd olsun ya rabbi! Sıfatlarınla, isimlerinle yaptığın bütün nimetlere hamdolsun ya rabbi! İkram edip fiillerinle tecelli etmene hamdolsun ya rabbi! Varlığından varlık vermene, varlıkta durdurmana hamd olsun ya rabbi! Sen bütün hamdlere layık olansın. Bütün varlıktan, bütün âlemlerden sana hamd olsun ya rabbi! Herkesin gönlünün genişliğine göre tecelli edersin, seni seven gönüller senin sevginle genişler ya rabbi! Gönlümüzü genişletmene hamd olsun ya rabbi! Sevgini, aşkını, muhabbetini ikram etmene hamd olsun ya rabbi! Yaratmış olduğun bütün varlığı, mahlûkatı sevdirmene hamd olsun ya rabbi! Bütün varlığın sevgisini gönlümüze tecelli etmene hamdolsun ya rabbi! Bütün varlıkla sana hamd olsun, bütün varlığın hamdiyle sana hamd olsun ya rabbi!

Bu niyazımız; “elhamdu lillahi rabbil âlemin” demek içindir, diyebilmek içindir. İş daha dünya nimetlerine gelmedi.

İş zahiri nimetlere, dünyaya gelince bir de bunun için buna şükrü katmamız gerekir. Her anda Allah’ın bize nasıl bir muamelede bulunduğunu görmemiz gerekir, anlamaya çalışmamız gerekir. Hamdimizi, şükrümüzü ona göre yapmamız gerekir.

Eğer tefekküre böyle başlarsak devamı gelir. Devamı gelir ve bu bitmez, sen bunu kesmedikçe bu bitmez. Allah bunu senin

gönlüne verir, nasıl hamd etmen gerektiğini sana öğretir, senin gönlünden sana hamd ettirir. Mademki bizi yaratan rabbimiz hamdi seviyor, ona hamd etmemizi seviyor, bütün mahlûkat için "onlar hamd ile tesbih ediyor" diyor, biz de bütün mahlûkatın hamdine, tesbihine iştirak edip rabbimizi bize yakışır şekilde hamd edip tesbih ediyoruz. Kul olmak, Allah'a âbd olmak bunu gerektirir.

Her anda sohbetimizi rabbimizle yapmamız lazım. Sohbetten kasıt rabbimize hamd etmek, rabbimizi tesbih etmek, rabbimizi zikretmek, rabbimize dua etmektir. İşte gerçek sohbette budur. Bizim bu sohbetimize karşılık Allah ne yapar? **Fezkurûnî ezkurkum**:[33] "Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim." buyurdu. O da bizi zikreder. Gönlümüze tecelli etmesiyle kendini bize tanıtır. Tanıttıkça ona âşık oluruz, ona iman ederiz. İmanımız kemale erer. Gönlümüzde onun sevgisinden başka bir şey kalmaz.

Allah'ın ayeti kerimede buyurduğu gibi; "**gerçek mü'minler onlardır ki; Allah zikredildiğinde kalpleri titrer. Onlara Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artırırlar ve onlar rablerine bütünüyle tevekkül ederler**"[34] buyurdu. Allah mü'minin tarifini böyle yaptı, "kul böyle olur" dedi. Kul "Allah" denince, maşukunun ismini işitmiştir. Kendisini yaratan rabbinin ismini işitmiştir, onun kalbi titremez mi! Ürpermez mi! Allah'ın ayetleri okunduğunda maşuku onunla konuşmuş, ona hitap etmiş, ona seslenmiştir. Elbette ki bu haldeki birinin imanı da artar, muhabbeti de.

"Onlar bütünüyle Allah'a tevekkül ederler." buyurdu. Hiç seven sevdiğine güvenmez mi? Seven sevdiğine sonuna kadar güvenir, sevdiğinin sevgisine de güvenir. Bunu kendi üzerinden

[33] Bakara /152
[34] Enfal /2

anlar ve bilir ki o birini seviyorsa onun için en güzeli, en hayırlısı neyse o, onu ister. Allah'ı seven de Allah'ın kendisini sevdiğini bilir ve onun sevgisine güvenir, ondan emin olur. Allah ona nasıl muamele ederse etsin o bilir ki o hayırdır, o, onun için nimettir; o, rahman olan Allah'ın rahmetinin eseridir, onun saf ikramıdır.

Allah hiçbirimizi kendisini ilah sanıp öyle kabul edenlerden eylemesin! Hiçbir ismine şirk koşmayanlardan eylesin! İlahlığında kendisine şirk koşmayanlardan eylesin! Gönlünü rabbine açanlardan eylesin! Rabbiyle konuşanlardan eylesin! Onunla buluşanlardan eylesin! Rabbim bizi gerçek manada iman edenlerden eylesin! Allah zikredilince kalpleri ürperenlerden, Allah'ın ayetleri okununca imanlarını artıranlardan eylesin! Bütünüyle Allah'a tevekkül edip güvenenlerden eylesin! Rabbim bizi hainlerden eylemesin! Allah'a hainlik yapanlardan, ihanet edenlerden eylemesin! Resulüne ihanet edenlerden, hainlik yapanlardan eylemesin! Emanetlerine hainlik yapanlardan, ihanet edenlerden eylemesin! Rabbim bizi kendi kendisine hainlik yapıp ihanet edenlerden eylemesin! Gaflette kalıp gaflet içinde ölenlerden eylemesin! Rabbim bizi huzuruna aldığında bütünüyle razı olduğu, bütünüyle sevdiği bir halde huzuruna aldıklarından eylesin!

Allah hepinizden razı olsun.

الوكيل جل جلاله

EL VEKİL

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

İnşallah Allah'ın Vekil ismi ne demektir, Allah'ın Vekil ismi kulda nasıl tecelli eder, eğer Allah'ın Vekil ismi kulda tecelli etmezse kul neyi kaybeder? Bu gibi soruların cevaplarını anlamaya gayret edeceğiz. Önce Allah ayeti kerimede Vekil ismini nasıl tanıtıyor, Allah'a tevekkül edenler nasıl tevekkül etmiştir, onu vekil olarak kabul edenler, vekil edinenler nasıl vekil olarak kabul etmiştir; bunu ayetlerle anlamaya çalışacağız.

Allah ayeti kerimede buyurdu; **Ve tevekkel alâllâh**: "Allah'a tevekkül et." **Ve kefâ billâhi vekîlâ**:[1] "Vekil olarak Allah yeter." **Ve men yetevekkel alâllâhi fe huve hasbuh**:[2] "Her kim ki Allah'a tevekkül ederse Allah ona yeter." Demek ki kul, Allah'ı yeterli görmüyorsa ona tevekkül de edemez. Eğer vekil olarak Allah'ı yeterli buluyorsa o zaman ona tevekkül edip güvenmiş, kendisine vekil olarak kabul etmiş olur; "Allah benim vekilimdir" sözü o kulda hakikat olmuş olur.

İnnallâhe yuhibbul mutevekkilîn:[3] "Allah kendisine tevekkül edenleri (kendisine güvenenleri, kendisini vekil olarak kabul edenleri) sever" buyurdu.

---

[1] Ahzâb /48
[2] Talak /3
[3] Âli İmrân /159

İnnemâl mu'minûnellezîne izâ zukirallâhu vecilet kulûbuhum: “Gerçek mü’minler o kimselerdir ki; Allah zikredildiğinde kalpleri ürperir (titrer).” **Ve izâ tuliyet aleyhim âyâtuhu zâdethum îmânen**: “Onlara Allah’ın ayetleri okunduğunda onlar imanlarını artırırlar.” **Ve alâ rabbihim yetevekkelûn**:[4] “Bir de onlar rablerine bütünüyle tevekkül ederler” buyurdu. O kimseler rablerine güvenirler. İşte “bunlar gerçek mü’minlerdir” dedi.

Eğer bir kimsenin Allah zikredildiğinde kalbi titremiyor, Allah’ın ayetleri okunduğunda imanı artmıyorsa, Allah’a bütünüyle tevekkül etmiyor, Allah’ı vekil olarak kabul etmiyorsa o kişi sahte mü’min demektir. Diliyle söylemiş fakat kalbi imanını tasdik etmemiş demektir.

Fe mâ ûtîtum min şey’in fe metâ’ul hayâtid dunya: “Size verilmiş olan şeyler, (Allah’ın size verdiği, ikram ettiği şeyler) sadece bu dünya hayatı için bir geçimliktir (nimettir).” **Ve mâ indallahi hayrun ve ebkâ lillezîne âmenû ve alâ rabbihim yetevekkelûn**:[5] “Ama Allah katında olan, hem nimet olarak hem de baki olma açısından daha hayırlıdır ve onlar, rablerine tevekkül ederler.” Allah imanla tevekkülü bir arada zikrediyor. İkisi birbirinden ayrılmaz. Eğer biri iman etmişse mutlaka Allah’a tevekkül eder, etmelidir. Eğer etmiyorsa o kişinin imanı yok, imanı taklididir demektir; diliyle söylüyor, kalbi tasdik etmiyor demektir. “Rablerine iman edip rablerine tevekkül edenler; ahiret nimetleri onlar içindir” buyrulmuştur.

Allah tevekkül edenlerin vasıflarını da beyan etmiştir;

Vellezîne yectenibûne kebâirel ismi: “Onlar büyük

[4] Enfal /2
[5] Şura /36

günahlardan kaçınırlar" **Vel fevâhışe**: "Hayâsızlıktan sakınırlar." **Ve izâ mâ gadıbûhum yağfirûn**:[6] "Onlar kızdıkları zaman da affederler." Bunlar Allah'a tevekkül edenlerin vasfıdır; büyük günahlardan kaçınırlar, sakınırlar, fuhuşattan uzak dururlar bir de kızdıkları zaman öfkelerini, gazaplarını da yener ve mağfiret ederler. Dikkat edilmeli ki affederler değil "mağfiret ederler" buyruldu; yani "karşısındakinin kusurunu görmezden gelir, sanki o kusuru hiç işlememiş gibi kusurunu yüzüne bile vurmaz. Onu örter ve kendisine hiç yanlış yapmamış gibi onlara davranır" deniyor.

Allah'a güvenenler böyledir; çünkü o kul biliyor ki Allah'ın isimlerinin tecellisi onu yeryüzünde halife kılmıştır. Allah'ın isimleri onda kâmil manada tecelli etmedikçe o, Allah'a halife olamaz. Allah nasıl gafur ve gaffarsa, mağfiret ediyorsa onun da bunu yapması gerekir. Rabbini yeryüzünde temsil etmesi gerekir; çünkü ondaki bütün vasıflar Allah'a aittir. O vasıflar onda kemale erince o kâmil insan, Hz. insan olur. O da ne yapar? -O da rabbine güvenir, rabbine tevekkül eder, rabbine havale eder. Kendisine yapılan haksızlığa karşı, zulme karşı kızmaz. Ne yapar? -Mağfiret eder.

Vellezînestacâbû li rabbihim: "Onlar rablerinin davetine icabet ederler." Rabbinin davetine icabet ne demektir? -Ona iman etmek demektir. Başka bir ayeti kerimede öyle buyuruyordu; "**sana beni sorarlar, ben yakınım, bana dua edenin (beni davet edenin) duasına (davetine) icabet ederim. Söyle onlara; onlar da benim davetime icabet etsinler (bana iman etsinler)**."[7] Onun için Allah'ın davetine icabet etmek Allah'a iman etmektir. "Onlar Allah'ın davetine icabet eder, Allah'a iman ederler" dedi. **Ve ekâmus salâte**: "Onlar namazlarını ikame ederler." Namazlarıyla

[6] Şura /37
[7] Bakara /186

ayakta dururlar, Allah'ın huzurunda dururlar, Allah'ın huzurundaymış gibi bir hayat yaşarlar. Namazları onlara bunu kazandırır. **Ve emruhum şûrâ beynehum**: "Onlar (kendi) işlerini aralarında istişareyle (şurayla) yaparlar." **Ve mimmâ rezaknâhum yunfikûn**:[8] "Bir de onlara verdiğimiz rızıktan onlar infak ederler." İşte Allah'a tevekkül edenlerin halleri bunlardır. Demek ki kuru kuruya "ben Allah'a güveniyorum" demekle tevekkül olmuyormuş.

Vellezîne izâ esâbehumul bagyuhum yentesırûn:[9] "Onlar bir haksızlığa uğradıkları zaman yardımlaşırlar (birbirlerine yardım ederler)." Allah kendisine tevekkül edenlerin, Allah'ı vekil olarak kabul edenlerin hallerini beyan etti. Bu aynı zamanda mü'minin halidir. Allah İman ile tevekkülü bir arada zikretmiştir. İman edenler aynı zamanda Allah'a tevekkül edenlerdir, tevekkül edenler de Allah'a iman edenlerdir.

Ellezîne yukîmûnes salâte ve mimmâ razaknâhum yunfikûn:[10] "Onlar namazlarını ikame ederler, kendilerine rızık olarak verdiğimizden infak ederler" buyurdu. **Ulâike humul mu'minûne hakkâ**: "İşte onlar hakiki mü'mindir." Allah, "onlar gerçek mü'mindir" dedi. **Lehum deracâtun inde rabbihim ve magfiratun ve rızkun kerîm**:[11] "Onlar için rableri katında dereceler vardır." Yani imanları ve tevekkülleri nispetinde dereceleri vardır. Onlar için mağfiret vardır; aynı zamanda Allah onların günahını örter, ayıbını, hatasını, kusurunu, günahını önünde söyleyip yüzüne vurmaz. Onlar için Allah'ın mağfireti vardır, bir de kerim bir rızık vardır. Allah'ın ona Kerim ismiyle ikramı vardır, dedi

---

[8] Şura /38
[9] Şura /39
[10] Enfal /3
[11] Enfal /4

Ellezîne saberû ve alâ rabbihim yetevekkelûn:[12] "Onlar sabrederler ve rablerine tevekkül ederler." Bu sefer sabırla tevekkülü birleştirdi Allah. Sabretmeyenler Allah'a tevekkül edemezler, güvenemezler. Eğer biri Allah'a güvenmişse sabreder. O zaman sabır; aslında tevekkülün ürünüdür, tevekkülün sonucudur. Tevekkül etmeyenler sabredemez. Eğer biri tevekkül ediyorsa, rabbini kendisine vekil kabul etmişse, tayin etmişse; işini, kendini, hayatını, her şeyini ona teslim etmişse sabredebilir. Yok, eğer rabbine tevekkül etmiyor, ona güvenmiyorsa onun sabretmesi söz konusu değildir. Mü'min ise ebedi hayatını kazanırken sabreder; çünkü o, rabbine güvenmiştir, tevekkül etmiştir.

Ve men câhede fe innemâ yucâhidu li nefsihî: "Her kim ki cihat ederse, (Allah'ın rızasını kazanmak için, ebedi hayatını kazanmak için; çabasını, gayretini sarf ederse) o bunu kendi nefsi için (kendisi için) yapmıştır." **İnnallâhe le ganiyyun anil âlemin**:[13] "Allah âlemlerden müstağnidir." Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Kimin ihtiyacı vardır? -Kulun ihtiyacı vardır, Allah yolunda cihat edenin o cihada ihtiyacı vardır. Yoksa Allah'ın hiç kimseye, hiçbir şeye ihtiyacı yoktur; çünkü Allah âlemlerden müstağnidir.

Allah, İblis'i huzurundan kovduğunda İblis; "**insanların tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver ya rabbi!**"[14] Dediğinde Allah o mühleti ona vermiş, o da; "**and olsun ki senin sıratı müstakimin üzerinde oturacağım. Gelenlerin önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından gelip onları şaşırtacağım (onları kendime bağlayacağım) ve çoğunu şükreder bulmayacaksın**"[15] dedi.

---

[12] Ankebut /59
[13] Ankebut /6
[14] İsrâ /62
[15] Araf /17

Şükretmeyenler Allah'a güvenmeyenlerdir, Allah'ın taksimatını kabul edemeyenler, Allah'ın kendisine yaptığı muameleyi kabul etmeyenlerdir.

Allah da İblis'e buyurdu ki; **kâlezheb fe men tebiake minhum fe inne cehenneme cezâukum cezâen mevfûrâ**:[16] "Git! Kim sana uyarsa (tabi olursa) hepinizin cezası cehennemdir (bunu bilin)." "Tam bir ceza" dedi Allah. "Bunun cezası tamdır." Kim şeytana uyarsa, tabi olursa, şükretmezse onun yeri cehennemdir ve tam bir cezayla cezasını alır, buyurdu.

Vestefziz menisteta'te minhum bi savtike ve eclib aleyhim bi haylike ve recilike ve şârikhum fîl emvâli vel evlâdi vaıdhum, ve mâ yaiduhumuş şeytânu illâ gurûrâ:[17] Allah, İblis'e buyurdu; "onlardan gücünün yettiği kimseleri (sana uyup tabi olan kimseleri) davetinle şaşırt. Süvarilerinle, yayalarınla onları yaygaraya boğ, mallarına, evlatlarına ortak ol, kendilerine vaatlerde bulun. Şeytan insanlara aldatmadan başka şey vaat etmez" dedi.

Allah, Şeytan'a müsaade etti; "davetinle onları şaşırt", "sana müsaade ediyorum" dedi.

Şeytan, davetiyle insanları nasıl şaşırtıyor?

Eğer biri Allah'ın davetine, resulünün davetine icabet etmezse şeytan, davetiyle onu şaşırtır. O da şeytanın davetini doğru zanneder, hak zanneder.

"Onları yaygaraya boğ" dedi. Eğer biri hakkı, hakikati, sıratı müstakimi görmezse boğulur, şeytanın gösterdiği yollarda

---

[16] İsrâ /63
[17] İsrâ /64

boğulur.

“Onların mallarına ve evlatlarına ortak ol” dedi, şeytan mala nasıl ortak oluyor?

Eğer mal; Allah yolunda sarf edilmiyor, Allah yolunda infak edilmiyorsa şeytan o mala ortak olmuş, o mal, şeytanın yolunda sarf ediliyor demektir.

“Evlatlarına ortak ol” dedi. Analar, babalar kendi çocuklarını şeytanın hizmetine verdiğinde şeytan o evlatlara ortak olmuş olur. O evlatlar şeytana hizmet ediyorsa şeytan; anneyle, babayla beraber o evlatlara ortaktır.

“Kendilerine vaatlerde bulun” dedi. Şeytan; “Şunu şöyle yaparsan böyle kazanırsın, şunu şöyle yaparsan böyle kıymetli, değerli olursun, böyle itibar görürsün, böyle yükselirsin, dünya hayatını şöyle cennete çevirirsin” diye vaatte bulunur.

Allah ne buyurdu; “**şeytan, insanlara aldatmadan başka bir şey vaat etmez**.” Şeytan’ın bütün vaatleri bir aldatmacadır.

Allah, şeytana; inne ibâdî leyse leke aleyhim sultân: “Gerçek şu ki, (muhakkak ki); benim kullarım üzerinde senin hiçbir yetkin (sultanlığın) olmayacak” dedi. **İnne ibadi**… “Benim kullarım üstünde, bana âbd olanların üstünde senin bir sultanlığın yoktur. Bir gücün olmaz” dedi. **Ve kefâ bi rabbike vekîlâ**:[18] “Vekil olarak rabbin yeter” buyurdu. “Onlar Allah’a gerçek manada âbd olmayı kabul etmiş kimselerdir ve ben bana âbd olan kullarıma yeterim” dedi.

Neden?

---

[18] İsrâ /65

Çünkü onlar Allah'ı vekil olarak kabul etmişler ve şeytan onları yaygaraya boğamaz. Mallarına, evlatlarına ortak olamaz. Onlara boş vaatlerde bulunamaz; çünkü onlar şeytanı değil rabbini dinler. Rabbini dinlemeyenler ise şeytanı dinleme tuzağına düşer ve Şeytan'ı dinleyenler, şeytana âbd olurlar.

Allah öyle buyuruyordu ayeti kerimede; **yâ benî Ademe en lâ ta'budûş şeytân, innehu lekum aduvvun mubîn**:[19] "Ey Âdemoğulları! (ey insanlar!) Şeytan'a tapmayın o sizin apaçık düşmanınızdır." Apaçık düşman demek; sen bunu görüyorsun demektir, sen bunu biliyorsun demektir, ben bunu sana açıkça haber verdim demektir. **Ve eni'budûnî, hâzâ sırâtun mustekîm**:[20] "Sadece bana âbd olun, sıratı müstakim budur" dedi.

Eğer biri Allah'a âbd olmadıysa, sıratı müstakimde durmadıysa ne olur? Şeytana âbd olur, şeytana kul olur. Şeytana âbd olanlar, şeytana kul olanlar da ne yapar? -Tıpkı şeytan gibi; insanları yoldan çıkarmaya çalışır. Allah'tan, Allah'ın yolundan başka tarafa davet etmeye çalışır. Sadece davetle de yetinmez, bir de onlarla mücadele ederler. Kısaca; şeytan ve ona âbd olanlar beraber çalışır.

Allah onun için Nâs Suresi'nde ne buyuruyordu; **Minel cinneti ven nâs**:[21] "(O şeytanlar); cinlerden de olur insanlardan da." Onlardan Allah'a sığın, dedi. Allah, şeytana âbd olanları anlatıyor. "**Onlara uyma, onlara tabi olma, onlar tuzak kurar**"[22] buyurdu.

Fe a'rıd anhum ve tevekkel alâllâh. Ve kefâ billâhi vekîlâ:[23]

---

[19] Yasin /60
[20] Yasin /61
[21] Nâs /6
[22] Bakara /145, Ra'd /36, 37
[23] Nisa /81

Allah; “Onlardan yüz çevir, Allah’a tevekkül et, (Allah’a güven, vekil olarak Allah yeter) vekil olarak Allah kâfidir” buyurdu; yani şeytanlardan ve şeytana âbd olmuş olanlardan korkma, endişe etme, senin vekilin Allah’tır, dedi. Eğer sen mü’minsen vekilin Allah’tır. Allah’ı vekil edin, onlardan da yüz çevir, onlarla uğraşma, meşgul olma, onlardan endişe de etme.

İnnehu leyse lehu sultânun alellezîne âmenû ve alâ rabbihim yetevekkelûn:[24] “Onun, (şeytanın) iman edip rabbine tevekkül edenler üzerinde hiçbir gücü (hiçbir hakimiyeti) yoktur” buyurdu. Şeytan hiçbir şekilde iman edip rabbine tevekkül edenler üzerinde hâkimiyet kuramaz, dedi. Eğer şeytan birini etkiliyorsa, etkisi altına alıyorsa, başka tarafa sürüklüyorsa; onun imanında ve Allah’a tevekkül etmesinde, Allah’ı vekil olarak kabul etmesinde, Allah’ın Vekil ismine iman etmesinde sorun vardır. Çünkü iman emniyeti gerektirir, Allah’tan emin olmayı gerektirir. Biri Allah’tan emin değilse yolundan yürümez, Allah’ın sözünü dinlemez, kelamını dinlemez, emrini dinlemez, sevmez, itiraz eder. Allah, iman edip tevekkül edenler üzerinde şeytanın hiçbir yetkisinin, sultanlığının olmadığını; yani ona emredemeyeceğini, onu hükmü altına alamayacağını beyan etti.

Şeytan kime sultan olur? -İman etmeyip Allah’a tevekkül etmeyenlere... Onları peşinden sürükler, ipini onların boynuna bağlar ve cehenneme sürükler. Onlara her türlü yanlışı, her türlü fitneyi yaptırır. Önünden gelir, arkasından gelir, sağından gelir solundan gelir. Allah bunların her birini neden anlattı? -Biz onun hilesini anlayıp tuzağına düşmeyelim diye.

Şeytan önden geldiğinde nasıl gelir, neyi söyler? -Ona geleceği gösterir, gönlündeki hayatı gösterir. “Şunu şöyle yapmazsan, bunu böyle yapmazsan gelecekte böyle zorluk

---

[24] Nahl /99

yaşarsın; fakir olursun, yoksulluk çekersin, aç kalırsın." Aynı şekilde çocukları için önden gelir. "Senin çocuğunun geleceğini düşünmen lazım" der. Allah'ın emrini düşünmek yok! Allah'a güvenmek yok! Şeytan, insanı Allah'a güvendirmez, böyle bir şeye müsaade de etmez.

Şeytan arkadan geldiğinde ona hem dünya hem ahiret için geçmişi gösterir. Dünya için nasıl yapar? "-Geçmişte bak şöyle yaptın, böyle sıkıntı çektin, bak şu sana böyle muamele etti, zora düştün, dara düştün, bak sana yardım etmedi, senin kendi işini kendin halletmen lazım, hiç kimseye güvenmemen lazım" der. Maalesef herkesin bildiği üzere "baban da olsa kimseye güvenme" der ve dedirtir. Manevi olarak nasıl yapar? -Kul, Allah yolunda yürümek istiyorsa ona geçmişi gösterir, bak der; "böyle böyle yanlış yapmışsın, böyle günahlar işlemişsin Allah seni affetmez" böyle duygu ve düşünceler verir.

Sağdan gelince nasıl gelir? -Sanki onun hayrını isteyen bir melekmiş gibi ona muamele eder. Sağdan gelmiştir çünkü. "Şunu yaparsan ahireti şöyle kazanırsın. Eğer sen dünyayı böyle kazanırsan onu Allah yolunda sarf edersin, dolayısıyla ahireti beraber kazanırsın" der, "hem dünyayı hem ahireti kazanırsın" der.

Peki, soldan gelince ne der? "Sen iflah olmazsın" der. "Senin işin bitmiş, sen bu işi yapamazsın, beceremezsin" der. Bütün mesele rabbine tevekkül ettirmemektir. Bunların hepsinde de bu vardır; rabbine tevekkül ettirmemek…

Bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in Allah'a tevekkülü vardır. Allah'ın ona "tevekkül et" emri vardır. **Fe tevekkel alâllâh (alâllâhi), innallâhe yuhibbul mutevekkilîn**:[25] "Rabbine tevekkül

[25] Âli İmrân /159

et. Allah kendisine tevekkül edenleri sever" buyurdu. Emir hem Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hem de bütün mü'minleredir.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için ne buyuruyordu; **Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemin**:[26] "Biz seni sadece âlemlere rahmet olasın diye gönderdik." Ama iş tevekküle gelince durum tam tersinedir. Ne buyrulmuştu ayeti kerimede; **Ve mâ erselnâke aleyhim vekîlâ**:[27] "Biz seni onların üzerine vekil olarak göndermedik." Rahmet olarak gönderdik ama vekil olarak göndermedik; çünkü vekil sadece Allah'tır. "Sen hiç kimseye vekil olamazsın; yani rahmet olursun ama vekil olamazsın" dedi Allah.

Nasıl rahmet olursun? -Eğer sana iman ederse, sana tabi olursa ona rahmet olmuş olursun, rahmet olursun; ama iman etmezse, o kendi tercihini imandan yana kullanmazsa sen ona vekil değilsin. "Seni hiç kimse üzerine vekil olarak göndermedik" buyurdu. **İnnemâ ente nezîrun**:[28] "Sen sadece nezirsin (uyarıcısın)." Hitabı yine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yaptı. **Vallâhu alâ kulli şey'in vekîl**: "Allah ise her şeyin üzerinde vekildir (Her şeye vekil olan sadece Allah'tır)." dedi. Onun için bir tek, Allah'ı vekil edinmek gerekiyor.

Bu yüzden hiç kimse ebedi hayatını bir başkasına ısmarlayıp "o beni kurtarır" demez, diyemez. "O bana vekildir" diyemez.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Hz. Fatma Annemize ne buyuruyordu*; "sakın baban peygamber diye bana güvenmeyesin. Nefsini Allah'ın elinden satın al."*[29] Aynı sözü halası Safiye'ye ve amcasına da söylemişti; yani yakınlıktan dolayı "bana

---

[26] Enbiya /107
[27] İsrâ /54
[28] Hûd /12
[29] Müslim, İman, 89, Hadis No:351

şefaat eder” düşüncesine yapılan bir uyarıdır bu.

Allah’tan başka vekil yoktur. Allah’ın Vekil ismi hiç kimseye, hiçbir kula verilmez. “Hiç kimse için bu bana vekildir, benim vekilimdir” denmez. Vekâlet bir tek Allah’a aittir. Bir tek Allah vekil edinilebilir.

Mesela görüyoruz, duyuyoruz; “ben falan şeyhe tabi oldum, benim şeyhim şöyle büyüktür, beni kurtarır, bana yardım eder” diyor. Yani bu kelimenin manası; “o benim vekilimdir, bana vekâlet eder, Allah’ın huzurunda beni savunur” demektir. Allah’ın huzurunda hiç kimse kimseyi savunamaz. Peygamberler de buna dâhildir.

Allah; kulundan kulluk istiyor, âbdiyet istiyor. Ondan Hz. insan olmasını, kendisine halife olmasını istiyor. Peygamberin vazifesi rahmet olmaktır, vekil olmak değildir. Öyle buyurdu; “sen vekil değilsin” dedi. Sen hiç kimseye vekil olamazsın ancak rahmet olursun. Kime? -İman edene, seni kabul edene, sana tabi olana, seni örnek olarak kabul edene rahmet olursun. Onun için şefaat dünyadadır, ahirette şefaat olmaz. Dünyadaki şefaat yarım kaldığında Allah ahirette o şefaati tamamlar.

Nasıl?

Biri, bir mü’mine tabi olmuş olsun. Sıradan bir mü’mine mesela babasına tabi olsun, öyle farz edelim. Ya da baba, evladına tabi olsun hiç fark etmez. Ona tabi olmuş, ona uymaya çalışmış, beraber Allah yolunda yürümeye çalışmışlar. Allah yolunda ona yardım etmiş; ama cenneti kazanmasına yeterli olmamış, ömür buna yetmemiş olsun. Ahirette Allah o yardım edene şefaat hakkı verir. “Sen dünyadayken bu kuluma yardım ettin, cennete götürmek için çaba gayret sarf ettin ama yeterli olmadı, eksik

kaldı. Herhangi bir şekilde şefaatini tamamla" der. "Sana şefaat hakkı verdim ona şefaat et. Dünyada yardım ettiğin gibi burada da ona sen yardım et" diye bu şerefi o kula verir. Şefaat budur… Yoksa kendi kendini kandırıp "işte biz falancaya uyduk, filancaya uyduk, bizim peygamberimiz en büyüktür, o bizi kurtarır" demek kendi kendini kandırmaktır, Allah'a kul olmaktan kaçmaktır.

Fe in tevellev fe kul: "Eğer onlar yüz çevirirlerse onlara de ki:" **Hasbiyallâh Lâ ilâhe illâ hüve**: "Allah bana yeter, ondan başka ilah yoktur." **Tevekkeltu ve huve rabbul arşil azîm**: "Ben azim olan arşın rabbine tevekkül ettim" de. Azim olan arşın rabbine tevekkül ettim, ben bütün âlemlerin rabbine tevekkül ettim, arşın, göklerin, kürsünün rabbine tevekkül ettim, ben kendi gönlümün arşının rabbine tevekkül ettim. Benim gönlüme hâkim olan rabbime tevekkül ettim, güvendim ona de.

İnil hukmu illâ lillâhi, aleyhi tevekkeltu ve aleyhi fel yetevekkelil mutevekkilûn:[30] Bu, Yakup (a.s.)'ın duasıydı. "Hüküm Allah'ındır, ben ona tevekkül ettim. Tevekkül edenler de ona tevekkül etsin." Kime söylüyordu bunu? -Çocuklarına...

Bir de Hûd Suresi'nde Şuayb (a.s.) duasını yapıyor; **Aleyhi tevekkeltu ve ileyhi unîb**:[31] "Ben sadece ona tevekkül ettim ve benim dönüşüm onadır." Evet, peygamberler de dua ederken ya da en zor anda, Allah'a tevekkül ettiklerini beyan ederler. Bunu hep beraber birazdan anlayacağız inşallah.

İn yansurkumullâhu fe lâ gâlibe lekum: "Eğer Allah size yardım ederse hiç kimse size galip gelemez (gelmez)." **Ve in yahzulkum fe men zellezî yansurukum min ba'dihi, ve alâllâhi**: "Eğer o sizi bırakırsa ondan sonra size kim yardım eder?" **Fel**

---

[30] Yusuf /67
[31] Hûd /88

yetevekkelil mu'minûn:[32] "Mü'minler (mü'min olduğunu iddia edenler) Allah'a tevekkül etsin (Allah'a güvensinler)."

Kul yâ eyyuhen nâsu kad câekumul hakku min rabbikum, fe men ihtedâ fe innemâ yehtedî li nefsihi, ve men dalle fe innemâ yadıllu aleyhâ, ve mâ ene aleykum bi vekîl:[33] "De ki: Ey insanlar! Size rabbinizden hak gelmiştir. Her kim ki hidayete ererse (Allah'ın hidayetini kabul ederse) kendisi için hidayete erer. Her kim ki delaleti kabul eder, delalete düşerse kendi aleyhinde delalete düşmüştür. Ben sizin üzerinizde vekil değilim." Yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hiç kimseye vekâlet etmiyor. "Hak gelmiştir; dileyen iman eder, dileyen delaleti tercih eder. İmanı, hidayeti tercih edenler kendisi için tercih etmiştir. Delalette kalanlar da kendi aleyhinde delalette kalmıştır" buyurdu.

Rabbukum a'lemu bikum, in yeşa' yerhamkum ev in yeşa' yuazzibkum, ve mâ erselnâke aleyhim vekîlâ:[34] "Rabbiniz sizi en iyi bilendir, âlim olan odur. O dilerse rahmetiyle muamele eder, dilerse azap eder. Biz seni onların üstüne bir vekil olarak göndermedik" de buyuruyor; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "ben sizin vekiliniz değilim, yanlış yaptınız, günah işlediniz Allah dilerse affeder, rahmetiyle muamele eder, dilerse azap eder. Ben buna vekâlet edemem, Allah'ın ne yapacağına ben hüküm veremem" demesi buyruldu.

Ellezîne kâle lehumun nâsu innen nâse kad cemeû lekum fahşevhum fe zâdehum îmânâ ve kâlû hasbunâllâhu ve ni'mel vekîl:[35] "Bir kısım insanlar, mü'minlere; düşmanlarınız size karşı

[32] Âli İmrân /160
[33] Yunus /108
[34] İsrâ /54
[35] Âli İmrân /173

insanları topluyorlar, asker topluyorlar onlardan sakının, dediğinde bu sadece mü'minlerin imanlarını artırmıştır. Onlar Allah bize yeter o ne güzel vekildir" dediler.

Bir de Allah'ı vekil olarak kabul etmeyip iman ettiğini söyleyenler için Allah buyurdu; **Hâ entum hâulâi câdeltum anhum fîl hayâtid dunyâ fe men yucâdilullâhe anhum yevmel kıyâmeti em men yekûnu aleyhim vekîlâ**:[36] "Haydi siz dünya hayatında onlara taraf oldunuz, onlar için mücadele ettiniz (yani 'bunlar mü'mindir' dediniz, 'bunlar Müslüman'dır dediniz) ya Kıyamet Günü Allah'a karşı onları kim savunacak ya da onlara kim vekil olacak." Dünya hayatında onları savundunuz, "bunun imanı yeterlidir, bu haliyle cennette gider" dediniz. "Kıyamet Günü, ahirette o gün onları Allah'a karşı kim savunacak, onlara kim vekil olacak?" Buyurdu. Allah soruyor, var mıdır vekil olan! Allah hükmünü nasıl vermişse bize düşen hükmünü öyle kabul etmektir.

E raeyte menittehaze ilâhehu hevâh, e fe ente tekûnu aleyhi vekîlâ:[37] "Nefsinin hevasını kendine ilah edinenleri gördün mü? Sen ona vekil olabilir misin?" diye soruyor Allah. Eğer biri nefsinin hevasını ilah edinmişse, gücüne, kudretine, malına, mevkisine güvenmişse, herhangi bir şekilde nefsinin hevasını ilah edinmişse hiç kimse ona vekil olamaz; çünkü "vekil Allah'tır" dedi. Yani hiç kimse onu kurtaramaz, o kendi hevasını Allah'a şirk koşmuştur.

Ellâ tettehızû min dûnî vekîlâ:[38] "Allah'ın berisinde başkasına tevekkül etmeyin." Allah'ın berisinde ilahlar edinmeyin ve Allah'ın berisinde kimseyi vekil olarak kabul etmeyin, ona

---

[36] Nisa /109
[37] Furkan /43
[38] İsrâ /2

tevekkül etmeyin; çünkü vekil ismi bir tek Allah'a aittir buyurdu.

İnnâ enzelnâ aleykel kitâbe lin nâsi bil hakkı, fe men ihtedâ fe li nefsih ve men dalle fe innemâ yadıllu aleyhâ, ve mâ ente aleyhim bi vekîl:[39] "Muhakkak ki bu kitabı sana insanlar için hak olarak indirdik. Her kim ki hidayeti kabul eder, hidayete ermek isterse bu kendisi içindir (bu tercih ona aittir). Her kim ki delaleti tercih ederse bu kendi aleyhinedir (zararı kendisinedir). Sen onların üzerinde vekil değilsin."

Allah; "**ayetler üzerinde tefekkür edin**"[40] emrini vermişse bizim de ayetler üzerinde tefekkür edip Allah'ın muradını anlamaya çalışmamız lazım. Ayetlerin sonunda gelen Allah'ın isimleri, El Esmau'l Husna, o ayetleri izah eder. İsimler genel olarak ikişerli gelir, Azizu'l Hâkim gibi… İstisna olarak tek gelir. Vekil ismi istisna olarak tek gelen isimlerdendir. Vekil ismi başka bir isimle beraber hiç gelmez. Hep tek başına gelir; çünkü vekil ismi birçok ismi birden içinde barındırıyor da ondan. Birçok ismin manasını içinde barındırdığı için, başka bir ismin desteğine ihtiyaç duymadığından hep tek gelmiştir.

Allah'ı ayetlerinden tanımamız gerekir, Esmau'l Husnayı da içinde bulunduğu ayetlerden tanımamız gerekir. Allah vekil olarak bir tek kendini vasfetti; "vekil olan Allah'tır" dedi. Resulüne de; "ben size vekil değilim de" dedi, "ben size vekil olamam de" dedi. "Allah beni nezir olarak, uyarıcı olarak göndermiş ama size vekil olamam de" dedi. Bunun için eğer biri ebedi hayatını kazanmak istiyorsa Allah'ı vekil edinmeli, Allah'a güvenmelidir. Kişi Allah'ın Vekil ismini hiçbir kula veremez, peygamberler de buna dâhildir. Verirse Allah'ın vahyini inkâr etmiş olur. Yardım etmek bu dünyadadır, şefaat bu dünyadadır, ahirette kimse kimseye vekil

[39] Zumer /41
[40] Mu'minun /68

olamaz.

Allah'ın zatına dönük isimleri vardır; bir de sıfatlarına, isimlerine, fiillerine dönük isimleri vardır. Allah'ın Vekil ismi fiillerine dönük olan isimlerindendir. Nasıl? -Mesela; Allah'ın Ehad ismi zata dönüktür. Allah Ehaddır, tektir; Allah, zatında bir olandır. Zata dönük isim… Gafur ismi ise fiile dönük bir isimdir. Kul mağfiret dilerse Allah mağfiret eder. Fiile dönük; yani kulun önce fiili işlemesi, fiili yapması, ameli işlemesi, duayı yapması lazım ki sonra Allah'ın Gafur ismi tecelli etsin. Allah'ın Rezzak ismi de böyledir, Kerim ismi de böyledir, Afuv ismi de böyledir.

Vekil ismi de böyle olan isimlerdendir; yani kul, Allah'tan kendisine kefil olmasını, vekil olmasını isteyecek, ondan sonra Allah ona vekil olacak; çünkü kul, Allah'a tevekkül etmeden Allah ona vekil olmaz. Önce kulun, Allah'ı vekil olarak kabul etmesi lazım, "Allah benim vekilimdir" demesi lazım. Bunu söylemeden Allah ona vekil olmaz. Bu yüzden Vekil ismi fiile dönük isimdir.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in üzerinde Allah'ı nasıl vekil olarak görmemiz gerektiğini anlattı; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hicret ederken o Sevr Mağarası'na, en yüksek yere gelmiş ve tüm çabasını, gayretini sarf etmiş ve tüm tedbirlerini almış ondan sonra Allah'a tevekkül etmiştir. O noktada; "*Allah bize yeter, üçüncüsü Allah olan iki kişiye kim ne yapabilir*"[41] demiştir. "Allah bizim vekilimizdir o bize yeter" dedi; ama bütün çabasını, gayretini gösterdikten sonra bunu söyledi.

Allah'ı vekil olarak kabul etmek demek; böyle tembel tembel oturup "Allah bizim vekilimizdir" demek değildir. Ne zaman ki elinden gelen her şeyi yaptın ondan sonra Allah senin vekilin olur. Elinden gelen her şeyi yapmadan, yapacağın en ufak

[41] Sahih-i Müslim, 4389

bir şey dahi varsa "o benim vekilimdir" diyemezsin. Söylesen bile Allah sana vekil olmaz. Nitekim Allah bir kula vekil olsa anında müdahale eder; çünkü onun yapacağı her şey bitmiştir. Allah Vekil isminin tecellisini orda ona gösterir, yardımını yapar. Allah'ın Vekil isminin tecellisini almak için kulun ne yapması lazım? -O ismi cezbetmesi lazım; yani bütün fiilini ortaya koyması, sonra "Allah benim vekilimdir" demesi lazım.

Aynı zamanda Allah'ın Vekil ismi; kulun Allah'a tevekkül edip kendi acziyetini bilip, kabul edip Allah'ı vekil olarak kabul etmesidir. Kul; "benim gücüm bu kadardır, ben bütün yapmam gerekeni yaptım, elimden geleni yaptım, artık iş sana teslim ya rabbi!" dediğinde Allah onun vekâletini kabul eder. Kul elinden geleni yapmadan bu olmaz. Kul bütün vesilelere sarılacak, bütün sebeplere sarılacak, gerekeni yapacak sonra yapacağı hiçbir şey kalmayınca "benim vekilim sensin ya rabbi!" diyecek, demelidir.

Bir de bir kul; Allah'ı kendisine vekil olarak kabul ettiğinde hiçbir şekilde ona itiraz etmemelidir. İtiraz ettiyse onu vekil olarak kabul etmemiş, edememiş demektir; yani hem **Hasbinallahu ve ni'mel vekil**: "Allah benim vekilimdir" deyip hem de "şunu niye şöyle yapmadın, bunu niye böyle yapmadın" demez. Vekil edindiysen o zaman Allah'a güvenmen lazım, itiraz etmemen lazım. O senin kadar bilmiyor mu? "Hem ben Allah'ı vekil olarak kabul ediyorum hem de itiraz ediyorum!" diyeceksin. Bu, Allah'ı vekil olarak kabul etmemektir, tevekkül etmemektir. Allah'ı vekil kabul etmek böyle değildir. Tevekkül, Allah ile pazarlık yapmak değildir.

Rivayete göre Nemrut, Hz. İbrahim (a.s.)'ı ateşe atmaya karar verdiğinde Hz. İbrahim (a.s.) hiçbir şey söylemiyor; yani dua etmiyor.

O arada Cebrail (a.s.) geliyor;

- Benden bir isteğin var mı? Diyor.

O da;

- İsteğim yok! Diyor.

- Benden hiçbir şey istemiyor musun? Diye sorusunu yeniliyor.

O da;

- Yok, senden ne isteyeyim ki diyor.

Cebrail (a.s.);

- O zaman Allah'tan iste, Allah'tan bir isteğin yok mudur? Diye soruyor.

Hz. İbrahim (a.s.) ise;

- Allah'ın beni görmesi benim duam olarak yeterlidir. Bir de benim ayrıca söylememe gerek yoktur. **Hasbinallahu ve ni'mel vekil**:[42] "Benim vekilim odur. O bana yeter, vekil olarak o bana yeter. O ne güzel vekildir" diyor. Allah ne buyurdu ayeti kerimede; "**biz de ateşe İbrahim için serin ve selamet ol dedik**."[43] Vekil olarak kabul etmek böyledir.

Allah'ı vekil olarak kabul etmek, buna iman etmek tevhidin gereğidir, imanın gereğidir; yani eğer biri mü'minse, mü'min aynı

[42] Âli İmrân /173
[43] Enbiya /69

zamanda emin olan demektir; rabbinden emin olan, rabbine güvenen demektir, ona tevekkül eden demektir. Bu bağlamda tevekkül imanın gereğidir, şartıdır, bir parçasıdır ve imanla aynıdır.

Peki, Vekil ismi kulda nasıl tecelli eder, bu ismin kuldaki tecellisi nasıldır?

Bu ismin kuldaki tecellisi; vekil olmak değildir, halife olmaktır. Allah'a yeryüzünde halife olmaktır. Eğer biri Allah'a yeryüzünde halife olduysa Allah'ın vekili olur. Başkasına hiçbir şekilde vekil olamaz; ama Allah vekâletini ona halifesi olarak verir. "Sen benim adıma yeryüzünde hayatını düzenle" der. "Benim adıma yaşa, işi benim adıma yap" der zaten. **Bismillahir rahmanirrahim** demek; Allah'ı vekil olarak kabul etmektir. "İşi onun adına yapıyorum, onun adıyla yapıyorum" demektir. Allah'ın Vekil isminin kulda kâmil manadaki tecellisi kulun, Allah'a kâmil manada halife olmasıdır, onu temsil etmesidir. Allah'ın kendisine verdiği o halifeliği, vekâleti gereği gibi yerine getirmesidir.

Allah Vekil ismiyle imanı aynı ayette zikretti. Eğer biri iman etmişse, Allah'a tevekkül etmişse, Allah'a güveniyorsa onun gönlü cennete dönmüştür; iman etmemiş, Allah'a tevekkül etmemiş bir gönül de cehenneme dönmüş bir gönüldür, dedi. Kişinin imanı yarım yamalaksa gönlü de öyle yarım yamalaktır. İman etmiş ama tevekkülü bir türlü beceremiyorsa cennet ve cehennemin bir arada bulunduğu bir gönlü vardır. Biri ötekini çıkarır yalnız; ya o cehennem olan taraf cennete döner ya da cennet olan taraf cehenneme döner. Biri ötekini gönülden çıkarır.

Nasıl?

Bazen Allah'a güveniyor bazen güvenmiyor. İşine geldiği yerde güveniyor, işine gelmediği yerde güvenmiyor. Bu kişi cennetle cehennem arasında gider gelir. Şeytanla peygamber arasında, şeytanla vahiy arasında gider gelir. Bir güveniyor bir güvenmiyor. Güvenmeyince imanını kaybetmiş ve o anda o, mü'min değildir. Diliyle istediği kadar "Allah" desin istediği kadar "la ilahe illallah" desin! O kişi o anda mü'min değildir.

Allah'ın Vekil ismine iman etmek, Allah'a tevekkül edip Allah'ı vekil olarak kabul etmek insana neyi kazandırır?

Önce o insanın gönlünü cennete döndürür; çünkü Allah'a güvenmiştir, ondan emindir. Emindir ki Allah Malik-ul Mülk'tür, mülkün malikidir. Allah rabbin nastır, insanların rabbidir. O dilemeden hiç kimse kıpırdayamaz, hiç kimse kendisine ne bir fayda verebilir ne de bir zarar verebilir. Bu şekilde iman eden biri; rabbine güvenir, tevekkül eder. Her anda Allah'la muhatap olduğunu bilir, buna iman eder. Allah dilemeden hiç kimse ona bir fayda veremez, Allah dilemeden hiç kimse ona bir zarar da veremez. Bunu bilir ve böyle yaşar. Böyle biri her anda Allah iledir. Kim ne yaparsa yapsın "Allah'ın orda bir muradı var, orda bir imtihan var, orda bir kazanma imkânı vardır" der. O, sebebe değil sebebin sahibine bakar. Her anda "Allah" der. Allah kendisine nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun o muameleye razıdır, o muameleyi sever. Allah'ın o muameleyi niye yaptığına bakar, hikmetine bakar, Allah'ın muradına bakar ve onun gereğini yerine getirmeye çalışır. "Her ne olursa olsun o mutlaka güzeldir, onun arkasında mutlaka hayır vardır" der. Muamele ne olursa olsun!

Eğer biri Allah'a tevekkül ederse hep Allah ile beraber olur. Mağarada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"üçüncüsü Allah olan iki kişiye kim ne yapabilir"* dedi; çünkü Allah ile beraberdi, Allah'a tevekkül ediyordu. Aynı şekilde Hz. İbrahim (a.s.) de ateşe

atılırken; “**Hasbinallahu ve ni’mel vekil**” dedi. O da Allah ile beraberdi. Bu halde olan biri endişe etmez, korkmaz. Allah onunla beraberse o niye korksun! O buna iman etmişse, Allah’ı kendisine vekil olarak kabul etmişse o kişi Allah’a güvenmez mi? -Güvenir. Niye endişe etsin? -Endişe etmez. Aynı şekilde Hz. Yakup (a.s.) Yusuf’u kaybettiğinde aynı şeyi söylüyor; “**ben Allah’a tevekkül ettim. Tevekkül edenler de Allah’a tevekkül etsin**”[44] diyor, imtihan bu. Allah en büyük imtihana peygamberlerini tabi tutmuştur.

Ne buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *“en büyük musibeti, imtihanı peygamberler yaşar, sonra onlara yakın olanlar yaşar.”*[45]

Allah onu kâmil insan, Hz. insan yapmayı dilemiş, murat etmiş ki onu o büyük imtihanlara tabi tutuyor. Mesele; imtihanı Allah’tan bilmek, bunu görmektir, “**hasbinallahu ve ni’mel vekil**” diyebilmektir. Demedinse iki hayatın da cehennem olur. Dünyan da cehennem olur, ahiretin de cehennem olur. Bu; kaybettin, Allah’ın sana tanıdığı imkânı çöpe attın, demektir.

Bir de Hz. Yusuf (a.s.)’a baktığımızda Allah onu da farklı bir imtihana tabi tutuyor, kardeşleri onu kuyuya atıyor; ama “**hasbinallahu ve ni’mel vekil**” dediğinde gönlü cennete dönüyor. Hz. Yusuf (a.s.) kuyudayken de zindandayken de bu haldeydi. O yine Allah’la beraberdi, yine “**Hasbinallahu ve ni’mel vekil**” diyordu; çünkü kuyuda da olsa zindanda da olsa gönlü cennet olduğu için o cennetteydi; ama onu kuyuya atanlar, zindana atanlar cehennemdeydi. Kendi gönüllerindeki haset cehenneminde…

---

[44] Yusuf /67
[45] Tirmizi, Zühd, 57

Bütün peygamberler için bu böyledir. Her biri Allah'a güvenmiş, Allah'a tevekkül etmiş Allah ile beraber olmuştur; çünkü tevekkül imandır, Allah'a güvenmektir. İmanın sonucu, imanın meyvesidir. Eğer bir kul, Allah'a güvenip tevekkül ederse gönlünü cennete çevirir. Hem de marifet cennetine, Allah'ı tanıma, bilme cennetine…

Söyledim; Vekil ismi fiile dönük isimdir. Sen, Allah'ı kendine vekil olarak kabul eder, onu kendine vekil edinirsen Allah senin vekilin olur. Allah kendisinin nasıl vekil olduğunu sana gösterir. Senin işini nasıl yürüttüğünü sana gösterir, sana nasıl yakın olduğunu sana gösterir. İnsan bazen öyle sıkıntılar, sorunlar yaşar ki "artık benim yapabileceğim hiçbir şey yok" der, "artık hiç kimse bana yardım edemez" der; ama mü'min böyle söylemez. Ne der? **Hasbinallahu ve ni'mel vekil**: "Allah benim vekilimdir, ben Allah'a güvendim, ben Allah'a teslim oldum, ben işimi Allah'a havale ettim" der.

Mesela; biri doktora gider, doktor ona der ki: Sen kanser olmuşsun! Örnek veriyorum… Böyle bir insana kim nasıl bir teselli verebilir? Bütün dünyayı ona versen onu teselli edebilir misin? -Edemezsin. Ona nasıl teselli vermek gerekir? Ne dersek teselli bulur? -Ona "hasbinallahu ve ni'mel vekil" de, dememiz gerekir. O da "hasbinallahu ve ni'mel vekil" derse Allah ona vekil olur, onu ona gösterir; çünkü dünya bir imtihan yeridir. Önce bunu kabul etmek, buna iman etmek gerekir. Nitekim Allah kula nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun; o kulu ile arasındaki perdeleri kaldırmak içindir ve bu perdeleri kaldırmak için kulunu imtihana tabi tutar.

Biri sağlığını kaybeder, sıhhatini kaybeder, bununla beraber acziyetini anlar, acziyetini tadar. O, acziyeti tatmakla beraber Allah'a dönerse; çünkü hiçbir şifanın olmadığı yerde kulun Allah'a

dönmekten başka çaresi kalmaz. Bu demektir ki, Allah; kulunu kendisine döndürmüş, acziyetini ona tattırmış, dünyanın faniliğini ona tattırmış, böylelikle; kulunun kendisine dönmesine yardım etmiş, bu imkânı ona sonuna kadar tanımıştır. Böyle bir hastalık rahmet midir zahmet midir? Böyle bir kul dünyayı kaybedebilir ama karşılığında ahireti kazanır, imanı kazanır, Allah'a tevekkül etmeyi kazanır ve böylelikle insanların zahmet olarak gördüğü hastalık onun için tamamen rahmet olur.

Aynı şekilde biri zahiri olarak malını kaybedebilir, iflas edebilir, her şeyini, çevresindeki bütün insanları kaybedebilir, herkes ondan yüz çevirebilir. Aslında bunun arkasında Allah ona başka ikramlarda bulunmuştur. Eğer Allah'a dönük olursa, yüzü Allah'a dönerse neyi kazanır? -O görür ki onu hiçbir şekilde terk etmeyen bir dostu vardır. Kendisine dönmesini beklediği bir dostu vardır. Hem de hakiki bir dost, hiçbir şekilde kendisinden yüz çevirmeyen dost. Kul, yeter ki ona dönsün, "ben tövbe ettim, sana döndüm ya rabbi!" desin. O kul görür ki bir tek dost varmış; o da Allah'mış… O kul sahte dostları tanımış olur, gerçek dostu anlamış olur. Gerçek dosta dönünce, onunla olunca ebedi hayatını kazanmış, ona güvenmiş olur. Hiç kimseyi vekil olarak görmemesi gerektiğini anlar ve tek vekilin Allah olduğunu bilir ve kavrar.

Böyle bir imtihan nimet midir musibet midir, bakmak lazım! Bakışımıza göre durum değişir. Ya Allah'a göre anlarız ya da şeytana göre, nefsimize göre anlarız. Allah'a göre baktığımızda dünya bir imtihan yeridir ve imtihan da kazanma imkânı demektir. Allah her anda kuluna muamele ederken ikram eder; verirken ikram eder, alırken ikram eder. Sıhhati verirken de ikram etmiştir, hastalığı verirken de ikram etmiştir. Malı verirken de ikram etmiş, alırken de ikram etmiştir. Verirken dünyadan ikram etmiştir, alırken ahiretten, ebedi hayattan ikram etmiştir. Onun için Allah'ın bütün muamelesi rahmettir, hayırdır. Bize düşen;

rabbimize dönüp, rabbimizi bütünüyle kendimize vekil olarak kabul etmek, ona güvenmektir, “**hasbinallahu ve ni’mel vekil**” diyebilmektir.

Allah’ın Vekil ismi Kur’an’da sadece Allah için kullanılan bir isimdir. Allah, kuluna tercih hakkı vermiştir. Allah’a güvenip güvenmeme tercihini kul yine kendisi yapar; ama elinden geleni yapmadan “ben Allah’a tevekkül ettim” demek Allah’a saygısızlıktır. Allah sorumluluğu sana vermiş, “bu sorumluluğu senin yerine getirmen lazım” demiş. Biz de sorumluluğu kabul etmeyip Allah’ın üzerine atarsak; “sen yap, sen benim vekilimsin” dersek bu, Allah’a saygısızlıktır ve saygısızlığın en büyüğüdür. Sen elinden geleni yap! Gör bak Allah nasıl sana vekil olur, Allah nasıl sana kefil olur, Allah işini nasıl görür. İşte o zaman görürsün! Ama yok; “ben bir şey yapmayayım, ben uğraşmayayım, ben çalışmayayım, ben çabamı, gayretimi sarf etmeyeyim Allah yapsın” deyip bunu tevekkül sanmak; Allah’ın kendisine yüklediği sorumluluğu tekrar Allah’ın üzerine atıp “işi sen yap” demektir. Yahudilerin Hz. Musa (a.s.)’a söylediği gibi…

Allah Hz. Musa’ya Yahudiler için; “söyle o şehre girsinler” dedi. Onlar oraya girdi mi o onlarındır. Yahudiler ne dedi? “**Orda güçlü, kuvvetli insanlar var. Bizim onlarla savaşmamız mümkün değildir. Senle rabbin gidin savaşın. Ne zaman siz savaşı kazandınız, biz de geliriz**”[46] dediler. Senle rabbin gidin savaşın… Üzerlerine düşeni yapmayıp; “Allah yapsın” diyen zihniyetle “sen ve rabbin gidin, savaşın” diyen zihniyet aynı zihniyettir. Böyle olmaz!

Herkes hem dünyası hem de ahireti için elinden geleni yapmalıdır. Eğer insan olmayı kabul ettikse, bu böyledir. Elimizden geleni yaptıktan sonra “Allah benim vekilimdir” deriz,

[46] Maide /21- 24

dememiz lazım. Bunu söyleyen adam dağ gibi durur dağ gibi. Hani dağa taş atsan dağa bir şey olmaz ya işte öyle durur. Hem “Allah benim vekilimdir” diyor hem de üfürsen düşüyor, isyan ediyor, küfre düşüyor. Bu, Allah’ı nasıl vekil edinmektir! Allah’ı vekil edinmek demek; Allah ile beraber olmak demektir.

Allah’a güvenip sırtını Allah’a dayayan, ona tevekkül eden nasıl sarsılır! Allah’a tevekkül eden hiçbir şekilde hiçbir şeyden korkmaz, endişe etmez; çünkü ona güvenmiştir. Umutsuzluk taşımaz, hiçbir şekilde umudunu kaybetmez, isyan etmez. O bilir ki rabbi tevekkül edilmeye layıktır, güvenilmeye layıktır; yani sen ona güvenirsin de o senin güvenini nasıl sarsar, yakışır mı bu ona! Sen işi ona havale edersin de o, işin gereğini yerine getirmez mi?

Ayrıca elinden gelen her şeyi yaptıktan sonra Allah’a tevekkül edene hiç kimse bir şey yapamaz, hiç kimse ona bir zarar veremez. Diyelim ki onu alıp bir yere hapsetseler ne olur ona? -Hiçbir şey. Zahiri olarak bedeni orda olmuş olsa bile onun ruhu arştadır; o, Allah iledir. Sadece kendisini oraya hapsedenlere acır, ne kadar kötü durumda olduklarını seyreder. Çünkü o, Allah iledir.

Hayat bir imtihan yeridir. Bazen gerçekten insanı boğar gibi olur, bütün imkânlar tükenebilir, bütün kapılar kapanabilir.

O zaman ne yapmamız gerekir?

Söylenecek tek söz vardır, mü’minin söyleyeceği tek söz nedir; “**hasbinallahu ve ni’mel vekil**.”[47] Ne buyurdu; “Allah, kuluna vekil olarak yetmez mi?” Nasıl yetmez! Böyle söyledinse, Allah’a güven. Elinden geleni yapmışsın ve artık elinden başka hiçbir şey gelmiyor, güven ona. Şeytan, çevrendeki insanlara binebilir, onları kullanabilir, hepsiyle beraber senin üzerine

---

[47] Âli İmrân /173

gelebilir, hiçbir şey yapamayabilirsin. Siyahı beyaz, beyazı siyah diye sana takdim edebilirler. Senin yapman gereken, söylemen gereken şey; "**hasbinallahu ve ni'mel vekildir**." Ona güvenmen lazım, ondan emin olman lazım. Biri sana zulmedebilir, hiçbir şey yapamayabilirsin. Üzerine iftira atılsa, bütün deliller de senin aleyhineyse yapman gereken şey nedir? "Allah benim vekilimdir, seni Allah'a havale ettim" demektir. Bitti, Allah onun işini bitirir, eğer gerçekten öyleyse.

Elbette ki sadece darlık zamanında, yokluk zamanında, hastalık, sıkıntı, musibet zamanında bunu söylemek yetmez. Nimet içindeyken de bunu söylemek gerekir. Gerçek mü'min, Allah ona olan nimetini ne kadar artırırsa artırsın hali değişmeyendir. İşte mü'min budur, veli budur; çünkü o daha önce de mala güvenmemiş, nimete güvenmemişti, o, rabbine güvenmişti; "varlıkta da darlıkta da benim vekilim Allah'tır" demişti. Ne malını Allah'a şirk koşmuştu, malına güvenip tevekkül etmişti ne de başkasını veya başka şeyleri.

Allah buyuruyordu; "**doğrusu şükreden kullarım pek azdır**."[48] "**İnsanların çoğu akletmez**."[49] "**İnsanların çoğu şükretmez**."[50] "**İnsanların çoğu iman etmez**."[51] Gerçekten de Allah'a şükreden, aklını kullanan, tevekkül eden, Allah'a iman eden, pek azdır. Allah, kulundan bir şeyi istiyorsa o mutlaka kolaydır. Allah "bana tevekkül edin" dediyse, bana güvenin dediyse bu kolaydır. Kimin için? -Mü'min için... Biri mü'min değilse bu çok zordur ona. O böyle, göğe tırmanır gibi, dağa tırmanır gibi zorlanır. "Nasıl güveneyim" der, güvenmez. Aslında iman etmemiş ki güvensin; çünkü Allah'a güvenmek imandır.

---

[48] Sebe /13
[49] Ankebut /63
[50] Neml /73
[51] Ra'd /1

Allah'ı vekil olarak kabul etmeyen neyi vekil olarak kabul eder?

Neye güveniyorsa onu Allah'a şirk koşar ve vekil olarak kabul eder; ama Allah şirki affetmez. Hem "ben Allah'a iman ettim, ben mü'minim" deyip hem de Allah'a güvenemiyorsak imanımızı gözden geçirmemiz gerekir. Acaba neden böyleyiz?

Hani biz iman etmiştik, hani mülk Allah'ındı, hani Allah dilemeden ağaçtaki yaprak düşmezdi[52] hani o dilemeden hiçbir şey olmazdı, bütün zenginler, ikram edenler bir araya gelse Allah dilemedikçe hiç kimse kimseye bir fayda verip ikram edemezdi. Allah ayeti kerimede öyle buyuruyordu; "**bütün şerdekiler hepsi bir araya gelip sana bir zarar dokundurmak isteseler; Allah dilemedikçe sana bir zararları dokunamaz**."[53] O zaman niye korkuyor, niye endişe ediyoruz? Bu ayete de böyle mi iman etmişiz?

Bir beşer olarak kendimizi korumak, tedbir almak, başka bir şeydir; fakat elimizden geleni yaptıktan sonra rabbimize güvenmemiz gerekir, ona teslim olmamız gerekir, onu vekil olarak kabul etmemiz gerekir.

Allah hepimizi Allah'ın Vekil ismine iman edenlerden eylesin! Allah'ı kendisine vekil olarak kabul edenlerden eylesin. Allah hepimizi onu kendisine vekil edip, ona güvenip, ona teslim olan kullarından eylesin. Allah hepimizi; "**hasbinallahu ve ni'mel vekil**" diyenlerden eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

---

[52] En'am /59
[53] Mücadele /10

الْغَفُورُ جل جلاله

EL ĞAFUR

1

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın El Esmau'l Husna'sını öğreniyorduk. Şimdi sıra Allah'ın El Ğafur ismini öğrenmeye geldi. Allah Ğafur ismini bize ayetlerinde nasıl anlatmış hep beraber onu öğreneceğiz inşallah.

Allah'ın isimlerini öğrenmekten gaye; kulun, Allah'ı tanımasıdır. Yaratılışın gayesi de budur. Allah, kulunun kendisini tanımasını istiyor.

Peki; kul, Allah'ı nasıl tanıyacak?

Elbette ki sıfatları ve isimleriyle tanıyacak. Biz bir insanı tanırken de onu sıfatlarından, isimlerinden tanırız. Eğer Allah'ın güzel isimleri onun üzerinde tecelli etmişse o güzel bir insandır. Yok, Allah'ın isimlerinden mahrum kalmışsa o da kötü bir insan, çirkin bir insandır. Onun çirkin olarak görülmesi Allah'ın isimlerinden mahrum kalmasından dolayıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *"eğer siz hiç günah işlemeseniz Allah sizi giderir (yok eder), yerinize günah işleyen ve kendisinin de affedip mağfiret ettiği kimseler yaratırdı."*[1]

[1] Müslim, Tevbe, 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, V/415; Beyhaki, Şuabu'l-imân, V/409

Neden?

Allah tanınmayı, affının ve mağfiretinin anlaşılmasını istiyor. Allah dileseydi hiç günah işlemezdik ama biz günah işlemeseydik de Allah'ın Ğafur ismi anlaşılmazdı; yani Allah'ı tanıyamazdık. Onun için Allah'ın nasıl mağfiret ettiğini ayetlerinden hep beraber anlamaya çalışacağız. Nitekim Allah'ın isimlerini öğrendikçe, Allah'ı tanımaya başladıkça Allah'ı sevmek mümkün olur.

Biz Allah'ın sıfatlarını sevmeye başladığımızda Allah'ın sevgisine layık olmuş olur; Allah'ın isimleriyle, sıfatlarıyla güzelleşmiş, Allah'a yakın, Allah'a halife olmuş oluruz.

Bu durum anlaşılmadan da böyle olur mu? -Elbette ki olur.

Nasıl?

Mesela öyle insanlar var ki köy yerinde olduğu için ne kendisi bir şey öğrenmiş ne de bir başkası ona bir şey öğretmiş ne de okuma yazması vardır. Böyle biri Allah'a nasıl halife olacak? Allah her şeyi bilir ve görür. Kuluna da tanıdığı imkâna göre muamele eder. Bakarız ki birinin ilmi, okuma yazması yoktur. Doğru dürüst dinlediği bir vaaz da yoktur; ama Allah'ın güzel isimleri onun üzerinde tecelli etmiş ve hayatı Kur'an olmuştur.

Böyle biri hiçbir şey okumadığı halde Allah'ın güzel isimleri onun üzerinde nasıl tecelli eder?

Nasıl ki Allah, Kur'an'ı vahyetmişse (her bir kul için aynı şey geçerlidir) her kulun gönlüne de Kur'an'ı koymuştur. Onun fıtratını Kur'an ile, ayetlerle, isimlerinin nuruyla yoğurmuştur. Biraz önce misal verdiğimiz kulun gönlündeki perde onun

üzerinden kalkmış ve Kur'an ona dirilmiştir. Allah'ın vahyinden gaye de budur. Gaye; insanın içindeki Kur'an'ın, Hz. insanın dirilmesi ve Allah'ın nefhettiği ruhun, Esmau'l Husna'nın kişinin üzerinde tecelli etmesidir.

Bu zaten onda mevcuttu ama imkânı olmayınca ihlasına, imanına ve samimiyetine göre Allah ona yardım etti; ama bir kulun imkânı varsa Allah ona böyle bir ikramda bulunmaz. Çünkü kişi öncelikle Allah'ın sunduğu imkânları kullanmak zorundadır. Kişinin öğrenmesi, anlaması, gönlündeki Kur'an ile Allah'ın vahyini buluşturması gerekir.

Allah'ın nasıl ğafur olduğunu hep beraber anlamaya çalışacağız. Allah'ın Ğafur ismi Kur'an'da 81 defa geçer. Kelime manası, her türlü günahı sınırsız olarak affeden demektir. Allah, mağfireti Kur'an'da üç türlü anlatır. Ğafur ismiyle Ğaffar ismiyle, bir yerde de Ğafiri Zem şeklinde anlatır. Ğafiri Zem'i, fiil şeklinde geçtiği için isim olarak almıyoruz. Aynı zamanda Ğafir fiili, Allah'ın Ğafur ve Ğaffar ismine dâhil olduğu, onun nuru bu iki isimden tecelli ettiği için onu özel olarak, bağımsız bir isim olarak almadık, alamıyoruz. Ğafir fiili sadece Allah'ın Ef'ali Husna'sından; yani güzel fiillerinden olmuş olur.

Bütün isimler için aynı ölçü geçerlidir. Eğer o isim başka bir ismin nurundan tecelli ediyorsa isim olarak alınmaz; lakin bağımsız olarak tecelli ediyorsa isim olarak alınır. Yoksa onu fiil olarak kabul etmemiz gerekir.

Ğaf demek, korumak demektir. Miğfer ve meğafir isimleri o kökten gelir. Başı koruyan şeye bu yüzden miğfer denir. Meğafir de yaraları iyileştiren bir otun ismidir. O ot yaranın üzerine konup yarayı kapattığında yarayı iyileştirir. Onun için ona da meğafir denmiştir.

EL ĞAFUR 1

Ğaf kelimesinin manası korumak ve örtmek demektir. Allah kulunun günahlarını örter, onu bununla korur.

Allah, kulunu neyden korur?

Hüsrana uğramaktan, cehenneme gitmekten, ebedi hayatını kaybetmekten, ruhunu öldürmesinden korur. Örten Allah'tır, örtülen günahtır, örtünen de insandır. Bunların hepsine birden mağfiret denir. Allah'ın Ğafur ismi, her türlü günahı her durumda sınırsız olarak mağfiret eden, örten, olmamış gibi muamele eden anlamına gelir.

Kur'an'da Allah üç türlü affı beyan eder; biri tövbe, biri saf, diğeri de ğaf'tır.

Tövbe ile afta; Allah bir kulun tövbesini kabul ettiğinde onun günahını yüzüne vurmaktan aynı şekilde o günahın azabından onu affeder; fakat itabından affetmemiş, vazgeçmemiştir. Yani ona "kulum sen şu günahı işledin, böyle bir yanlışı yaptın, neden böyle yaptın, şöyle yapman gerekmez miydi?" der; ama o günaha ceza vermez. Bu, tövbe ile aftır.

Saf ile afta; Allah hem o günaha ceza vermekten hem de ona itab etmekten; yani onu azarlamaktan vazgeçmiştir. Ama işlediği günahı ona söylemekten vazgeçmemiştir. "Şunu şöyle yaptın onu af ettim" der ama azarlamaz. Sadece kulun günahını yüzüne vurmuş olur. Bu da Allah'ın saf ile affetmesidir.

Bir de ğaf ile af vardır; bu af hem kulun günahının cezasından hem günahı onun yüzüne vurmaktan hem de onu azarlamaktan vazgeçmektir. Sanki o günah hiç işlenmemiş gibi günahın üstünü örtüp silmektir, sanki hiç işlenmemiş gibi Allah'ın kuluna muamele etmesidir.

Onun için peygamberler dua ederken Allah'tan affı ya da saffı değil de mağfireti isterler.[2] Yani "günahımızı öyle bir ört ki biz bile bilmeyelim, biz bile hatırlamayalım" şeklinde dua ederler. Allah bir günahı mağfiret ettiği zaman o günahın pasını kulunun gönlünden ve aklından siler. Onu onun hayatından siler ve hiç olmamış gibi yapar.

Ama şeytan hile yapıp Allah onu af ve mağfiret ettiği halde iki de bir günahını getirip kulun önüne koyabilir. Eğer kul; "Allah günahımı affetmedi, mağfiret etmedi" derse Allah'ın Ğafur ismini, Ğaffar ismini inkâr etmiş olur. Bir de "Allah benim bu günahımı affetmez" derse bu da Allah'a şirk koşmak olur. Böyle düşünmek, günahı Allah'ın mağfiretinden büyük görmektir. Bu, Allah'a saygısızlıktır.

Ayetleri okuyunca Allah'ın affı kimeymiş ve nasılmış hep beraber göreceğiz. Kul ne yaparsa, nasıl bir tövbe, istiğfar ederse Allah onu affeder. Kul hiç istiğfar etmese de Allah onu affeder mi affetmez mi göreceğiz.

Allah'ın gufranının, mağfiretinin tecellisi için günah işleyen bir kulun var olması gerekir. Eğer günah işleyen bir kul olmazsa Allah'ın Ğafur ismi tecelli etmez; ama Allah bilinmeyi, tanınmayı, kulun kendisini tanımasını istiyor.

Eğer insanı meleklerden daha yüksek derecelere getiren bir hal varsa o da insanın günah işlemesidir. İnsan günah işlediği, Allah'tan af dileyip mağfiret istediği, Allah'ın Ğafur ismini, Ğaffar ismini, Tevvab ismini, Settar ismini, Hafiz ismini tanıdığı, insanların günahını yüzüne vurmayıp muhafaza ederek setrettiği için meleklerden daha yüksek derecelere ulaşır. Çünkü melekler hiçbir zaman Allah'ı bu sıfatlarıyla tanıyamaz. Nitekim tanımak demek,

---

[2] Araf /23, Sad /35

bilmek demek değildir. Tanımak tatmak demektir. Bu yüzden günah işlemeyenler Allah'ın mağfiretini, affını hiçbir zaman tadamazlar.

Onun için hiç kimse "ben günah işlemeyeyim, melekler gibi olayım" dememelidir. Böyle düşünen biri Allah'ın, kulunu yaratmasındaki muradını anlamamış demektir.

Allah'tan mağfiret dilemek sadece kulun günah işlediğini fark ettiği ana mahsus değildir. Eğer biri kulsa, insansa o eksiktir, o hatalıdır, o kusurludur. Onun yanlış yapmaması mümkün değildir. Dolayısıyla o her anda, Allah'ın mağfiretine muhtaçtır. Buna peygamberler de dâhildir.

Ayetleri okuyunca göreceğiz, Allah bire bir Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap edip "**Allah'tan mağfiret dile**"[3] buyurur. Elbette ki herkesin günahı kendine göredir. Allah'ın Ğafur ismi, Ğaffar ismi günahına tövbe edeni, günahına mağfiret dileyeni sever; yani mağfireti, günahı ve günahkârı sever. Daha doğru bir ifade ile Allah'ın mağfireti günaha âşıktır. Eğer günah olmazsa mağfiret tecelli etmez. Nitekim karanlık olmazsa güneşin aydınlığı bir mana ifade etmez. Burayı doğru anlamak gerekir.

Bu yüzden birilerini günahından dolayı kötü görüp; "bu pis biridir, kötü biridir" demek ona zulümdür. Çünkü Allah öyle söylemiyor. Ne kadar kirlenirse kirlensin, mücevher çamura düşünce değerini kaybetmez. Allah katında o kişi hakikatini, değerini kaybetmemiştir. Yapılması ve olması gereken şey; o kulun tövbe etmesi, istiğfar etmesidir. Tövbe edince, istiğfar edince Allah'ın mağfireti tecelli eder ve kul, Allah'ın sevgisine layık olur. Onun için birilerinin hatasına, günahına, kusuruna bakıp onun kötü biri olduğunu düşünmek ya da kendi günahımıza,

[3] Nisa /106

yanlışımıza bakıp "ben pis biriyim, kötü biriyim" demek Allah'ın muradını anlamamak, Allah'ı tanımamaktır, insanı, Hz. insanı tanımamaktır.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurmuştu; *"siz günah işlemezseniz Allah sizi giderir (yok eder) ve mağfireti tecelli etsin diye yerinize günah işleyip sonra tövbe edecek bir kavim yaratırdı."*[4]

Günah; kulların, Allah'ı Ğafur, Ğaffar, Afuvv ve Hafiz ismiyle tanımasına sebeptir. Allah, kullarını tanınmayı dilediği için yaratmıştır. Kim de Allah'ı ne kadar tanıyorsa Allah'ın muradı onun üzerinde o kadar gerçekleşmiş demektir.

Kullar, Allah'ı nasıl tanımalıdır?

İsimleriyle, esmasıyla tanımalıdır. Bilmek tanımak değildir. Bilmek ilim ile olur, tanımak ise marifet ile olur, onu tadarak olur. Yani bir kul günah işlemeyinceye, tövbe edip istiğfar etmeyinceye kadar Allah'ın Ğafur ismini tanıyamaz. Bu ismi bilmiş olabilir; ama tanıyamaz. Ğaf da küfür de örtmek demektir. Ğaf; hatayı, kusuru, günahı, eksikliği örtmek; küfür ise imanı, ruhu, vicdanı, güzelliği örtmektir.

Allah'ın Ğafur ismi hem tek başına hem de başka isimlerle beraber gelir. Mesela; "**Allahun Ğafur**:"[5] Allah ğafurdur. Allah burada Ğafur ismini bizzat zat ismine nispet etmiş, "ben ğafurum" demiştir. Ğafur ismi bir de Allah'ın diğer isimleriyle birlikte mesela; "**Ğafurun Rahim**"[6] olarak gelir. "Ğafurun rahim" olarak geldiğinde Allah'ın, günahları hiç işlenmemiş gibi af edip sildiğini

---

[4] Müslim, Tevbe, 9, (2748); Tırmizi, Da'avat 105, (3533)
[5] Âli İmrân /31
[6] Bakara /173

anlamamız gerekir. Çünkü onun rahim olduğunu anlatır. Bu durumda Allah'ın Ğafur ismiyle Rahim ismi beraber tecelli etmiş olur. Bu ayette "Allah mağfiret eder, bununla beraber onu rahmetinin içine koyar" dedi. "Kimi günah işleyenleri, günahı her ne olursa olsun affeder" dedi. Allah mağfiret edilen günaha bir sınır koymadı.

Ayeti kerimede "**Ğafurun Halim**"[7] diye gelir. Bu sefer Allah, kullarının günahını mağfiret eder, üstünü örter. Onlara hiç günah işlememiş gibi muamele eder ve o halimdir; yani hem günahını örtmüştür, hem de ona hilm ile muamele eder demektir. Allah kuluna "sen bu günahı işledin" deyip onu küçümsemez. Bir kul bir kulu af ettiğinde onu küçümser; ama Allah kulunu af ettiğinde onu küçümsemez. Yani kula; "sen benim yanımda kıymetinden, değerinden, şerefinden hiçbir şey kaybetmemişsin" muamelesi yapar. O günah hiç olmamış gibi ona muamele eder, ona hilm ile muamele eder.

Allah'ın Ğafur ismi bir de "**Halimen Ğafur**"[8] olarak gelir; yani Allah halimdir, kuluna hilm ile rıfk ile yumuşaklıkla muamele eder ve onu mağfiret eder. Çünkü o ğafurdur.

"**Afuvun Ğafur**"[9] olarak gelir. Allah günahları af eder; çünkü o ğafurdur.

"**Rabbun Ğafur**"[10] olarak gelir. Allah, kulunun rabbidir. Onu terbiye edendir, yetiştirendir, terkip edendir, rızkını verendir, yolu gösterendir. Bununla beraber o ğafurdur; yani kulunun yanlışını, hatasını, kusurunu, günahını örtendir.

---

[7] Âli İmrân /155
[8] İsrâ /44
[9] Hacc /60
[10] Sebe /15

“**Ğafurun Şekur**”[11] olarak gelir. Allah mağfiret eder, şükrün karşılığını verir. Mağfiret eder, bir de mağfiret ettiği kula teşekkür edip “kulum güzel yaptın, senin yaptığını beğendim” der. Kul günah işleyip, günaha bulanmış, günaha batmış olsa da bu aynen geçerlidir. Bu sadece günah için değil küfür için, şirk için de geçerlidir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *“üç şey vardır ki kendinden öncekini siler. Birincisi kul iman edince, (o kâfir ve müşrik de olabilir) iman ettiğinde İslam ondan önceki hayatını bütünüyle hiç olmamış gibi siler. Yani Allah mağfiret eder. İkincisi hacdır. Biri Allah rızası için hacca gittiğinde Allah önceki günahlarını siler, örter, hiç yapılmamış gibi mağfiret eder. Üçüncüsü de Allah yolunda hicret etmektir. Allah için bulunduğu yeri terk etmektir. Bu da kendinden önceki hayatını siler, kulu tertemiz yapıp günahlarını siler”*[12] buyurdu.

Ayeti kerimede öyle buyuruyordu; “**Kıyamet günü huzurumuza geldiğinizde Allah’ın rızasını gözeterek yaptığınız işlerden başka hiçbir işiniz, ameliniz şükrana layık değildir**.”[13] Ama benim için, benim rızam için yaptıklarınız ise şükrana layıktır, teşekküre layıktır.

Ğafur ismi ayetlerde Allah’ın diğer isimleriyle birlikte bir de “**Azizul Ğafur**”[14] olarak gelir. Tabi ayetlerin sonunda bu isimler böyle gelirken aynı zamanda bu isimler o ayetleri de tefsir eder. “Azizun Ğafur şeklinde gelirse; aziz, bütün şerefin kendisine ait olduğu zat demektir. Allah günahları bu şekilde mağfiret eder. Neden diye sorarsanız, bir menfaati olduğu için değil; çünkü o

[11] Fatır /34
[12] Müslim, İman, 54
[13] Bakara /272
[14] Mülk /2

azizdir. Bütün şeref kendisine aittir; ama kulunu da şerefiyle şereflendirmeyi dilemiştir. Onun için günahını öyle bir örter ki hiç işlememiş gibi muamele eder" diye anlamamız gerekir.

"**Ğafurul Vedud**"[15] olarak gelir. Allah ğafur ve veduddur. Ğafurdur, mağfiret eder ve sever. Eğer bu isim vedudul ğafur olarak gelseydi o zaman manası nasıl olurdu? -Allah sever ve mağfiret eder, Allah sevdiği için mağfiret eder olurdu; ama Allah öyle buyurmadı, "ğafurul vedud" dedi. Mağfiret eder ve sever. Sevmek ve sevilmek için mağfiret eder. Mağfiret eder ki kuluyla kendisi arasındaki perde kalksın. Arada hiçbir perde olmasın. Günah perdesi arada olmasın. Kendisi kulu sevsin, kulu da kendisini sevsin.

Onun için kul günah işleyince, kendine zulmedince, küfre girince, şirke düşünce, günahı, şirki, küfrü ne olursa olsun o, Allah'a dönüp tövbe edince, istiğfar edince Allah onu affeder ve o kul değerinden, şerefinden hiçbir şey kaybetmez. Allah kuluna şerefinden bir şey kaybettirmez. Sanki hiç o hayatı yaşamamış, o yanlışı yapmamış gibi kuluna muamele eder.

Çünkü kul vuslat yolculuğunda, kemalat yolculuğundadır. Allah onu kemale ersin, kâmil insan olsun diye dünyaya göndermiştir. Bu kemalat yolculuğunda kulun rabbini bütün isimleriyle beraber tanıması lazım. Çünkü kul Esmau'l Husna üzerinde tecelli ettiği kadarıyla kâmil olur. O zaman kul aslında günah işleyince Allah'ın isimlerini tanımış ve anlamış olur.

Söyledim biraz önce, Peygamberler de Allah'tan mağfiret istemeye dâhildir. Allah onlara da "istiğfar edin" diye bire bir emretmiştir. **Vestagfir li zenbike**:[16] Allah, "Günahına istiğfar et"

---

[15] Buruc /14
[16] Mu'min /55

buyurdu. Kime söyledi bunu? -Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; tabi ki onların da günahı, yanlışları onlara göredir. Ayetleri okuyunca, sıra ona geldiğinde anlayacağız inşallah!

Bir de sahabeye bakalım, iman etmeden önceki hallerine baktığımızda belki de içimizden hiçbiri onların yaptığı yanlışı yapmamıştır. En bilineni söyleyeyim. Mesela; Hz. Ömer kızını diri diri toprağa gömmüştür. Hiçbirimiz bunu yapamayız. Ama o iman ettikten sonra Allah onun geçmişteki hayatını hiç olmamış gibi sildi.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu; *"eğer benden sonra peygamber gelseydi Ömer peygamber olurdu."*[17]

Çünkü Allah onun geçmişini silmiştir. Allah bir kulun günahını, şirkini, küfrünü mağfiret ettiğinde ona bunlar hiç olmamış gibi muamele eder. Diğer sahabelerin de hemen hemen hepsi öyledir. Bir kaç tane istisna hariç, gerisi hepsi böyle bataklıktan gelmiştir. Ama Allah ve resulüyle beraber olunca, Allah'a iman edince, Resulullah'ı da kendilerine örnek alınca gökteki yıldızlar gibi oldular.

Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"sahabem gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine tabi olursanız hidayete erersiniz"*[18] buyurdu.

Bu yüzden hiç kimse kendi günahına ya da bir başkasının günahına bakıp onu hesaba çekerek "bu kötü biridir" diyemez. O, kötü biri değil, kirlenmiş biridir. Biri Allah'a yönelip tövbe edip istiğfar edince Allah onu mağfiret eder, affeder. Bize düşen de ona böyle bakmaktır, geçmişine bakmak değil. Son nefese kadar Allah

[17] Tirmizî, Menakıb,48.
[18] Taberanî, Beyhekî, İbni Asakir, Hatîb, Deylemî, Darimî, İ. Münavî, İbni Adiy

her kuluna bu imkânı tanır. Kim söylüyor bunu? -Allah söylüyor.

Sahabeye baktığımızda bunu hemen görür ve anlarız. Onun için kendimizi ölçüye vurduğumuzda öyle “ben kötüyüm, ben yanlış yapmışım, ben bu kadar hata işlemişim, günah işlemişim Allah beni affeder mi!” Dememeliyiz. Ne demek affeder mi! Böyle demek Allah’a şirk olur, en büyük saygısızlık olur.

Bu düşünce şeytanın hilesidir. Yeryüzündeki bütün insanların günahını toplayıp bir tarafa, Allah’ın rahmetini de diğer tarafa koysak birbiriyle ölçülür mü? Haşa! Allah’ın rahmeti, mağfireti sonsuz ve sınırsızdır. Bütün kulların günahı Allah’ın rahmetinin, affının, mağfiretinin yanında sonsuz bir deryadan bir damla bile değildir. Böyle düşünenler kendi kendine zulmetmiştir.

Kul, Allah’a dönüp mağfireti isteyince, dileyince ne olur?

Allah onu mağfiret eder. Mağfiret edince Allah’ın Ğafur ismi tecelli eder. O kul rabbini Ğafur ismiyle tanır ve tanımış olur. Böylelikle kulun günahı ona rabbini tanıtmış olur.

Sahabeler gökten inmiş melekler değildir. Allah’ın bütün isimlerinin tecelli ettiği öyle kâmil insanlar değildir. Bir kere bunu böyle anlamak gerekir. Onlar da tıpkı şu andaki insanlar gibidir.

Yalnız onların bir özelliği vardır!

Onların her biri mutlaka Allah’ın bir ismiyle kemale ermiştir. Allah’a hizmet yolunda, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e yardım etme yolunda ellerinden ne gelmişse, en güzel neyi yapabilmişlerse onu yapmışlardır. Sahabeler hep beraber toptan kâmil bir cemaat, kâmil bir ümmettir. Hep beraber işe koyulduklarında kâmildirler ve hepsi birbirlerini tamamlarlar.

Ama her biri tek tek kâmil değildir. Allah'ın bir ismi kendilerinde tecelli etmiş ve bir isim onlara kapı olmuştur.

İnsanlar için en büyük kapı Allah'ın Ğafur kapısıdır. O isim bütün günahkârlara, yanlış yapanlara ardına kadar açıktır. Bir kul o kapıya sığınınca, o kapıya iltica edince Allah o kapıyı ona açar ve onu oradan içeriye alır. Bütün sahabe önce Allah'ın Ğafur isminin kapısından giriş yapmış ve her biri geçmişteki hayatlarına tövbe ve istiğfar etmiştir.

Bir kul, Allah'ın mağfiretine sığınınca, "ya rabbi beni affet, mağfiret et" deyince Allah'ın Ğafur isminin tecellisi ona açılır ve Allah o kapıdan onu içeriye alır. Kamil insan olmak için melek olmak gerekmiyor. Kamil insan demek; haddini bilen, Allah'a karşı edepli olan, Allah'ın büyüklüğünü, bununla beraber kendi küçüklüğünü, kendi günahkârlığını, Allah'ın mağfiretini bilen ve ona iman eden insan demektir.

Biri "Allah beni affetmedi" dediyse Allah'ın Ğafur ismini, Ğaffar ve Tevvab ismini inkâr etmiş, kendi günahını ve kendi nefsini Allah'a şirk koşmuş demektir. Yani böyle söyleyerek kendini öyle büyük görmüştür ki Allah'ın ortağıymış gibi.

Böyle düşünenler aslında "Allah yanlış yapmış, onun için Allah beni af etmez" demiş olur. Bu ayıp olmaz mı? Sen böyle söyleyerek kendini Allah ile bir tuttun. Sen nesin ki senin günahın ne olsun! İnsan nasıl böyle düşünür! Günahı işlemişsin, yanlışı yapmışsın, kendi nefsine zulmetmişsin, zararın kendine olmuştur!

Peygamberler de dua ederken ne dediler; **La ilahe illa ente subhaneke inni kuntu minezzalimîn**:[19] Bu, Hz. Yunus (a.s.)'ın duasıydı. "Sen subhansın ya rabbi! Senden başka İlah yoktur. Ben

---

[19] Enbiyâ /87

kendime zulmettim, ben kendime zulmedenlerden oldum.” Senin kulların kendine zulmediyor, ben de onlardan biriyim; ama sen subhan olan, noksanlıktan münezzeh olansın, yanlış yapmayan sensin ya rabbi! Ben senin kulunum, yanlış yaptım, yanlışım kendi kendime zulmümdür ve ben kendime zulmettim dedi. Mağfireti öyle istedi.

Allah ne buyurdu;

“**Allah mü’minlerin duasını böyle kabul eder**.”[20] Yani mü’min bu şekilde dua edince, “ben kendime zulmettim ya rabbi! Subhan olan sensin” deyince ben de onu affeder, mağfiret ederim dedi.

Allah’ın Ğafur ismi bir kulda nasıl tecelli eder?

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’i bütün mü’minlere örnek olarak gösterir. Allah’ın en güzel isimleri en kâmil manada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in üzerinde tecelli etmiştir.

Allah da onu örnek vererek bize anlatır.

Sahabeden bir kısmı Uhud Savaşı’na giderken “biz savunma yapmayalım, meydan savaşı yapalım” dediler, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in “içerde savunma yapalım” tavsiyesine rağmen onlar “düşmanı, Uhud’da karşılayalım” dediler. Meydanı ilk terk edenler, ilk kaçanlar da o “dışarıda karşılayalım” diyenler oldu.

Bunun üzerine Allah ayeti kerimede;

“**Onları affet. (Onlar sadece sana yanlış yapmamıştır, onlar sana itiraz etmekle asıl Allah’a yanlış yapmıştır.) Bir de**

[20] Enbiyâ /88

onlar için mağfiret dile”[21] dedi.

Allah'ın Ğafur ismi bir kulda tecelli ederse o kişi kendisine yanlış yapanı affeder. Yetmez, bir de onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in dilediği gibi Allah'tan mağfiret diler. O da yetmez, hem affeder hem mağfiret eder, hem de kötülük yapana iyilik yapar.

Allah ayeti kerimede;

“**Kötülükle iyilik bir değildir, sana kötülük yapana sen iyilik yap, kötülüğü iyilikle sav, sen bunu böyle yaparsan görürsün ki seninle kendi arasında husumet bulunan kimse sana sımsıcak bir dost oluvermiş**”[22] buyurdu. Sana kötülük yapana sen iyilik yaparsan onun gönlündeki kini, nefreti, hasedi, düşmanlığı gider. Bir de bakarsın ki sımsıcak bir dost oluvermiş, buyurdu.

Bu, Allah'ın Ğafur isminin kemal derecesinde tecelli ettiği kimsedir. Allah'ın bütün isimleri kulda böyle tecelli eder. Allah'ın isimlerinin parça parça, bir de kemaliyle tecelli etmesi vardır. Tabi ki Allah'ın isimlerinin en kâmil manada tecelli ettiği insanlar peygamberlerdir; ama biri bu halde olursa o da peygamberi bir sıfatı taşımış olur. Aynı şekilde ümmetin önünde yürüyenler de böyle olmalıdır. Eğer biri böyle değilse ümmetin önünde yürüyemez, onlara imam olamaz; çünkü o, bu vasfı taşımıyordur.

Allah ayeti kerimelerde Ğafur ismini nasıl zikretmiş ve tanıtmıştır?

Allah; “**namazı kılın, orucu tutun, Kur'an'ı okuyun. Dünyadayken siz ne iyilik yaparsanız onu Allah katında hazır**

---

[21] Âli İmrân /159
[22] Fussilet /34

bulursunuz. Hem de daha azim bir mükâfat olarak hazır bulursunuz” sonunda da “**Allah ğafur ve rahimdir**”[23] buyurdu.

Lâ yuâhızukumullâhu bil lagvi fî eymânikum: “Allah gereksiz yere (boş yere) yaptığınız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutmaz.” Öyle ağzınıza gelmiş “vallah” demişsiniz, “billah” demişsiniz onlardan dolayı sizi sorumlu tutmaz, hesaba çekmez. **Ve lâkin yuâhızukum bi mâ kesebet kulûbukum vallâhu gafûrun halîm**:[24] “Ama kalbinizle bilerek, dileyerek, irade ederek yaptığınız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutar. Bununla beraber Allah ğafur ve halimdir.” Yani eğer bilmeden, farkında olmadan yemin etmişseniz, ağzınıza öyle gelmiş “vallah” demişsiniz bundan dolayı sizi hesaba çekmez; ama bilerek yapmışsanız bilin ki Allah ğafur ve halimdir, buyurdu.

Ve men ya’mel sûen ev yazlim nefsehu: “Her kim ki bir günah işlerse ya da kendi nefsine zulüm ederse…” Demek ki İkisi ayrı ve farklıymış. Günah işlemek ayrı, nefsine zulmetmek ayrı…

Nasıl ayrıdır?

Eğer işlenen şeyin zararı sadece kişinin kendisine olursa o kendine zulmetmiştir; ama zararı başkalarına da dokunmuşsa o artık günah işlemiştir. Biri günah işler ya da kötülük yapar ya da kendi nefsine zulmederse, **Summe yestagfirillâhe yecidillâhe gafûran rahîmâ**:[25] “Sonra istiğfar eder, Allah’tan mağfiret dilerse Allah’ı ğafur ve rahim olarak bulur” buyruldu. Allah ona rahmet eder, mağfiretiyle muamele eder. Onun için Allah’ın mağfireti, gufranı her türlü günah içindir, buna şirk de dâhildir; çünkü kul tövbe, istiğfar ve iman edip, Allah’a dönünce Allah onun

[23] Müzzemmil /20
[24] Bakara /225
[25] Nisa /110

geçmişteki şirkini, günahını, küfrünü hiç olmamış gibi siler.

E fe lâ yetûbûne ilâllâhi ve yestagfirûnehu, vallâhu gafûrun rahîm: "Onlar hâlâ tövbe edip Allah'tan istiğfar dilemeyecekler mi? (Allah'ın böyle günahı affettiğini, mağfiret ettiğini anladıktan sonra dahi onlar hala yanlışlarına, günahlarına, kötülüklerine tövbe edip istiğfar dilemeyecekler mi?) Allah ğafur ve rahimdir." Allah istiğfara, tövbeye davet ediyor.

Tekâdus semâvâtu yetefattarne min fevkıhinne vel melâiketu yusebbihûne bi hamdi rabbihim ve yestagfirûne li men fîl ard, e lâ innellâhe huvel gafûrur rahîm:[26] "(Allah kullarının kendisine şirk koşmalarından dolayı) neredeyse gökler çatlayacak, melekler rablerini hamd ile tesbih ederler ve onlar Allah'a şirk koşunca (küfür içinde olunca) bütün gök ehli mağfiret diler, yeryüzündekiler için istiğfar ederler, Allah ğafur ve rahimdir."

Allah ayeti kerimede buyuruyor; "**öyle bir azaptan sakının ki o geldiğinde bir tek zulmedenleri kapsamaz, hepsini birden içine alır**."[27] Deprem gibi yani. Melekler niye mağfiret diliyor? -Melekler yeryüzündekilerin isyanını, şirkini görünce Allah'tan öyle bir haşyet duyarlar ki; "onlardan dolayı Allah gazap eder" diye korkup yeryüzündekiler için mağfiret dilerler.

İnnâ enzelnâ ileykel kitâbe bil hakkı li tahkume beynen nâsi bimâ erâkallâh ve lâ tekun lil hâinîne hasîmâ.[28] Allah bu hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yaptı. "Biz bu (Kur'an'ı) kitabı insanlar arasında hüküm veresin diye indirdik. Sakın hainlerden taraf olma, (hainlerden yana durma)" buyurdu.

---

[26] Şurâ /5
[27] Enfal /25
[28] Nisa /105

Bu ayetin nüzul sebebi;

Sahabeden bir tanesi birinin zırhını çalıp hırsızlık yapmış. Sonra onu götürüp bir Yahudi'nin yanında rehin bırakarak ondan eşya almış. O zırh orda bulununca Yahudi demiş ki; "ben bu zırhı falanca adamdan aldım" o adam da mü'min, Müslüman biri. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz çağırtmış onları, o sahabe demiş ki; "ya Resulullah ben mü'minim bu adam ise yalan söylüyor. Bana mı inanacaksın ona mı? Bu zaten Yahudi olduğu için bana iftira atıyor." Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de hükmü bu beyana göre verdi. Böylelikle zırhı mü'min değil Yahudi çalmış oldu. Allah da bu konuda hükmünü verip; "hainlerden yana durma, hainlere arka çıkma" buyurdu.

Akabinde Allah; **Vestagfirillâh innallâhe kâne gafûran rahîmâ**:[29] "Bu hükmünden dolayı Allah'a istiğfar et! Allah ğafur ve rahimdir" dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki*; "ben de sizin gibi bir beşerim. Bir sorun olduğunda, mahkemelik bir durumunuz olduğunda onu bana getirirsiniz. Ben de delillere, şahitliğinize, şahitlere bakarım ve hükmü ona göre veririm. Hükmümde isabet de ederim yanılırım da; ama biri haksız yere birinin malını almışsa ben de o şahitliklere, savunmaya, delillere göre bakıp yanlış hüküm vermişsem onun aldığı ateştir. Sakın böyle yanlış yapmayın; nitekim ben de bir beşerim zahiri hükme göre hüküm veririm. Şartlar neyi gerektiriyor, deliller neyi gerektiriyorsa hükmü öyle veririm" dedi.*[30]

Kim söylüyor bunu?

---

[29] Nisa /106

[30] Buhârî, "Şehâdât", 27; Müslim, Akzıye, 4

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz söylüyor. Hüküm vermiş hükmünde isabet etmemiş. Allah ona istiğfar etmesini buyururken bahsi geçen mü'min için de, o mü'min olmasına rağmen ona "hain" dedi. Hak haktır. İster mü'min, ister kâfir, ister Yahudi, ister Hristiyan olsun. Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz zahire bakıp hüküm veriyorsa bütün varisleri için de bu böyledir.

Ama birileri "benim şeyhim her şeyi bilir" diyebilir. Bu durumda onun şeyhi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den daha büyük olmuş olur haşa! Olur mu böyle! Bu büyük bir yanlıştır! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bizim için örnektir, önderdir, âlemlere rahmet, bizim için rahmettir; ama her şeyi biliyor demek onu Allah'a şirk koşmaktır. O bir kul. **Kul innema ene beşerin mislukûm**:[31] "De ki: Ben de ancak sizin gibi bir beşerim" buyurdu. Allah söylüyor bunu.

Peki, o her şeyi biliyor demek ne demektir?

Allah'a şirk koşmaktır. Böyle olmaz! O kuldur, o beşerdir. İnsan, şerefini Allah'tan alır Allah'tan. Eğer bunu söylemekle onun kerameti var demek istiyorsa insan bütünüyle kerامettir zaten. Allah'ın isimleri, sıfatları insan üzerinde bütünüyle tecelli eder. Hal böyleyken insan, Allah'a halife olabilecekken, hiç bundan daha büyük bir keramet olabilir mi, bundan daha büyük bir keramet var mıdır!

Kerremna beni âdem[32] ayetinden anlaşıldığı gibi İnsan bütünüyle kereme nail kılınmış bir kerامettir zaten. **İnne ekremekum indallâhi etkâkum**:[33] "Sizin en ekrem olanınız (en keramet sahibi olanınız) en takvalı olanınızdır" buyurdu. Takva sahipleri, Allah'a karşı sorumluluğunu bilip onu yerine getirmeye

[31] Kehf /110
[32] İsrâ /70
[33] Hucurât /13

çalışanlardır. Kulluğunu bilip Allah’ın rabliğini kabul edenlerdir.

Ama havada uçmak, karada kaçmak, “yok şunu bildi, yok bunu bilmedi”demek, bunu keramet zannetmek zahiri bir bakışla bakıldığı içindir. Sinek de havada uçuyor. Sinek insandan daha mı keramet sahibidir? Böyle mi bakılması, kerametin böyle mi anlaşılması gerekir?

Allah kerameti söyledi; “**en kerametli olanınız en takvalı olanınızdır**” buyurdu.

En takvalı kul, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’dir. Kendinde olmayan bir şeyi varmış gibi göstermek Allah’a iftiradır, kendi kendine iftiradır. Manevi olarak Allah kuluna gaybten bildirebilir. Bir sefer bilmiş olabilir, beş sefer bilmiş olabilir, on sefer bilmiş olabilir. Yani Allah ona bildirince bilebilir; ama “o hep biliyor” dersek onu âlim sıfatında Allah’a şirk koşmuş oluruz. Kul bir şeyi ancak Allah bildirince bilebilir.

Hz. Yakup (a.s.) peygamberdi ama Hz. Yusuf (a.s.) kaybolunca onu bulamadı. Hz. Yusuf (a.s.) biraz ötede kuyunun içindeydi. Peki, onu niye bulamadı?

Allah bildirmedi de ondan. Allah bildirmeyince kimse bilemez, gaybı bilen Allah’tır. Bu nedenle herhangi bir insan için “gaybı biliyor” dersek bu şirk olur, bu küfür olur. O da herkes gibi aciz bir kuldur. Bir şey biliyorsa Allah ona öğretmiş Allah ona göstermiştir, hepsi bu kadar. Velinin kerameti vardır, bunu inkâr etmek için söylemedim; ama kerameti Allah’a şirk koşarcasına anlar ve söylersek işte o zaman olmaz. Peygamberler de buna dâhildir.

Mesela Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in hanımına, Hz. Ayşe

annemize, iftira atıldı ama peygamberimiz bilemedi.[34] Ne zamana kadar? -Allah ona haber verinceye kadar bilemedi. Bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in devesi kaybolmuştu. Sahabeler nerededir diye arayınca münafıklar da bu arada konuşmaya başlayarak; "göklerden haber veren peygamber, devesinin nerde olduğunu bilmiyor" dediler. Mantığa bak, hiç bu şekilde düşünülebilir mi? Bu olay üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Elbette ki bilmiyorum. Allah bir şeyi bana göstermemişse, bildirmemişse ben nerden bileceğim; ama Allah bana miraçta cenneti, cehennemi; kâfirin ve münafığın halini göstermiştir. Ben Allah'ın bana gösterdiğini biliyorum, göstermediğini de bilmiyorum"* buyurdu.

Sonra Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e devenin nerde olduğunu gösterince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabelere; "*deve falan yerde, falan ağacın altına çökmüş gidin onu getirin"*[35] *buyurdu.* Allah bildirmezse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de bilmez; çünkü o da bir kuldur.

Bu yüzden birinin veli olabilmesi için onun bir şey bilmesi, gaybı bilmesi, ona bir perdenin açılması gerekmiyor. Burada Allah'ın ölçüsü vardır.

"**Allah mü'minlerin velisidir**"[36] buyurdu. Mü'minler velidir; peki, mü'min kimdir? -Resulullah (s.a.v.) Efendimiz mü'mini tarif etti. "Mü'min, Allah ve resulünü her şeyden çok sevendir"[37] buyurdu. Biri Allah ve resulünü her şeyden daha çok seviyor ise o mü'mindir ve velidir. İsterse hiçbir bilgisi olmasın. Bunun için bilgi de ilim de gerekmiyor. Sadece aşk, muhabbet ve iman gerekiyor.

---

[34] Buhârî, Megazî, 34
[35] İbn İshak, İbn Hişâm, Sîre, 4, 166, 167; Vâkıdî, a.g.e. 3, 1010
[36] Bakara /257
[37] Aynî, Umdetü'l-Kârî,1/144

Yarın Allah bizi huzuruna aldığında bizi hesaba çeker. Allah ayeti kerimede; "**O gün onlar diyecekler ki; keşke falancayı veli edinmeseydim, falancayı dost edinmeseydim (Ne olurdu onlar bu gün bizden nasıl uzaklaşmışsa biz de dünyadayken onlardan öyle uzak dursaydık) derler**"[38] buyurdu.

Mürşid-i kâmil demek, Allah dostu demek Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in varisi demektir. Allah bize akıl vermiş, kul aklını sonuna kadar kullanmak zorundadır. Allah bizi huzuruna aldığında bir bir, tek tek bütün yaptıklarımızdan, konuştuklarımızdan hatta düşündüklerimizden bizi hesaba çeker. Peygamber varisi, peygamberin mirasını emaneten alıp onu ümmete takdim eden demektir.

Nedir emanet?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"size bir emanet bırakıyorum ki ona sarıldıkça asla delalete düşmezsiniz. O, Allah'ın kitabı Kur'an'dır"[39] buyurdu.*

Bakıyoruz adam hikâye anlatıyor, milleti hikâyeyle uyutmaya çalışıyor. Allah'ın ayetlerini okumak, anlatmak, Allah'ın ayetlerine sarılmak yerine hikâye anlatıyor. "Yok, şu şöyle yaptı, falanca böyle yaptı, büyüklerimiz böyle büyüktür, böyle keramet sahibiydiler" diyor.

Sen kime davet ediyorsun! Neye davet ediyorsun! Senin peygamberin böyle mi yaptı! Sen onu böyle mi temsil ediyorsun! Böyle mi ona varis olmuşsun!

Ötekileri de trene bakar gibi bakarak "vay be! Şeyhimiz ne

[38] Furkan /28
[39] Sahih-i Müslim, İmare, 36

büyükmüş, yolumuzun büyükleri ne kadar da büyükmüş” diyor. Büyük Allah’tır Allah! İnsan biraz Allah’tan korkar. Mü’min, âlim, Allah’tan haşyet duyandır. Öyle “ben büyüğüm” diyen, insanlara büyüklük taslayan değildir, Allah’u Ekber diyendir!

Ben söyleyeyim; o hikâye anlatanların hiçbir marifeti yoktur. Yarın Allah’ın huzurunda o dervişlerin, o müritlerin hepsi onlardan şikâyetçi olacak ve “bizi Allah yolundan sen saptırdın, sen bize Allah’ın kelamını öğretmedin, sen bizi hikâyeyle oyaladın. Sorumluluğumuzu bilemedik, Allah’a nasıl iman edeceğimizi bilemedik. Allah’ın hakkını takdir edemedik. Allah bize ne söylemiş onu öğrenemedik” diyecekler.

Allah’ın bizden ne istediğini öğrenip anlamadan; hikâye anlatmak da hikâye dinlemek de insanın kendi kendine zulmüdür.

İmamı Rabbani evliyanın büyüklerinden bir Mürşid-i kâmildir. Kendisi anlatıyor;

“Ben bir şehre gittiğimde âdetimdir önce benim nereye gitmem lazım diye şöyle bir bakarım. Ben manevi olarak baktığımda her bir insanın başı üzerinden göğe ip gibi bir nur çıktığını görürüm. Bu mü’min ise o beyaz bir nurdur. Eğer bu kâfirse o ip gibi yukarı çıkanın rengi simsiyahtır. Siyah renkteki onun küfrüdür, başından yukarı doğru çıkar. Eğer karışık ise bu sefer de o gri renktedir. Hem imanı hem küfür ile şirki var ve bunlar birbirine karışmıştır. Bir de orda bir veli, evliya varsa onun başından da sütun gibi bir nur yukarı çıkar. Böyle şehrin bir köşesinde durur, onun nerde olduğunu bilir ve ona göre yolculuğuma devam ederim. Nasıl ki bir velinin başından onun imanı sütun şeklinde bir nur gibi yukarı çıkıyorsa aynı şekilde küfür de böyledir. Mesela bir kilisede bir papaz varsa oradan da siyah renkte bir sütun yukarı çıkar. Bu da onun küfrüdür. Onun

küfrünün siyah renkte olması başkalarını da küfre sürükleyip onların küfrüne ortak olmasından dolayıdır. Ben de acaba bu hangi kilisedeki papazdır diye merak ederim. Bu birkaç sefer başıma geldi. Ben oraya doğru gidip kiliseyi bulacağımı beklerken bir de gördüm ki bir dergâhta bir şeyh oturmuş, küfür de onun küfrüymüş."

İnsan kendine bir çorap ya da bir gömlek alınca bile hangisi daha kalitelidir diye bakar, tezgâhları dolaşır. Eğer biri de bir yere gidiyor oradan dinini öğreniyorsa bu yüzden aklını sonuna kadar kullanıp "acaba ben doğru yerde miyim yoksa değil miyim" diye bakması gerekmez mi! Ebedi hayat o kadar basit bir şey midir? İşte biz de falan yere gidip takılıyoruz gibi düşünmek olur mu? Allah hiç kimse için hükmünü değiştirmez. Kıyamete kadar bu böyledir. Sadece bir yere gitmekle de oradan olmuş olmayız. Biraz önce sahabeyi anlatırken onlar hep beraber kâmildi, kâmil bir cemaatti hep beraber Allah'ın dinini öğretiyor ve Allah'ın vahyini kullarına taşıyorlardı. Allah hepsine beraber, birden kemalatı verdi, demiştim. Bizim de gittiğimiz o yerde sahabe gibi olmaya, kazanmaya çalışmamız gerekir.

Allah kemalatı sahabelerin hepsine nasıl vermiştir?

Ayeti kerimede buyurdu ki; "**o sana biat edenlerden, (Rıdvan Biatı'nda sana biat edenleri, Allah mağfiret etmiştir.) Allah onlardan razı olmuştur**."[40] Ayrıca Allah Bedir ehlinden Bedir Savaşı'na katılanlardan razı olmuştur.[41] Onların hiçbiri aslında tek olarak kâmil değildi. Ama toptan hep beraber işi yaptıklarında Allah hepsinden toptan razı oldu ve hiçbirini ayırmadan rızasını hepsine birden verdi. Allah'ın rızası tek başına değil böyle hep beraber kazanılır.

---

[40] Fetih /18

[41] Buhârî, Hadis No: 3007, Müslim, Hadis No: 2494

Tek başımıza hepimiz eksiğiz, hatalıyız, kusurluyuz ama Allah'ın dinine, Allah yolunda hizmet etmeye çalışırken o kemalatı, Allah'ın rızasını oradan hep beraber kazanıyoruz. Rıza böyle kazanılır, sahabelerin kazandığı gibi. Yoksa kenarda durup beni ilgilendirmez diyerek kazanılmaz. Seni ilgilendirmiyorsa sen de Allah'ı ilgilendirmiyorsun. Bu kadar basittir ve başka bir şey de yoktur!

Sadece hikâyelerin anlatıldığı, Allah'ın nasıl bir kulluk istediğinin öğretilmediği yerlerde başka ne yapılır?

Alın, sadece bu dersi çekin yeterdir, denir. Biri beş bin tane "la ilahe illallah", öteki de on bin tane "Allah" zikri çek tamamdır, kurtuldunuz, der. Oysaki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hiç öyle yapmadı. Sen nasıl varissin öyle! Senin Allah'ın nurunu gönlünden saçman gerekir. O nuru saçabilmek için önce onu kazanman gerekir. Öyle kendi kendini kandırmakla kimse ebedi hayatı, Allah'ın rızasını kazanamaz, kâmil insan, Hz. insan olamaz. Alır, dersi çeker sonra ona bakarsın ki nefsi yüze katlanmış, kendini havada uçuyormuş gibi görür. Sanki kendisi melek gibi olmuş, insanları da şeytan gibi görmeye başlar. Böylelikle şeyhi onu cehenneme sürüklemiş olur. O kişi yarın şeyhinin yakasına yapışır ve "bunu sen yaptın, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabeye yaptığı gibi yapmadın" der.

Ama bu onu kurtarmaz tabi. Şeyhi onun günahını yüklenir; ama ötekinin günahından da bir şey eksilmez.

Demek ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de bir beşer olarak yanlış hüküm verebiliyormuş. Bunun için de Allah; "bu yaptığından dolayı istiğfar et, Allah ğafur ve rahimdir" dedi.

İnnelmel mu'minûnellezîne âmenû billâhi ve resûlihî ve

izâ kânû meahu alâ emrin câmiın: Bu ayetin dışında kalanlar için Allah, 'sahtedir' dedi. "Gerçek mü'minler o kimselerdir ki onlar Allah'a ve resulüne iman etmiş kimselerdir. Onlar hep beraber toptan bir iş yaparken" ümmetin işini yaparken; yani cemaati, bütün insanları ilgilendiren bir iş üzerindeyken, **Lem yezhebû hattâ yeste'zinûh:** "Onlar senden izin almadan oradan ayrılmazlar" buyurdu. Eğer onlar oradan senden izin almadan ayrılıyorlarsa onlar mü'min değildir. Onlar Allah'a ve resulüne iman etmemiştir. Ümmetin işini yaparken, Allah'ın vahyini taşırken, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "şu iş yapılacak" demişse hep beraber o işi yaparken senden izin almadan orayı terk etmezler, oradan gitmezler, dedi.

İnnellezîne yeste'zinûneke ulâikellezîne yu'minûne billâhi ve resûlih: "Ama onlardan bir kısmı da senden işleri olduğu için izin isterler. Onlar gerçek mü'mindir." Senden izin istiyorlarsa onlar gerçek mü'mindir, dedi.

Fe izeste'zenûke li ba'dı şe'nihim: "Onlar bir takım işlerini görmek için senden izin isterler." **Fe'zen li men şi'te minhum**: "Onlardan dilediklerine izin ver." Allah, işi yine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e havale edip durumlarına göre, istediklerine izin ver dedi.

Vestağfir lehumullâhe, innallâhe gafûrun rahîm:[42] "Ve bir de onlar için istiğfar et. Muhakkak ki Allah ğafur ve rahimdir" buyurdu. O izin verdiklerin için istiğfar et! İzin istemeyenler ise zaten kaybettiler, dedi.

Eğer biz "Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in döneminde öyleydi, şimdi böyle bir şey gerekmiyor, ümmetin işini yapan, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bıraktığı emaneti taşıyan yoktur"

[42] Nur /62

dersek; bu ayet bize gelmemiş diye düşünmüş dolayısıyla da bu ayeti yok saymış oluruz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz imana davet edince müşrik olarak kalmayı tercih eden kadınlar vardı. Allah sahabelere; "o müşrik olarak kalmak isteyen kadınları boşayın" dedi. Resulullah (s.a.v.) Efendimize de; "eğer onlar iman ederlerse bu durumda onlardan biat al (gelip sana söz versinler)" dedi

Hangi konuda söz verecekler?

Ya eyyuhen nebi: "Ey Allah'ın nebisi (peygamberi)!" **İzâ câekel mu'minâtu yubâyi'neke alâ en lâ yuşrikne billâhi şey'en**: "(Ey Nebi! Onlar) o kadınlar Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak üzere sana biat etmeye gelirlerse" **Ve lâ yesrikne**: "Hırsızlık yapmamak" **Ve lâ yeznîne**: "Zina etmemek" **Ve lâ yaktulne evlâdehunne**: "Kendi çocuklarını öldürmemek" **Ve lâ ye'tîne bi buhtânin yefterînehu beyne eydîhinne ve erculihinne**: "Elleri, ayakları arasında bir iftira üretip getirmemek şartıyla" **Ve lâ ya'sîneke fî ma'rûfin**: "Marufta sana asi olmamak kaydıyla" **Fe bâyı'hunne**: "Sana biat etsinler." **Vestagfirlehunnallâhe, innallâhe gafûrun rahîm**:[43] "Onlar için Allah'tan mağfiret dile, (istiğfar et) Allah ğafur ve rahimdir."

Kâle sevfe estagfiru lekum rabbî, innehu huvel gafûrur rahîm:[44] Hz.Yakup (a.s.)'ın çocukları, Hz.Yusuf (a.s)'ı kuyuya attıktan sonra Hz. Yakup (a.s.)'a "bizim için Allah'a istiğfar et" dediklerinde Hz. Yakup (a.s.); "sizin için rabbimden istiğfar dileyeceğim; çünkü o ğafur ve rahimdir" dedi. Ona yaptıkları kötülüğe rağmen Hz. Yakup yine de onlar için mağfiret diliyor. Aynı şey Hz. Yusuf (a.s.) için de geçerlidir. O da ceza vermek yerine

[43] Mumtehine /12
[44] Yusuf /98

hem onları affediyor hem de onlar için Allah'tan mağfiret diliyor.

Summe yetûbullâhu min ba'di zâlike alâ men yeşâu, vallâhu gafûrun rahîm:[45] "Bundan sonra Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah ğafur ve rahimdir."

Fe men tâbe min ba'di zulmihî: "Her kim kendine zulmettikten sonra tövbe ederse" **Ve eslehe**: "Ve kendini ıslah eder, düzeltirse" **Fe innallâhe yetûbu aleyh, innallâhe gafûrun rahîm**:[46] "Allah'ı ğafur ve rahim olarak bulur. Allah onun tövbesini kabul eder." Allah buraya bir şart koymuştur yalnız. **Ve esleh**… Yani bu zulmünden vazgeçer, kendini ıslah eder bir de kendini düzeltirse Allah ğafur ve rahimdir, onun tövbesini kabul eder" buyurdu.

Ve izâ câekellezîne yu'minûne bi âyâtinâ: Allah bu ayette hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yaptı. "Ayetlerimize iman edenler sana geldiğinde." **Fe kul selâmun aleykum**: "Onlara de ki: (selamun aleykum) Allah'ın selamı üzerinize olsun." **Ketebe rabbukum alâ nefsihir rahmete**: "Rabbiniz rahmeti zatına yazmıştır." **Ennehu men amile minkum sûen bi cehâletin**: "Sizden her kim ki bilmeyerek cahilliğinden dolayı bir kötülük yapar" **Summe tâbe min ba'dihî**: "Sonra bu kötülüğünden dolayı tövbe ederse" **Ve esleha fe ennehu gafûrun rahîm**:[47] "Ve kendini düzeltirse, ıslah ederse Allah'ı ğafur ve rahim olarak bulur." Allah onun için ona ğafur ve rahimdir. Hiçbir günah için Allah affetmem dememiştir.

Li yecziyallâhus sâdıkîne bi sıdkıhım: "Allah sadık olanların sıdkiyetinin karşılığını verecek." **Ve yuazzibel munâfıkîne in şâe**:

[45] Tevbe /27
[46] Maide /39
[47] En'âm /54

“Münafıklardan da dilediğine azap edecek” **Ev yetûbe aleyhim**: “Ya da onların tövbesini kabul edecek.” “**İnnallâhe kâne gafûren rahîmâ**:”[48] “Muhakkak ki Allah ğafur ve rahimdir.”

Münafıklar için “Allah ya onlara azap edecek ya da tövbelerini kabul edecek” buyurdu; ama onu şarta bağlayıp “Allah dilerse” dedi. Bazen öyle bir münafıklık yaparız, öyle bir nifaka düşeriz ki Allah tövbemizi kabul etmez.

Mesela sahabeden Allah’ın tövbesini kabul etmediği biri vardır. İsmi Salebe’dir. Sahabeler ona mescid kuşu derdi. Sabah namazına herkesten önce gelen, genelde mescit de kalan fakir bir sahabedir. Bir gün Resulullah (s.a.v.) Efendimiz namazdan çıkarken o kişi peygamberimizin önüne geçip;

- Ya Resulullah ben maddi durumu hiç iyi olmayan biriyim. Bana bir dua etseniz de Allah bana ikram edip mal verse ben de onu onun yolunda harcasam, der.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ona;

- Bu hal senin için daha hayırlıdır. Haline razı ol! Sen kulluğunu yapmaya bak, buyurur.

O kişi tekrar dua isteyince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ona bir daha öyle söyler, üçüncü sefer de yine aynı talepte bulununca Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onun için;

- Ya rabbi bu kuluna ikram et, kulun senden yolunda harcamak için ikramını diliyor, diye dua eder.

Peygamber duası, kabul olan bir duadır. Allah o kişiye öyle

[48] Ahzâb /24

bir ikram eder ki o, malıyla meşgul olurken yavaş yavaş namaza gelmemeye başlar sonra da Cuma Namazlarına dahi gitmez olur, malı onu meşgul eder. Zekât farz olunca Resulullah (s.a.v.) Efendimiz zekât memurlarını başka yerlere gönderdiği gibi ona da gönderir. "Salebe'ye de uğrayıp onun da zekâtını alın ve gelin" der. (Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in aldığı zekâtlar Beyt-ul Mal'a gider, oradan da fakirlere dağıtılırdı).

Zekât memurları, Salebe'den zekâtını almak için onun yanına gidip Allah'ın zekâtı farz kıldığını, malının ve hayvanlarının kırkta birini vermesi gerektiğini söyler. Salebe'nin hayvanlarının bir ucu var, diğer ucu yoktur. Bunun üzerine Salebe, zekât memurlarına; "bunu Allah mı emretmiş? Diye sorar. Onlar da "Evet" diye cevap verir. "Benden zekât talep etmenizi Resulullah (s.a.v) Efendimiz mi söyledi?" Diye tekrar sorar, memurlar da; "evet, bizatihi senin ismini söyleyip 'gidin Salebe'nin zekâtını getirin', buyurdu" derler.

Salebe yine de emin olmayıp soru sormaya devam eder.

- Siz başkasından da alıyor musunuz?

Zekât memurları;

- Evet, diye cevaplarlar.

Salabe de;

- Öyleyse gidip önce onlardan alın dönerken gelin zekâtı ben de vereceğim, der.

Zekât memurları gidip öbür Müslümanlardan zekâtı topladıktan sonra tekrar sahabenin yanına gelip;

- Ey salebe diğerlerinden topladık ve işte geldik, derler.

Salebe bunun üzerine;

- Yani şimdi bu Allah'ın resulü benden haraç mı istiyor, diye sorar.

Kelimeyi aynen böyle kullanır. *"Mal benim malımdır, ben kazanmışım, niye vereyim" der.*

Zekât memurları dönmeden evvel Allah onun hakkındaki ayetini indirir ve onun münafık olduğunu söyler. Onun tövbesini de bir daha kabul etmez. Tabi sahabeden onu tanıyanlar ve sevenler de vardır, bu yüzden hakkında ayet inmiş diye hemen ona haber verirler. Bunun üzerine Salebe, bütün sürüyü getirip Medine'ye döker ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'ein huzuruna çıkıp; "hepsini verdim ya Resulullah" der.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

- Allah hükmünü senin hakkında vermiştir, bu yüzden alamam. Zekâtı mü'minlerden kabul ederim. Münafıktan zekât alınmaz onun için kabul etmiyorum, buyurur.

Salebe her sene sürüyü getirip oraya döker, Resulullah (s.a.v) Efendimiz de kabul etmez. Resulullah (s.a.v.) Efendimizin vefatından sonra ise bu sefer zekâtı Hz. Ebubekir'e getirip "al" der.

O da;

- Allah'ın resulünün kabul etmediği şeyi ben kabul edemem, diye cevap verir.

Hz. Ömer döneminde de aynısını yapar; ama Hz. Ömer de zekâtını kabul etmez. Ondan sonra da ölür zaten.[49]

Bak! Allah tövbeyi kabul etmedi. Tövbe ettiği halde zekâtı değil bütün malı verdiği halde Allah onu affetmedi.

Niye?

Çünkü o, Allah'a söz vermişti. "Sen bana ikram edersen ben senin yolunda harcayacağım" demişti. Allah'a söz vermek sorumluluğu gerektirir. Sen Allah'ı kandıramazsın. Allah'a bir söz verdiysen onu yapmak zorundasın. Onun için Allah'a karşı sanki Allah'ı kandırmış gibi bir tavır içine girmek münafıklık alametidir. Allah münafığın tövbesini de kabul etmez. Onun için Allah'a karşı samimi olmamız, ciddi olmamız, boynumuzu büküp kulluğumuzu kabul etmemiz lazım.

Li yuazziballâhul munâfikîne vel munâfikâti vel muşrikîne vel muşrikât: "Ve Allah böylece münafık erkeklerle münafık kadınlara, müşrik erkeklerle müşrik kadınlara azap edecek." **Ve yetûballâhu alel mu'minîne vel mu'minâti, ve kânallâhu gafûren rahîmâ**:[50] "Allah mü'min erkeklerin de mü'min kadınların da tövbesini kabul edecek ve onları rahmet ve mağfiretiyle karşılayacak."

Ve âharûne'terefû bi zunûbihim haletû amelen sâlihan ve âhara seyyien, asâllâhu en yetûbe aleyhim, innallâhe gafûrun rahîm:[51] "Bir diğer kısım insanlar vardır ki; onlar suçlarını, hatalarını itiraf ederler, iyi bir amelden sonra o iyi amellerine kötü

---

[49] Taberî, Tefsîr, c. 10, s. 190-191, Beyhakî, Delâilü´n-nübüvve, c. 5, s. 291-292, Vâhidî, Esbâbu´n-nüzûl, s. 171-172, İbn Esîr, Usdu´l-gâbe, c. 1, s. 284, Ebu´l-Fidâ, Tefsîr, c. 2, s. 374
[50] Ahzâb /73
[51] Tevbe /102

bir ameli karıştırırlar." Yani önce doğru yapar, sonra ise ayağı kayıp yanlış yapar ve düşer. "Umulur ki Allah onların tövbesini kabul eder ve onlar Allah'ın rahmetine, ğufranına ererler."

Bu ayet de savaşa gitmeyen sahabeden birkaç kişi için inmişti. Allah zaten münafık olanlara "bunlar münafıktır" dedi. Bunları kabul etmedi. Bir kaç kişinin de tövbesini kabul etmişti; ama Allah ayeti kerimede buyurmuştu ki; "**dünya bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmişti**"[52] Onlar mü'mindiler; ama Allah "affetmem" dedi mi iş bitiyor. Onun için tövbede gecikmemek ve kulluğu hafife almamak lazım.

Gâfiriz zenbi ve kâbilit tevbi şedîdil ikâbi zît tavli, lâ ilâhe illâ hûve, ileyhil masîr:[53] "Allah günahları mağfiret, tövbeyi kabul edendir. Bununla beraber azabı şiddetli olandır. (**Zit tavli**; 'lütfü bol' olandır.) Ondan başka ilah yoktur ve dönüş onadır."

Ya eyyuhellezine amenu: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **İttekullah**: "Allah'a karşı takva sahibi olun." Allah'a karşı sorumluluğunuzu kabul edin ve gereğini yerine getirin. **Ve aminu bi resulihi**: "Ve onun resulüne iman edin." **Yû'tikum kifleyni min rahmetihî**: "Eğer siz böyle yaparsanız (Allah'a karşı sorumluluğunuzu kabul eder, yerine getirmeye çalışır, resulüne iman ederseniz) Allah, rahmetinden size iki kat verir." **Ve yec'al lekum nûren**: "Ve Allah sizin için bir nur yaratır." Bunu sizin için bir nur kılar, nur yapar. **Temşûne bihî**: "Siz o nurun ışığında yürürsünüz." **Ve yagfir lekum, vallâhu gafûrun rahîm**:[54] "Ve Allah sizi mağfiret eder. Allah ğafur ve rahimdir."

O nurun ışığında yürürsünüz demek ne demektir ve bunun

---

[52] Tevbe /118
[53] Mu'min /3
[54] Hadid /28

şartı nedir?

Bunun şartı resulüne imandır. Size iki kat rahmet verir, bir nur verir ve onun ışığında yürürsünüz. Allah bu nuru kulun gönlüne verir. Kul, Allah yolunda yürürken Allah'ın rızası, gazabı nerededir bunu bilir ve anlar. Allah bu nurla kuluna güç, kuvvet verir. Doğru yapma, hakta, hakikatte sabit durma gücü verir. Kul böyle olursa Allah ona mağfirette bulunur. **Ve yeğfir lekum**: "Sizi mağfiret eder." Allah bu ayette "günahınızı mağfiret eder" demedi, bu sefer; "seni bütünüyle mağfiret ederim, seni bütünüyle nura gark ederim" dedi. Zaten öncesinde de "iki kat rahmet vardır" diye buyurmuştu.

Fe kulû mimmâ ganimtum halâlen tayyiben vettekullâh, innallâhe gafûrun rahîm:[55] "Allah'ın size ganimet olarak verdiklerinden (çalışarak ya da bir emek sarf etmeden Allah'ın size ikram ettiklerinden) onların helal ve temiz olanlarından yiyin. Allah ğafur ve rahimdir."

İllâ men tâbe: "O kimseler ki tövbe edip Allah'a döner." Yanlış yapıp, şirke düşmüş, günaha bulanmış, boğulmuş bir halde olabilir; ama o tövbe ederse **Ve âmene** "iman ederse" **Ve amile amelen sâlihan**: "Amellerden salih olan amelleri işlerse" **Fe ulâike yubeddilullâhu seyyiâtihim hasenât**: "Allah onun günahlarını sevaba (sevaplara) tebdil eder" yani günahını sevaba çevirir. **Ve kânallâhu gafûren rahîmâ**:[56] "Allah ğafur ve rahimdir."

Bir de Allah'ın günahı sevaba çevirmesi varmış. Allah affedip mağfiret eder ve o günahı olmamış gibi sayar. Kul ne kadar günah işlemişse, Allah o günahları birden sevaba çevirir.

---

[55] Enfâl /69
[56] Furkân /70

Peki, bunun şartı nedir?

İllâ men tâbe: “Allah’a dönerse…” Allah’a tövbe eder ve Allah’a dönerse; “ya rabbi! Şimdiye kadar yaptıklarımı bıraktım ve ben sana döndüm. Bundan sonra benim derdim senin rızandır, ebedi hayatımdır, ben sana döndüm” derse **Ve âmene**: “Ve iman ederse.” İman etmek sevmek demekti. Kul, gönlündeki sevgisini dünyayı, parayı, başka şeyleri severken o sevgisini, Allah’a yöneltirse iman etmiş olur. Dönüş zaten bunu gerektirir.

Ve amile amelen saliha, artık salih amel işlemeye başladı. Nefsini temizlemeye, ıslah etmeye, nefsini ıslah edenlerle beraber olmaya çalıştı. Zaten bu, tek başına olacak bir şey değildir!

Fe ulâike yubeddilullâhu seyyiâtihim hasenâtin: “Allah onun kötülüklerini, günahlarını güzelliğe çevirir.”

Ve kânallâhu gafûren rahîmâ: “Allah ğafur ve rahimdir.” Allah bu ayette günahları sevaba çevireceğini değil hasenata çevireceğini söyledi. “Kötülüğünü güzelliğe çevirir” dedi. Allah onun kötü ahlakını güzel ahlakla, Esmau’l Husna’sıyla değiştirir ve onu kendine yakın eder, sevgisine layık kılar” buyurdu; yani tövbe etmek, iman etmek ve salih amel işlemek kula bunları kazandırıyormuş.

Vellezîne amilûs seyyiâti summe tâbû min ba’dihâ: “O kimseler ki yaptığı kötülüklerden sonra tövbe ettiler” **Ve âmenû**: “Ve iman ettiler.” **İnne rabbeke min ba’dihâ le gafûrun rahîm**:[57] “Bundan sonra onların rabbi, onlar için ğafur ve rahimdir.”

Burada sadece tövbe etmek ve iman etmek vardır. Allah böyle kulları affedip mağfiret eder, günahlar için ise işlenmemiş

[57] Araf /153

gibi muamele eder; ama kul tövbe ile imanı, bir de salih amelle pekiştirirse onun da günahlarını sevaba çevirir. Bu, Allah'ın sözüdür ve Allah sözünden caymaz. Eğer böyle olmazsa bu, biz tövbe etmemişiz, iman etmemişiz ve salih amel işlememişiz demektir.

Zaten biri bir mürşid-i kâmile tabi olduğunda ona aynen böyle bir söz verir. Yaptığı yanlışı terk etmeye söz vererek mürşidiyle beraber tövbe edip, onun iman ettiği gibi iman etmeyi kabul edip, bir de salih amel işlemek için onunla beraber olur. Nitekim salih amel tek başına işlenen bir amel değil, cemaat halinde, ümmet halinde işlenen bir ameldir. Salih amel; nefsin ıslahı, terbiyesi, Allah'ın ayetlerinin, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bıraktığı emanetin taşınması için yapılan bir hizmettir.

Allah böylelerinin günahını sevaba çevirir ve Allah va'dinden dönmez. Bu yüzden hem yapmayıp hem de Allah'a iftira atarak "ben yaptım ama o vermedi" demeyelim. Böyle bir duruma düşmeyelim.

İllellezîne tâbû min ba'di zâlike ve aslehû fe innallâhe gafûrun rahîm:[58] "Bundan sonra; (o, günah işledikten sonra) tövbe edip ıslah olanlar (nefsini ıslah edenler) müstesnadır. Allah onlar için ğafur ve rahimdir."

Ve minen nâsi ved devâbbi vel en'âmi muhtelifun elvânuhu kezâlik: "İnsanlardan, hayvanlardan, davarlardan, yine böyle türlü renkte olanlar var." **İnnemâ yahşâllâhe min ibâdihil ulemâu**: "(Allah'ın kulları içinde) Allah'tan ancak âlim kulları haşyet duyar." **İnnallâhe azîzun gafur**:[59] "Allah aziz ve ğafurdur."

---

[58] Âli İmrân /89
[59] Fatır /28

Allah’ın hiç kimseye ihtiyacı yoktur. Allah, kulları onu tanısın diye kendini tanıtıyorsa kuluna ihtiyacı olduğu için değil, o tamamen ğafur olduğu içindir.

“**Allah’tan ancak âlim kulları haşyet duyar**” buyurdu. Âlim, Esmau’l Husna’yı bilendir. Esmau’l Husna’nın âlimi ise Allah’ın sıfatlarını, isimlerini bilendir; yani âlim, Allah’ı bilendir.

Haşyet başka havf başkadır. Haşyet; âlimin korkusudur, Allah’ın esmasının bilinmesinden dolayı Allah’a karşı duyulan kaybetme korkusudur. Havf ise cahilin bilgisizlikten kaynaklanan korkusudur.

Cahiller neden korkar?

Cehaletinden, bilmediği şeyden korkar. Nasıl bir durumla karşı karşıya geleceğini bilmediği için korkar. Mesela; insan karanlıktan, orda ne olduğunu bilmediği için korkar. Bu yüzden cahil ile âlimin korkusu birbirinden farklıdır. Âlim bildiği, tanıdığı için; cahil ise bilmediği, tanımadığı için korkar.

İlginç bir durum daha var. Allah ayette insan dışındaki varlıkları da kullanıp ne buyurdu?

“İnsanlardan, hayvanlardan, davarlardan, yine diğer mahlûkattan böyle türlü renkte varlıklar var” dedi. İnsanın rengine, diline, ırkına, şekline bakmamak gerekir. Hayvanların da renkleri farklı farklıdır. Önemli olan, değerli olan nedir? Âlim olup Allah’tan haşyet duymaktır. Allah’a layıkıyla kıymet değer vermek, Allah’ın kıymetini bilmektir. Bu da Esmau’l Husna ile Allah’ın isimlerini, sıfatlarını; yani Allah’ı tanımakla olur.

İllâ men zaleme summe beddele husnen ba’de sûin: “Kim

zulmeder, haksızlık yaparsa sonra o yaptığı zulme, kötülüğe karşılık bir güzellik yaparsa” **Fe innî gafûrun rahîm**:[60] “Ben ğafur ve rahimim” buyurdu.

İnsanın yaptığı zulme karşılık iyilik yapması ne demektir?

Nasıl ki bir nimetin şükrü nimetin cinsiyle yapılır ise, tövbe de işlendiği günahın cinsiyle yapılır.

Nasıl?

Allah birine nimet vermişse ona şükretmek için o kulun o nimeti Allah’ın kullarına ikram etmesi gerekir. İlim vermişse onu başkalarına öğretmesi gerekir. Yoksa “ya rabbi şükür” demekle ilim nimetinin ya da zahiri nimetin şükrü eda edilmiş, şükredilmiş olmaz.

Peki, istiğfar nasıl yapılır?

Eğer biri diyelim ki; beş veya on sene boyunca gayri meşru bir şekilde Allah’tan uzak yaşamış, bununla beraber insanları da o gittiği hatalı yola davet ederek kendine ve başkalarına zulmetmişse, “**Summe beddele husnen ba’de sûin**” ayetine dayalı olarak bu kötülükten sonra tam tersini yapıp kötülüğünü tebdil ederek değiştirmesi gerekir; yani bu sefer iyilik yapması ve hakta durması gerekir.

Nasıl ki kişi kötülük yaparken fedakârlık yapmışsa iyilik yaparken de aynı şekilde fedakârlık yapması lazım. Nasıl ki orda dünyayı, dünya malını harcamışsa bu sefer de Allah yolunda harcaması lazım ki tebdil etmiş, değiştirmiş olsun. Yoksa sadece “ben istiğfar ediyorum” demek yetmez. İstiğfar, günahın cinsiyle

[60] Neml /11

yapılmalıdır; yani biri bir yerde bir kötülük yapmışsa onun tam tersi olan bir iyilik ile onu değiştirmesi lazım ki o yaptığı istiğfar olabilsin.

Summe inne rabbeke lillezîne amilûs sûe bi cehâletin: "Sonra muhakkak ki senin rabbin biri cahillikle günah işlemiş (kötülük yapmışsa)" **Summe tâbû min ba'di zâlike**: "Bundan sonra o günahına tövbe etmişse" **Ve aslahû**: "(Eğer bir de) kendini ıslah etmişse" düzeltmişse **İnne rabbeke min badiha**: "Bundan sonra da senin rabbin onlar için" **Le gafûrun rahîm**:[61] "Ğafur ve rahimdir."

İnnemâ harrame aleykumul meytete: "Muhakkak ki Allah size leşi haram kılmıştır." **Ved deme**: "Ve kanı" **Ve lahmel hınzîri**: "Ve domuzun etini" **Ve mâ uhille bihî li gayrillâh**: " Ve Allah'ın adından başkasına kesilmiş hayvanı." **Fe menidturra gayra bâgin ve lâ âdin**: "Eğer mecbur kalırsanız başkasının hakkına saldırmak ve sınırı aşmaksızın onu yiyebilirsiniz." **İnnallâhe gafûrun rahîm**:[62] "Allah ğafur ve rahimdir."

Ve lev ennehum saberû: "Eğer onlar sabretselerdi" **Hattâ tahruce ileyhim le kâne hayren lehum**: "Sen onların yanına çıkıncaya kadar onlar bekleselerdi mutlaka onlar için bu daha hayırlı olurdu." **Vallâhu gafûrun rahîm**:[63] "Allah ğafur ve rahimdir."

Sahabeden henüz işi anlamamış olanlar duvarın arkasında durup Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i çağırıyorlarmış. Allah ayeti kerimede buyurdu ki; "**Öyle birbirinizi çağırdığınız gibi onu**

---

[61] Nahl /119
[62] Bakara /173
[63] Hucurât /5

çağırmayın, ona karşı edepli olun.”[64]

Summe inne rabbeke lillezîne hâcerû min ba'di mâ futinû: “Muhakkak ki rabbin o fitneye düştükten, eziyet gördükten sonra hicret edip” **Summe câhedû**: “Sonra o cihad edenlere” **Ve saberû**: “Ve sabredenlere” **İnne rabbeke min ba'dihâ le gafûrun rahîm**:[65] “Rabbin bu hallerinden sonra onlar için ğafur ve rahimdir.” Allah sabredenler için, cihad edenler için, bir de hicret edenler için ğafur ve rahimdir, buyurdu.

Burada Allah cihad edenleri ve hicret edenleri bir de sabredenleri anlatır. Allah onları affeder, mağfiret eder buyurur. Allah sabrı Kur'an-ı Kerim'de anlatırken üç türlü sonra da hepsini birden kapsayan 4'üncüyü anlatır.

Ayetlerde; “**Sebra an**” geçerse hakta, imanda sebat etmek demektir.

“**Sebra ala**” geçerse belalara, musibetlere sabretmek demektir.

“**Sebra li**” geçerse ibadete, güzel işlere, hakka, adalete sabretmektir. Bunların hepsi de mağfirete sebep olur.

Bir de; “**Sebra bi**” vardır. O da hepsini birden kapsar. “**Vel Asr**” Suresi'ndeki “**vetavassav bissabr**” gibi hepsini birden içerir.

Allah buyurdu ki; **Ve lâ ye'teli ulul fadlı minkum ves seati**: “Sizden fazilet, zenginlik ve servet sahibi kimseler” **En yu'tû ulil kurbâ vel mesâkîne vel muhâcirîne fî sebîlillâh**: “Allah yolunda muhacirlere, akrabalara, yakınlara ve yoksullara yardım

[64] Nur /63
[65] Nahl /110

etmemek, ikram etmemek için yemin etmesinler” **Vel ya’fû vel yasfehû, e lâ tuhıbbûne en yagfirallâhu lekum**: “Onlar sevmiyorlar mı, (siz sevmez misiniz) Allah’ın sizi mağfiret etmesini sevmez misiniz?” **Vallâhu gafûrun rahîm**:[66] “Allah ğafur ve rahimdir.”

Bu ayetin nüzul sebebi; Hz. Ayşe annemiz iftiraya uğradığında bu iftiraya katılanlardan birisi de Hz. Ebubekir’in bir akrabasıydı. Bu kişi hicret etmiş ve Hz. Ebubekir de onun maişetini temin ederdi ve ona her ay bağışta bulunurdu. Hz. Ebubekir bunu duyunca yemin ederek “bir daha ona kuruş vermeyeceğim, nasıl böyle yapar.” dedi. Allah da buyurdu ki; “sizden fazilet ve servet sahibi olan kimseler o fakirlere, miskinlere, muhacirlere Allah yolunda sarf ettiklerini kesmesinler. Bunun için yemin etmesinler. Siz Allah’ın sizi mağfiret etmesini sevmez misiniz?”

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu ayeti önce Hz. Ebubekir’e okudu. O da tabi ayete “seviyoruz ya rabbi” diye cevap verdi;

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Hz. Ebubekir’e; *“hemen o sahabenin evine git ve ona; ‘şimdiye kadar sana her ay bu kadar veriyordum, bundan sonra iki katını vereceğim’* de” buyurdu.

Allah, kötülüğe iyilikle mukabele etmeyi öğretiyor. Biri size yanlış yapabilir. O yanlış yaptı diye “ben iyiliği kesiyorum” deme, dedi. Böyle yapmayın, Allah’ın sizi mağfiret etmesini sevmez misiniz? Buyurdu.

Ve men yuhâcir fî sebîlillâhi yecid fîl ardı murâgamen kesîran veseaten. Ve men yahruc min beytihî muhâciran ilâllâhi ve resûlihî summe yudrikhul mevtu fe kad vakaa ecruhu alâllâhi.

---

[66] Nur /22

Ve kânallâhu gafûran rahîmâ:[67] “O hicret edenler yeryüzünde gidecek, (gidilebilecek) birçok yer bulur. Kim Allah ve resulü uğrunda hicret eder, evinden çıkar sonra kendisine ölüm gelirse, (hicret edip yola çıktı ama ölüm geldi) onun ecri (mükâfatı) Allah’a aittir ve Allah ğafur ve rahimdir” buyurdu.

Allah’a gitmek için yola çıkmaya başladık; ama hiçbir şey yapamadan yolda öldük. Mesela biri buraya gelip “ben de rabbimi tanımaya karar verdim” dese sonra giderken yolda ölse Allah onun bu doğru niyetine karşılık; “onun işi bana aittir, ben ona rahmetim ve ğufranımla muamele ederim” buyurdu. Yani hiçbir şey yapamasa da Allah onun doğru niyetine, ihlasına; mağfiretiyle, rahmetiyle muamele eder.

Allah bir kulu için; “ben bu kulumun günahını siliyorum, örtüyorum. Bu kulum hiç günah işlememiş” dese kim itiraz edebilir!

Allah zaten bize günah işlemeyen bir kul olun demedi. Yaratan, kulunun hatalı, kusurlu, günahkâr olduğunu, tövbe ettiği halde bir daha düşeceğini, bilmez mi? -Elbette ki bilir; ama kul Allah için çok kıymetli ve çok değerlidir. Allah kendinden ona ruh vermiş, hayat vermiş, vasıf vermiş, isimlerini ona verip onu kendine halife yapmıştır. Nurdan yarattığı hiç günah işlemeyen, aşkla, muhabbetle ona hamd eden, onu tesbih eden, onu zikreden melekleri de ona secde ettirmiştir.

Allah neden melekleri insana secde ettirdi, insan bu değerini nerden alır?

Alleme âdemel esmâe kûllehâ:[68] “Allah bütün isimleri

[67] Nisa /100
[68] Bakara /31

Âdem'e talim etti." Allah'ın büyün isimleri Âdem'de tecelli etmiştir. Bu yüzden secde aslında Allah'ın isimlerine, tecellisine; yani Allah'ın nefhettiği ruha yapılmıştır.

Allah'ın bu isimleri bizde nasıl tecelli etmiş, bizde nasıl tecelli etmelidir, kâinatta nasıl tecelli ediyor? Eğer biz bunu anlamaya çalışmazsak neyi bilir, neyi öğreniriz! Allah'ın El Esmau'l Husna'sını anlamayan Allah'ı anlamamış, tanımamış, bilememiştir. Dolayısıyla o hiçbir şey bilmiyordur. Bilgisi ne olursa olsun! İsterse yüz tane fakülte okumuş, bütün dünyadaki kitapları okumuş olsun! Onun bilgisi sıfırdır.

Ama biri Allah'ı sadece bir ismiyle bile tanısa o âlimdir. Aynı zamanda haşyeti de ilmi kadardır, marifeti kadardır.

Ama görünen o dur ki Esmau'l Husna'yı bile anlamaya tenezzül etmiyor, kendimizi müstağni görerek; "benim bunu öğrenmeye, anlamaya ihtiyacım yok" diyoruz. Böyle düşünmek kendini müstağni görmektir. Kendini müstağni görmek onu hiçbir zaman öğrenememek anlamına gelir.

Daha önce söylemiştim, biz burada sadece esmayı öğretmiyoruz. Öğrenmek başka talim etmek başka bir şeydir. Talim etmek demek; onu vermek, onu canlı bir gönülden, diri bir gönülden almak demektir. Allah'ın isimlerini o isimlerin nurunun tecelli ettiği bir gönülden almak gerekir.

Allah'ın Ğafur ismini anlattık, Allah ğafurdur dedik. Senin, Allah'ın Ğafur isminin tecelli ettiği bir gönülden bu ismi alman gerekir. Yoksa ilim olarak bunu bilsen bile bunu alamaz, talim etmiş olmazsın sadece bilgisine sahip olmuş olursun.

Ğafur isminin anlamı ne demekti?

Bütün günahları, her çeşit günahı af eden, mağfiret eden, olmamış gibi muamele eden demekti.

Allah hepimizi zatına layık kul eylesin! Allah hepimizi Ğafur isminin tecellisine mazhar eylesin! Ğafur ismiyle gönlümüze tecelli edip bizi de Ğafur isminden nasibini alanlardan eylesin! Ğafur ismiyle bize tecelli edip bütün hatalarımızı, günahlarımızı, yanlışlarımızı sanki hiç işlememiş gibi mağfiret ettiği kullarından eylesin! Günahlarını, yanlışlarını sevaba çevirdiği, sevaba tebdil ettiği, hasenata, güzelliğe tebdil ettiği kullarından eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

اَلْغَفُورُ جَلَّ جَلَالُهُ

EL ĞAFUR
2

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah Esmau'l Husna'sıyla tecelli edip isimleriyle kendini kullarına tanıtır. Bize de düşen Allah kendini nasıl tanıtmışsa onu öyle tanımaktır. Eğer Allah'ın bir ismine iman etmezsek ister farkında olalım ister olmayalım Allah'ın o isminde mutlaka şirke düşeriz. Onun için Allah kendini Kur'an'ı Kerim'de nasıl tanıtmışsa bizim de Allah'ı öyle tanımamız gerekir.

Allah; "ben ğafurum" demesine rağmen, biri onun mağfiretine iman etmediyse, "Allah benim günahımı affetmez" dediyse ne yapmıştır?

Allah'ın Ğafur ismini inkâr etmiştir. Yoksa şirk sadece Allah'ın zatı ile ilgili değildir; yani "ben Allah'ı kabul etmiyorum" demek şirktir; ama Allah'ın herhangi bir ismini kabul etmemek de aynı şekilde Allah'a şirk koşmaktır. Müşrikler Allah'ı yüzde yüz kabul ediyordu. Allah ayeti kerimede onlar için buyurur; "**sorsan onlara desen ki; gökleri kim yarattı? Allah diyecekler. Yeri kim yarattı? Allah diyecekler. Size kim rızık veriyor? Allah diyecekler. De ki onlara: Nasıl olur da böyle döndürülüyorsunuz**."[1]

Peki, müşrikler nasıl şirk koşardı?

[1] Ankebut /60, 61

Putları ya da putlara verdikleri isimleri Allah'a şirk koşarlardı. Aynı şey ehli kitap; Yahudiler ve Hristiyanlar için de geçerlidir. Onlar da müşrik olup Allah'a şirk koşmuşlardır. Kimileri kendi peygamberlerini, nebilerini, resullerini Allah'a şirk koşmuştur. Mü'minler de ehli kitaptır, bu yüzden aynı şey mü'minler için de geçerlidir.

Onun için Allah'ı esmasıyla, isimleriyle tanımamız lazım ki Allah'a şirk koşmayalım, müşrik olmayalım. Sonra kıyamet günü amellerimiz boşa gitmesin. Eğer biri Allah'a şirk koşmuşsa amelleri boşa gitmiştir; yani ahirette onu bir sürpriz bekler. İbadet yapmış, sözde iman etmiş ve kazanmak için çaba gayret sarf etmiş; ama bir de bakar ki Allah'a şirk koşarak müşrik olmuş ve imanını kaybedip ebediyen cehenneme gitmiştir.

Evet, cehenneme gidenler sadece Allah'a şirk koştukları için cehenneme gider. Şirk koşmalarının sebebi ise kibirlerinden dolayıdır.

Nasıl kibirlenmişlerdir?

Kendilerini müstağni görmüşlerdir. Allah öyle buyurdu; "**kendini Allah'a karşı ihtiyaçsız görenler**…"[2] Yani; müstağni görenler, Allah'ı tanımayı, anlamayı kabul etmeyenler, edemeyenler, bunun gereksiz olduğunu zannedenler kendilerini Allah'a karşı ihtiyaçsız görüp kibirlenmiştir.

Yani; "bu önemli değil, ben Allah'ı kabul ediyorum ama benim onu tanımam gerekmiyor. Allah'ın 99 esması, isimleri varmış, benim bu isimlere iman etmem, bunu anlamam, bu isimlerle Allah'a dua etmem, hayatı bu isimlerle yaşamam ve bu isimlerin bende tecelli edip Allah'a halife mi olmam gerekiyormuş,

---

[2] Abese /5, Alak /7

bunlar önemli değil! Namazı kılarım, orucu tutarım, gücüm yeterse hacca da giderim, param olursa zekât da veririm tamamdır" diyorsa biri Allah'a karşı kibirlenmiştir.

Allah, eğer insanı yaratmışsa mutlaka insan üzerinde bir muradı vardır. Eğer insan, "hayat, dünya, Allah benim içindir" derse artık Allah'ın hesabını yapmaz. İster bunun farkında olsun ister olmasın!

Böyle biri ne der?

"Ben bu dünyada rahat etmek ve Allah'tan dualarımı kabul etmesini istiyorum, ahirette de cenneti istiyor, hiçbir azap, hiçbir sıkıntı yaşamak istemiyorum" der. Bu hal "Allah benim için olsun" diyenlerin halidir. Ancak "Allah bana aittir" diyenler böyle söyleyebilir.

Allah kâinatı yaratıp bütün varlığı, yerde gökte, her ikisi arasında her ne varsa onu insanın hizmetine vermişse o zaman Allah'ın varlığı yaratmadaki muradı insanmış. Ne buyuruyordu hadisi kudside; "*bütün varlığı insan için insanı da kendim için yarattım*."[3]

Bakacağız peki, biz Allah için miyiz?

Allah için olabilmek Allah'ı tanımakla mümkündür. Eğer biz; "ben Allah içinim, Allah'ın rızasını kazanmak istiyorum, Allah'ın benim üzerimdeki muradı her neyse onu gerçekleştirmek istiyorum" dersek; ama Allah'ı tanımazsak bunu nasıl başaracağız? Bunu başaracağımızı düşünüyorsak kendimizi kandırıyoruz demektir. Onun için Allah'ı, Allah'ın, kendisini ayetlerde tanıttığı gibi tanımak lazım.

---

[3] El- Menhec-ul Kaviyy, C.5, S. 516; ilm-ul Yakin, C.1, S.381

Eğer biri Allah'a gerçek manada iman etmişse sadece "ya rabbi senden şunu istiyorum, senden bunu istiyorum" demez. Bunu söyleyen biri kul değil, bunu söyleyen; nefsinin hevasının peşine takılıp, sadece nefsi için isteyen biridir. Allah'a "ya rabbi sen benden ne istiyorsun dememiştir ve diyemez." Diyememesi kendini ilah olarak görüp "Allah benim içindir" demesinden dolayıdır.

Allah bütün varlığı yaratmışsa Allah'ın da (evet, başka kelime bulamadığım için o kelimeyi kullanacağım); bir hazzının olması gerekmez mi? Allah da haz almıyor mu? -Eğer Allah haz almıyor diyorsak bu durumda biz Allah'ı tanımamışız, bizde olan bir sıfatı Allah'a layık görmemişiz demektir. Bu durumda "Allah benden daha aşağıdadır" demiş oluruz. Allah'ın da hazzı, sevmesi, kızması, gazap etmesi, hayâ etmesi vardır.

Evet, Allah'ın hazzı nedir?

Kullarının ona iman edip onu sevmesi ve ona hamd etmesidir, ona karşı takva sahibi olup sorumluluğunu kabul etmesidir. Sorumluluğu; namaz ve oruç gibi Allah'ın birkaç tane emrini sayıp, "benim Allah'a karşı olan sorumluluğum budur" dersek kendimizi kandırmış oluruz.

Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyuruyordu; *"Hz. Musa (a.s.) Tur Dağı'na Allah ile konuşmaya, Allah'ın vahyini dinlemeye gittiğinde Allah ona buyurur ki;*

- Ya Musa sen benim için ne yaptın?

Hz. Musa (a.s.);

- Ya rabbi senin için namaz kıldım, oruç tuttum, diye

ibadetlerini saymaya başlar.

Allah buyurur ki;

- Bunlar senin içindir. Bunları kendin için yaptın. Bunlarla sen kazanıyorsun. Ben sana benim için ne yaptın diye sordum.

Hz. Musa (a.s.) saydıkça sayar; ama her defasında Allah “bunlar senin içindir diye cevap verir.

Hz. Musa (a.s.) sonra der ki;

- Ya rabbi ben aciz kaldım. Ne yaparsam o senin için olur.

Allah buyurur;

- Benim için bir kulumu sevdin mi?[4]

Benim için bir kulumu sevdin mi! Bunu sadece sıradan bir kulu sevmek olarak anlamak doğru değildir. Kelimeye dikkat etmek lazım. Allah; “benim için bir kulumu” buyurur. O bir kul kimin gibi olmalıdır? -Hızır (a.s.) gibi olmalıdır. Zaten onu Hızır (a.s.)’a gönderirken ne buyurmuştu; “**orda bir kul, kullarımızdan bir kul bul**!”[5] Kullarımızdan bir kul; yani o kulun sana Allah’ı tanıtması, öğretmesi, sana Allah’ın sırrını öğretmesi lazım, sana seni tanıtması lazım, hayatı tanıtması lazım.

Çünkü insan birini tanıdıkça sever, tanımadığı bir şeyi, birini sevemez. Eğer o güzelse, Allah’ın güzelliği onun üzerinde ne kadar tecelli etmiş, biz de onu ne kadar tanımışsak onu o kadar çok

[4] İhyâu ‘ulumid-din C.2 S:402
[5] Kehf /65

severiz. Onu sevince ondaki o güzelliği istemek bizim duamız olur. "Ben de böyle güzel olmak istiyorum" deriz. Bu iradesiz olarak, sırf sevgiden ve kendiliğinden bizim duamız olur ve bütün güzellikler de Allah'a aittir. "**El Esmau'l Husna (en güzel isimler, en güzel sıfatlar, bütün güzellikler) Allah'a aittir**"[6] buyurdu ayeti kerimede.

Dolayısıyla kul, kulun üzerinde neyi sevmiştir?

Allah'ın güzelliğini, sıfatlarını, isimlerini sevmiştir ve bu, Allah içindir. Bütün nebiler, resuller, bütün peygamber varisleri bu vasıftadır. Bu sevgi orda durmaz yalnız.

Bir de kul onu sevdiği için onunla beraber olanları da sever; yani ehl-i beyti, ona tabi olmuş mü'minleri, sonra onların sorumlu olduğu ailelerini sever; yani o sevgisi genişler. Bir de bakar ki Allah için bütün insanları seviyor, bütün mahlûkatı seviyor. Tabi ki her birinin derecesi de farklı farklıdır.

İnsan sevdikçe gönlü genişler. Eğer gönül, dünyayı, dünyanın içindekilerini içine alamayacak kadar küçükse Allah oraya tecelli etmez. Ne buyuruyor kutsi hadiste; *"Yere göğe sığmam (yer ve gök beni almaz); ama mü'min kulumun kalbi beni alır, benim tecellimi gösterir."*[7] Allah'ın kulun gönlüne tecelli etmesi için kulun gönlünün Allah'ın sevgisi ve Allah için olan sevgiyle genişlemesi gerekir.

Mesela; Allah'ın Ğafur ismini anlamaya çalışıyoruz. Birine yüz sefer iyilik yapsak, güzellik yapsak sonra üç beş sefer, on sefer yanlış yapsak bir de bakarız ki bizden uzaklaşmış, aleyhimizde konuşmaya, bizi yermeye, kötülemeye hatta iyiliklerimizi bile yok

---

[6] Haşr /24
[7] El-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ 2:165; İmam-ı Gazâlî, İhyâ-u Ulûmiddîn, 3/14

saymaya başlamıştır.

Nitekim gerçek dost Allah'tır. Gerçek manada seven Allah'tır. Kul, inkâr ederince müşrik, kâfir, münafık, günahkâr ve mücrim olur ve bütün hayatını öyle yaşar. Sonra hayatının bir bölümünde, bir döneminde "ya rabbi ben yanlış yaptım tövbe ediyorum, istiğfar ediyorum" dediğinde Allah sanki hiç o yanlış hayatı yaşamamış gibi ona muamele eder. Hiçbir şekilde onu atmaz, onu yermez, onu kötülemez.

"Kulum bilmiyordu ya da nefsine yenildi ya da şeytana tabi oldu" deyip ne yapar? -Günahının üstünü çizer, şirkinin, küfrünün üstünü çizip hiç olmamış gibi ona muamele eder ve onu sever.

Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bakalım, Allah'ın Ğafur ismi onda aynıyla tecelli etmiştir. Kendisine işkence yapanlardan, hakaret edenlerden, küfredenlerden, kendisini inkâr edenlerden, kendisiyle savaşanlardan herhangi biri "ben iman ettim" dediğinde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gönlünde hiçbir ağırlık taşımadan onu sever ve onunla kardeş olurdu. "Sen geçmişte şöyle yaptın, böyle yaptın" demezdi. Neden? Çünkü o, Allah için seviyor da ondan.

Onun için Allah ayet-i kerimede buyuruyordu; "**sizin dostunuz, veliniz; Allah'tır, resulüdür, mü'minlerdir**."[8] Mü'minler de böyleymiş; tabi ki mü'min olursa. Hep ısrarla söylüyoruz, mü'min olmak öyle basit bir şey değildir. Mü'min olmak inanmak değildir. "Ben inanıyorum demek bizi mü'min yapmaz." İmanını Allah'a ispatlaman; yani mü'min olduğunu ispatlaman lazım.

Allah'ın Ğafur ismi ile ilgili olan ayetleri hep beraber

---

[8] Maide /55

anlamaya çalışacağız inşallah!

Allah buyuruyor; **Vellezîne âmenû billâhi ve rusulihî ve lem yuferrikû beyne ehadin minhum ulâike sevfe yu'tîhim ucûrahum ve kânallâhu gafûran rahîmâ**:[9] "O kimseler ki Allah'a ve Allah'ın resullerine iman ederler ve aralarında hiçbir fark gözetmezler…" Allah mü'minleri anlatır ve "onlar resullerin arasında fark gözetmezler" der. Fark gözetmeyin demek ne demektir? - Hepsinin hayatında, sizin için örneklik var ve her birinin örnekliğini kabul edin, demektir.

Mesela biri hasta olduğunda kimi kendine örnek almalıdır?

Hz. Eyyub (a.s)'ı örnek almalıdır. Hiçbir şekilde Allah'a itiraz etmemiş. Varlıklıyken servetini, evini, aile efradını kaybetmiş, bununla beraber sağlığını, sıhhatini, çevresindeki bütün insanları kaybetmiş ve kendi memleketinden de kovulmuştur; ama sabretmiş, itiraz etmemiştir. Çevresindeki insanlar; "bu hastalığı görmek istemiyoruz, hastalığı bize de bulaşır" deyip onu bulunduğu yerden çıkartmış; ama o hiçbir şekilde "ya rabbi bu neden böyle oldu" dememiştir. En sonunda söylediği söz ise; "**ya rabbi şeytandan bana bir sıkıntı dokundu**"[10] olmuştur.

Peki, Niye böyle söyledi?

Şeytan karşısına dikilip; "sen sözde Allah'ın peygamberisin, bak Allah sana ne yapmış!" dedi. Hz. Eyyub sadece bu kelimeden sıkıldı, sıkıntı duydu. "Ben itiraz etmiyorum ama şu şeytandan sıkıntı duydum" dedi. Allah da "**ayağını yere vur, hem yıkanacağın, hem içeceğin bir su**…"[11] Dedi. "**Sonra Allah ona hem**

[9] Nisa /152
[10] Sad /41
[11] Sad /42

ehlini, hem malını ikiye katlayarak geri verdi”[12] buyurdu.

Neye karşılık? -Sabrına karşılık.

Bir mü’mine de sıkıntı dokunduğunda mü’min böyle olmalıdır. Feryat etmemeli, isyan etmemelidir. Rahman olan, rahim olan rabbini unutmamalıdır. Bilmelidir ki Allah onu görüyor, biliyor ve Allah’ın her şeye gücü yeter. Allah’ın o andaki imtihanı öyledir ve kula düşen o imtihana sabretmektir.

Mesela mü’min, Hz. İbrahim (a.s.) gibi ateşe atılsa ne demelidir?

Hasbunâllâhu ve ni'mel vekîl:[13] “Allah benim vekilimdir” demelidir.

Aynı şekilde Hz. İsmail gibi kurban edilse ne demelidir?

Hz. İsmail (a.s.) kurban edileceğini öğrendiğinde babası Hz. İbrahim’e ne demişti? “**Allah’ın sana emrettiğini yerine getir, inşallah beni sabredenlerden bulursun**”[14] Kesilmeye gidiyor ama imanını, sabrını kaybetmiyor. Onu yetiştiren kim? -Onu yetiştiren Hz. İbrahim (a.s)’dır.

Allah her bir peygamberin hayatından bize örnek olsun diye bölümler, kıssalar anlatmıştır. Onun için Allah buyurdu; **Vellezîne âmenû billâhi ve rusulihî ve lem yuferrikû beyne ehadin minhum ulâike sevfe yu’tîhim ucûrahum:** “Allah’a ve resullerine iman edip ve aralarında hiçbir fark gözetmeyenler, onların mükâfatını Allah verecek.” Onların mükâfatı Allah’a aittir, dedi. **Ve kânallâhu**

[12] Sad /43
[13] Âli İmrân /173
[14] Sâffât /102

gafûran rahîmâ:[15] "Ve Allah ğafur ve rahimdir" yani; "Allah onlara ğufranıyla, mağfiretiyle, rahmetiyle muamele edip onları rahmetinin içine alacak" dedi.

Demek ki Allah'ın resullerini örnek almak bize neyi kazandırır? -Hem Allah'tan bir ecir hem de mağfiret ve rahmet kazandırır. Bu ayetlerin sonunda Allah'ın Ğafur ismi gelir. Allah'ı Ğafur isminden tanımak için bu ayetleri okuyoruz.

Zâlikellezî yubeşşirullâhu ibâdehu: Allah, "kullarımı müjdele" dedi. Evet, kimi müjdele? **Ellezîne âmenû ve amilûs sâlihât**: "O iman edip salih amel işleyen kullarımı müjdele." **Kul lâ es'elukum aleyhi ecren**: "Onlara de ki: Benim ücretim size ait değildir." Sizden herhangi bir ücret istemiyorum. Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimize'dir. **İllel meveddete fîl kurbâ**: "Sizden istediğim tek şey var; o da yakın bir sevgi."

Ama bu sevgi nefsani bir sevgi değil, meveddet; yani Allah'tan gelen bir sevgidir. Muhabbet kula ait sevgidir; ama ayette meveddet "Allah için beni sevin" dendi. Bu; "sizden Allah için beni yakın bir sevgi ile sevmenizi istiyorum. Sizden istediğim tek şey budur" anlamına gelir. Ayet devam ediyor **Ve men yakterif haseneten**: "Her kim ki bir güzellik kazanırsa." Kul, güzelliği neyle kazanır? -Güzelliği, Allah'ın resulünü sevmekle kazanır, onu sevmekle güzel olur. Onu sevince ne yapar? -Onun gibi yapmaya çalışır, onu kendine örnek alır, ona uyar, ona tabi olmuş olur, bununla beraber Allah'ın sevgisini kazanmış olur.

Evet, kim bir güzellik kazanırsa **Nezid lehu fîhâ husnâ**: "Biz onun güzelliğini orda artırırız." O bir güzellik kazanmışsa ona en az on güzellik veririz. Onu on sefer güzelleştiririz. **İnnellâhe**

---

[15] Nisa /152

gafûrun şekûr:[16] “Muhakkak ki Allah ğafur ve şekurdur.” Şükrün, teşekkürün karşılığını verendir.

Teşekkür neden yapılır?

Biri bize bir ihsanda, bir ikramda bulunduğunda ona teşekkür ederiz. Resulullah (s.a.v.) Efendimize de bu yüzden bir teşekkür borçluyuz. Neden? -Bize örnek olduğu, Allah’ın sıfatları, isimleri, güzelliği onun üzerinde tecelli ettiği, Allah’ın onun üzerindeki güzelliğini sevmemize vesile olduğu için dolayısıyla Allah’ı sevmemize vesile olduğu için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e teşekkür borçluyuz ve onu seversek böylece ona teşekkür etmiş oluruz. Bununla beraber şekur, şükrün karşılığını veren demektir.

Buna sevgiye karşılık Allah ne yapar?

Mağfirette bulunup hiç günah işlememiş gibi bize muamele eder. Teşekkürün karşılığını verip bir de teşekkür eder. Evet, “teşekkür ederim kulum sen benim istediğim gibi yapmaya çalıştın, resulümü sevdin, onu örnek aldın, onun rengiyle renklendin, boyasına boyandın, onu kendine örnek aldın, izinde yürüdün, onun gibi olmaya çalıştın. Güzelliğimi onun üzerinden sevdiğin için beni istedin, güzelliğimi istedin, duanı yaptın ben de buna karşılık senin güzelliğini arttırır, güzelliğini katlarım” der. Ayeti bir de bu şekilde anlamak gerekir.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû izâ nâceytumur resule: Allah mü’minlere hitap etti; “ey iman edenler, (ey iman ettiğini iddia edenler, ben mü’minim diyenler!) Allah’ın resulüne bir şey danışacağınız ve onunla özel olarak görüşmeyi istediğiniz zaman” **Kaddimû beyne yedey necvâkum sadakaten**: “Bu durumda kendi

[16] Şurâ /23

ellerinizle kazandıklarınızdan sadaka verin." Onunla özel olarak görüşmeden, özel olarak onunla konuşmadan sadaka verin. **Zâlike hayrun lekum**: "Sizin için hayırlı olan budur." Bu sizin için daha hayırlıdır. **Ve atharu**: "Bu sizin için daha temizdir" buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabesinin içinde münafıklar da vardı. Söylemiştim, sahabelerin oluşturduğu cemaatin içinde 36 tane münafık var, hem de bunlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in arkasında namaz kılıyorlardı. Bunlar da gidip arada bir "biz de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le görüşmek istiyoruz, bizim özel bir işimiz var. Özel olarak ona bir şey söyleyeceğiz" deyip onunla görüşüyorlardı. Sonra, çıktıklarında bu görüşmeden dolayı kibirlenerek "işte biz gidip onunla özel görüştük" yani biz Resulullah'a öylesine yakınız izlenimi veriyorlardı.

Bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le konuşmadıkları şeyleri söylüyorlardı; yani "ben şunu söyledim, o da bunu böyle söyledi" deyip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e iftira atıyorlardı. Münafıkların en hassas oldukları konu infak etmekti, sadaka vermekti; yani para harcamaktı. Neden? Çünkü münafıklar dünyaya taparlar.

Münafık olanlar niye münafık olmuştur?

Kendi gönlünden hesap yapar. Derdi Allah'ın rızası değil dünyadır. Dünyayı kazanmaktır ya da kaybetmemektir. Bir menfaat elde etmektir. Allah onlara; "sadaka verin" dediğinde ne oldu? Artık görüşmeyi istemediler, daha doğrusu isteyemediler.

Fe in lem tecidû fe innellâhe gafûrun rahîm:[17] "Eğer siz bunu bulamazsanız Allah ğafur ve rahimdir" dedi. Evet,

---

[17] Mucâdele /12

sahabelerden öylesi de vardı ki gerçekten görüşmesi gerekiyor. Gerçekten bir işi vardı; ama sadaka olarak vereceği bir şey yoktu. Allah da; "görüşemem deme bunu bulamayınca Allah ğafur ve rahimdir" buyurdu.

Aynı şey peygamber varisleri için de geçerlidir. Onun için onları boş yere meşgul etmek doğru değildir. Gerçekten bir sorun varsa o zaman görüşülmelidir. Yoksa burada da söylenecek bir şeyse ve "ben yine de özel olarak görüşeyim" denilirse bu doğru olmaz. İnsanın en büyük sermayesi hayatıdır, zamanıdır; yani, zaman boşa harcanmaz, çöpe atılmaz. İnsan zamanı hayatını, ebedi hayatı, Allah'ın rızasını kazanmak için kullanmalıdır. Onun için peygamberin de, peygamber varislerinin de vakti, zamanı çok kıymetli, çok değerlidir.

Ve minel a'râbî men yu'minu billâhi vel yevmil âhıri: Allah buyurdu; "Araplardan, (bedevilerden) öylesi var ki Allah'a ve ahirete iman etmiştir." **Ve yettehızu mâ yunfiku kurubâtin indallâhi**: "İnfak ettiğini Allah'a yakınlık için infak eder." Allah'a yaklaşmak için, Allah'a kurbiyet peyda etmek, karib olmak için infak eder. **Ve salavâtir resûli**: "Bir de Resulullah'ın duasına vesile eder, onu ister." **Ve salavâtir resul**, evet, "resulün duasına" dediler; ama salavat demek destek demektir; yani ayet Allah'ın resulüne destek için bunu yaparlar, anlamına gelir. Allah'a yaklaşmak, resulüne destek olmak için infak eder. **E lâ innehâ kurbetun lehum**: Evet Allah, "dikkat edin, (burayı doğru anlayın)" dedi. "O, Allah'a yakınlıktır" o, onlar için Allah'a yakınlık olur. **Se yudhıluhumullâhu fî rahmetihî**: "Bunun için de Allah onları rahmetinin içine koyar." **İnnallâhe gafûrun rahîm**:[18] "Allah onlar için ğafur ve rahimdir." Onları mağfiret eder, onlara rahmetiyle muamele eder ve onları rahmetinin içine alır.

---

[18] Tevbe /99

Leyse alâd duafâi ve lâ alâl merdâ: "Zayıflar için, hasta olanlar için yoktur." Ne yoktur? -"Zorluk" yoktur. **Ve lâ alâllezîne lâ yecidûne mâ yunfikûne haracun**: "Bir de (Allah için) Allah yolunda bir şey infak etmeyi bulamayanlar, onlar için de zorluk yoktur." Allah bir şart koydu. Onların ne yapması, nasıl olmaları lazım? **İzâ nasahû lillâhi ve resûlihî**: "Onlar Allah ve resulü için nasihat ederlerse; (yani boş yere gevezelik yapıp, dedikodu yapıp konuşmazlarsa, Allah yolunda infak edenleri kıskanıp, haset edip onlar aleyhinde konuşmazlarsa; 'doğru budur, güzel budur, güzellik budur' deyip Allah ve resulü için nasihat ederlerse) onlar için de zorluk yoktur" dedi

Mâ alâl muhsinîne min sebîl: "Böyle güzellik yapanlar aleyhinde hiç kimseye bir yol yoktur." Yani onlar için "bunlar da niye infak etmiyor" denmez. Allah bu yolu kimseye tanımam, dedi. Kulumun gücü yok, gücü yetmiyor ama birileri onu eleştirir çekiştirirse bunu kabul etmem; çünkü onlar güzeldir, güzel yaparlar. Allah ve resulü için doğru söyler ve nasihat ederler, dedi. Güzel yapanlar güzel olur. **Vallâhu gafûrun rahîm**:[19] Evet, "Allah onlar için ğafur ve rahimdir." Onlar yapmadan da Allah onlara ihsan eder, ikram eder, günahlarını mağfiret eder ve onları rahmetinin içine alır.

Allah bu ayette hitabı yine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapıyor. **Kul in kuntum tuhibbûnallâhe fettebiûnî yuhbibkumullâhu**:[20] "De ki: Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin." Allah'ı sevmenin şartı o sevgiyi ispatlamaktır.

Kişi o sevgiyi nasıl ispatlayacak?

Resulüne tabi olmakla ispatlayacak. Biri Allah'ın resulüne

[19] Tevbe /91
[20] Âli İmrân /31

tabi olmadıysa istediği kadar “ben Allah’ı seviyorum” desin Allah onun sevgisini kabul etmez. Ne der ona? -Yalancı ve münafık der. Onun için kul, sevgisini ispatlamakla, bunu üzerinde göstermekle mükelleftir.

Kul, Allah’a olan sevgisini nasıl gösterir?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e tabi olarak, onun yolunda yürüyerek, onun gibi yapmaya, onun gibi olmaya çalışarak, bunun için çabasını, gayretini sarf ederek sevgisini gösterir. Böyle yaparsa Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e tabi olur ve Allah’a olan sevgisini ispatlar. Allah da onu sever. Böyle yaparsanız Allah da sizi sever, buyurdu. **Ve yagfir lekum zunûbekum**: “Ve Allah sizin günahlarınızı mağfiret eder.” Neye karşılık? -Resulüne tabi olmaya, imanını ispatlamaya karşılık. **Vallâhu gafûrun rahîm**:[21] “Allah ğafur ve rahimdir.” Allah onun için ğafurdur; yani resulüne tabi olduğu için onu mağfiret eder ve onu rahmetinin içine alır. Dolayısıyla böyle bir kul, Allah’ın sevgisini de hak etmiş, kazanmış olur.

Allah, “bana tabi olun” demedi, “resulüme tabi olun” dedi; çünkü tabi olmak Allah’a değil resulünedir. Neden? -Birine tabi olunabilmesi için onun bir beşer olması, bir insan olması, bizim gibi olması gerekir. Her zaman itaat Allah’a ve resulünedir; lakin tabiyet resulünedir. Onun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir beşerdir, o bize bir beşer olarak örnek olur. Peygamberler günah işlemede de bir beşerdir.

Niye ısrarla peygamberler de günah işler diyorum?

“Peygamberler masumdur, onlar günah işlemez” diyorlar ya da onların işlediğine günah demiyorlar. “Zelle” diyorlar, hata

[21] Âli İmrân /31

diyorlar. Olur mu öyle şey! O, günah işlemiyorsa nasıl bana örnek olacak! O, günah işlemiyorsa, işlemediyse o zaman Allah'ın Ğafur ismini tanımamış olur. O zaman sıradan bir insan günah işleyip Ğafur ismini tanıyınca peygamberin önüne geçer. Bu; o kişi, Allah'ı bir peygamberden daha güzel tanıdı demektir.

Müslümanların bu şekilde düşünmesinin sebebi nedir?

Zannediyorlar ki "peygamber, günah işledi" deseler onu küçümsemiş olurlar. Allah onlara büyük demiş zaten senin onlara büyük demenle o büyük olmaz. Allah onları nasıl tanıttıysa öyle tanımak lazım. Bu onu böyle melek konumuna koymakla onu örnek olmaktan çıkarıyoruz demektir. O, hiç günah işlememiş, yanlış yapmamış, eksik yapmamışsa nasıl örnek olacak. O, bir beşer değilse sana nasıl örnek olur. Sen ona nasıl tabi olacaksın. Ama Allah ne buyurdu; "**De ki**: **Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı mağfiret etsin**."

Böyle peygamberlerin hiç günah işlemediğiyle ilgili bir fikir, bir düşünce yanlıştır.

Peygamberlerin günah işlediğini nerden biliyoruz?

Mesela Allah ne buyurdu Hz. Musa (a.s) için; "**iki kişi kavga ediyordu, biri kendi tarafındandı (kendi ırkındandı) Biri de Firavun'un tarafındandı. Kendi tarafından olan onu yardıma çağırdı kavga ederken Hz. Musa (a.s.) adama bir yumruk vurdu ve adam düşüp öldü**."[22] Tabi Hz. Musa (a.s.); bir peygamberin birine bir tokat, ya da bir yumruk atarsa karşıdakinin öleceğini bilmiyordu. Bu yüzden bir yumruk vurunca adam öldü. Şimdi bu durumda Hz. Musa cinayet işledi mi, işlemedi mi, katil oldu mu olmadı mı? -Oldu. "Ve Musa istiğfar etti, Allah da onu affetti"

[22] Kasas /15

buyurdu ayeti kerimede.

Onun için peygamberler de bir beşerdir; ama örnek bir beşer. Bize örnek olsunlar, o yanlışı yaptığımızda, ne yapmamız gerektiğini anlayalım, bilelim diye Allah onların yanlış yapmalarına müsaade etmiştir.

Onun için Allah ne buyurdu; "**müşrikler dedi ki; Allah bize melek bir peygamber gönderseydi**."[23] Neden melek bir peygamber? -Yani örnek alınması, kendisine tabi olunması mümkün olmayan bir peygamber. Fakat Allah bir kul, bir beşer peygamber gönderdi; ama ona iman edenler de onu melekleştirmeye çalışıyorlar.

Hatta bu konuda birçok kitaplarda bilgiler vardır. Neredeyse "melekti" diyecek bilgiler. Öyle olmaz. O bir beşer… Allah ne buyurdu; **Kul innemâ ene beşerun mislukum**:[24] "De ki: Ben de sizin gibi bir beşerim." Sizin gibi bir beşer… Doğru da yapacak, yanlış da yapacak, gülecek de, ağlayacak da, sevecek de, kızacak da aynen bizim gibi. Yoksa nasıl örnek alınabilir!

Kâletil a'râbu âmennâ: "Araplardan bir kısım dediler ki: Biz iman ettik." **Kul lem tu'minû ve lâkin kûlû eslemnâ**: "De ki onlara: siz mü'min olmadınız." Siz daha iman etmemişsiniz ama "biz teslim olduk" deyin, "biz de İslam'ı kabul ettik" deyin; ama biz mü'min olduk demeyin. **Ve lemmâ yedhulil îmânu fî kulûbikum**: "Çünkü iman daha kalbinize dâhil olmadı." Ben inandım, ben iman ettim, ben Allah'ı ve resulünü kabul ediyorum demekle mü'min olunmaz, dedi. Ne olunur? -İslam'a girilmiş olunur. Bu durumda ne diyebilirsin? -"Ben İslam'ı kabul edip teslim oldum, ben Müslüman oldum" diyebilirsin; ama ben mü'min oldum deme!

---

[23] En'am /8,9,10
[24] Fussilet /6

"Çünkü iman daha kalbinize dâhil olmadı" buyurdu.

Ve in tutîullâhe ve resûlehu: "Eğer siz Allah'a ve resulüne itaat ederseniz" İslam'ı kabul etmiş, işe başlamış olursunuz; ama henüz mü'min olmuş olmazsınız.

Lâ yelitkum min a'mâlikum şey'â: Evet, "böyle bir durumda Allah amellerinizden hiçbir şey eksiltmez." Ne yapar? -"Onu sizin için imana, iman nuruna dönüştürür." **İnnallâhe gafûrun rahîm**:[25] "Allah ğafur ve rahimdir."

Senin imanı kazanman, Allah'a ve resulüne itaat etmen, bunun için çaba gayret sarf etmen, Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirmeye çalışman lazım ki Allah sana bu imanı ihsan etsin.

Aynı şekilde bu ayet indiğinde sahabe sormuştu*;*

- Ya Resulullah biz iman etmiş miyiz, etmemiş miyiz?

Buyurdu ki;

- *"İman bir nurdur, Allah onu kulunun kalbine indirir. Bunun alametleri vardır. Her biriniz baksın, eğer bu alametler sizde varsa iman nuru kalbinize dâhil olmuştur."*

Devamında;

"Allah bir kulunun kalbine o iman nurunu indirirse onun kalbi latif sahralar gibi genişler. O, Allah'ı sever ve sevdiğini Allah için sever. Bu onun birinci halidir; yani sevdiğini menfaat için değil Allah için sever. İkinci bir alameti de bu imandan sonra imanını

[25] Hucurât /14

kaybetmekten ateşe düşmekten korkar gibi korkar. Bu imanına böyle sarılır."

Evet, İman sevmekmiş. Allah'ı sevmek ve Allah için sevmekmiş. İmanının kıymetini bilmeyenler, imanı için şükretmeyenler, imanını hafife, basite alanlar; "Allah'ı seviyorum fakat benim bu sevgiyi korumam gerekmiyor, önemli değil" diyenler imanını kaybeder. Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "*nimeti getirene, nimete vesile olana teşekkür etmeyen Allah'a şükretmiş olmaz*"[26] buyurdu. Evet, kişi imanı nerden alıyorsa, Allah o imanı ona nerde ikram ettiyse oraya teşekkür etmelidir. Neyle? -Sevmekle, severek teşekkür etmelidir.

Allah haramları anlatıp bunun dışında kalanların ise helal olduğunu beyan eder. Haram kılınanlar şunlardır; **İnnemâ harrame aleykumul meytete ved deme ve lahmel hınzîri ve mâ uhille bihî li gayrillâh**: "Leş (ölmüş hayvan), dökülen kan, (pislik olan) domuz eti, bir de Allah'tan başkasının adına kesilmiş hayvan" buyurdu. Hiçbir isim anılmadan o hayvan kesilmişse ayrıdır. Çünkü burada "Allah'tan başkasının adına kesilen hayvan" buyruldu. Evet, bunlar haramdır. Bundan başka, **Fe menidturra gayra bâgin ve lâ âdin fe lâ isme aleyh**: "Ama her kim çaresiz kalır, mecbur kalırsa, haddini aşmadan, sınırı aşmadan bunlardan yiyebilir." **innallâhe ğafurun rahim**:[27] "Muhakkak ki Allah ğafur ve rahimdir" dedi.

Başka bir ayeti kerimede de buyuruyordu; "**kimdir o böyle dilini evirip çevirip şu helaldir bu haramdır diyen**."[28] Kimdir o? -Hangi saygısızdır, hangi edepsizdir…

---

[26] Ebû Davud, Edeb, 11; Tirmizî, Birr, 35; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 2/258- 3/32- 4/278; İbn Ebü'd-Dünya, İstinâu'l-Ma'ruf, Nr. 129

[27] Bakara /173

[28] Nahl /116

Allah haramları beyan edip işte haramlar bunlardır, demiştir. Onun için İslam'da, şeriatta, dinde bir kural vardır; hiçbir şey için helallik aranmaz; yani bu helal midir değil midir diye sorulmaz. Bu haram mıdır değil midir, Allah bunu haram kılmış mıdır kılmamış mıdır diye sorulur ve buna bakılır. Allah'ın yiyecek olarak haram kıldıkları bunlardır. Bunun dışında kim herhangi bir şeye haram derse Allah adına hüküm verip "şu helaldir, bu haramdır" demiş olur.

Ama şeytan birilerine bunu; "sen takvalı bir Müslümansın, bak şuna haram dedin, bak ne kadar dikkat ediyorsun" diye hile yaparak dedirtir. Adam, Allah'ın haram demediğine haram diyerek Allah adına hüküm verdiğini, Allah adına konuşup, kendini Allah'ın yerine koyduğunu bilmiyor, bunu anlamamış ve anlamıyor.

Eğer biri gerçekten Allah'a iman etmemişse onun kalbi titremez. Mü'min, Allah hakkında konuşurken, din hakkında, iman hakkında konuşurken titrer. Kılı kırk yarıp öyle konuşur, öyle söyler. Rabbine karşı saygısızlık yapmaz. Rabbi adına hüküm vermez, veremez. Bunu yapanlar Allah'ı tanımayanlar, Allah'ın gazabından korkmayanlar, endişe etmeyenlerdir.

Evet, bir de haram, haram olduğu bilinmeden işlenmişse bunun için de Allah; "Allah onlar için ğafur ve rahimdir" buyuruyor. Bilmiyor, anlamamış ya da yeterli bir ilme sahip değildir. Bu yüzden helal zannetmiş. "Allah onlar için ğafur ve rahimdir, Allah onlara rahmetiyle muamele eder" buyurdu.

Allah ev halkıyla ilgili bir ayeti beyan edip buyurur ki; **Yâ eyyuhellezîne âmenû**: "Ey iman ettiğini iddia edenler (İman ettiğini söyleyenler)!" **İnne min ezvâcikum ve evlâdikum**

aduvven lekum: “Sizin hanımlarınızdan, çocuklarınızdan size (düşman olanlar) düşmanlık yapanlar olabilir.” Neden dolayı? -Dininizden dolayı veya herhangi bir şekilde size düşmanlık yapabilir. **Fahzerûhum**: “Onlardan sakının.” Tedbirinizi alın yani. Size zarar vermemeleri için onlardan sakının. **Ve in ta’fû**: “Eğer siz onları affedersiniz” **Ve tasfehû**: “Safh ederseniz” **Ve tagfirû**: “Mağfiret ederseniz” **Fe innallâhe gafûrun rahîm**:[29] “Muhakkak ki Allah ğafur ve rahimdir.”

Allah; “affedin, safh edin, bir de mağfiret edin” dedi. Eğer mağfiret edemiyorsan; o yanlışı hiç yapmamış gibi ona muamele edemiyorsan o zaman affet yahut safhet, dedi.

Safh etmek ne demektir?

Suç işleyene suçunu söyleyip ceza vermemektir, azarlamamaktır. Suçunu söyle ama azarlama, “senin bu düşmanlığından haberim vardır, bu yanlıştan haberim vardır” de! Lakin ceza verme, azarlama.

Affetmek; kişinin suçunu bilmek, ona hissettirmek; ancak yüzüne vurmayıp bağışlamaktır.

Mağfiret ise; yapılan yanlış hiç olmamış gibi karşıdakine davranmaktır.

Arkadaşların bazen aile içinde sorunlarının olmasının sebebi nedir?

Allah’ı dinlemedikleri, birbirlerine mağfiretle, safh ile muamele etmedikleri, affetmedikleri için, bundan dolayı sorun, sıkıntı çıkıyor. Rabbimizi dinlemiyoruz. Allah ne söylemiş, bizim bu

[29] Teğâbun /14

konu hakkında ne yapmamız gerekir bunları düşünmüyoruz, hatta rabbimizi anlamaya, dinlemeye bile tenezzül etmiyoruz. Ona uymak, itaat etmek orda kalsın. Sonra “bu niye böyle oldu, ben hiçbir şey yapmadım” diyoruz. Senin bir şey yapman gerekmiyor. Karşındaki bir beşer olarak, bir kul olarak yanlış yaptığında sen onu azarladın, hatasını, kusurunu, günahını, yanlışını yüzüne vurdunsa, onu eleştirdinse, çekiştirdinse, küçümsedinse aradaki saygıyı yok edersin. Bunları yaptıktan sonra daha ne yapasın!

Aile içinde, eşler arasında sevgi ne kadar kıymetli, değerli, önemliyse saygı da onun en az iki katı kadar kıymetli ve değerlidir; çünkü aileyi ayakta tutan saygıdır. Eşler birbirlerine karşı saygılarını kaybettiklerinde sevgi de kaybolur. Saygı, lambanın içindeki ışık sönmesin diye onu koruyan cam kapak gibi sevgiyi korur. Saygı olmayınca sevgi yaşayamaz, çok kısa ömürlü olur.

Bakıyorsun yeni evlenen bazı çiftlere iki üç aydır evlenmişler; ama aralarında saygı diye bir şey kalmamış. Öyle ki koca eve gitmek istemiyor, ayağı gitmiyor. “Ben onu görmek istemiyorum” diyor. Söz de severek evlenmişler, âşık olmuşlar, hatta kaçarak evlenmişler. Ne oldu? -Birbirlerine karşı saygısızca davrandılar. Sevginin kıymetini bilmediler, sevgiye değer vermediler, “bu önemli değil” dediler.

Evet, sevgi olmayınca dünya cehenneme döner. Her şey sevildiği kadar kıymetlidir, değerlidir. Neyi ne kadar seviyorsan, kimi ne kadar seviyorsan o senin için o kadar kıymetli, o kadar değerlidir. Kişinin değeri sevgisine, muhabbetine göredir. Her şey de böyledir.

Sevmek fedakârlığı, hoşgörüyü; yani affı, safhı, mağfireti gerektirir. Yoksa rabbimizi dinlemesek sonuç itibari ile gönlümüz, evimiz, hayatımız; cehenneme döner, dünyamız da ahiretimiz de

cehennem olur. Allah'ı ciddiye almadığımızdan dolayı, kendimizi Allah'ın emrine, sözüne karşı müstağni gördüğümüz için bunu kendi ellerimizle yapmış oluruz.

Evet, Allah'a dua ederken de Allah'ın güzel isimlerini, Esmau'l Husna'sını öne geçirip onunla dua etmek gerekir. Allah'ın nebileri, resulleri öyle yapmıştır.

Mesela; Hz. Nuh (a.s)'un duasını Allah beyan eder;

Ve kâlerkebû fîhâ bismillâhi mecrâhâ ve mursâhâ: "(Hz. Nuh (a.s.)) dedi ki: Bu geminin yürümesi de durması da Allah adınadır" Allah adıyla hareket eder ve Allah adıyla durur." Ne demek? -Onu denizde yüzdürecek olan, o tufanda suyun üzerinde tutacak olan Allah'tır. Sonra Allah onu nereye indirirse, nerde durdurursa o Allah'ın kudretiyle, esmasıyla olur. **İnne rabbî le gafûrun rahîm**:[30] "Muhakkak ki benim rabbim ğafur ve rahimdir" dedi. Hz. Nuh bu duayla Allah'ın Ğafur ve Rahim ismine sığınıyor.

Başka bir ayeti kerimede Allah; **Nebbî' ibâdî ennî**: "Kullarıma haber ver ki; ben," **Enel gafûrur rahîm**:[31] "Ben ğafur ve rahimim" dedi. Bunu tekrar tekrar söyledi yalnız. **Enni ena**: "Ben, evet ben ğafur ve rahimim." "Kullarıma bunu haber ver, kullarım beni böyle anlasın. Beni rabbi olarak kabul eden, kendini bana kul olarak, âbd alarak kabul eden beni böyle bilsin, böyle tanısın, böyle anlasın. Bunu onlara haber ver" buyurdu.

Kul yâ ibâdiyellezîne esrefû alâ enfusihim: "De ki: Ey nefislerini israf eden kullarım!" Ey nefislerini, hayatlarını, kendini harcayan kullarım! Allah kendini harcayanlara "kulum" diyor. **Lâ taknetû min rahmetillâh**: "Allah'ın rahmetinden umudunuzu

[30] Hûd /41
[31] Hicr /49

kesmeyin!” Allah’tan kaçmayın! Sizin günahınız, yanlışınız Allah’ın rahmet deryası karşısında hiçbir şey değildir ve sen Allah’ın kulusun, Allah seni atmıyor, atmamış, bu yüzden Allah’tan kaçma! **İnnallâhe yagfiruz zunûbe cemîâ**: “Muhakkak ki Allah bütün günahları affeder, mağfiret eder.” Bütün günahları… Allah burada hiç istisna yapmadı. Nefsini harcayanlara; “kulum benim rahmetimden ümidini kesme, ben bütün günahları affederim” buyurdu. **Cemia**; toptan, hepsini bu; günahın, yanlışın ne olursa olsun, hayatını nerde sarf etmiş olursan ol hepsini affederim, anlamına gelir. **İnnehu huvel gafûrur rahîm**:[32] “Muhakkak ki o ğafur ve rahimdir.” Size mağfiretiyle, rahmeti ile muamele eder.

Bir de Hz. İbrahim (a.s.)’in duası vardır;

Rabbi innehunne adlelne kesîren minen nâs: “Rabbim, bunlar insanların birçoğunu delalete düşürüp saptırdılar.” **Fe men tebianî fe innehu minnî**: “Artık her kim ki bana tabi olursa o bendendir.” Yani bana nasıl muamele ediyorsan benden olanlara da öyle muamele et, anlamına gelir. **Ve men asânî**: “Kim de bana asi olursa” bana asi olmuşsa, beni kabul etmemişse, **Fe inneke gafûrun rahîm**:[33] “Sen ğafur ve rahimsin.” Onlara azap et, ceza ver demiyor. Sen ğafur ve rahimsin, onları mağfiret et, onlara rahmetinle muamele et ve onlara hidayet ver, diyor. Evet, bir peygambere de yaraşan, yakışan budur.

Yakup (a.s.) da kendi çocukları için Allah’a bu isimleriyle dua ediyor.

Kâle sevfe estagfiru lekum rabbî: “Onlara dedi ki: Ben sizin için rabbimden mağfiret isteyip istiğfar dileyeceğim.” **İnnehu**

[32] Zumer /53
[33] İbrahim /36

huvel gafûrur rahîm:[34] "Çünkü o ğafur ve rahimdir"

Bu da Hz. Musa (a.s)'ın duası;

Kâle rabbi: "Dedi ki: Rabbim!" **İnnî zalemtu nefsî**: "Ben kendi nefsime zulmettim" Bir yumruk vurup adamı öldürdüğünde böyle söyledi. **Fâgfirlî**: "Beni mağfiret et!" Bana mağfiretinle muamele et! **Fe gafera lehu**: "Rabbi de onu affedip mağfiret etti." O günahı hiç işlememiş gibi ona muamele etti. **İnnehu huvel gafûrur rahîm**: "Çünkü o (Allah) ğafur ve rahimdir."[35]

Allah bir de buyuruyor ki;

Ve lâ cunâhe aleykum fîmâ arradtum bihî min hitbetin nisâi ev eknentum fî enfusikum, alimallâhu ennekum se tezkurûnehunne ve lâkin lâ tuvâıdûhunne sirran illâ en tekûlû kavlen ma'rûfen ve lâ ta'zimû ukdeten nikâhı hattâ yeblugal kitâbu eceleh: "Kadınlarla evlenme arzusu içinde olduğunuzda Allah biliyor ki siz kendi gönlünüze sahip olamazsınız. Bunu onlara söyler veya söylemezsiniz; (Allah bunu biliyor) gizli gizli buluşmak için sözleşmeyin. Eğer bir kadının kocası ölmüşse onun iddetinin tamamlanmasını beklemeden onunla konuşmayın." Yani ona; "ben seninle evlenmek istiyorum" demeyin buyurdu. Ama devamında; Allah sizin gönlünüzdekini biliyor. Hatta bunu fark ettireceğinizi de biliyor. Allah'ın gönlünüzdekini bildiğini unutmayın ve ona karşı takva sahibi olun, buyurdu.

Va'lemû ennallâhe ya'lemu mâ fî enfusikum fahzerûh va'lemû ennallâhe gafûrun halîm:[36] "Ondan sakının; ama bununla beraber Allah ğafur ve halimdir" dedi. Eğer siz yanlış

---

[34] Yusuf /98
[35] Kasas /16
[36] Bakara /235

yapmamak için çaba gayret sarf ederseniz Allah sanki hiç öyle bir yanlış yapmamışsınız gibi size muamele eder. Allah ğafur ve halîmdir; yani "sizi mağfiret eder, size hilm ile muamele eder" dedi.

Allah bir de ibadetlerimize istiğfar etmemizi istiyor; çünkü ibadetlerimiz de istiğfara muhtaçtır. **Summe efîdû min haysu efâdan nâsu**: "Sonra insanların akın ettiği yerden siz de akın edin" buyurdu. Bu hacdaki bir ibadet halidir. **Vestagfirûllâhe, innallâhe gafûrun rahîm**:[37] "(Bununla beraber) Allah'a istiğfar edin. Allah ğafur ve rahimdir" dedi.

Bir de Allah'ın günahlarını sevaba çevirdiği kimseler vardır. Böyleleri için de Allah buyurdu ki; **İllellezîne tâbû min ba'di zâlike ve aslehû, fe innallâhe gafûrun rahîm**:[38] "Yanlıştan, günahtan, küfürden, şirkten sonra kim tövbe eder, bundan sonra salih amel işlerse Allah onun için ğafur ve rahimdir." Günahlarını siler, hiç yapmamış gibi ona muamele eder. Onu rahmetinin içine alır. Tabi bunun da bir şartı vardır. Bu şart; tövbe edip kendini ıslah etmesi ve düzeltmesidir.

Bu daha iman etmemiş bir kulun halidir; çünkü Allah başka bir ayeti kerimede imanla beraber olunca günahını sevaba çevireceğini buyuruyor. "**Tövbe edip Allah'a dönmüş, kendini de düzeltmeye, ıslah etmeye çalışıp ıslah etmişse Allah, bunların günahlarını siler ve rahmetiyle onlara muamele eder**" dedi.

Allah başka bir ayeti kerimede ise;

Vellezîne amilûs seyyiâti summe tâbû min ba'dihâ: "O yanlışlardan, kötülüklerden sonra kim tövbe eder" **Ve âmenû**: "Ve

[37] Bakara /199
[38] Nur /5

iman ederse" Tövbe ve iman... Bir önceki ayette tövbe, ıslah ve kendini düzeltme vardı. Burada ise tövbe ve iman vardır. Tövbe eder ve iman ederse **İnne rabbeke min ba'dihâ le gafûrun rahîm**:[39] "Bundan sonra senin rabbin onlar için ğafur ve rahimdir" dedi. Tövbe edip Allah'a döndü, Allah'ı seviyor, çabası gayreti var; ama beceremiyor, bir türlü kendini düzeltip ıslah edemiyor. Allah bunlar için de ğafur ve rahim olduğunu söyledi.

Başka bir ayeti kerime;

İllâ men tâbe: "(O yanlıştan, küfürden sonra) kim tövbe ederse" **Ve amene**: "(Tövbe ile beraber) iman ederse" **Ve âmene ve amile amelen sâlihan**: "Bir de amellerden salih amel işler" kendini ıslah eder ve ıslah olmaya davet ederse **Fe ulâike yubeddilullâhu seyyiâtihim hasenât**: "Allah onun seyyiâtını, (günahını, yanlışını) hasenata (güzelliğe) tebdil eder (onu değiştirir)." **Ve kânallâhu gafûren rahîmâ**:[40] "Allah ğafur ve rahimdir."

Kul, tövbe edip iman eder ve salih amel işlerse ne olur?

Allah onun günahını sevaba çevirir. İşte bir Mürşid-i kâmille beraber tövbe etmek bu demektir. Kul, tövbe ediyor, Allah'a dönüp, Allah'ı seviyor ve bununla beraber salih amel işleyip hem kendi nefsini ıslah etmeye çalışıyor hem de ıslah olmaya davet ederek başkalarının ıslahına yardımcı oluyorsa Allah onun günahını sevaba çevirir. Bu kıyamete kadar peygamber varisleriyle böyle devam eder.

Evet, hep beraber rabbimizi Ğafur ismi ile tanımaya çalıştık. Nitekim Allah kendini nasıl tanıtmışsa ne bir eksik ne bir fazla

---

[39] Araf /153
[40] Furkân /70

Allah'a öyle iman etmek lazım; yani kulaktan dolma bir bilgi ile Allah tanınmaz. "Allah şunu affeder, bunu affeder, şunu affetmez, bunu affetmez" demek Allah'a karşı saygısızlıktır. Kur'an'a, Allah "neyi affediyor neyi affetmiyor" diye sormak lazım.

Allah'ın Ğafur ismini anlattık, anlatmaya çalıştık. Aslında Ğafur ismi böyle anlatılmaz. Biz sadece özetle, kısaca söyledik, anlatmaya çalıştık. Her birimizin bu isimleri, ayetler üzerinde tefekkür ederek açması gerekir. Ayeti kerimede; "Allah bütün günahları affeder, mağfiret eder, hiç olmamış gibi muamele eder" dedi.

O zaman akla şöyle bir soru gelebilir;

Bu durumda biri bütün hayatı boyunca günah işleyip yanlış yapsa, biri de hiçbir yanlış yapmazsa; Allah mağfiret edip günahları sildiğine, hiç olmamış gibi muamele ettiğine göre bu ikisi aynı olur mu?

Âlimlerimiz bu konuda ne dedi?

Allah silince siler, doğrudur her ikisi aynı gibi görünür; ama onun defterinde o sayfanın sanki kopmuş gibi olduğu görünebilir. Bu şekilde olabilir dediler. Aslında cevap öyle değildir, öyle olmaz.

Niye öyle olmaz?

Allah'a göre öyle olmaz. Eğer bir cevap vereceksek Allah'ın kitabından vermemiz gerekir. Allah buyurdu ki ayeti kerimede; "**Bütün iyilikler, (bütün güzellikler) size Allah'tan, bütün kötülükler ise kendi nefsinizdendir**."[41] Demek ki biri bir kötülük görüyorsa kendi nefsiyle yaptığının karşılığını görür.

---

[41] Nisa /79

Nerde?

Burada, dünyada görür. Ahirette hiçbir fark yoktur. Allah üstünü çizip onu silmiştir. Ona hiç olmamış gibi muamele eder. Bu doğru; ama dünyadaki muamele öyle değildir. Kim ne yanlış yapmışsa cezasının karşılığını az veya çok burada görür. Allah mutlaka ona yanlışının cezasını tattırır.

Neden tattırır?

Temizlensin diye; çünkü o kul kendini kirletmiştir. Biri kirlenmiş, öteki kirlenmemişse kirlenmiş olana mutlaka bir temizlenme muamelesi gerekir. Ceza, temizlenme muamelesidir; yani bir ana, çocuğu kirlenmişse, onu alıp yıkarken keselediğinde çocuk ağlar, feryat eder; ama çocuk ağlasa bile onun temizlenmesi lazım. Aradaki fark budur. Yaptığımız yanlışların cezasını burada yaşar ve görürüz. Bu da Allah'ın saf rahmetidir.

Onun için Allah Uhud ehline Uhud'daki durum için ne buyurdu?

Sahabeler; "bu başımıza nerden geldi, neden tam kazanmışken böyle yenildik, neden böyle oldu?" Dediklerinde Allah onlara buyurdu ki; "**siz kendi ellerinizle yaptığınızın cezasını çekiyorsunuz**."[42] Cezayı burada görüyor, burada çekiyoruz yani. Onun için başımıza, önümüze ne gelirse gelsin, kimden ve nerden gelirse gelsin Allah'ın bize yaptığı o muamele bizim için yüzde yüz hayır, yüzde yüz rahmettir. Hiç feryat etmeye gerek yok! Rabbim beni temizliyor dememiz lazım.

Peki, o halde en büyük sıkıntıyı neden peygamberler çekmiştir diye sorulsa bunun da cevabı onlar, en yüksek makama

---

[42] Şurâ /30

ersinler diyedir.

En yüksek makama erebilmek için ne gerekir?

Allah'ın bütün isimlerinin kulda tecellisi gerekir. O kulun, varlığından soyunması gerekir. Her bir musibet, her bir sıkıntı, her bir bela geldiğinde kişi kendi varlığından, nefsinden bir şeyler kaybeder. Bu gereklidir, bu lazımdır, bu; Allah'ın ihsanı, ikramıdır. Nasıl peygamberlere ihsansa, ikramsa bütün kullarına da aynen bu şekilde ihsan ve ikramdır.

Onun için hiç feryat etmeye gerek yok. Hatta şükretmek gerekir. Nimete nasıl şükrediyorsak, musibete, hastalığa, belaya da öyle şükretmek gerekir. Bilelim ki rabbimiz bizi temizliyor, temizlerken bizi yüceltip kendine yakın ederek kendine çekiyor ve kendisiyle aramızdaki perdeleri kaldırıyor. Bu her imtihan için böyledir…

Eğer biz bunu böyle anlamazsak bu durumda Allah'ı anlayamayız, kendimizi, hayatı anlayamayız, Allah'ı hesaba çeker; "bunu niye böyle yaptın, şunu niye şöyle yaptın, şu; şunu mu hak etti, bu; bunu mu hak etti" deyip Allah'a hesap sorarız. Bu şekilde Allah'ı hesaba çekmemizin sebebi ahirete göre, Allah'a göre hesap yapmayışımızdır.

Allah hepimizi, Allah kendini nasıl tanıtmışsa öyle tanıyanlardan eylesin! Allah'ın Ğafur, Ğaffar, Tevvab, Afuv ismini anlayanlardan eylesin! Layıkıyla tövbe edenlerden, mağfiret dileyenlerden eylesin! Allah bizi bize bırakmasın! Kendi hevasına uyanlardan, zannına tabi olanlardan eylemesin! Allah bizi resulüne tabi olanlardan, ayetlerine uyanlardan eylesin!

Allah hepinizden razı olsun.

الأعلى جل جلاله

EL E'ÂLA

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Bugün hep beraber El E’âla ismini anlamaya çalışacağız. E’âla demek; yüce aklın anlayamayacağı kadar yüce, manevi olarak makamca yüce, aynı şekilde zahiri olarak da en yüce demektir.

Allah’ın bu ismi E’âla Suresi’nde geçer. Birinci ayette **Sebbihisme rabbikel eâ’lâ**:[1] “E’âla olan rabbinin ismini tesbih et” diye buyurur. Biz tesbihi aynı zamanda namazın secdesinde de yapıyoruz. Ne diyoruz? -”Subhane rabbiyel e’âla ” bu ayet indiğinde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu ayeti secdede okumayı emretmişti.

E’âla olan rabbinin ismini tesbih et ne demektir?

Tesbih demek; tesbihi elimize alıp “subhanallah, subhanallah” demek değildir. “Sebehe” demek akmak demektir. Ayrıca yürümek, hareket etmek ve daimi olarak hareket halinde olan demektir. Bu durumda mana ne olmuş olur? -Yüceler yücesi olan rabbinin yolunda rabbinin ismiyle hareket et, olmuş olur.

Onun için ayeti kerimede buyuruyordu; “**yerde, gökte, ikisi**

[1] E’âla /1

arasında ne varsa hepsi rabbini hamd ile tesbih eder."[2] Bu ayetin anlamı; Allah onları ne için yaratmışsa onlar da aynen öyle Allah adına hareket eder, demektir.

Allah bu emri insana yapınca neyi söylemiş olur?

Rabbinin ismiyle rabbinin ismine hareket et; yani rabbin seni ne için yaratmışsa hayatına o yolda hareket et, hareketin o yönde olsun. Kendi kendine bir vazife verip hayatını öyle yaşama. Hayatını öyle yaşarsan bu durumda hayatını nefsin adına yaşamış olursun, nefsin adına hareket etmiş, nefsin arzuları istekleri peşinde koşmuş olursun. Senin nefsin senin rabbin olmuş olur; çünkü nefsini e'âla bilmiş olur, yüce bilmiş olursun ve onun sözünü dinlemiş olursun.

Bu durumda bakacağız e'âla olan rabbimizin adına mı hareket ediyor, yaşıyoruz yoksa başkalarının adına ya da kendi nefsimizin adına mı hareket ediyor, yaşıyoruz? -Eğer derdimiz Allah'ın rızası, ebedi hayatımız değilse bu durumda neyi büyük görmüş, neye e'âla demişsek onun peşinden koşarak hayatımızı yaşarız. Dolayısıyla o bizim rabbimiz olur, o bizim tesbih ettiğimiz e'âla rabbimiz olmuş olur.

Bu bir emirdir. "**E'âla olan rabbinin ismini tesbih et**" diyerek Allah bunu bize emretmiştir. "**Rabbikel e'âla"** kısmında E'âla ismi Rab isminin sıfatıdır; yani "rabbin yüceler yücesidir, rabbin en yücedir, rabbin tek yücedir," demektir. İnsan neyi yüceltiyorsa onu sever, ondan korkar, endişe eder. Allah'a nispet edilecek korku ise; Allah'ı kaybetmekten, rızasını kaybetmekten korkmaktır. İşte buna haşyet denir.

Ama korku diğer varlıklara nispet edilince bu; "cehaletten

---

[2] İsrâ /44

dolayı korkmak” olur. Kişi, bilmediğinden korkar. Aslında o korktuğu korkulacak bir şey değildir. Korkulması gereken biri varsa e’âla olan rabbimizdir; çünkü mülk onun, kudret onundur ve o dilemedikçe hiçbir şey olmaz. Eğer buna iman etmişsek bu böyledir. İman etmemişsek başka şeylerden, başka şeyleri kaybetmekten korkarız. Oysaki korkumuzun rabbimizi kaybetmek korkusu olması gerekirdi.

Bir mü’min, rabbini kaybetme endişesi taşımıyorsa o, mü’min değildir, o iman etmemiş, rabbini de e’âla olarak bilmemiş, tanımamıştır. Kendi kendine e’âla olan rabler üretmiş, kendi putunu kendisi yapmıştır.

Böylelerinin e’âla olan rabbi nedir?

Bu, dünya malı, bir mevki makam olabilir, bazı insanlar olabilir ya da böyle kendi zahiri bakışıyla birilerinin, şeytanın telkiniyle başka şeyler olabilir. O her ne olursa olsun kişi onu e’âla olarak bilmişse onu rabbinin yerine koymuştur. Dolayısıyla o onun putu olmuş olur. Bu haldeki biri e’âla olan rabbine iman etmediği için bu haldedir.

Allah’ın E’âla isminin geçtiği ayetleri hep beraber okuyalım. Allah kendini nasıl tanıttıysa öyle tanımaya çalışalım inşallah!

Allah’ın bu ismi Kur’an-ı Kerim’de 9 defa geçer. **Sebbihisme rabbikel e’âla**:[3] “E’âla olan rabbini tesbih et.” Rabbinin “ismini” tesbih et; ama biz secdede “subhane rabbiyel e’âla” diyoruz, ismini demiyoruz. “E’âla olan rabbimi tesbih ediyorum” diyoruz. Yani “e’âla olan rabbimin yolunda yürüyor hareket ediyorum. O bana nasıl bir hayatı takdir etmişse, nasıl emretmişse, nasıl yaşamamı istiyorsa öyle hareket ediyorum, öyle yaşıyorum”

[3] E’âla /1

diyoruz. Başımızı secdeye koyduğumuzda rabbimize bunu söylemiş oluyoruz.

Biraz daha açacak olursak;

“Ya rabbi sen subhansın, her türlü noksanlıklardan münezzehsin, berisin. Senin her işin, her emrin kâmildir, eksiklikten beridir. Onun için sen neyi söylemişsen güzel olan, doğru olan, hak olan odur. Sen benim e’âla, yüceler yücesi olan rabbimsin. Benim rabbim sensin, senden başkasını, başka şeyleri e’âla olarak bilmiyor, kabul etmiyorum. Benim e’âla rabbim sensin” demiş oluyoruz.

Secdede bunu söyledik, sonra başımızı kaldırıp dünya hayatına, işe dalsak bunu unutup inkâr etsek ya da sanki bunu hiç söylememiş gibi hareket etsek bu secde gerçek bir secde olur mu, bu, Allah’a secde olur mu? -Olmaz... Allah secde için ne buyuruyordu; “**secde et yaklaş**!”[4] Senin, başını secdeye koyduğunda Allah’a yaklaşman lazım, secdenin seni Allah’a yaklaştırması, Allah ile beraber etmesi lazım. Eğer secden seni Allah’a yaklaştırmıyor, Allah ile beraber etmiyor, rabbini sana e’âla olarak tanıtmıyorsa sen secdeyi yapmamışsın, secdeyi taklit etmişsin, secde edenler gibi başını sadece yere koymuşsun demektir; çünkü fiilin, hayatın, hareketin, tesbihin secdeni yalanlamış olur.

Sûre devam ediyor;

Ellezî halaka fe sevvâ:[5] “O, (e’âla olan rabbin) ki yaratıp düzene koymuştur.” **Vellezî kaddera fe hedâ**:[6] “Bir de takdir edip

[4] Alak /19
[5] E’âla /2
[6] E’âla /3

hidayetini vermiştir." Her neyi ki yaratmış, düzene koymuş ona hidayetini de vermiştir. Ona tesbihini de öğretmiş, göstermiştir. Nasıl hareket etmesi gerektiğini ona öğretmiş, onu yola koyup yolunu, önünü açmış ve ona; "hareket et" demiştir.

Onun için Allah ayeti kerimede Güneş'in, ağaçların, yıldızların secdelerinden bahseder. Onların secdesi Allah'ın emrettiği şekilde hareket etmeleridir. Eğer her şey e'âla olan rabbini tesbih ediyor, ona secde ediyorsa Allah kuluna ne demiş olur?

Rabbinin adına hareket et. Rabbinin halifesi olarak rabbinin ismiyle rabbini temsil et; yani Esmau'l Husna'nın sende tecelli etmesiyle, Allah'ın güzel isimleriyle hayatını yaşa, rabbini temsil et. Eğer bu isimlerle hareket etmez, hayatını yaşamazsan rabbini tesbih etmiş olmazsın, yaratılışın gayesine uygun hareket etmiş olmazsın ve Allah'ın sana göstermiş olduğu yolda da yürümüyorsun demektir.

Onun için **Vellezî kaddere fe hedâ**: "Ona doğru yolunu, hidayetini takdir eden odur," buyurdu. Allah her şeyi yaratmış ve her şeyin muradını gerçekleştirmek için ona yolu göstermiştir, hidayetini vermiştir yani. Allah sonra bir örnek veriyor;

Vellezî ahracel mer'â:[7] "Sonra Allah merayı (yeşillikleri) çıkardı." **Fe cealehu gusâen ahvâ**:[8] "Sonra onu kupkuru bir çer çöp haline çevirdi." Allah, ayetleri anlayacağımız en basit, şekilde anlatıyor. Allah "dünya hayatı budur" dedi. "Dünya hayatı en kısa ömürlü olan ottur, çayırdır, çimendir, meradır. İlk önce yeşeren odur, baharı müjdeleyen de odur. Sonra bir süre sonra bakarsın ki sararmış çer çöp haline gelmiştir. Dünya hayatı böyledir" dedi.

---

[7] E'âla /4
[8] E'âla /5

Asıl mesele nedir?

O kısacık hayatı yaşarken Allah’ın rızasını kazanmaktır. Allah’ın dostluğunu, cemalini kazanmaktır. Allah’ın Esmau’l Husna’sıyla Hz. insan olmaktır. Eğer derdimiz, gayemiz bu değilse hayatımızı çer çöp olmuş olarak harcamış; yani hayatımızı çöpe atmış oluruz. Bu hayat böyle kısacıktır.

Se nukriuke fe lâ tensâ:[9] “Biz sana okutacağız, (sana Kur’an’ı okutacağız) ve sen onu unutmayacaksın.” Kur’an’ı okutacak olan Allah’tır, unutturmayacak olan da Allah’tır. **İllâ mâ şâallâh, innehu ya’lemul cehra ve mâ yahfâ**:[10] “Yalnız Allah'ın dilediği başkadır; çünkü o açığı da bilir, gizliyi de.” “Allah’ın dilediği başka” ne demektir? Allah yaptığından sorumlu değildir, hiç kimse Allah’ı yaptığından sorumlu tutamaz demektir. Sonra “Allah gizliyi de, açığa vurduğunuzu da, açıkladığınızı da bilir” dedi.

Ve nuyessiruke lil yusrâ:[11] “Ve seni kolay olana kolaylayacağız (muvaffak kılacağız).” Eğer sen Allah’ın okuttuğu, öğrettiği Kur’an ile hareket edersen “sana kolay olanı kolaylayacağız. Seni kolay olana muvaffak kılacağız” dedi. Bir insan olarak Allah’ın rızasını, cenneti kazanmak kolaydır.

Fe zekkir in nefeatiz zikrâ:[12] “Sen öğüt ver! Eğer öğüt fayda veriyorsa.” Sen nasihat et, sen hatırlat! Eğer hatırlatmak fayda veriyorsa. **Se yezzekkeru men yahşâ**:[13] “Ancak Allah’tan haşyet duyanlar öğüt alır.” Eğer biri Allah’a iman etmiş ve ona karşı haşyet duyuyorsa, rabbinin e’âla olduğunu biliyor ve onun yüceler yücesi olduğunu anlamışsa işte bu kişi öğüt alır ve nasihati dinler,

---

[9] E’âla /6
[10] E’âla /7
[11] E’âla /8
[12] E’âla /9
[13] E’âla /10

dedi Allah.

Ve yetecennebuhâl eşkâ:[14] "Ama o bedbaht olan (o eşkıya olan, Allah'ın verdiği öğütten, Allah'ın kelamından) kaçınır." Ondan içtinap eder, ondan uzak durur. Onu kendi kendinden uzak tutmaya çalışır ve anlamamış gibi davranır. **Ellezî yaslân nâral kubrâ**:[15] "O en büyük ateşe yaslanacaktır," en büyük ateşe o girer. **Summe lâ yemûtu fîhâ ve lâ yahyâ**:[16] "Sonra orda ne yaşar ne de ölür." Orası yaşanacak bir yer değil ki yaşasın, orada ölüm de yoktur, dedi Allah.

Neden oraya girer?

Rabbini e'âla bilmediği için. E'âla olarak kendisine başka şeyleri, başkalarını tercih ettiği, rabbinin sözünü dinlemediği için. Rabbinin ona okutmasını, öğretmesini kabul edip itaat etmediği, yüz çevirdiği için. "o, ateşe girer" dedi Allah "ve o, orda ne ölür ne de yaşar" buyurdu

Kad efleha men tezekkâ:[17] "Nefsini tezkiye etmiş olanlar felah bulmuştur." Başka bir ayeti kerimede de; "**Kıyamet Günü ancak selim bir kalp ile gelenler kurtuluşa erer**,"[18] buyurdu; yani nefsimiz, kalbimiz eğer tezkiye olmamış, temizlenmemiş ve selamete ermemişse kurtuluş yoktur, dedi Allah.

Onun için söylüyoruz; gönlü cennet olanların yeri cennet, gönlü cehennem olanların yeri de cehennemdir.

Eğer birinin nefsi tezkiye olmuş, temizlenmişse o kişinin

---

[14] E'âla /11
[15] E'âla /12
[16] E'âla /13
[17] E'âla /14
[18] Şuarâ /89

gönlü cennet gibi olmuştur. Orda Allah'ın sevgisi vardır, Allah için sevmek vardır, Allah'ın rahmeti, affı ve mağfireti vardır. O nefis artık insan olmuştur. Zaten selim demek selamet demektir, barış demektir. Eğer bir kalp temizlenmişse, selim olmuşsa, selamete ermişse, o kişi rabbiyle barışık, kendiyle barışık, insanlarla da barışıktır; çünkü onun kalbi selim bir kalptir.

Böyle bir kalp ile Allah'ın huzuruna gidemeyenler kaybetmiştir. Allah, "ancak selim bir kalp ile gelenler kurtuluşa erer" buyurdu. Onun için bize düşen düşmanımızı doğru tanımaktır. Bir tek düşmanımız vardır; o da şeytandır, o da şeytanla işbirliği yapan kendi nefsimizdir. Bizi cehenneme sürükleyenler bu ikisidir.

Ve zekeresme rabbihî fe sallâ:[19] "Rabbinin ismini zikret ve namaz kıl." Rabbinin ismini zikrederek namaz kıl, rabbinin ismiyle namaz kıl. Bu bize neyi kazandırır? Bu bize tezkiye olmayı, temizlenmeyi kazandırır. Bununla nefsimizi temizlemiş oluruz**.**

Bel tu'sırûnel hayâted dunyâ:[20] "Ama (siz tam tersini) bilakis dünya hayatını tercih ediyorsunuz" dedi Allah. Dünya hayatını tercih edenler rabbini e'âla olarak bilmeyenler, tanımayanlardır. Rabbinin okutmasını ve rabbinin kendisine vahyettiğini kabul etmeyen ve edemeyenlerdir.

Vel âhıretu hayrun ve ebkâ:[21] Siz dünya hayatını tercih ediyorsunuz; "ama hayırlı ve baki olan ahiret hayatıdır," dedi. Dünya hayatıysa mera gibidir. Bir bakıyorsun hayat başlamış, yeşermiş, Bir de bakıyorsun ki kupkuru olmuştur. Dünya hayatı böyledir.

---

[19] E'âla /15
[20] E'âla /16
[21] E'âla /17

Baktığımızda büyüklerimiz dünyaya geldiler ve gittiler. Şimdi ise dünyada hiç yaşamamış gibidirler; ama bu hayatı yaşarken dünya hayatını tercih etmeyip ebedi olan ahiret hayatını tercih ettilerse, rablerini e’âla olarak bildiler, onun rızası için yaşadılarsa onlar ahiretini kazanmışlardır. Yok, eğer hayatlarını çöpe atmışlar, hayatları çer çöp olmuşsa onlar kendi nefislerini harcamış, kendilerini harcamışlardır.

İnne hâzâ le fîs suhufîl ûlâ:[22] “Bu size söylediklerimiz önceki sahifelerde de vardır.” Yani hayat budur. Hz. Âdem (a.s)’den Resulullah (s.a.v) Efendimiz’e ve kıyamete kadar da hayat böyledir. **Suhufi ibrâhîme ve mûsâ**:[23] “İbrahim’in ve Musa’nın sahifelerinde de aynen bu böyle yazılmıştır.” Onlara da böyle vahyetmişizdir.

Allah’ın E’âla ismi bir de Leyl Suresi’nde geçer;

Vel leyli izâ yagşâ:[24] “And olsun gündüzü bürürken geceye” **Ven nehâri izâ tecellâ**:[25] “(Açıldığı) tecelli ettiği zaman gündüze.” **Ve mâ halâkaz zekera vel unsâ**:[26] “Erkeği ve dişiyi yaratana,” **İnne sa’yekum le şettâ**:[27] “Sizin çabanız, (gayretiniz) dağınıktır.” Bir dünyaya bir ahirete çalışırsınız, say eder; çaba gayret sarf edersiniz. Lakin çabanız dağınıktır. Yani e’âla olan rabbinizin yolunda yürüyemiyorsunuz, buyurdu.

Fe emmâ men a’tâ vettekâ:[28] Ama “bundan böyle her kim ki verir ve takva sahibi olursa,” Allah’a karşı sorumluluğunu kabul

[22] E’âla /18
[23] E’âla /19
[24] Leyl /1
[25] Leyl /2
[26] Leyl /3
[27] Leyl /4
[28] Leyl /5

edip, şimdiye kadar yaptıklarını bir kenara bırakıp, bundan sonra Allah yolunda verir ve Allah'a karşı sorumluluğunu kuşanırsa. **Ve saddeka bil husnâ**:[29] " ve o, güzel olanı (Allah'ın kelamını) tasdik ederse," sadece diliyle değil hayatıyla da tasdik ederse **Fe se nuyessiruhu lil yusrâ**:[30] "Biz de onu en kolaya kolaylarız." En kolay olanı ona kolay kılarız. Allah yolunda yürümeyi ona kolay kılarız. Allah'a gitmeyi ona kolay kılarız.

Ve emmâ men bahıle vestagnâ:[31] "Ama her kim de cimrilik yapar, kendini müstağni zannederse," kendini Allah'a karşı muhtaç kabul etmez, "benim Allah'a ihtiyacım yok" diye hareket ederse **Ve kezzebe bil husnâ**:[32] "O en güzeli de yalanlarsa," Allah'ın kelamını yalan sayarsa, sanki hiç duymamış, anlamamış gibi yapar ve gereğini yerine getirmezse **Fe se nuyessiruhu lil usrâ**:[33] "Biz de onu en zor olana hazırlarız." Onu cehenneme hazırlarız. O tercihini kendisi yapmıştır. Cehenneme gitmek zordur, bu kişi zorla cehenneme gitmeye çalışıyor.

Ve mâ yugnî anhu mâluhû izâ teraddâ:[34] "Biz onu reddettiğimizde o, (cehenneme yuvarlandığında) malı onu kurtarmaz (kazandıkları onu kurtarmaz)." **İnne aleynâ lel hudâ**:[35] "Muhakkak ki doğru yolu göstermek, (hidayet yolunu göstermek) bize aittir." Bizim gösterdiğimiz yoldan başka hidayet yolu yoktur. Yani "kelamımdan başka hidayet yolu, doğru yol yoktur" dedi Allah. İnsanın kendi kendine ürettiği, "herkes böyle yapıyor, biz böyle duyduk, böyle anladık" deyip bir yol seçmesi doğru değildir; çünkü doğru yolu, hidayeti göstermek bize aittir, dedi Allah.

---

[29] Leyl /6
[30] Leyl /7
[31] Leyl /8
[32] Leyl /9
[33] Leyl /10
[34] Leyl /11
[35] Leyl /12

Niye “bana aittir” değil de “bize aittir” dedi? Çünkü o yolu resulleriyle gösteriyor da ondan.

Ve inne lena lel âhırate vel ûlâ. **Fe enzertukum nâran telezzâ**. **Lâ yaslâhâ illel eşkâ**:[36] “Şüphesiz ahiret de dünya da bizimdir. Sizi alevler saçan ateşe karşı uyardım. (O cehenneme) ancak en eşkıya olanlar, (en haddini aşanlar, en Allah'tan kaçanlar) ona yaslanır.” **Ellezî kezzebe ve tevellâ**:[37] “O yalanlamış ve tersine dönmüştü, (ters tarafa gitmişti.) Allah'ın gösterdiği yolun tam tersi bir yol tutup o yolda gitmişti.” Onun için o cehenneme girer. O, en eşkıya olandır, en şaki olandır, en bedbaht olandır dedi Allah.

Ve se yucennebuhâl etkâ:[38] “O takva sahibi olanı da (o ateşten) uzak tutacağız.” **Ellezî yu'tî mâlehu yetezekkâ**:[39] “Çünkü o malını verir ve temizlenir.” **Ve mâ li ehadin indehu min ni'metin tuczâ**:[40] “Hiç kimse için orda mükâfata layık hiçbir nimet yoktur.” **İllâbtigâe vechi rabbihil a'lâ**:[41] “Ancak; (sadece bir tek şey vardır. Nimete, mükâfata layık bir tek şey, o da); e'âla olan rabbinin cemalini dilemektir.” E'âla olan rabbinin vechini, yüzünü, cemalini isteyip o yolda vermen mükâfata layıktır, dedi Allah.

Ancak biri böyle yapıyorsa o nimete layık olur. Allah'ın cemalini isteyen, bunun için çaba gayret sarf eden, malını sarf eden, nefsini tezkiye edip temizleyen kişi mükâfata, nimete layık olmuş olur, dedi Allah. Eğer biri böyle yapmazsa rabbini e'âla olarak bilmiş olmaz ve dolayısıyla Allah'ın cemalini de istemiş olmaz, dedi.

---

[36] Leyl /13-15
[37] Leyl /16
[38] Leyl /17
[39] Leyl /18
[40] Leyl /19
[41] Leyl /20

Devamında; yani son ayette Allah buyurdu;

Ve le sevfe yerdâ:[42] "(Allah da) mutlaka ona verecek ve onu razı edecek." Rabbinin vechi için, cemali için malını sarf eden (veren), nefsini tezkiye eden, kendini tezkiye edip temizlenen, bunun için çaba gayret sarf edene Allah verecek ve onu razı edecek, dedi. Ona cemalini verecek ve razı edecek. Ona cenneti verecek ve razı edecek.

Firavun da aynı şekilde e'âla olan rabbini kabul etmeyince kendini (nefsini) rab olarak ilan edip ne dedi? **Fe kâle**: "Dedi ki" **Ene rabbukumul e'âlâ**:[43] "Ben sizin e'âla rabbinizim" dedi. Kime söylüyor bunu? -Kavmine söylüyor. Nefsini ilah edinmiş yani. Rabbini e'âla olarak bilmeyenler, tanımayanlar, iman etmeyenler de ne yaptılar? Firavun'un korkusundan onu rab olarak kabul ettiler. Gönülleri tasdik etmese bile önünde boyun büküp "sen bizim e'âla olan rabbimizsin" dediler.

Bu sadece Firavun için geçerli olan bir durum değildir. Allah onu anlatmıyor zaten. Bir nefis eğer rabbini e'âla olarak tanımadıysa, ona iman etmediyse kendi nefsini tıpkı Firavun gibi e'âla rab olarak kabul eder. Ne kadar? -Gücü kadar. Allah bunu anlatıyor.

Mesela insan kendi ailesi içinde, isterse bir tane çocuğu olsun ister hiç çocuğu olmasın sadece eşi olsun. Ona gücü yettiğinden "ben senin e'âla rabbinim" diyorsa o Firavun'dur, Firavun'la aynı konumdadır.

Ya da bir iş yeri sahibiyse, yanında çalışanlara bunu yapıyorsa o kendini, nefsini Allah'a şirk koşmuş, onlara "ben sizin

---

[42] Leyl /21
[43] Nâziât /24

e’âla rabbinizim” demiştir. Mesela işçilerine dese ki; “Cuma namazına gitmeyin” bu kişi tam Firavun’dur. Allah namaza çağırıyor o kendini Allah’a şirk koşup Allah’ın kullarına “sizin e’âla rabbiniz benim, burada benim sözüm geçer, onun için namaza gitmeyin” diyor, tam Firavun.

Her insan ya peygamberini örnek alır, onun yolunda yürür; rabbini tanır, rabbini e’âla olarak tanır ya da nefsini ilah edinir, başkalarını ilah edinir. Kendini e’âla rab olarak zanneder, böyle bir vehme kapılır. Malı onu o hale getirebilir, mevkisi onu o hale getirebilir, bulunduğu konum onu o hale getirebilir. Her ne olursa olsun o Firavun’la aynı safta durmuştur ve aynı haldedir.

Min fir’avn, innehu kâne âliyen minel musrifîn:[44] “Firavun haddini aşanlardandı (kendini israf edenlerdendi, üstünlük taslayanlardandı).” Üstünlük tasladığı için, haddini aştığı için zaten Firavun olmuştu. Biri üstünlük taslıyor, haddini aşıyorsa Firavun’la aynı durumda, aynı konumdadır.

Fe mâ âmene li mûsâ illâ zurriyyetun min kavmihî alâ havfin min fir’avne ve melâihim: “Firavun’un ve Firavun’un adamlarının belasından, onlardan olan korkularından dolayı bir kısmı hariç” **En yeftinehum, ve inne fir’avne le âlin fîl ard, ve innehu le minel musrifîn**:[45] “Gerisi iman etmedi (iman edenlerden olmadılar). Firavun’dan korktular; çünkü Firavun orda (üstünlük taslayan, aşırı giden, haddini aşan) müsriflerdendi” buyurdu.

Eğer biri e’âla olan rabbine secde etmiyor, “**subhane rabbiyel e’alâ**” demiyorsa başkaları önünde secde eder, başka şeylere secde eder. Böyle birçok ayet Firavunluktan bahseder.

---

[44] Duhân /31
[45] Yunus /83

Bir de İblis'ten bahseden ayet vardır;

Kâle yâ iblîsu mâ meneake en tescude limâ halaktu bi yedeyye, estekberte em kunte minel âlîn:[46] Allah, meleklere "secde edin" deyince bütün melekler secde ettiler, iblis secde etmedi. "(Allah) iblise buyurdu ki; iki elimle (kudret elimle) yarattığıma, Âdem'e seni secde etmekten ne men etti (seni men eden şey nedir)? Yoksa kibirlendin mi (kendini âli mi zannettin)?" İblis kibirlenmiş ve kendini âli zannetmişti.

Aynı şekilde derdi Allah'ın rızası, ebedi hayatı olmayanlar bahane bulurlar. Öğrenmeye çalışırken, öğretende bahane bulurlar. Tabi olmaları gerekirken tabi olunanda, kusur bulurlar; çünkü dertleri Allah'ın istediği yapmak değil yapmamaktır.

Ama insan dünya hayatını kazanırken en kötünün bile yanında durup; "bu işi ekmek parası için yapıyorum" diyebiliyor; fakat iş maneviyata, ebedi hayatı kazanmaya, Allah'ın kelamını öğrenmeye, kulluğu öğrenmeye, Allah'ı tanımaya gelince bahane üretiyor. Yok, "şu şöyle söyledi, bu böyle söyledi" deyip bahane üretip kaçıyor. Büyüklük taslıyor aslında. Kaçarken "ben yapamadım, beceremedim" demiyor, "ben yüceyim" diyor. "Bunlar işi bilmiyor, bunlar kötüdür, bunlar aşağılıktır, ben yüceyim. Onun için benim bunların yanında durmam doğru değildir" deyip öyle gidiyor; yani büyüklük taslayıp kendini tıpkı iblis gibi âli zannediyor.

Bir de Allah Hz. Musa (a.s)'a buyurdu; **kulnâ lâ tehaf inneke entel eâ'lâ**:[47] "Biz Musa'ya korkma dedik. (Mukaddes Vadi Tuva'da Allah bir ağaçtan Hz. Musa (a.s)'a hitap edip; "ben senin rabbinim, elindeki asayı yere at deyince Hz. Musa (a.s) elindeki

[46] Sâd /75
[47] Tâhâ /68

asayı yere attı, onu büyük bir yılan, bir ejderha olarak görünce Hz. Musa (a.s) korkup kaçtı. Allah da buyurdu ki; korkma!) e'âla olan sensin." Başka bir ayeti kerimede; "**(peygamberler) nebiler, resuller benim huzurumda korkmazlar**"[48] dedi.

Üstünlük Allah'a iman etmektedir, Allah'a karşı takva sahibi olmaktadır. Yok, biz kendi kendimizi e'âla zannedersek; Firavun gibi, İblis gibi zillete düşeriz. Allah bizi aşağı indirir, bizi aşağılık yapar.

Allah bir de Kıyamet Günü'nden anlatıyor;

Vucûhun yevme izin nâımetun:[49] "O gün yüzler vardır nimetlerden dolayı sevinçlidir." **Li sa'yihâ râdiyetun**:[50] "Allah onların sa'yinden (çabasından, gayretinden) razı olmuştur." **Fî cennetin âliyetun**:[51] "Onlar âli bir cennettedirler."

Ve men ye'tihî mu'minen kad amiles sâlihât: "Her kim ki mü'min olarak salih amel işlerse," bu şekilde Allah'a varırsa **Fe ulâike lehumud deracâtul ulâ**:[52] "Onlar için âli dereceler, (yüksek dereceler) vardır."

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz **sebbihisme rabbikel e'âla** ayetini secdede subhanerabbiyel e'âla olarak okuttu. "Ya rabbi! Sen benim rabbimsin, sen subhansın ve sen e'âla'sın, yüceler yücesisin. Tek yüce olan sensin" diyordu. Eğer biri secdede bunu gerçekten Allah'a söylerse başını secdeden kaldırmak istemez; ama başını yere koyup hızlı hızlı üç sefer "sub, sub, sub" deyip kaldırırsa bundan hiç bir şey anlamaz ve hiç bir şey de tatmamış

---

[48] Neml /10
[49] Ğaşiye /8
[50] Ğaşiye /9
[51] Ğaşiye /10
[52] Tâhâ /75

olur. Allah'ı tesbih etmek, e'âla olan rabbinin ismini tesbih etmek öyle "sub, sub, sub" demekle olmaz.

Tesbih demek bir de Allah yolunda yürümek, akmak, hayatını Allah yolunda yaşamak demektir. Eğer biri hayatını Allah yolunda yaşamıyorsa Allah'ı tesbih edemez. Başını secdeye koyup "subhane rabbiyel e'âla" diyemez, dese bile yalan söylediğini bilir.

Ama biri hayatını Allah yolunda yaşıyorsa, derdi Allah'ın rızasıysa, hedefine Allah'ın rızasını koymuşsa o zaman bunu söyler. Söylerken doğru söylediğini bilir. Allah doğrulara doğruluğunun karşılığını hemen ihsan eder, ikram eder. Allah onun gönlüne e'âla ismiyle tecelli eder. Onu yüceltir, onu yüce yapar. E'âla isminin tecellisi böyledir çünkü. Eğer biri basit şeylerin, dünyanın altında eziliyor, ufak tefek sorunların altında kalıyorsa o, Allah'ın e'âla ismine iman etmediği içindir. E'âla ismi onda tecelli edip o e'âla olmadığı içindir.

Allah'ın bütün isimleri kulda tecelli eder, etmelidir. Etmezse o bir eksikliktir. Allah'ın E'âla ismi birinde tecelli etmezse o zelil biridir. Kendini zelil görür. Sürekli ezilir, kendini ezik hisseder. Başkaları karşısında ezilmiş, büzülmüş, perişan bir haldedir. Ne yapacağını bilemez.

Niye?

Allah'ın E'âla ismine iman etmediği, E'âla ismi onda tecelli etmediği içindir. Eğer E'âla ismi onda tecelli etseydi o, Allah ile yüce olurdu. Allah'ın kendisine verdiği kıymeti değeri anlasaydı, bilseydi, buna iman etseydi, bunu tatsaydı ezilmezdi. Öyle harap olmazdı. Eğer biri harap olmuşsa korkmuştur ve endişe duymuştur. Korktuğu için, endişe ettiği için öyle harap olmuştur.

Bu kişi neyden korkmuştur?

Şeytandan korkmuştur, nefsinden korkmuştur, dünyadan korkmuştur, dünya hayatından korkmuştur. Bir şeyleri kazanamamaktan, sevdiği şeyi kazanamamaktan ya da kaybetmekten korkmuş, endişe duymuştur. Ya da kendi kendine bir yücelik düşünmüş, tasarlamış, kendi kendine bir şeref üretmiştir. "İnsanlar benim için şöyle söyler, insanlar benim için böyle düşünür" diye sürekli bir korku içindedir.

Üç türlü korku vardır; bunlardan bir tanesi haşyet, bir tanesi havf, bir tanesi de vehm'dir.

Haşyet; kulun, Allah'ı bilmesinden, Allah'ın azametini bilmesinden dolayı, Allah'ı tanıdığı için, büyüklüğünü anladığı, bildiği için kulun Allah'tan, rabbinden haşyet duymasıdır. Bu haşyet herhangi bir korku değildir. Kulun, rabbini kaybetme korkusu ve endişesidir. Rabbinden uzaklaşma, endişesidir. Bu korku âlimin korkusudur, mü'minin korkusudur, hikmet ehlinin korkusudur.

Havf; bu korku cahilin korkusudur. Bu korku bilgisizlikten kaynaklanan bir korkudur. Eğer kişi bu korkuyu Allah'a karşı duyuyorsa Allah'ı tanımadığı için, bilmediği içindir. Allah katındaki kendi yerini, Allah'ın ona verdiği değeri bilmediği ve Allah'ı isimleriyle, sıfatlarıyla tanımadığı içindir.

Birinci korku; yani haşyet kula güç verir, kuvvet verir, muhabbet verir. Onu Allah yolunda yürütür. Ona Allah'ın yakınlığını tattırır. O kul, Allah ile beraber olmayı tadar. Ama havf öyle değil, tam tersidir. Bu haldeki biri korkuyu yaşar. Allah ile yakınlığı yaşaması, tatması gerekirken; Allahtan uzak durmayı, uzak olarak yaşamayı düşünür, unutmayı tercih eder. Yani

"namazdan namaza hatırlayayım bu kadar yeter" der.

Vehm; bu en kötüsüdür. Bu, havftan daha aşağıdaki bir korkudur. Bu korku sahibini çökertir, dizlerinin bağını çözer. Onu tembel yapar, uyuşuk yapar. Elinin, ayağının dökülmesine sebep olur. Böyle biri "ben hiçbir şey yapamam, elimden hiç bir şey gelmez, ne yapacağımı bilmiyorum" der. Bu da vehmdir. Elini ayağını döktüren, dizinin bağını çözen, onu umutsuzluğa sevk ettiren, kendini hiçbir işe yaramaz halde gördüren korku bu korkudur; ama bu korkuyu kişinin kendisi üretmiştir. E'âla olan rabbinden haşyet duyması gerekirken e'âla olarak başka şeyleri görmüş, bilmiş ve öyle iman etmiştir.

Mesela dünyayı e'âla olarak zannetmiş, öyle kabul etmiş, öyle iman etmiştir. Dünyayı kazanmak da bu kişinin elinden gelmez. Fakat rezzak olarak, e'âla olarak rabbini bilseydi böyle olmazdı. Rabbine güvenir, "rabbim beni bırakmaz, rabbim benimledir, rabbim benden yanadır" derdi. Bu kişi "ben rabbimi istiyorum, her şeyin sahibini istiyorum" deseydi bu halde olmazdı. Dolayısıyla bu kişi yanlış sevmiş, yanlış korkmuştur.

Eğer birinin nefsi terbiye olmamışsa, tezkiye olmamış, gönlü selamete ermemiş, kalbi selim olmamışsa bu böyledir. Bakıyorsun imanını üç kuruşa satabiliyor. Niye? Korkuyor, korkmuş... Nefsi terbiye olmadığı için böyle davranıyor.

Hâlbuki Allah ona bir yol takdir etmişti. Hidayet yolunu… O, yolda yürümedi. Allah'ın kelamına uymadı, Allah'ın öğretmesine tabi olmadı. Kendi kendine e'âla olan rabler türetti, dolayısıyla onlardan korktu ve manevi olarak çöktü.

Yapılması gereken şey Allah'a dönüp "subhane rabbiyel e'âla" demektir. Bu tesbihi söylemek öyle kolay değildir. İşte ben

söyledim; “sub, sub, sub” demekle kimse Allah’ı tesbih etmiş olmaz.

Nasıl ki “subhane rabbiyel e’âla” diyorsak aynı şekilde E’âla ismini Allah’ın bütün isimleri içinde kullanmamız gerekir.

“Rahman olan rabbim e’âla’dır. Allah rahman’dır ve Rahman ismiyle, sıfatıyla e’âla’dır. Onun Rahman ismi yüceler yücesidir” dememiz lazım. Onun için E’âla ismi bütün isimlere de aynı zamanda sıfattır. Bu sıfat herhangi bir isimden düşerse, bizim gönlümüzde yok olursa; yani öyle anlamaz, öyle iman etmezsek o isimde Allah’a şirk koşmuş oluruz. Şirke düşmekle karşı karşıya geliriz. Bu yüzden şirke düşen kişide önce bir isimden Allah’ın E’âla ismi düşer sonra o isimden Allah’a şirk koşar; yani rahman olarak, rezzak olarak başkalarını kabul etmeye başlar, bu durumda şirke düşer. Lakin insan bu isim, E’âla ismi diğer isimlerin önünde durdukça, bu isimle baktıkça da asla şirke düşmez.

Eğer biri Allah’ın E’âla olan ismini kabul etmezse, rabbini e’âla olarak kabul etmezse kendini e’âla olarak görür, kendini e’âla rab zanneder. “Herkes benim gibi yapsın” der. Yani kimden sorumluysa, gücü kime yetiyorsa, kim onun emrindeyse ya da kendi kendine; “benim söylediğim doğrudur, benim yaptığım doğrudur, herkes benim gibi yapmalıdır, bana uymalıdır” dediğinde kendini e’âla rab zannetmiştir. Yani “ben sizi terbiye edeyim, ben size doğruyu göstereyim” demiş olur. E’âla olan rabbine kendini ortak koşmuş olur. Bu yüzden Firavun; “**ena rabbukumul e’âla**” deyip rabliğini ilan etti. Aynı şekilde Yahudiler de kendini e’âla zannedip; “biz Allah’ın sevgilileriyiz, Allah’ın çocuklarıyız” diyerek kendilerini Allah’ın E’âla ismine şirk koştular.

Onun için hiç kimse ne ırkıyla ne başka bir şeyiyle üstünlük taslayabilir. Taslarsa kendini e’âla zannetmiş olur. Kendini Allah’ın

E'âla ismine şirk koşmuş olur. İnsan, Allah'ın gösterdiği yolda gitmiyorsa bu tehlikeye düşmesi kaçınılmazdır. Başını yere koyup "subhane rabbiyel e'âla" demiyorsa onun kurtuluşu da yoktur.

Hepimiz kendimizi kontrol edeceğiz, Allah'ın E'âla ismine iman etmiş miyiz, etmemiş miyiz? Bizim için e'âla olan Allah mıdır, onun rızası, emri, vahyi midir? Yoksa dünya mı, para mı, güç mü, mevki midir? Ya da birilerinin söylediği gibi teknoloji midir? Ya da süper güç dedikleri Amerika mıdır, şu mudur, bu mudur?

Böyle bir şey yok! E'âla olan Allah'tır. Herkes Allah'ın aciz kuludur. Onun için Allah Hz. Musa (a.s)'a ne buyurdu; "**E'âla olan sensin**" dedi. Kul, Allah ile beraber olunca rabbinin isimlerinin tecellisine mazhar olur onu kazanır, Allah ile yüce olur, büyük olur.

Gönlümüz Allah'ın bize ikramı olan bir tarla gibidir. Bakalım ona neyi ekiyoruz? Çünkü neyi ekersek onu biçeceğiz. Oraya ektiğimiz Allah'ın isimleri, Esmau'l Husna ise bütün şiddetiyle Esmau'l Husna'yı üzerimizde yaşarız, görürüz ve gösteririz. Eğer oraya şeytanın sıfatlarını ekersek; kini, nefreti, hasedi, kibri ekersek bulacağımız da odur. Çünkü onu gönlümüze kendimiz ekmişizdir.

Ya şeytanın vahyini dinlemiş oluruz ya da Allah'ın vahyini. Allah'ın vahyini dinlersek Allah'a iman ederiz. Allah'ı e'âla olarak biliriz, kabul etmiş oluruz; ama Allah'a iman etmemişsek şeytanın bize yaptığı vahyi kabul ederiz. Onun gönlümüze yaptığı her ne vesvese varsa, her neyi gönlümüze vahyetmişse onu alıp onu ekeriz ve ekeceğimiz de kin olur, nefret olur, hased olur, kibir olur.

Eğer böyleyse istediğimiz kadar kendi kendimize "ben iyiyim" diyelim, biz kendimizi şeytanın vahyiyle kirletmişiz, şeytana kul olmuşuz, istediğimiz kadar kendimizi kandıralım

durum böyledir.

Aynı şekilde buradan ahirete neyi gönderirsek onu bulacağız. Allah öyle buyurdu ayeti kerimede[53]. Mesela birinin tarlası olsun ve tarlasına hiçbir şey ekmesin. Hasat zamanı geldiğinde o da tarlasına gitsin ve "niye bir şey yeşermemiş" desin. Ona ne derler; "sen deli misin, sen bir şey ekmedin ki!" Ekenler biçebilir, ekmeden onu nasıl biçersin. Dünya hayatı da ahiretin tarlasıdır ve bize düşen bu tarlaya sürekli ekmektir. Her imkânı değerlendirip öyle ekmektir. Ancak ekersek biçebiliriz. Hasat zamanı ise Kıyamet Günü'dür. Bununla beraber Allah "serîul hisâb"dır,[54] ektiğimiz her neyse üzerimizde hemen görünür; çünkü onu her anda biçiyoruz.

Bütün ameller imanı kemale erdirmek içindir. Bunun için ne buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"iman 73 şubedir. Bunun en büyüğü (en kâmili, en önde olanı) "la ilahe illallah'tır." Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamaktır. (Allah'tan başka ilah tanımamaktır ama sadece Allah ismine değil bütün sıfatlarına şirk koşmamaktır) en öndeki… En sondaki de yolda insanlara eza eden bir şeyi alıp yolun kenarına koymaktır"[55] dedi.*

Mesela "*temizlik imandandır*"[56] buyurdu. Temizlik de imanın bir parçasıymış. "*Hayâ imandandır*"[57] dedi; yani sen birinden utanıyorsun, ondan hayâ ediyorsun o da imandan bir parçaymış ve her hayâ ettiğinde sana bir iman kazandırıyormuş, imanını katlıyormuş, imanının hayâ bölümünü katlıyormuş. Her ne olursa olsun hepsi imana destektir, imanı artırır. 73 parça, şube; yani yaptığın her şey imana dâhildir, imanını artırır.

---

[53] Şura /20
[54] İbrahim /51
[55] Buharı, îmân, 3
[56] Müslim, taharet 1; Darimi, Vudu 2; Müsned, 5/ 342,344; Acluni, Keşfu'l-Hafa, 291
[57] Zevaid, H. No: 12706

Yapmazsan tarlayı ekmemiş olursun, hiçbir şey de biçemezsin. Onun için kitabımızı elimize alıyoruz, kitabımızı gönlümüze alıyoruz ve neler yaptığımıza bakıyoruz.

Allah Leyl Suresi’nde “Allah cemalini isteyerek yaptığınız bir iş varsa bu nimete, mükâfata layıktır. Ona vereceğiz ve onu razı edeceğiz” dedi. Gerisi için bir şey yoktur. “Sadece benim için, benim zatım için, cemalim için yapmışsan tamamdır yoksa yaptığını kabul etmiyorum” dedi. “Bunun dışında mükâfata layık olan hiçbir şeyiniz yoktur” dedi. O zaman önce rabbinin cemalini dilemeyi öğrenmen lazım.

Şimdi söylüyoruz, “Allah’ın cemalini istemek lazım diyoruz,” bize karşılığında ne diyorlar? -“Böyle bir şey yoktur.” “Allah’ı sevmek lazım” diyoruz, yine; “böyle bir şey yok, inandık, iman etmişiz tamamdır” diyorlar. Yani işin temeli yok. İyi de bak Allah öyle söylemiyor; yani sen bunu söylerken neye dayanarak söylüyorsun! Allah böyle söylemişken ve sen mü’min olduğunu iddia ederken bunu nasıl inkâr ediyorsun, buna nasıl itiraz ediyorsun!

Allah “bunun dışında nimete layık bir şey yok” dedi. Eğer sen seni yaratanı sevmezsen, onu istemezsen; senin onun huzuruna layık neyin olabilir! Eğer sen “cenneti istiyorum” diye ibadet yapıyorsan bunun içinde Allah yoksa, iman yoksa bunun içinde nefsi sevmek vardır, nefsin arzusunu ve isteğini sevmek vardır, onun peşinden gitmek, onun için çaba gayret sarf etmek vardır. Allah; “benim için ibadetini yap” dedi. Seni yaratan Allah buna layık değil midir! Sevilmeye, istenmeye, cemalinin istenmesine layık değil midir! Eğer Allah’ı sevmiyorsan, istemiyorsan onu tanımıyorsun ya da onu tanımaya tenezzül etmiyorsundur.

Allah insana kendi ruhundan nefhetmiştir. "**Nefehtu fihi min ruhi**"[58] kişi buradan anlamalı ki Allah'a nasıl yakındır, Allah onu nasıl seviyor, o Allah'a nasıl halife olmuş, Allah'a nasıl ayna olmuş, bunu anlamaya, tatmaya çalışmalıdır. Bunun için kişinin dışarıdan bir şey kazanması, alması gerekmiyor. Ruh zaten sahibine âşıktır. Kişiye düşen sadece onunla olmak, kendi ruhuyla olmaktır.

Eğer sen kendi kendinle beraber olamıyorsan, sadece dışarıyı görüyorsan Allah'ı bulman mümkün değildir, onu anlaman, tanıman mümkün değildir. Bunun nedeni senin kendini anlayamamandır. Kendini anlayabilmen için içeri doğru bakman gerekir, gönlüne bakman gerekir. Bir kul bunu tek başına yapamayabilir, zorlanabilir; ama onu yaratan bunun böyle olduğunu zaten biliyordur. Allah'ı sevmeyi hep beraber öğreneceğiz inşallah.

Mesela Allah; "**secde et yaklaş**!"[59] Dedi. Secde ediyoruz ama Allah'a yaklaşamıyoruz. Demek ki burada bir sorun var. Hatta yaklaşmadığımız gibi bir süre sonra secde de edemiyoruz, secde etmekten yoruluyoruz.

Peki, bunun nedeni nedir?

Bir arabanın yürüyebilmesi için ona benzin gerekir. Arabaya benzini koymadan, arabayı iteleyerek zorla götürmeye çalış, o arabayı nereye kadar götürebilirsin? İbadet de işte böyledir. Seni taşıyan aşk yok, muhabbet yok. Hâlbuki muhabbetin seni taşıması, sana secde ettirmesi gerekirdi. Sen ise zoraki secde etmeye çalışıyorsun. Bir süre sonra yorulursun. Arabayı iteledin iteledin ama araba artık gitmiyor; çünkü benzini yok. Gönle, ruha;

---

[58] Hicr /29
[59] Alak /19

nur lazım, aşk lazım, Allah’ın muhabbeti lazım ki seni Allah’ın huzuruna (miraca) taşısın. Öyle zorla itelemekle olmaz, zoraki ibadet olmaz. Öyle başlarsın ama o öyle devam etmez, etmemelidir. Gerçek manada secdeyi yapıp o muhabbeti kazanman lazım. Allah her şeyi bir vesileyle yaratır, yapar ve verir. Muhabbeti de bir vesileyle verir.

Kıyamet Günü kitabımızı elimize aldığımızda göreceğimiz şey hayat filmimizdir, hayatımızın filmidir. Herkes kendi hayatının başoyuncusudur, başrolde oynuyor demiyoruz, başoyuncusudur diyoruz. O kitapta, filmde göreceği; “kimlere uymuş, hangi yollarda yürümüş, bunu yaparken niyeti neymiş, ihlası ne kadarmış, yaptıklarını kimin rızasını gözeterek yapmış hepsi orada mevcuttur.

Ama o, onun kitabı, onun filmidir ve başoyuncu da kendisidir. Yanında bir peygamber olsa bile yine bu böyledir. Ne kadar onunla beraber olmuş, hayatı ne kadar onunla beraber yaşamış, ne kadar ona uymuşsa o yine kendi hayatıdır, peygamberin hayatı değil.

Bizim de bu dünyadayken kitabımıza, hayat filmimize bakmamız gerekir. “Nerede güzel yapmışız, nerede doğru yapmışız, yanlışlarımızı nasıl düzeltebiliriz” diye bir bakıp, tefekkür edip, hesaba çekilmeden evvel kendimizi hesaba çekmemiz gerekir. İnşallah, bu tefekkürü hep beraber yapacağız.

Allah’ın E’âla ismine şirk koşmamak için bir çare vardır. Allah ayeti kerimede bunu şöyle buyuruyor; **Yâ eyyuhâllezîne âmenû in tensurûllâhe yensurkum ve yusebbit akdâmekum**:[60] “Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım ederseniz o da size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar.”

---

[60] Muhammed /7

Yapman gereken şey neymiş?

İlayi kelimetullah için çalışmakmış. “Siz Allah’a yardım ederseniz” dedi. Allah’a yardım etmek demek ilayi kelimetullah için çalışmak demektir. İlayi kelimetullah demek e’âlayi kelimetullah demektir; yani Allah’ın sözünün, kelimesinin, isminin yücelmesi, gönüllerde yüce durması, anlaşılması için çalışmak, çaba gayret, sarf etmek demektir ve böyle yaparsanız “Allah da sizi yüceltir ve sizin ayaklarınızı sıratı müstakimde sabit kılar, günahlarınızı da mağfiret eder” dedi.

Yoksa bu hastalıktan hiç kimse kurtulamaz.

E’âla olmak hastalığından, “ben” deme hastalığından, “ben büyüğüm, ben bilgiliyim, ben mü’minim, ben Müslüman’ım, ben cennetliğim, ben yüceyim” deme hastalığından hiç kimse kurtulamaz. İnsanın bu hastalıktan kurtulması için ne yapması lazım? E’âlayi kelimetullah için çalışması lazım, çaba gayret sarf etmesi lazım. Bunu yaparsa görür ki en aşağıdadır. Hiçbir şekilde hiçbir şeyle hiç kimseye hiçbir üstünlük taslamaz. Allah ona en yüksek makamı vermiş olsa bile, mahlûkata karşı en ufak bir üstünlük hissetmez ve bunu hiçbir şekilde de tatmaz.

Çünkü o, Allah’ın kelimesi gönüllerde yücelsin diye çalışır. Nitekim bu kelime bir gönülde yücelirse, o gönül sahibini yüceltir. Onun derdi de budur. Onun derdi; Allah’a kul olmaktır. Allah’a kulluğa davet etmektir. Kendisiyle beraber olanları, kendisini dinleyenleri Allah’a kul yapmaktır.

Onun için nerde olursak olalım hayatımızın her anında mutlaka Allah’ın sözünün geçerli olması gerekir. Her konuda “acaba rabbim nasıl yapmamı ister, nasıl yaparsam rabbim benden razı olur” dememiz gerekir ki rabbimizin kelimesini

yüceltmiş olalım. Bir de bunu birilerine tavsiye etmemiz, öğretmemiz ve onları bu kelimeye davet etmemiz gerekir.

Ama biri "bana göre, bence" diyorsa ya da "falancaya göre" diyorsa e'âla olan rabbini unutmuş, yok saymış demektir. Başka e'âlalar kendine bulmuş demektir. Eğer biri Allah'ın E'âla ismine iman ederse Allah'tan başka şeylere kul olmaktan, âbd olmaktan kurtulur. Yoksa birinin başka şeye kul olmaktan kurtulması hiçbir şekilde mümkün değildir.

İman demek Allah'tan emin olmak demektir. Allah, mü'minleri anlatırken de öyle buyuruyordu; "**onlar Allah'a bütünüyle tevekkül ederler (güvenirler)**,"[61] dedi. Eğer biri Allah'a iman etmişse Allah'a güvenir. E'âla olan rabbine güvenir ve bu güven her konudadır. Eğer biri Allah'a güvenmiyorsa Allah'ın e'âla olduğuna iman etmediği içindir.

E'âla; yüce, en yüce, hem mevki olarak hem de makam olarak tek yüce demektir. İkisi birbirinden farklıdır.

Yüce demek yukarıda demek değildir. Mesela bulunduğumuz yerden bize göre başımızın üzerinde olan şey yukardadır; fakat birinin aydan dünyayı seyrettiğini farz edelim, dünyanın dört bir tarafında insanlar vardır. Birinin yukarıda dediği öteki için aşağıdadır. Onun için Allah evvel, ahir, zahir ve batındır. Zamandan ve mekândan münezzehtir. Bu yüzden e'âla deyince, âli deyince, müteâli deyince bu, zahiri olarak yukarıda olmayı ifade etmez. Bu üçü de Allah'ın isimleridir ve Allah zamandan, mekândan münezzehtir. "**Allah size şah damarından daha yakındır**,[62] "**ne yana dönerseniz dönün Allah'ın vechi ordadır**"[63]

---

[61] Enfal /2
[62] Kaf /16
[63] Bakara /115

dedi. Çünkü yukarı aşağı, sağ sol, ön arka, sınırı olan şeyler için geçerlidir. Sağın bittiği yerde sol başlar. Solun bittiği yerde de sağ başlar.

Mesela şu anda bulunduğumuz duruma göre siz benim önümdesiniz ama ben de sizin önünüzdeyim. Aslında tam birbirimize karşı ters durmuşuz. Yaratılmış mahlûk için bu böyledir;[64] ama Allah için yön düşünmek bile meseleyi anlamamaktır. Zaten zamansızlığı, mekânsızlığı akıl almaz, kabul de etmez. Bu yüzden Allah'ın zatı hakkında tefekkür edilmez. Zamanla, mekânla kayıtlı olan akıl; zamansızlığı, mekânsızlığı anlayamaz, kavrayamaz.

Bütün varlık Allah'ın isimlerinin tecellisinden meydana gelir ve Allah varlığı böyle yaratmıştır. Varlığın en küçük parçası atomdur. Atomun çekirdeğinin etrafında dönen proton ve nötronların hareket ve sayılarına göre madde meydana gelir ve hepsi de hareketten ibarettir. O da kendi içinde hareketten meydana gelir; yani hareket yoksa hiçbir şey yoktur, sıfırdır.

Aynı şekilde her şey Allah'ın isimlerinin nurundan meydana gelir. Hepimiz Allah'ın kudret deryasının içindeyiz. Onun için buyurdu; "**ne yana dönersen dön rabbinin vechi ordadır**." Bu durumda herkese düşen, rabbinin vechini istemektir.

Ne yana dönersek dönelim onun vechiyle karşı karşıyaysak, onunla muhatapsak, bize her an muameleyi o yapıyorsa, bizi varlıkta o durduruyorsa, bizi varlığıyla diri tutan oysa, dirilten oysa, onunla görüyor, onunla işitiyor, onunla duyuyorsak, onunla diliyor, onunla seviyorsak bizim ondan başka bir şeyim yokmuş! Bizim onu yok saymamız kendimizi yok saymamızmış! Onu

[64] Bu sohbetin yapıldığı esnada hocamız, dinleyicilerin pozisyonlarıyla ilgili somut bir örnek vermiştir.

unutmak kendimizi unutmakmış!

Onun için Allah ayeti kerimede buyurdu; "**o ayetlerimizden yüz çevirenler, bizi unutanlara biz de onları onlara unuttururuz**."[65]

Allah'ı unutmak demek kendini unutmak demektir. Allah'ın kıymetini bilmemek, kendi kıymetini bilmemek demektir. Allah'ın kendisine bahşettiği şerefi korumamak, onu taşımamak, kendi kendine zulüm, kendi kendine hakaret etmek demektir ve bu hakaretin en büyüğüdür. Bir insanın, rabbini unutmasıyla "ben köpeğim" demesi arasında hiçbir fark yoktur. Nitekim kişinin rabbini ciddiye almamasıyla, onun yolunda yürümemesiyle, onun vahyini ciddiye almamasıyla bir eşek gibi davranması aynı şeydir. Bu kişi "ben eşeğim" deyip eşeklik yapsa onun için daha hayırlıdır. Allah böylelerinin halini anlatırken Kıyamet Günü onlar; **"keşke toprak olsaydım (keşke köpek olsaydım, keşke eşek olsaydım) diyecekler!"[66]** Eşek olmayı da köpek olmayı da kabul edecekler!

Ama Allah ayeti kerimede; "**onlar hayvan gibidir, hatta hayvandan daha aşağıdır**"[67] dedi. Köpek bile olamamış… Hayvan bile olamamışlar!

Bunlar kimlerdir?

Allah'ın ayetlerini yalanlayanlar, inkâr edenler, iman etmeyenler, Allah'ı, rabbini, sahibini dinlemeyenlerdir. Her şeyini, varlığını borçlu olduğu rabbini ciddiye almayanlardır. Nasıl ki ahirette perde açılınca bu böyleyse, şimdi de bu böyledir. Arada hiçbir fark yoktur.

---

[65] Zuhruf /36, Araf /51
[66] Nebe /40
[67] Araf /179, Furkan /44

Biri Allah'ı ciddiye almıyor, "benim rabbim e'âla'dır, en yüce olan rabbimin kelâmıdır, en yüce olan rabbimin gösterdiği yoldur, en büyük makam e'âla olan rabbime secde etmek, ona âbd olmaktır" demiyorsa onun köpekten, eşekten, domuzdan hiç farkı yoktur; ama köpeğin de kendine göre bir şerefi, bir zikri, bir vazifesi vardır. Köpeğe hakaret olsun diye bunu söylemedim, insana göre köpek yani.

Eğer Allah, kendini sevdiği, sana bakınca kendisini görmek istediği için kendisine ayna olasın diye seni yaratmışsa, seni böyle bir şerefe nail etmiş, seni mahlûkatın en şereflisi yapmışsa; sen de kendi şerefinden, Allah'ın sana bahşettiği şereften yüz çevirip Allah yokmuş gibi yaşıyorsan, konuşuyorsan, davranıyorsan işte o zaman şeytan bile senden kaçar.

Şeytan bile; **"ben senin yaptığını yapamam, ben âlemlerin rabbinden korkarım"**[68] der.

Neden?

Şeytan Allah'ın emrine bir kere karşı gelip secde etmedi, kovuldu. Kendine göre, aklına göre secde etmeme bahanesi de vardı. "**Ben bu çamurdan yarattığına nasıl secde ederim**,"[69] dedi.

Aslında ne demek istedi?

Allah'a; "secde edilmeye layık olan sensin" dedi. İblis, zaten Allah'a secde ediyordu. Hiçbir şekilde de itiraz etmemiştir. Hz. Âdem için; "ben buna secde etmiyorum, secde edilmeye bir tek sen layıksın" dedi. İşte peygamberi kabul etmeyenler, mürşidi kâmili kabul etmeyenler iblisin bu söylediğini söylerler.

---

[68] Haşr /16
[69] İsrâ /61

Bu haldeki insanlar ne der?

"Ben sadece Allah'a itaat ederim, bana Kur'an yeter, sen de kıl namazını otur evinde" derler. İyi de senin bu kulluğu öğrenmen lazım. Nasıl ki bir işi, bir sanatı öğrenirken gidip ustasından ders alıyorsan, Allah'a kul olmanın da ustalığı vardır. Peygamberler, veliler Allah'a kul olmanın ustalarıdır. Onlar bize Allah'a nasıl kul olmamız gerektiğini öğretir.

Mürşidi kâmil bu demektir, kulluğu öğreten, kulluğu tattıran, yaşatan demektir. Sen ondan kulluk öğrendiğinde. Şeytan hemen devreye girer; "kul ile Allah arasına kimse giremez" der; lakin kendisi giriyor. Allah'a; "**senin sıratı müstakimin üzerinde oturacağım**"[70] demedi mi? Kendisi kul ile Allah arasına giriyor, sıratı müstakimde oturuyor; ama biri, şeytanı rahatsız edecekse, ona "kalk buradan diyecekse" hemen "bak Allah'la aranıza girmiş, sen kendi kendine kulluğunu yap tamamdır" der. Kendi kendine kulluk tamam olsaydı Allah, peygamberleri göndermezdi!

Yanlış yapıyorsak yanlışlarımızı düzeltmeye çalışmamız lazım. Ya da bazı arkadaşlar hiçbir şey yapmıyor, yapamıyor. Üç türlü korku vardır, demiştik. Haşyet, havf bir de vehm. Bu arkadaşlar vehm halini yaşıyor. Tabiri caizse dizinin bağı çözülmüş, eli ayağı dökülmüş ayakta duramıyor. Hiçbir şey yapamıyor.

Bu haldeki arkadaşların ne yapması lazım?

Secdeye kapanıp Allah'a "benim e'âla rabbim sensin, sen subhansın. Ben hatalıyım, kusurluyum, acizim. Bana yardım et ya rabbi! Ben bir şey yapamıyorum, kulluğumu yapamıyorum, seni

---

[70] Araf /16

zikredemiyor, seni tesbih edemiyor, sana hamd edemiyor, sana secde edemiyor, yolunda yürüyemiyorum; ama ters tarafa döndüğümde, şeytanın yoluna döndüğümde yürüyorum. Bana yardım et ya rabbi" demesi lazım.

Rabbine sığınıp; "sen benim e'âla olan rabbimsin, mülk senindir, kuvvet senindir, her şey senin elindedir. Gönlümü kendine çevir, kendinden başka tarafa gönlümü çevirme ya rabbi! Huzuruna geldiğimde asi olanlardan olmak istemiyorum. Sana şirk koşanlardan olmak istemiyorum. Sana hainlik yapmış olanlardan olmak istemiyorum. Kendi kendime zulmedenlerden, ihanet edenlerden olmak istemiyorum. Bana yardım et ya rabbi! Benim senden başka gidecek yerim yoktur. Sen bana yardım etmezsen kimse bana yardım edemez; ancak sen bana yardım edersen ben kurtulurum. Sen benim rahman ve rahim olan rabbimsin. Her ne yanlış yapmışsam, benim bu halime hangi yanlış sebep olmuşsa ona tövbe ediyorum. Onun için senden mağfiret diliyorum ya rabbi! Ne ki beni yere çökertip beni yere yapıştırmışsa, dizimin bağını çözmüş, senin yolundan yürütmüyorsa, hangi yanlışım, hangi günahım buna sebep olmuşsa bunun için istiğfar ediyor, bunun için tövbe ediyor, bunun için sana sığınıyorum ya rabbi! Beni yolunda yürüt. Eğer bu yanlışım devam ediyorsa bu yanlışı bilmem ve bu yanlıştan kurtulmam gerekiyorsa o yanlışımı da bana öğret ya rabbi! Bana öğret ki o yanlışı bir daha yapmayayım. Eğer o olmuş bitmiş bir yanlışın ağırlığıysa onu da hiç olmamış gibi mağfiret et, sil ya rabbi" demesi lazım.

Hiç kimsenin Allah'a gitmekten başka çaresi yoktur. Ona iman etmekten, onun rızasını, dostluğunu, cemalini istemekten başka gideceği bir yol yoktur. Ona gitmeyenler, gidemeyenler cehenneme yuvarlanır; çünkü gidecek başka yer yoktur.

Kendimizi hiç kandırmayalım. Böyle bir şeylerin peşine

takılıp hayatımızı sarf etmeyelim, boş yere heba edip çöpe atmayalım, atmamamız lazım. Hayatımızı dünyaya, insanlara göre değil Allah'a göre yaşamamız lazım. Gözümüzü, gönlümüzü Allah'ın rızasından ayırmamamız lazım.

Eğer böyle olursa işte o zaman Allah'a kulluğu kabul etmişiz demektir. Yoksa nefsimize kul olmuşuz, nefsimizin peşinden gidiyoruz demektir. Kul kuldur, hiçbir şekilde kulluktan kurtulmaz, kurtulamaz. İnsan ya Allah'a kul olup diğer mahlûkata kul olmaktan kurtulur ya da nefsine, şeytana kul olur. İkisinden biridir, başka seçenek de yoktur.

Kendimize bir bakalım, hayatımızı neyin peşinden koşarak yaşıyorsak kulluğumuz onadır. Allah'ın rızasını gözeterek koşuyor, hayatımızı öyle yaşıyorsak, derdimiz Allah'ın rızası, Allah'ın dostluğu, Allah'ın cemaliyse Allah'a kul olmayı kabul etmişiz ve Allah yolunda yürüyoruz, demektir. Ölürsek Allah bizi bir veli gibi karşılar; çünkü o yolda, onun yolunda ölmüşüzdür.

Ama başka tarafa gidersek, istersek gece gündüz ibadet edelim, Allah yolunda yürümezsek eğer hesabımız çok çetin ve çok ağırdır. Daha doğrusu Allah'a iman etmemişizdir.

Benim bunu söylemiş olmam mutlaka bir sorumluluğu gerektirir. Allah benim bu söylediklerimin hesabını bana sorar. Eğer benim söylediğim doğru değilse bunun hesabını; "niye kullarımı böyle korkuttun" diye, bana sorar.

Biri Allah'ı kabul etmemişse âlemlerin rabbi olan Allah da onu kabul etmez. Allah kelamında; "o beni sevmiyorsa, o beni istemiyorsa, onun derdi benim rızamı kazanmak değilse, başka bir şeyi bana şirk koşuyorsa onu nasıl kabul edeyim!" der. Öyle söylüyor… "Böylesine saygısız, böylesine terbiyesiz, böylesine

küstah birini kul olarak nasıl kabul edeyim! Nefsinin söylediğini, şeytanın verdiği vesveseyi ya da birilerinin söylediğini benim sözümün önüne koyuyor. Bu beni nasıl rab olarak kabul etmiş!" diyor. Bunları ben değil Allah söylüyor, ben de onun söylediğini söylüyorum.

Eğer biri Allah'ı kabul etmezse Allah da onu kabul etmez. Biri Allah'ın rızasını gözetmezse Allah da onu razı etmez. O kişi Allah'tan razı olunmayı bekleyemez. Bekliyorsa kendi kendine hayal kuruyor, demektir. Sen ki kısacık dünya hayatını ebedi bir hayata tercih edemedin! Allah'ın senin için tercih ettiğini sen kendin için tercih edemedin. Allah'ın senin için sevdiğini sen kendin için sevemedinse kendi kendine; "Allah beni cennete koyar" diye hayal kuruyorsun demektir.

İnsanın en kötü hali Allah'ı beğenmemektir, Allah'tan razı olmamaktır; yani Allah'ı e'âla olarak kabul etmemektir.

Rabbimizi e'âla olarak kabul edersek nasıl bir halde oluruz?

Şükür halinde oluruz. Allah'ın bize ikram ettiği her türlü nimetini görüp şükür halinde oluruz. Sevmediğimiz, beğenmediğimiz bir sıkıntı, bir hastalık olduğunda, bize bir musibet bela geldiğinde onu Allah'tan bilip sabrederiz. "Rabbim mutlaka gerekeni yapar" der ve buna iman ederiz.

Ama her birimiz kendimizi hesaba çektiğimizde rabbimizin nimetlerine karşı, ikramlarına karşı gerçekten şükürsüz olduğumuzu görürüz, nankörlüğümüzü görürüz. Allah; "dileyen şükretsin, dileyen küfretsin" "**Dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun**"[71] dedi. Hiç fark etmez, tercih sizindir dedi. Öyle buyurdu… Şükürle imanı, nankörlükle küfrü bir araya koydu, "ikisi aynıdır"

---

[71] Kehf /29

dedi.

Eğer biri Allah'a şükrediyorsa onun bir gönül sevinci, bir gönül muhabbeti vardır.

Böyle biri ne der? -"Rabbim benimle beraberdir, bana benden daha yakındır. Bütün varlığım onunla vardır, ben onunla diriyim, kendinden bana hayat vermiştir. Sıfatlarıyla, isimleriyle bana tecelli eden odur. Bendeki bütün sıfatlar ona aittir. O bana benden daha yakındır." der.

Birine ya da bir şeye kulun kendisinden daha yakın ne vardır?

Onun hakikati vardır. İnsanın hakikati Allah'tandır.[72] Allah öyle söyledi. Yetmedi… "**Ne yana dönersen dön rabbinin veçhi ordadır**"[73] dedi. Ve sen her anda onunla muhatapsın. "**Allah dilemeyince ağaçtaki yaprak düşmez**"[74] dedi. "**Allah her şeyi bilendir. Açığı da gizliyi de bilendir**."[75] "**Göğe çıkanı da yere ineni de bilendir**."[76] "Toprağın dibinde kaç tane habbe vardır, hangisi yeşerecek onu bilendir. Sadece yerin üstündekini değil" dedi.

Peki, Allah neyle biliyor?

Allah onu bizim bildiğimiz gibi değil, onu onunla biliyor. Allah bizi bütün mahlûkattan üstün tutmuşsa, şerefli kılmışsa, ekrem kılmışsa, kerim kılmışsa, en büyük ikramı bize yapmışsa, hadisi kutside buyurduğu üzere; *"her şeyi senin için, seni de*

[72] Hicr /29
[73] Bakara /115
[74] En'am /59
[75] E'âla /7 Ahzab /54
[76] Sebe /2

kendim için yarattım"[77] demişse, bizim ne yapmamız lazım?

Allah ne yapmamız gerektiğini buyurdu ayeti kerimede; "**De ki: namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin rabbi olan Allah içindir**."[78] Bunu söylememizi istedi, böyle olmamızı istedi.

Bir de ne buyuruyordu; "**de ki: Size tek bir nasihatim var; nerde olursanız olun, ister tek başınıza ister başkalarıyla beraber olun, Allah'ın huzurunda olduğunuzu unutmayın**"[79] dedi.

Allah unutulmaya gelmez. Unuttuğumuz anda Allah'tan mahrum kalırız. Peki, rabbimizi hatırlayınca bizde ne olması gerekir? -Hatırlayınca bizde şükür, hamd, muhabbet, aşk ve vecd halinin olması gerekir. Sen ki rabbinle berabersin, rabbinin huzurundasın. Senin her şeyi unutman gerekir, senin kendini unutman gerekir. Eğer Allah'ı razı edersen Allah da seni razı eder. Sen Allah'ı seversen Allah'ın sevgisine de layık olursun; ama sevmek, rıza ispat ister. İmtihan da bunun içindir. Allah kullarına kazanma imkânı tanıyor, "haydi, bana olan sevgini ispatla" diyor. Allah verdiği nimeti kulunun üzerinde görmek ister. En büyük nimet de iman nimetidir. O halde imanımızı üzerimizde göstermemiz lazım, imanımızın üzerimizde görünmesi lazım.

İman, Allah'ı sevmektir, her şeyden çok, canından da çok sevmektir. Âşık biraz vecd halinde olmalıdır. O aşkı, muhabbeti üzerinde göstermelidir. O muhabbeti üzerimizde gösterelim. Öyle ki iman nimetine, varlık nimetine şükretmiş olalım. Kendini bize tanıttığı için Allah'ın marifetine şükretmiş olalım. Yoksa bir avuç toprağa boğulursak, onun altında ezilirsek Allah'ın bizi bize

---

[77] El-Menhec-ul Kaviy, C.5, S.516; İlm-ul Yakin, C.1, S.381.
[78] En'am /162
[79] Sebe /46

tanıttığı gibi kendimizi tanımamış oluruz, kendimize hakaret etmiş, kendimize zulmetmiş, kendi kendimize hainlik yapmış oluruz.

Mesela bir örnek vereyim; sürekli ibadet halinde olan biri bütün ibadetleri yerine getirsin; ama şükürsüz olsun. Allah'a şükretmesin, rabbine karşı nankör olsun ve rabbinden razı olmasın. Allah'ın kendisine yaptığı muameleyi kabul etmesin, edemesin. Dili ne söylerse söylesin lakin gönlündeki hali böyle olsun. Başka biri de her türlü yanlışı yapsın ama rabbine karşı boynu bükük olsun, rabbinden razı olsun. Allah katında bunlardan hangisi kıymetli ve değerlidir?

Tabi ki imanlı olan; çünkü Allah'a şükür imanın yarısıdır, öteki yarısı da sabırdır. O ibadet edenin, ibadet ettiğini zannedenin imanı yoktur! Yani şükürsüz, sabırsız biri gece gündüz ibadet halinde olmuş olsa bile; o en kötü haldeki biri rabbinden razıysa, şükrediyorsa bilelim ki Allah katında üstün olan o şükredendir; çünkü o, rabbinin kudretini anlamış, kuvvetini anlamış, mülkün sahibi olduğunu anlamış ve Allah'ın muamelesine sabrediyordur, şükrediyordur. Böyle biri üstündür ve Allah'a da yakındır.

Nitekim Allah'a yakınlık iman ile, takva iledir. Allah'a isyan etmemekle, itiraz etmemekledir. Onun için şükürsüz biri nankör biridir. Sabırsız biri isyankâr biridir.

Söylemeyi kendime yakıştıramadım; ama söyleyeceğim. Biri şükretmiyor, sabretmiyorsa, gece gündüz ibadet halinde de olsa; o meyhanedekiler, gece gündüz içenler onlardan daha kıymetli, daha değerlidir. Yetmez, bir de bedenini satan kadınlar var ya işte onlar dahi böyle birinden daha iyidir. Yeminle söylüyorum daha iyidir.

Bununla ilgili Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir örnek veriyordu, buyurdu ki;

"Beni İsrail'den bir kadın vardı, âbid (ibadet ehli) bir kadın. Her ne olduysa eve kedisi bir zarar vermişti. O da kediyi bir odaya kapattı, kedi susuzluktan öldü. Bu kişi cehennemlik oldu. Sırf bundan dolayı cehenneme gitti"[80] *dedi.*

Bir hayvana, kedisine merhamet etmediği için… Bu kedi meselesi değil yalnız! Bu kedi olur, inek olur, eşek olur o fark etmiyor. O kadının merhameti yokmuş ondan dolayı cehenneme gitti, dedi.

Buyurdu ki yine;

"Beni İsrail'den de bir kadın vardı, bedenini satarak geçinirdi. Bir yolculuk esnasında yolcular mola vermişti. Herkes kendisine kuyudan su çekip ihtiyaçlarını giderdi. Orda bir de köpek vardı. Köpek o kadar susamıştı ki ıslanmış kumları yalıyordu. Kadın bir şey bulamayınca ayakkabısını ve belinden de kuşağını çıkarıp, kuyudan su çekti ve köpeği suladı. Bu kadın, bedenini satarak geçinen bir kadındı ve Allah onun bu tavrından dolayı onu cennete koydu."[81]

Yani önce iman…

O, Allah'ın bir mahlûkatına merhamet edip cennete gitti. Öteki, Allah'ın bir mahlûkatına merhamet etmediği için de cehenneme gitti. Demek ki önce birbirimize merhamet etmemiz lazımmış, merhamet…

---

[80] Buhârî, Bed'ü'l-Halk 17, Şirb 9, Enbiya 50; Müslim, Birr 151, 2242
[81] Müslim, Tövbe 155, (2245)

Eğer biz; birini eleştiriyor, çekiştiriyor, kötülüyor, yeriyorsak, gıybetini, dedikodusunu yapıyor, ona iftira atıyorsak biz ona merhamet etmiyoruzdur. Biz ona küfrediyor, ona beddua ediyoruzdur; çünkü yaptığımız her gıybet, her dedikodu bir bedduadır.

Bu nedenle Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

"Gıybet, zinadan daha kötüdür"[82] *daha beterdir, dedi*.

Doğru olsa bile birini çekiştirmek, yermek, küçümsemek, zinadan beterdir, dedi. Bir de gıybet ederken eğer bir fitneye sebep oluyorsak, Allah; "**fitne adam öldürmekten deha beterdir**"[83] buyurdu.

Yani böyle biri cinayet işlemiş haberi yok, dedi.

Allah'ı, resulünü ve Allah'ın kelamını ciddiye alıyoruz. Gıybet etmekten kendimizi koruyor, muhafaza ediyoruz. Birilerini çekiştirmekten, küçümsemekten, gıybetini yapmaktan uzak duruyoruz.

Birileri bunu ibadet zannedebilir. Nitekim birileri bunu yaparken, ibadet mantığıyla yapıp diyor ki; "Allah'tan yana durmuşum, bu ibadettir." Bunu ona kim söylüyor? -Şeytan söylüyor; çünkü şeytan dostlarına vahyeder.[84] Şeytan ona diyor ki; "sen Allah'tan yana durmuşsun, onun için senin bu yaptığın ibadettir. Başkasına hakaret etmen, küfretmen, küçümsemen ibadettir." diyor. Şeytan ona böyle söylüyor. O da bu haliyle mü'min, Müslüman olduğunu zannediyor. Hatta kendini bir de en

---

[82] Kenzul Ummal, 3:589 No: 8043
[83] Bakara /191
[84] En'am /121

önde zannedip bu haliyle başkalarına da yol göstermeye çalışıyor. "Ben doğru yapıyorum hadi siz de gelin bana uyun." diyor.

Bir daha söyleyeyim; Kim Allah'ın kullarına, mahlûkatına merhamet ederse Allah'ın rahmetini hak eder. Allah da ona, o mahlûkata nasıl muamele etmişse öyle muamele eder, rahmet eder. Kim onun kullarına, mahlûkata ikram ederse ikramı hak eder. Ona karşı yanlış yapıp suç işlediklerinde affederse onun da işlediği suçu Allah affeder. Kim de Allah'ın kullarına yardım ederse, destek olursa, sıkıntısını giderirse Allah da onun sıkıntısını giderir.

Ama kim bunları görmezden gelirse Allah ne buyurdu;

"**Kim ayetlerimizi unutursa, bizi unutursa biz de (Kıyamet Günü) onu unuturuz**."[85] Kim bunu yok sayarsa, "beni ilgilendirmez" derse Allah da onu yok sayar.

Onun için ne buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Kıyamet Günü bir kulu huzura getirip hesaba çekerler. Allah ona buyurur ki; 'ben açtım sen beni doyurmadın, suya ihtiyacım vardı sen bana su vermedin, elbisem yoktu sen beni giydirmedin, hastaydım sen beni ziyarete gelmedin.' Kul diyecek ki; 'ya rabbi sen bunlardan münezzehsin. Niye beni böyle hesaba çekiyorsun?' Allah da buyurur; 'Ben sana imkân verdim, imkânın varken falan kulum hastaydı onu ziyaret etmedin. Falan kulumun elbisesi yoktu onu giydirmedin. Falan kulum açtı sen onu doyurmadın. Falan kulum suya ihtiyacı vardı ona su vermedin. Sen bilmez misin ki ben kulumla beraberim. Ona yapsaydın bana yapmış olurdun.'*[86] İşte Allah'ın kuluna verdiği kıymet değer budur, Allah her anda kuluyla beraberdir. Allah, kullarını kendisiyle birleyip; "ben oyum, ona

---

[85] Araf /51
[86] Müslim, Birr, 43

yapsaydın bana yapmış olurdun" diyor.

Kul bu şerefi anlamalıdır. Allah'ın kendisine verdiği bu değeri, bu şerefi kabul etmelidir. Diğer kullara da bunu vermelidir. İnsan kendisine bu şerefi, bu değeri vermeyince başkasına da veremez.

Biri bir kulun kalbini kırdığında, isterse o gayrimüslim olsun; o, Allah'ın kuludur. Hiç kimsenin bir başkasının hesabını görme hakkı yoktur. Kimse böyle bir hakka sahip değildir. Allah hiç kimseye böyle bir hakkı tanımaz. Biri bir kulun kalbini kırarsa o kalpten Allah'ın gazabını alır, bir kulun kalbini sevindirirse de o kalpten Allah'ın sevgisini kazanır. Allah'ın âdeti böyledir, ölçü böyledir.

Ya doğru yaparız, Allah'ın bizden istediği gibi yapar öyle olmaya çalışırız ya da kendi kendimize bir din üretir, kendi kendimize hayal kurarız. Cennetin hayalini kurarız.

Sadece doğru yerde olmak hiç kimseye hiçbir şey kazandırmaz. Doğru yerde doğru yapman lazım. Doğru yerde doğru yapmıyorsan bir şey kazanamazsın. "**Herkese çalışmasının karşılığı vardır**"[87] buyurdu. Yani "kim eliyle neyi kazanmışsa ona o vardır" buyurdu.

Nasrettin Hoca için anlatırlar; eskiden köy yerinde taştan oyma şeyler vardı, içinde bulgur döverlerdi. Bulguru iki kişi döverdi, biri kaldırınca öteki de tokmağı indirirdi. İki kişi böyle çalışırken,

Başka biri gelip dedi ki;

---

[87] Necm /39

- Ben de dövmek istiyorum.

Bunlar para karşılığı bulguru dövüyorlarmış… O ikisi;

- Yok demişler ancak bize yeter. Zaten fazla bir şey kazanmıyoruz.

O iki kişi bulguru döverken o da onların yanında durmuş, bir yere gitmemiş seyretmiş onları. Bunlar bulguru dövüp işi bitirmişler. Paralarını aldıklarında ise o üçüncü adam;

- Ben de sizin ortağınızım, ben de buradaydım. Siz tokmağı kaldırıp indirirken ben de "hah, hıh" deyip size destek verdim, demiş.

Bunlar olmaz deyip tartışmışlar. Sonra hocaya gidip ona durumu anlatmak için hocanın yanına varmışlar.

Çalışan iki kişi;

- Bu çalışmadı, hiç bir şey yapmadı. Biz ona sen burada bekle, demedik ama bekledi, adam biz tokmağı indirip kaldırırken "hıh, hah" dedi. Şimdi ortağımız olduğunu söylüyor. Yorulan biziz, ortak olmaya çalışan budur demişler.

Nasrettin Hoca da;

- Kaç para aldınız verin bakalım o parayı demiş. Adamlar aldığı parayı Nasrettin Hoca'nın eline koymuşlar. Nasrettin Hoca da eline alıp sallamış. Adama demiş ki;

- Sen paranın sesini duyuyor musun?

Adam;

- Evet, duyuyorum, demiş.

Hoca;

- İyi dinle, bir daha sallıyayım. Ses geliyor mu, demiş.

Adam da;

- Evet, geliyor deyince.

Adama;

- Senin alacağın sadece bu paranın sesidir, alacağını aldın hadi git, demiş.

Niye anlattım bunu?

Yani bir yerde bulunuyor sadece "hıh, hah" yapıyorsak bilelim ki bir şey kazanmayız. Cennetin kokusunu, Allah'ın rızasının kokusunu bile alamayız. Çalışan kazanır, yapan kazanır, elinden geleni yapan, çabasını gayretini sarf eden, kazanır. Yoksa kuru kuruya; "böyle gelmiş gitmiş, ben de ordayım, ben de hıh yapıyorum" demekle bir şey kazanamayız. Alacağımız; nimetin sadece sesi olur, başka bir şey değil! O da hiçbir işe yaramaz.

Ayeti kerimede Allah öyle buyuruyordu; "**Kıyamet Günü en çok hüsrana uğrayanlar doğru yaptığını zannedip yanlış yapanlardır**."[88] Çünkü onlar amellerinden dolayı bir karşılık bekliyorlar.

---

[88] Hud /21, 22

Niye böyle?

Bunun nedeni onlar iman etmemişler, iman nedir anlamamışlardır. Onlar rablerini razı etmek için çaba gayret sarf etmemişler. Böyle bir dertleri olmamış, Allah’ın sevgisine karşılık vermemişler, böyle içten, yürekten Allah’a dönüp “ya rabbi ben de seni seviyorum” dememişler, diyememişlerdir. Bu yüzden böyleleri doğru yaptığını zannedip yanlış yaparlar ve Kıyamet Günü en çok onlar hüsrana uğrar.

Nasıl ki çocuğumuz bizi sevmezse, bizi büyük olarak kabul etmezse, bizi dinlemezse, başkalarını bize tercih ederse biz onu evlatlıktan reddederiz. Hal böyleyken Allah bizi nasıl kul olarak kabul eder! Eğer biz başkalarını, başka şeyleri Allah’tan büyük kabul etmişsek, onun sözünü dinlemişsek, onları Allah’ın önüne koymuşsak, Allah’tan çok onları sevmişsek Allah bizi bu halde nasıl kul kabul eder! Bu akıl işi değildir, bu mantık işi değildir. Bu, aklını kullanmak değildir!

Allah hepimizi e’âla olan rabbimize iman edenlerden eylesin! Rabbimizi e’âla olarak bilenlerden eylesin! Her konuda onun e’âla oluşuna iman edenlerden eylesin!

Allah hepinizden razı olsun.